T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE VE DENETİM ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM DOKTORA PROGRAMI

İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI UYARINCA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

DOKTORA TEZİ

Olcay AKÇİN

İstanbul, Temmuz 2018

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE VE DENETİM ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM DOKTORA PROGRAMI

İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI UYARINCA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

DOKTORA TEZİ

Olcay AKÇİN
100024272

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İlker KIYMETLİ ŞEN

İstanbul, Temmuz 2018

T.C. İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ ONAY FORMU

Muhasebe ve Denetim

Doktora programı öğrencisi Olcay AKGİN 'in İşletme Birleşmelerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uyarınca Muhasebeleştirilmesi Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri başlıklı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulu **25.05.2018** tarih ve **2018 / 475 /12** .sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **oybirliği** / ~~**oyçokluğu**~~ ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	Doç. Dr. Ülkeer Kıymetli Şen	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Ahmet Hakkı Duymuş	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Aemon Aziz Korgalı	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Şebnem Yaşar	
JÜRİ ÜYESİ	Dr. Öğr. Üyesi Hicabi Ersoy	

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet (Abstract) ..... ***ii - iii***
Tablolar Listesi ..... ***iv - viii***
Şekiller Listesi ..... ***ix - x***
Kısaltmalar ..... ***xi - xii***
GİRİŞ ..... ***xiii - xvi***

1. BİRLEŞME VE SATIN ALMA İŞLEMLERİ, TÜRKİYE'DE GEÇERLİ MEVZUAT **1**
1.1. İŞLETMELER İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR **1**
1.1.1. İşletme Tanımı 1
1.1.2. İşletmelerin Amaçları 1
1.1.3. İşletmelerin Sınıflandırılması 3
1.1.4. İşletmelerin Gelişim Aşamaları 4
1.2. BİRLEŞME VE SATIN ALMA **5**
1.2.1. Birleşme ve Satın Alma Kavramları 5
1.2.2. İşletme Birleşmelerinin Gerçekleştirilme Nedenleri 6
1.2.2.1. Büyümek 7
1.2.2.2. Rekabeti Azaltmak 8
1.2.2.3. Sinerji Sağlamak 9
1.2.2.4. Faaliyetleri Çeşitlendirmek 9
1.2.2.5. Finansal Avantajlar Elde Etmek 10
1.2.2.6. Vergi Avantajlarından Yararlanmak 11
1.2.2.7. Yeni Teknoloji Elde Etmek 11
1.2.2.8. Yönetimde Etkinlik Sağlamak 12
1.2.2.9. Ölçek Ekonomilerinden Yararlanmak 13
1.2.2.10. Psikolojik Nedenler 13
1.2.3. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması 14
1.2.3.1. Ekonomik Faaliyet Alanlarına Göre Birleşmeler 15
1.2.3.1.1. Yatay Birleşmeler 15
1.2.3.1.2. Dikey Birleşmeler 16
1.2.3.1.3. Dairesel Birleşmeler 17
1.2.3.1.4. Karma Birleşmeler 17
1.2.3.2. Hukuki Yapılarına Göre Birleşmeler 18
1.2.3.2.1. Biçimsel Birleşmeler 18
1.2.3.2.1.1. Tröst 18
1.2.3.2.1.2. Holding 18
1.2.3.2.1.3. Konsorsiyum 19
1.2.3.2.1.4. Şirket Birleşmeleri 19
1.2.3.2.1.5. Ortak Girişimler 20
1.2.3.2.2. Biçimsel Olmayan Birleşmeler 21
1.2.3.2.2.1. Kartel 21

1.2.3.2.2.2. Centilmenlik Anlaşmaları ... 21
1.2.3.2.2.3. Konsern ... 22
1.2.3.2.2.4. Yönetim Kurullarının Aynı Kişilerden Oluşması Nedeni ile İşbirliği İçinde Çalışan İşletmeler ... 22
1.2.4. İşletme Birleşmelerine İlişkin Süreç ... 22
1.2.4.1. Planlama ... 24
1.2.4.2. Hedef Şirketin Analizi ve Değerlendirilmesi ... 25
1.2.4.3. Müzakere ... 28
1.2.4.4. Tamamlama ve Entegrasyon ... 29
1.2.5. Dünya ve Türkiye'de İşletme Birleşmelerinin Gelişimi ... 30
1.2.5.1. Dünya'da İşletme Birleşmelerinin Gelişimi ... 30
1.2.5.1.1. Birinci Dalga ... 30
1.2.5.1.2. İkinci Dalga ... 30
1.2.5.1.3. Üçüncü Dalga ... 31
1.2.5.1.4. Dördüncü Dalga ... 31
1.2.5.1.5. Beşinci Dalga ... 32
1.2.5.2. Türkiye'de İşletme Birleşmelerinin Gelişimi ... 32
1.3. İŞLETME BİRLEŞMELERİNE İLİŞKİN TÜRKİYE'DE GEÇERLİ MEVZUAT 34
1.3.1. Türk Ticaret Kanunu'nda İşletme Birleşmeleri ... 34
1.3.1.1. Türk Ticaret Kanunu Hakkında Genel Bilgiler ... 34
1.3.1.2. Türk Ticaret Kanunu Açısından Birleşme Kavramı ve Türleri ... 38
1.3.1.3. Türk Ticaret Kanunu Açısından Birleşme İşlemleri ... 39
1.3.1.3.1. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması ... 40
1.3.1.3.2. Birleşme Raporunun Hazırlanması ... 42
1.3.1.3.3. İlgililerin İnceleme Hakkı ... 42
1.3.1.3.4. Birleşme Kararı ... 44
1.3.1.3.5. Keşinleşme ... 44
1.3.2. Sermaye Piyasası Kanunu'nda İşletme Birleşmeleri ... 45
1.3.2.1. Sermaye Piyasası Kurulu ... 45
1.3.2.2. Sermaye Piyasası Kanunu ... 47
1.3.2.3. Sermaye Piyasası Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri ... 48
1.3.2.3.1. Duyuru Metninin Onaylanması ... 49
1.3.2.3.2. Birleşme İşleminde Esas Alınacak Finansal Tablolar ... 50
1.3.2.3.3. Uzman Kuruluş Görüşü ... 51
1.3.2.3.4. Kamunun Aydınlatılması ... 51
1.3.3. Vergi Kanunlarında İşletme Birleşmeleri ... 52
1.3.3.1. Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri ... 53
1.3.3.1.1. Vergili Birleşme ... 54
1.3.3.1.2. Vergisiz Birleşme (Devir) ... 55
1.3.3.2. Gelir Vergisi Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri ... 56
1.3.3.3. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri ... 56
1.3.3.4. Diğer Vergi Kanunları Açısından İşletme Birleşmeleri ... 57
2. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI UYARINCA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ . 58
2.1. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI ... 58
2.1.1. Muhasebe ve Finansal Raporlama Standardı Kavramları ... 58
2.1.1.1. Yerel Muhasebe ve Finansal Raporlama Standardı ... 59

2.1.1.2. Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standardı 60
2.1.2. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına İhtiyaç Duyulmasının Nedenleri 61
2.1.3. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kronolojik Gelişimi 63
2.1.3.1. Dünya'da Yaşanan Gelişim 63
2.1.3.2. Türkiye'de Yaşanan Gelişim 67
2.2. İŞLETME BİRLEŞMELERİ İLE İLGİLİ STANDARTLAR 74
2.2.1. UFRS 3 İşletme Birleşmeleri 74
2.2.1.1. Standardın Tarihsel Gelişim 74
2.2.1.2. Kavramlar 76
2.2.1.3. Standardın Teorik Çerçevesi 77
2.2.1.3.1. Satın Alma Yöntemi 77
2.2.1.3.1.1. İşletme Birleşmesinin Tanımlanması 80
2.2.1.3.1.2. Edinen İşletmenin Tanımlanması 81
2.2.1.3.1.3. Birleşme Tarihinin Belirlenmesi 83
2.2.1.3.1.4. Tanımlanabilir Varlık ve Yükümlülüklerin Ölçülmesi 84
2.2.1.3.1.4.1. Maddi Olmayan Duran Varlıklar 86
2.2.1.3.1.4.2. Koşullu Borç ve Varlıklar 87
2.2.1.3.1.5. Kontrol Gücü Olmayan Payların Belirlenmesi 88
2.2.1.3.1.6. Transfer Edilen Bedelin Belirlenmesi 90
2.2.1.3.1.7. Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Karının Belirlenmesi 91
2.2.1.3.1.7.1. Şerefiye 91
2.2.1.3.1.7.2. Pazarlıklı Satın Alma Karı 94
2.2.2. UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar 95
2.2.2.1. Standardın Tarihsel Gelişimi 95
2.2.2.2. Kavramlar 97
2.2.2.3. Standardın Teorik Çerçevesi 99
2.2.2.3.1. Kontrol ve Güç 99
2.2.2.3.2. Konsolidasyon ve Konsolide Finansal Tablolar 103
2.2.2.3.2.1. Finansal Tabloların Konsolidasyonunun Amaçları 105
2.2.2.3.2.1.1. Finansal Tabloların İşletme İçi Amaçlar Temelinde Konsolidasyonu 105
2.2.2.3.2.1.2. Finansal Tabloların İşletme Dışı Amaçlar Temelinde Konsolidasyonu 105
2.2.2.3.2.2. Finansal Tabloların Konsolidasyonuna İlişkin Esaslar 106
2.2.2.3.2.2.1. Eliminasyon Kavramı 106
2.2.2.3.2.2.2. Konsolide Bilanço ve Gelir Tablosu 107
2.2.2.3.2.3. Finansal Tabloların Konsolidasyonunda Kullanılan Yöntemler 109
2.2.2.3.2.3.1. Tam Konsolidasyon 109
2.2.2.3.2.3.2. Oransal Konsolidasyon 113
2.2.2.3.2.3.3. Özkaynak Yöntemi 117
2.2.2.3.2.3.4. Çıkarların (Menfaatlerin) Birleştirilmesi 119
2.2.3. UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar 119
2.2.3.1. Standardın Tarihsel Gelişimi 119
2.2.3.2. Kavramlar 120
2.2.3.3. Standardın Teorik Çerçevesi 121
2.2.3.3.1. UMS 31 ile UFRS 11 Arasındaki Farklar 121
2.2.3.3.2. Müşterek Anlaşmaların Sınıflandırılması 122
2.2.3.3.2.1. Müşterek Kontrol 123

2.2.3.3.3. Müşterek Faaliyetler (Joint Operations) ve İş Ortaklıkları (Joint Ventures) .. 123
2.2.4. UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar 126
2.2.4.1. Standardın Tarihsel Gelişimi 126
2.2.4.2. Kavramlar 127
2.2.4.3. Standardın Teorik Çerçevesi 128
2.2.4.3.1. İştirak ve Önemli Etki Kavramları 129
2.2.4.3.2. Özkaynak Yönteminin Uygulanması 132
2.3. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ 134
2.3.1. Uygulama 1 134
2.3.1.1. İlk Muhasebeleştirme 135
2.3.1.1.1. İşletme Birleşmesinin Tanımlanması 135
2.3.1.1.2. Edinen İşletmenin Tanımlanması 136
2.3.1.1.3. Birleşme Tarihinin Belirlenmesi 136
2.3.1.1.4. Tanımlanabilir Varlık ve Yükümlülüklerin Ölçülmesi 136
2.3.1.1.5. Kontrol Gücü Olmayan Payların Belirlenmesi 138
2.3.1.1.6. Transfer Edilen Bedelin Belirlenmesi 139
2.3.1.1.7. Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Karının Belirlenmesi 139
2.3.1.1.8. Muhasebeleştirme İşlemleri 139
2.3.1.1.8.1. Finansal Yatırımların Kayıtlara Alınması 140
2.3.1.1.8.2. Şerefiyenin Kayıtlara Alınması 140
2.3.1.1.8.3. Kontrol Gücü Olmayan Payların Kayıtlara Alınması 141
2.3.1.1.8.4. Konsolide Bilançonun Hazırlanması 141
2.3.1.2. Sonraki Ölçüm 143
2.3.1.2.1. Emtia Satışı 144
2.3.1.2.2. Hizmet Satışı 146
2.3.1.2.2. Duran Varlık Satışı 147
2.3.1.2.4. Cari Hesaplar 148
2.3.1.2.5. Şerefiye Değer Düşüklüğü 149
2.3.1.2.6. Kontrol Gücü Olmayan Paylar 150
2.3.2. Uygulama 2 153
2.3.2.1. İlk Muhasebeleştirme 154
2.3.2.1.1. Tanımlanabilir Varlık ve Yükümlülüklerin Ölçülmesi 154
2.3.2.1.2. UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri 155
2.3.2.1.2.1. Finansal Tabloların Çevriminin Nedenleri 156
2.3.2.1.2.2. Fonksiyonel ve Sunum Para Birimi 156
2.3.2.1.2.3. Finansal Tabloların Çevriminde Kullanılan Yöntemler 158
2.3.2.1.3. Kontrol Gücü Olmayan Payların Belirlenmesi 163
2.3.2.1.4. Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Karının Belirlenmesi 163
2.3.2.1.5. Muhasebeleştirme İşlemleri 164
2.3.2.1.5.1. Finansal Yatırımın Kayıtlara Alınması 164
2.3.2.1.5.2. Pazarlıklı Satın Alma Karının Kayıtlara Alınması 164
2.3.2.1.5.3. Kontrol Gücü Olmayan Payların Kayıtlara Alınması 165
2.3.2.1.5.4. Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanması 166
2.3.2.2. Sonraki Ölçüm 168
3.3.2.2.1. Emtia Satışı 170
2.3.2.2.2. Konsolidasyon İşlemleri 171
2.3.3. Uygulama 3 180

2.3.2.1. Transfer Edilen Bedelin Ölçümü ... 182
2.3.2.2. Şerefiyenin Ölçümü ... 183
2.3.2.3. Konsolidasyon İşlemleri ... 183
2.3.2.5. Hisse Başına Kazanç ... 184
2.3.2.6. Kontrol Gücü Olmayan Paylar ... 185
3. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI UYARINCA MUHASEBELEŞTİRİLMESİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ... 188
3.1. METODOLOJİ ... 188
3.1.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Sınırlandırılması, Yöntemi ve Uygulanması ... 188
3.1.1.1. Araştırmanın Amaç ve Kapsamı ... 188
3.1.1.2. Araştırmanın Sınırlandırılması ... 189
3.1.1.3. Araştırma Yönteminin Seçimi ve Uygulanması ... 190
3.2. BULGULARIN ANALİZİ ... 193
3.2.1. Kullanılan İstatistiksel Yöntem ... 193
3.2.2. Analizler ... 195
3.2.2.1. Katılımcı Profili ... 195
3.2.2.2. Araştırma Soruları ... 197
3.2.2.2.1. Araştırma Sorusu 1 ... 197
3.2.2.2.2. Araştırma Sorusu 2 ... 201
3.2.2.2.3. Araştırma Sorusu 3 ... 204
3.2.2.2.4. Araştırma Sorusu 4 ... 207
3.2.2.2.5. Araştırma Sorusu 5 ... 212
3.2.2.2.6. Araştırma Sorusu 6 ... 215
3.2.2.2.7. Araştırma Sorusu 7 ... 219
3.2.2.3. Çapraz Tablolar ... 222
3.2.2.3.1. Araştırma Sorusu 1'e İlişkin Çapraz Tablolar ... 222
3.2.2.3.1.1. Mesleki Tecrübe ... 223
3.2.2.3.1.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı ... 224
3.2.2.3.1.3. Meslek Unvanı ... 225
3.2.2.3.2. Araştırma Sorusu 2'ye İlişkin Çapraz Tablolar ... 226
3.2.2.3.2.1. Mesleki Tecrübe ... 226
3.2.2.3.2.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı ... 227
3.2.2.3.2.3. Meslek Unvanı ... 228
3.2.2.3.3. Araştırma Sorusu 3'e İlişkin Çapraz Tablolar ... 229
3.2.2.3.3.1. Mesleki Tecrübe ... 229
3.2.2.3.3.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı ... 230
3.2.2.3.3.3. Meslek Unvanı ... 231
3.2.2.3.4. Araştırma Sorusu 4'e İlişkin Çapraz Tablolar ... 232
3.2.2.3.4.1. Mesleki Tecrübe ... 232
3.2.2.3.4.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı ... 233
3.2.2.3.4.3. Meslek Unvanı ... 234
3.2.2.3.5. Araştırma Sorusu 5'e İlişkin Çapraz Tablolar ... 235
3.2.2.3.5.1. Mesleki Tecrübe ... 235
3.2.2.3.5.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı ... 236

3.2.2.3.5.3. Meslek Unvanı 237
3.2.2.3.6. Araştırma Sorusu 6'ya İlişkin Çapraz Tablolar 238
3.2.2.3.6.1. Mesleki Tecrübe 238
3.2.2.3.6.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı 239
3.2.2.3.6.3. Meslek Unvanı 240
3.2.2.3.7. Araştırma Sorusu 7'ye İlişkin Çapraz Tablolar 241
3.2.2.3.7.1. Mesleki Tecrübe 241
3.2.2.3.7.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı 242
3.2.2.3.7.3. Meslek Unvanı 243
3.3. SONUÇ VE ÖNERİLER 244
3.3.1. Araştırma Sorusu 1 244
3.3.2. Araştırma Sorusu 2 245
3.3.2.1. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Tanımlanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri 246
3.3.2.2. Koşullu Varlık ve Yükümlülüklerin Tanımlanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri 250
3.3.3. Araştırma Sorusu 3 251
3.3.3.1. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Gerçeğe Uygun Değerlerinin Ölçümünde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri 251
3.3.3.2. Koşullu Varlık ve Yükümlülüklerin Gerçeğe Uygun Değerlerinin Ölçümünde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri 253
3.3.4. Araştırma Sorusu 4 255
3.3.5. Araştırma Sorusu 5 255
3.3.6. Araştırma Sorusu 6 256
3.3.7. Araştırma Sorusu 7 257
SONUÇ 258
EKLER 264
KAYNAKÇA 272

ÖZET

Küresel ekonominin etkileri neticesinde oluşan zorlu rekabet koşulları ile birlikte teknolojik gelişmeler, tüketici tercihlerinde yaşanan değişimler, ekonomik krizler, yasalardaki değişimler ve sayılabilecek bir çok başka nedenden ötürü şirketler büyümek, karşılaştıkları riskleri düşürmek, etkinlik, verimlilik ve rekabet güçlerini artırmak, yeni pazarlara açılmak ve maliyetlerini azaltmak amacıyla birleşme yoluna gitmektedir. Türkiye'de işletme birleşmeleri konusu, Türk Ticaret Kanunu, Vergi Kanunları, Sermaye Piyasası Kanunu, Bankalar Kanunu ve Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun ile düzenlenmiştir. Bununla birlikte, işletme birleşmeleri ile ilgili muhasebe uygulamalarında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından birebir çevirisi niteliğinde olan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları aynen kabul edilerek uygulanmaya alınmıştır.

Bu çalışmada uygulayıcıların işletme birleşmelerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında ne tür sorunlarla karşılaştıklarının araştırılması ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: UFRS 3, Birleşme, Satın Alma

ABSTRACT

Because of tough competition conditions in global economy, technological developments, changes in consumer preferences, economic crisis, changes in law and number of other reasons, companies choose business combinations in order to reduce the business risks, increase the performance, efficiency and competitive power, expand into new markets and reduce the costs. In Turkey, the legal regulations concerning business combinations are defined by the Turkish Commercial Law, Tax Law, Capital Markets Law, Banking Law and the Law Regarding the Protection of Competition. In addition to these regulations, International Accounting Standards and International Financial Reporting Standards issued by International Accounting Standards Board are adopted and translated as Turkish Accounting Standards and Turkish Financial Reporting Standards by Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority.

In this study, it is aimed to identify the problems that the implementers encounter while accounting of business combinations in accordance with International Financial Reporting Standards and offer solutions to these problems.

Keywords: IFRS 3, Merger, Acquisition

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1 İşletmelerin Amaçları 2

Tablo 2 İşletmelerin Sınıflandırılması 3

Tablo 3 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Birleşme İşleminin Tarafı Olabilecek İşletmeler 38

Tablo 4 UFRS Vakfı ve Kurulun Yapısı 64

Tablo 5 Dünya'da UFRS Kullanımı II 66

Tablo 6 KGK Tarafından Yayınlanmış TFRS'ler ve IFRS Karşılıkları 72

Tablo 7 KGK Tarafından Yayınlanmış TMS'ler ve IAS Karşılıkları 73

Tablo 8 UFRS 3 Kavramları 76

Tablo 9 Çıkarların (Menfaatlerin) Birleştirilmesi 78

Tablo 10 Bir İşletmenin Ögeleri 80

Tablo 11 İşletme Birleşmeleri ile Varlık Edinimlerinin Muhasebeleştirilmesi Arasındaki Temel Farklılıklar 81

Tablo 12 Koşullu Borç ve Varlıklar 87

Tablo 13 UFRS 10 Kavramları 98

Tablo 14 UMS 27 ve UFRS 10 Açısından Kontrolün Değerlendirilmesindeki Temel Farklılıklar 101

Tablo 15 Eliminasyon İşlemleri 107

Tablo 16 Konsolidasyon İşlemlerinde Karşılaşılan Sorunlar 108

Tablo 17 A ve B İşletmelerinin Sermaye Yapıları (Tam Konsolidasyon) 110

Tablo 18 A ve B İşletmelerinin Solo UFRS Bilançoları (Tam Konsolidasyon) 110

Tablo 19 A ve B İşletmelerinin Solo UFRS Gelir Tabloları (Tam Konsolidasyon) 111

Tablo 20 B İşletmesi Azınlık Payı Hesaplaması (Tam Konsolidasyon) 111

Tablo 21 A İşletmesi Konsolide UFRS Bilançosu (Tam Konsolidasyon)..... 112

Tablo 22 A İşletmesi Konsolide UFRS Gelir Tablosu (Tam Konsolidasyon) 113

Tablo 23 Oransal Konsolidasyon Yerine Özkaynak Yönteminin Kullanılmasının Etkileri 114

Tablo 24 A, B ve C İşletmelerinin Solo UFRS Finansal Tabloları (Oransal Konsolidasyon) 115

Tablo 25 A ve B İşletmelerinin Konsolide UFRS Finansal Tabloları (Oransal Konsolidasyon) 116

Tablo 26 A İşletmesinin Konsolide UFRS Finansal Tabloları (Özkaynak Yöntemi) 118
Tablo 27 UFRS 11 Kavramları 120
Tablo 28 UMS 31 ile UFRS 11 Arasındaki Farklar 122
Tablo 29 AB İşletmesi Bilanço (Müşterek Faaliyet) 125
Tablo 30 AB İşletmesi Bilançosunun Bölüştürülmesi (Müşterek Faaliyet) 126
Tablo 31 UMS 28 Kavramları 128
Tablo 32 Ortaklık Yatırımlarının UFRS Uyarınca Muhasebeleştirilmesi 131
Tablo 33 UMS 28 Uyarınca Özkaynak Yönteminin Uygulanması 133
Tablo 34 Ödeme Planı (Uygulama 1) 134
Tablo 35 A ve B İşletmelerinin 31.12.2016 Tarihli Bilançoları (Uygulama 1) 135
Tablo 36 B İşletmesinin 31.12.2016 Tarihli Gerçeğe Uygun Değer Bilançosu (Uygulama 1) 136
Tablo 37 B İşletmesinin Tanımlanabilir Net Varlıklar (Uygulama 1) 138
Tablo 38 Azınlık Payı Hesabı (Uygulama 1) 138
Tablo 39 Şerefiye Hesabı (Uygulama 1) 139
Tablo 40 A İşletmesinin 31.12.2016 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 1) .. 142
Tablo 41 A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihli Bilançoları (Uygulama 1) 143
Tablo 42 A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Gelir Tabloları (Uygulama 1) 144
Tablo 43 A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme İlişkin Emtia Satış Bilgileri (Uygulama 1) 144
Tablo 44 Elimine Edilecek Kar Marjı (Uygulama 1) 145
Tablo 45 A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme İlişkin Hizmet Satış Bilgileri (Uygulama 1) 146
Tablo 46 A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme İlişkin Duran Varlık Satış Bilgileri (Uygulama 1) 147
Tablo 47 Satılan Makineye İlişkin Amortisman Gideri Projeksiyonu (Uygulama 1) 147
Tablo 48 A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihi İtibarıyla Cari Hesap Bakiyeleri (Uygulama 1) 148
Tablo 49 Şerefiye Değer Düşüklüğü Hesabı (Uygulama 1) 149
Tablo 50 A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 1) . 151
Tablo 51 A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 1) 152
Tablo 52 A ve B İşletmelerinin 31.12.2016 Tarihli Bilançoları (Uygulama 2) 153

Tablo 53 A ve B İşletmelerinin 31.12.2016 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Gelir Tabloları (Uygulama 2) 154
Tablo 54 UMS 21 Kavramları 155
Tablo 55 Çevrim Yöntemleri 158
Tablo 56 Çevrim Yöntemlerinin Bilanço Kalemlerine Uygulanışı 159
Tablo 57 Çevrim Yöntemlerinin Gelir Tablosu Kalemlerine Uygulanışı 160
Tablo 58 B İşletmesinin 31.12.2016 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait TL'ye Çevrilmiş Gelir Tablosu (Uygulama 2) 160
Tablo 59 B İşletmesinin 31.12.2016 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait TL'ye Çevrilmiş Bilançosu (Uygulama 2) 161
Tablo 60 B İşletmesinin Tanımlanabilir Net Varlıkları (Uygulama 2) 162
Tablo 61 31.12.2016 Azınlık Payı Hesabı (Uygulama 2) 163
Tablo 62 Pazarlıklı Satın Alma Karı Hesabı (Uygulama 2) 164
Tablo 63 A İşletmesinin 31.12.2016 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 2) 166
Tablo 64 A İşletmesinin 31.12.2016 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 2) 167
Tablo 65 A, B ve C İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Gelir Tabloları (Uygulama 2) 168
Tablo 66 A, B ve C İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Bilançoları (Uygulama 2) 169
Tablo 67 B ve C İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme İlişkin Emtia Satış Bilgileri (Uygulama 2) 170
Tablo 68 Elimine Edilecek Kar Marjı (Uygulama 2) 170
Tablo 69 B İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 2) 171
Tablo 70 B İşletmesinin 31.12.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 2) 172
Tablo 71 B İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait TL'ye Çevrilmiş Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 2) 173
Tablo 72 B İşletmesinin 31.12.2017 Tarihli TL'ye Çevrilmiş Konsolide Bilançosu (Uygulama 2) 174
Tablo 73 Geçmiş Yıllar Karları (Zararları) Çevrim Farkı (Uygulama 2) 175
Tablo 74 31.12.2017 Azınlık Payı Hesabı (Uygulama 2) 176
Tablo 75 A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 2) 177
Tablo 76 A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 2) 178

Tablo 77 A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Özkaynak Değişim Tablosu (Uygulama 2) 179
Tablo 78 Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş.'nin 31.12.2016 ve 30.09.2017 Tarihli Bilançoları (Uygulama 3) 181
Tablo 79 Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş.'nin Beher Hisse Değerleri (Uygulama 3) 181
Tablo 80 Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş.'nin Konsolide Sahiplik Oranları (Uygulama 3) . 182
Tablo 81 Transfer Edilen Bedel (Uygulama 3) 182
Tablo 82 Şerefiye Hesaplaması (Uygulama 3) 183
Tablo 83 Alfa A.Ş.'nin 30.09.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 3) ... 183
Tablo 84 Hisse Başına Kazanç Hesaplaması (Uygulama 3) 184
Tablo 85 Yeniden Düzenlenmiş Hisse Başına Kazanç Hesaplaması (Uygulama 3) 185
Tablo 86 Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş.'nin Konsolide Sahiplik Oranları (Uygulama 3) . 185
Tablo 87 Transfer Edilen Bedel (Uygulama 3) 186
Tablo 88 Şerefiye Hesaplaması (Uygulama 3) 186
Tablo 89 Alfa A.Ş.'nin 30.09.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 3) ... 187
Tablo 90 Kontrol Gücü Olmayan Paylar Hesaplaması (Uygulama 3) 187
Tablo 91 $\alpha = 0,05$ İçin Örneklem Büyüklükleri 191
Tablo 92 Ölçeklerin Karşılaştırılması 194
Tablo 93 Anket Katılımcılarının Eğitim Düzeyleri ve Mevcut Unvanlarına İlişkin SPSS Çıktısı 195
Tablo 94 Anket Katılımcılarının Mesleki Tecrübesi ve Dahil Olduğu İşletme Birleşmesi Sayısına İlişkin SPSS Çıktısı 195
Tablo 95 Anket Katılımcılarının Dahil Olduğu İşletme Birleşmelerinin Sektörel Dağılımına İlişkin SPSS Çıktısı 196
Tablo 96 H_1 Test Sonucu 198
Tablo 97 H_2 Test Sonucu 202
Tablo 98 H_3 Test Sonucu 205
Tablo 99 H_4 Test Sonucu 208
Tablo 100 $H_{4.1}$ Test Sonucu 211
Tablo 101 H_5 Test Sonucu 213
Tablo 102 $H_{6.1}$ Test Sonucu 216
Tablo 103 $H_{6.2}$ Test Sonucu 219
Tablo 104 H_7 Test Sonucu 221
Tablo 105 H_8 Test Sonucu 223

Tablo 106 H_9 Test Sonucu 224
Tablo 107 H_{10} Test Sonucu 225
Tablo 108 H_{11} Test Sonucu 226
Tablo 109 H_{12} Test Sonucu 227
Tablo 110 H_{13} Test Sonucu 228
Tablo 111 H_{14} Test Sonucu 229
Tablo 112 H_{15} Test Sonucu 230
Tablo 113 H_{16} Test Sonucu 231
Tablo 114 H_{17} Test Sonucu 232
Tablo 115 H_{18} Test Sonucu 233
Tablo 116 H_{19} Test Sonucu 234
Tablo 117 H_{20} Test Sonucu 235
Tablo 118 H_{21} Test Sonucu 236
Tablo 119 H_{22} Test Sonucu 237
Tablo 120 H_{23} Test Sonucu 238
Tablo 121 H_{24} Test Sonucu 239
Tablo 122 H_{25} Test Sonucu 240
Tablo 123 H_{26} Test Sonucu 241
Tablo 124 H_{27} Test Sonucu 242
Tablo 125 H_{28} Test Sonucu 243
Tablo 126 Maddi Olmayan Duran Varlık Göstergeleri 248
Tablo 127 İşletme Birleşmelerinde Karşılaşılabilecek Maddi Olmayan Duran Varlıklar 249
Tablo 128 Hipotez Testleri Dökümü 1 259
Tablo 129 Hipotez Testleri Dökümü 2 260

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1 İşletmelerin Gelişim Aşamaları 4
Şekil 2 İşletme Birleşmelerinin Gerçekleştirilme Nedenleri 7
Şekil 3 Uzun Dönem Ortalama Maliyet Eğrisi 13
Şekil 4 Yatay Birleşme 15
Şekil 5 Dikey Birleşme 17
Şekil 6 İşletme Birleşmeleri Süreci 23
Şekil 7 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu İhtiyaç Haline Getiren Süreç 37
Şekil 8 Kurumlar Vergisi Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Açısından Birleşme .. 53
Şekil 9 Dünya'da UFRS Kullanımı I 66
Şekil 10 Yatırımcılar, Standartlar, Denetim, Gözetim, Piyasalar ve Şirketler İlişkisi 71
Şekil 11 UFRS 3 Kronolojisi 75
Şekil 12 UFRS 3 Teorik Çerçeve 77
Şekil 13 UFRS 3 Uyarınca İşletme Birleşmelerinin İncelenmesi Süreci 79
Şekil 14 Kontrol Gücü Olmayan Paylar 89
Şekil 15 Şerefiyenin Hesaplanışı 93
Şekil 16 Şerefiyenin Nakit Yaratan Birimlere Dağıtımın Etkileri 94
Şekil 17 UMS 27 Kronolojisi 96
Şekil 18 UFRS 10 Kronolojisi 97
Şekil 19 UFRS 10 Teorik Çerçeve 99
Şekil 20 Kontrolün Unsurları 100
Şekil 21 UFRS 10 Kontrol Modeli 102
Şekil 22 UFRS 10, UFRS 11, UFRS 12 ve UMS 28 Etkileşimi..... 104
Şekil 23 UFRS 11 Kronolojisi 120
Şekil 24 UFRS 11 Teorik Çerçeve 121
Şekil 25 İki Adımlı Müşterek Kontrol Modeli 123
Şekil 26 Müşterek Anlaşmaların Sınıflandırılması..... 124
Şekil 27 UMS 28 Kronolojisi 127
Şekil 28 UMS 28 Teorik Çerçeve 128
Şekil 29 Fonksiyonel ve Sunum Para Birimi 157

Şekil 30 Bilimsel Araştırma Modelleri 190
Şekil 31 Veri Toplama Araçları 191
Şekil 32 Ölçek Türleri 193
Şekil 33 Araştırma Sorusu 1'e Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı 197
Şekil 34 İşletme Birleşmeleri ile Varlık Edinimlerinin Farklı Muhasebeleştirme İşlemlerine Tabi Olmasına İlişkin SPSS Çıktısı 199
Şekil 35 İşletme Birleşmeleri ile Varlık Edinimlerinin Muhasebeleştirme İşlemleri Arasındaki Farkların Faydalarına İlişkin Yorumlar SPSS Çıktısı 200
Şekil 36 Araştırma Sorusu 2'ye Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı 201
Şekil 37 Tanımlanması Esnasında Sorun Yaşanan Varlık / Yükümlülüklere İlişkin SPSS Çıktısı..... 203
Şekil 38 Araştırma Sorusu 3'e Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı 204
Şekil 39 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümleri Esnasında Sorun Yaşanan Varlık / Yükümlülüklere İlişkin SPSS Çıktısı 206
Şekil 40 Araştırma Sorusu 4'e Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı 207
Şekil 41 Şerefiye Hesaplamasında Yaşanan Zorlukların Nedenlerine İlişkin SPSS Çıktısı 209
Şekil 42 Şerefiyenin Değer Düşüklüne İlişkin SPSS Çıktısı 210
Şekil 43 Şerefiye Değer Düşüklüğü Testlerinde Yaşanan Zorlukların Nedenlerine İlişkin SPSS Çıktısı 211
Şekil 44 Araştırma Sorusu 5'e Alınan Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı 212
Şekil 45 Satın Alma Fiyatının Dağıtımında Yaşanan Zorlukların Nedenlerine İlişkin SPSS Çıktısı Veri Toplama Araçları 214
Şekil 46 Araştırma Sorusu 6.1'e Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı 215
Şekil 47 Kontrol Gücü Olmayan Payların Gerçeğe Uygun Değerden Ölçümünde Yaşanan Zorlukların Nedenlerine İlişkin SPSS Çıktısı 217
Şekil 48 Araştırma Sorusu 6.2'ye Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı 218
Şekil 49 Araştırma Sorusu 7'ye Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı 220
Şekil 50 Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Akış Diyagramı 247
Şekil 51 Değerleme Yaklaşımları 252
Şekil 52 Koşullu Varlık ve Yükümlülüklere İlişkin Akış Diyagramı..... 247

KISALTMALAR LİSTESİ

AB : Avrupa Birliği
ABD : Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e. : Adı Geçen Eser
a.g.m. : Adı Geçen Makale
b. : Baskı
BBT : Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2)
C. : Cilt
DM : Deustche Mark
FASB : Muhasebe Standartları Kurulu
GSYİH : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GUD : Gerçeğe Uygun Değer
IFAC : Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
IFRIc/SIC : TMS/TFRS Yorumu
KDVK : Katma Değer Vergisi Kanunu
KGK : Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KVK : Kurumlar Vergisi Kanunu
md. : Madde
S. : Sayı
s. : Sayfa
SerPK : Sermaye Piyasası Kanunu
SPK : Sermaye Piyasası Kurulu
T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
TDK : Türk Dil Kurumu
TFRS : Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS : Türkiye Muhasebe Standartları
TMUD : Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TL : Türk Lirası
TMSK : Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUDESK : Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TTK : Türk Ticaret Kanunu

TÜRMOB **:** Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği

UFRS/IFRS **:** Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

UFRYK/IFRIC **:** Uluslararası Finansal Raporlama Yorumları Komitesi

UMS/IAS **:** Uluslararası Muhasebe Standartları

UMSK/IASB **:** Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

UMSKO/IASC **:** Uluslararası Finansal Raporlama Komitesi

US GAAP **:** Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları

vb. **:** Ve benzeri

Y. **:** Yıl

GİRİŞ

İşletmeler kurulmalarından itibaren etkinlik ve verimliliklerini artırarak faaliyetlerini sürdürme amacı gütmektedir. İşletmeler bu amacın gerçekleştirilmesi için çok çeşitli stratejilere yönelebilmektedir. Bu stratejiler içerisinde klasik operasyonel (yeni fabrika kurulması, üretim faktörlerinin ıshalı, gelir kalemlerinin artırılması, vb.) ve finansal (türev araç kullanımı, tahvil, bono, vb.) hamlelerin yanı sıra bunlara nispeten daha radikal olarak nitelendirilebilecek işletme birleşmeleri stratejisi de bulunmaktadır.

İşletme birleşmeleri, geçmişten bugüne iş dünyasında hacimleri nispetinde gündem oluşturan ticari hamleler olmuştur. Büyük bir ticari grubun başka bir büyük ticari grubun paylarını satın alması, ülke gündemini dahi değiştirebilmektedir. Bu denli önemli etkiler yaratabilen işlemlerin kamuya gerçeğe uygun ve şeffaf bir şekilde açıklanması makro ekonomik hayatın istikrarlı bir şekilde ilerlemesinin sağlanması adına önem arz etmektedir. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) tarafından yayımlanan Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın (UFRS) Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından birebir çevirisi niteliğinde olan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS), Türkiye'de işletme birleşmelerinin kamuya gerçeğe uygun ve şeffaf bir şekilde açıklanması adına işletmelere rehberlik etmektedir. UMS ve UFRS'lerin amacı küresel düzeyde muhasebe ve finansal raporlama süreçlerinin yeknesak olarak yürütülmesi ve dünyanın herhangi bir noktasında üretilen finansal bilginin dünyanın herhangi bir noktasındaki finansal bilgi kullanıcısı tarafından kaliteli, anlaşılır ve güvenilir olarak okunabilmesinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda işletme birleşmelerine ilişkin üretilen finansal bilginin kaliteli, anlaşılır ve güvenilir olarak sunumu için UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı yayınlanmıştır.

UMS ve UFRS'ler muhasebe işlemlerinin raporlanmasına ilişkin birçok noktada keskin sınırlar çizmesine karşın, kimi noktalarda uygulayıcıların mesleki yargılarını kullanmasına olanak sağlayan, yoruma açık ifadelerde bulunmaktadır. Bu tip ifadeler uygulamada kimi zaman sorunlarla karşılaşılmasına neden olabilmektedir.

Bu tez çalışmasının başlığı "İşletme Birleşmelerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uyarınca Muhasebeleştirilmesi, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri" şeklindedir. Bu çalışmada uygulayıcıların karşılaştıkları sorunlar ile ilgili istatistiklerin ortaya konarak çözüm önerilerinin sıralanması planlanmaktadır.

UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi "Satın Alma Yöntemi" kullanılarak muhasebeleştirilmektedir. Satın Alma Yöntemi'nin uygulanışı çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı şekilde açıklanacaktır. Bu çalışmada Satın Alma Yöntemi'nin uygulanışı esnasında uygulayıcıların hangi safhalarda sorunlarla karşılaştığının tespit edilmesi ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin sıralanması amaçlanmaktadır. Bu anlamda çalışmanın literatür bakımından faydalı bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın araştırma kısmında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- UFRS hükümleri uyarınca bir işlemin işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık alımı mı olduğunun anlaşılması sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
- İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
- İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin belirlenmesi sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
- İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında yapılan şerefiye hesaplamalarında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
- İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemleri sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
- İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların belirlenmesi sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
- İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi neticesinde finansal tablo kullanıcılarına yapılması gereken açıklamaların belirlenmesinde sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?

Tez çalışmasına ilişkin araştırma sürecinin ilk aşamasında araştırma konusuna ilişkin literatür taranmış ve teorik çerçeve oluşturulmuştur. İkinci aşamada literatür taraması neticesinde edinilen bilgiler doğrultusunda araştırma soruları tespit edilmiş ve söz konusu araştırma sorularına ilişkin olarak anket soruları hazırlanmıştır. Üçüncü aşamada pilot olarak anket çalışması gerçekleştirilmiş ve ankete ilişkin revizyon önerileri alınarak ankete son şekli verilmiştir. Dördüncü aşamada anket hedef kitleye iletilmiştir. Son aşamada anket çalışmasından elde edilen veriler tasnif edilerek araştırma sorularının yanıtlanması için analize tabi tutulmuştur.

Bu çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın bölümlerine ilişkin özet bilgi aşağıdaki gibidir:

1) **Giriş:** Bu bölümde tez çalışmasının okuyucuya tanıtılması amaçlanmıştır. Tez çalışmasının konusu, önemi, amacı ile beraber araştırmanın genel süreci ile ilgili bilgiler aktarılmıştır.

2) **Birleşme ve Satın Alma İşlemleri, Türkiye'de Geçerli Mevzuat:** Bu bölümde işletme tanımı, işletmelerin amaçları, işletmelerin sınıflandırılması ve işletmelerin gelişim aşamaları hakkında bilgi verilerek işletme birleşmelerinin işletmeler ile olan ilgisine değinilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca birleşme, satın alma ve işletme birleşmesi kavramları, işletmelerin işletme birleşmesi gerçekleştirme nedenleri, işletme birleşmelerinin ne şekilde sınıflandırıldığı, işletme birleşmelerinin gerçekleştirilme süreci ile Dünya ve Türkiye'de işletme birleşmelerine ilişkin izlenen gelişim hakkında bilgiler aktarılmıştır. Türk Ticaret Kanunu (TTK) açısından işletme birleşmeleri, Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK) açısından işletme birleşmeleri ve vergi mevzuatı açısından işletme birleşmeleri de bu bölümde incelenen diğer konulardır.

3) **İşletme Birleşmelerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uyarınca Muhasebeleştirilmesi:** Bu bölümde muhasebe ve finansal raporlama standardı kavramları (ulusal ve uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standardı ayrımı), UFRS'ye ihtiyaç duyulmasının nedenleri ve UFRS'nin kronolojik gelişimi hakkında bilgiler aktarılmıştır. Ayrıca işletme birleşmeleri ile ilgili olarak UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar ve UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki

Paylar standartları hakkında teorik bilgi ve standartlara ilişkin yalın örnek uygulamalara yer verilmiştir. Yalın örneklerin yanı sıra işletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesine ilişkin kapsamlı örnek uygulamalar da bu bölümde yer almaktadır.

4) **İşletme Birleşmelerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uyarınca Muhasebeleştirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri:** Bu bölümde işletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesinde karşılaşılan sorunlara ilişkin gerçekleştirilen araştırmanın bileşenleri, araştırma neticesinde elde edilen bulgular ve araştırma sorularına ilişkin cevaplar aktarılmıştır. Ayrıca elde edilen bulgular neticesinde sunulan çözüm önerileri de çalışmanın bu bölümünde yer almaktadır.
5) **Sonuç:** Bu bölümde çalışma ile ilgili genel değerlendirmelere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİRLEŞME VE SATIN ALMA İŞLEMLERİ, TÜRKİYE'DE GEÇERLİ MEVZUAT

Bu bölümde işletme kavramı ile ilgili temel bilgiler ile birleşme ve satın alma kavramları, birleşme ve satın alma süreçleri, Dünya ve Türkiye'de birleşme ve satın alma işlemlerinin gelişimi ve Türkiye'de birleşme ve satın alma işlemeleri ile ilgili mevcut bulunan mevzuat hakkında bilgiler aktarılacaktır.

1.1. İŞLETMELER İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1.1. İşletme Tanımı

İşletme kavramı ile ilgili olarak literatürde çok sayıda tanımlama bulunmaktadır. İşletme; üretim faktörlerini; bilinçli, uyumlu, sistemli ve uygun oranda bir araya getirip, etkin biçimde kullanan, böylece insanların gereksinimlerini karşılamak üzere mal ve hizmet üreten ve pazarlayan, etkin ve verimli çalışıp kar elde etmeyi amaçlayan, teknik, toplumsal, yasal ve ekonomik bir birim olarak tanımlanabilmektedir.[1]

İşletmeler insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulmuş kuruluşlardır. Çoğu zaman işletme kavramı yerine birçok kavram kullanılmaktadır. Başta kurum kavramı olmakla beraber, teşebbüs, müessese, firma, şirket gibi kavramlar da görülebilmektedir. Kurum ve işletme kavramları daha çok iç içe girmiş kavramlardır. Muhasebe kavramı olarak kurum, hesapsal kişiliktir. Kurumun işleyen ve işleten, teknik ve ekonomik bir birim olarak görünüşü işletme; işletmenin hukuki görünüşü ise kurumdur. Kurum, hukuki işlemlerle varolurken, işletme için teknik araç ve gereçler, işleme ve işletme söz konusudur. Buna göre, kurum soyut, işletme ise somut bir kavramdır.[2]

1.1.2. İşletmelerin Amaçları

İşletmeler yapılarına, kuruluş nedenlerine, içinde bulundukları ekonomik düzenin koşullarına, yönetim anlayışlarına ve buna benzer diğer etkenlere bağlı olarak farklı amaçlar güdebilmektedir.[3] Günümüzde işletmelerin amacı,

---

1 Emel Bahar, **İşletme Yönetimi**, 1. b., İstanbul: Beta Yayınları, 2011, s. 24.
2 Osman Altuğ, **Maliyet Muhasebesi**, 13. b., İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2001, s. 2-3.
3 Zeyyat Sabuncuoğlu ve Tuncer Tokol, **İşletme I-II**, Bursa: Furkan Ofset, 1997, s. 18.

a) Varlıklarını sürdürmek, var oluşlarına yönelebilecek tehlikeleri, başka bir deyişle riskleri en düşük düzeye indirmek,
b) Büyüme hızlarını artırarak en yüksek düzeye çıkarmak,
c) Bağımsızlıklarını koruyabilmek ve büyümenin gerektirdiği finansman gereksiniminin en azından bir bölümünü karşılayabilmek için yeterli iç kaynakları yaratmaktır. Genel olarak ifade edilirse bu amaç işletmenin pazar değerini artırmaktır.[4]

Literatür incelendiğinde işletmelerin amaçları ile ilgili çeşitli sınıflandırmalara gidildiği görülmektedir. Kimi yazarlar işletmelerin amaçlarını genel amaçlar ve özel amaçlar şeklinde iki gruba ayırmakta[5] iken kimi yazarlar ise bu ayrıma stratejik amaçları[6] da eklemektedir. Aşağıdaki tabloda işletmelerin amaçları üçlü sınıflandırma ile belirtilmiştir:

Tablo 1: İşletmelerin Amaçları

Genel Amaçlar
•Vizyon •Misyon
Stratejik Amaçlar
•Karlılık •Süreklilik •Büyüme
Özel Amaçlar
•Kaliteli Mal/Hizmet Üretmek •İstihdam Yaratmak •Topluma Hizmet Etmek •Çalışanlarına İyi Ücret Vermek •Etik Hareket Etmek •İmaj ve Marka Değeri Oluşturmak, vb.

Bu çalışmanın konusu olan birleşme ve satın alma işlemlerinin işletmelerin stratejik amaçlarını gerçekleştirmesi açısından kullanılan bir yöntem olduğu söylenebilir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konu daha derinlemesine incelenecektir.

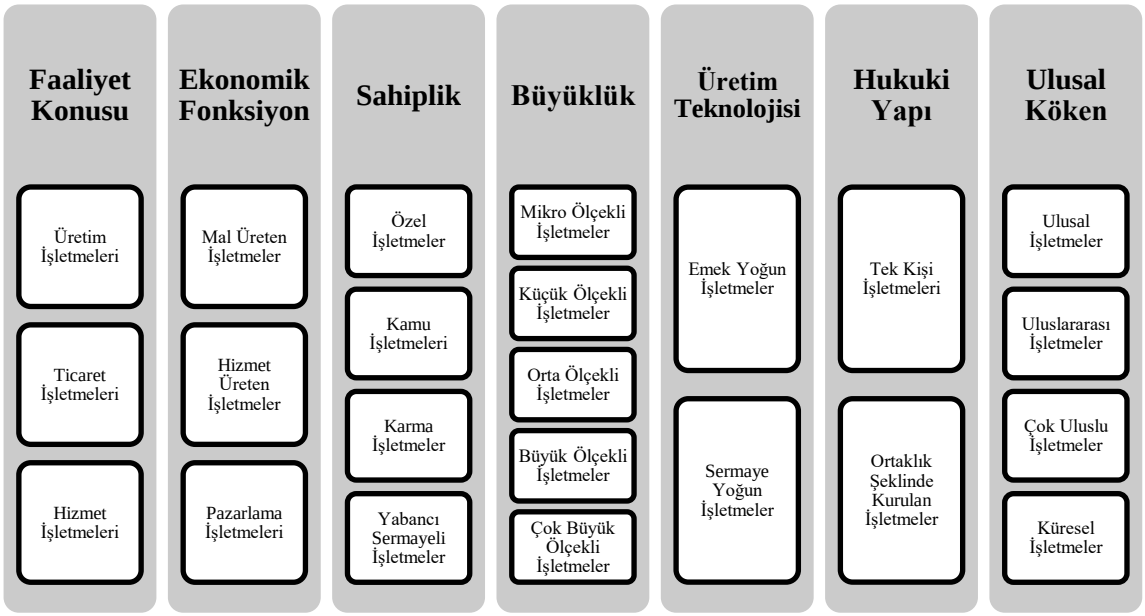
---

4 Öztin Akgüç, **Finansal Yönetim**, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayını, 1998, s. 889.
5 Şerif Şimşek, **İşletme Bilimine Giriş**, Konya: Damla Ofset, 1995, s. 39.
6 Erol Eren, Selim Aren ve Lütfihak Alpkan, İşletmelerde Stratejik Yönetim Faaliyetlerini Değerlendirme Araştırması, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Cilt I, S. 1 (Ocak 2000), s. 1, (Çevrimiçi) http://journal.dogus.edu.tr/index.php/duj/article/viewFile/257/pdf_90 , (Erişim: 29.10.2016)

1.1.3. İşletmelerin Sınıflandırılması

İşletmelerin sınıflandırılması çeşitli yönleri dikkate alınarak gerçekleştirilebilmektedir. Bunlar arasında en yaygın olarak faaliyet konusu, ekonomik fonksiyon, mülkiyet durumu, büyüklük, üretim girdilerinin çeşitleri, hukuki yapı ve ulusal köken kıstasları kullanılmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu sınıflandırma türlerine ilişkin örnekler verilmiştir:

Tablo 2: İşletmelerin Sınıflandırılması

Kaynak: Faruk İşcan, İşletme Bilimlerine Giriş, Atatürk Üniversitesi Ders Notu, (Çevrimiçi) http://www.ataaof.edu.tr/wp-content/uploads/IsletmeBilimlerineGiris.pdf , (Erişim:30.10.2016) ve Seda Akın Gürdal, Girişimcilik, Anadolu Üniversitesi Ders Notu, (Çevrimiçi) http://slideplayer.biz.tr/slide/10270644/ , (Erişim:30.10.2016)

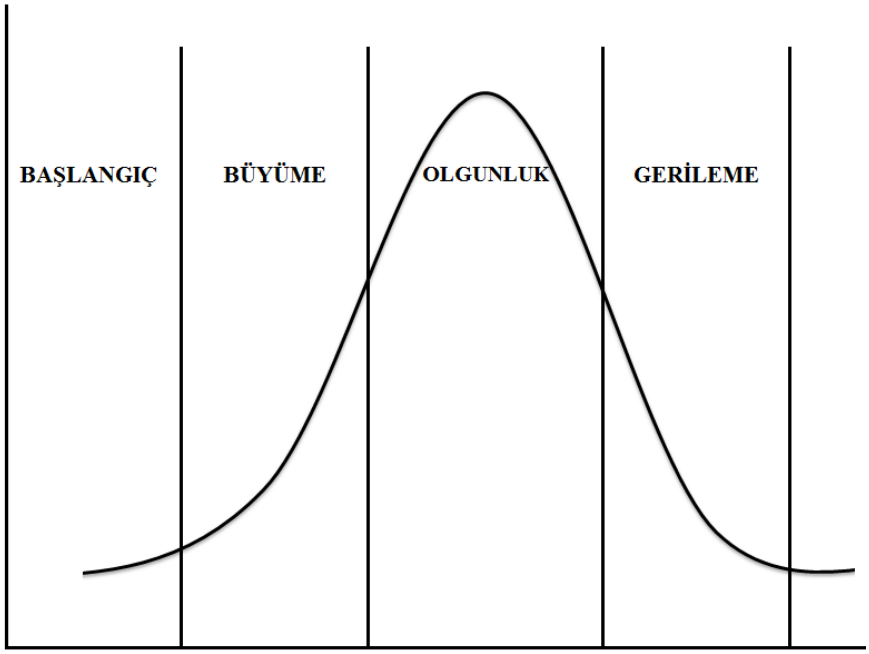
Bu çalışmanın konusu olan birleşme ve satın alma işlemleri işletmelerin faaliyet konusundan bağımsız olduğu değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle herhangi bir faaliyet konusundaki bir işletme herhangi bir faaliyet konusundaki başka bir işletme ile birleşme ve satın alma ilişkisi içerisine girebilmektedir. Benzer şekilde işletmelerin ekonomik fonksiyonları da birleşme ve satın alma işlemlerinin önünde bir engel teşkil etmemektedir. Birleşme ve satın alma işlemlerinin genel olarak özel ve yabancı sermayeli işletmelerde gerçekleştiği görülmekle beraber özelleştirmeler yoluyla kamu ile ilgili işletmelerde de görülebildiği bilinmektedir. Mikro ve küçük ölçekli işletmelerin büyüme stratejileri ile daha büyük ölçekli işletmelerin büyüme stratejileri arasında bir takım farklar görülmektedir. Birleşme ve satın alma işlemleri genel olarak orta ve üstü ölçekli işletmelerde görülmektedir. Başka bir kıstas olan işletmenin hukuki yapıları göz

önünde bulundurulduğunda birleşme ve satın alma işlemlerinin ortaklık şeklinde kurulan işletmelerde görüldüğü söylenebilmektedir. İşletmelerin ulusal kökenleri de faaliyet konusu ve ekonomik fonksiyonda olduğu gibi birleşme ve satın alma işlemlerini etkileyen bir kıstas olarak değerlendirilmemektedir. Yukarıdaki her ulusal köken tipindeki işletmede birleşme ve satın alma işlemi görülebilmektedir.

1.1.4. İşletmelerin Gelişim Aşamaları

İşletmelerin gelişim aşamalarıyla ilgili olarak literatürde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Yaygın olarak kabul görmüş aşamalar şu şekildedir:

Şekil 1: İşletmelerin Gelişim Aşamaları

Kaynak: Arthur Kuriloff, John Hemphill ve Douglas Cloud, **Starting and Managing the Small Business**, New York: McGraw Hill, 1993, s. 357.

Önceki bölümde de belirtildiği üzere birleşme ve satın alma işlemlerinin işletmelerin stratejik amaçlarını gerçekleştirmesi açısından kullanılan bir yöntem olduğu değerlendirilirse, birleşme ve satın alma işlemlerinin yukarıdaki şekilde belirtilmiş olan başlangıç, büyüme ve olgunluk evrelerinde görülmesi muhtemel olacaktır. Ancak kimi işletmeler gerçekleştirdikleri birleşme ve satın alma işlemleri ile stratejik hedeflerine ulaşamayabilmektedir. Bu tip durumlarda işletmelerin yukarıdaki şekilde belirtilmiş olan gerileme döneminde olduğu değerlendirilebilir. Başka bir deyişle birleşme ve satın alma işlemlerinin bir işletmenin gelişim aşamalarının herhangi birinde görülebileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

1.2. BİRLEŞME VE SATIN ALMA

1.2.1. Birleşme ve Satın Alma Kavramları

Ticaret ortaklıklarının, özellikle sermaye ortaklıklarının birleşmesiyle ilgili olarak çeşitli ülkelerin yasal düzenlemelerinde farklı kavramlar kullanılmaktadır. Avrupa dillerinin pek çoğunda işletme birleşmeleri küçük söyleniş ve yazılış farklılıklarıyla Latince kökenli ortak bir sözcük olan Almanca Fusion, Fransızcada Fusion ve İtalyancada Fusiona kelimeleriyle ifade edilmektedir. Anglo-Sakson hukuk çevrelerinde işletme birleşmelerini ifade etmede Merger sözcüğü ortak terim niteliğindedir. İngiliz hukukunda Amalgamation, Amerikan hukukunda Consolidation sözcükleri birleşme anlamında kullanılmaktadır.[7]

Literatür incelendiğinde birleşme ve satın alma işlemlerinin kimi kaynaklar ve Türk Ticaret Kanunu'nda "Birleşme" şeklinde tek terimle ifade edildiği, bazı kaynaklarda ise bu işlemlerin "Birleşme (Merger)", "Satın Alma (Acquisiton)" ve Devralma (Takeover)" olarak ayrı terimlerle ile ifade edildiği görülmektedir.

Birleşme (Merger), şirketlerin birbirleriyle birleşerek ya tüzel kişiliğe sahip başka bir şirket kurmaları ya da bir veya bir kaçının diğer kuruma katılmaları şeklinde ifade edilmektedir.[8] Satın alma (Acquisition), bir şirketin varlıklarının veya hisselerinin başka bir şirket tarafından satın alınması işlemi olarak tanımlanmaktadır.[9] Devralma (Takeover) ise bir şirketin sermayesinin tamamının nakit ve/veya hisse senedi karşılığında başka bir şirket tarafından satın alınması işlemi olarak nitelendirilmektedir.[10] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı ise birleşme ve satın alma işlemlerini "Birleşme (Combination)" terimi ile ifade etmektedir.[11] Belirtilmesi gereken başka bir husus ise literatürde yukarıdaki kavramların net çizgilerle birbirinden ayrılmayıp birbirleri yerine kullanılabiliyor olmasıdır. Bu çalışmada Birleşme ve Satın Alma işlemleri "İşletme Birleşmeleri (Business Combinations)" şeklinde tek bir terimle ifade edilecektir. Bu ifadeden yola çıkarak işletme birleşmeleri, iki veya daha fazla işletmenin stratejik hedefleri doğrultusunda tüzel kişilikleri sona erecek şekilde bir

---

7 Hikmet Sami Türk, **Ticaret Ortaklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 186, 1986, s. 3-4.

8 Ümit Ataman, **Şirketler Muhasebesi**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000, s. 309.

9 Mark Grinblatt ve Sheridan Titman, **Financial Markets and Corporate Strategy**, Boston: McGraw Hill Companies, 2002, s. 691.

10 Richard Pike ve Bill Neale, **Corporate Finance and Investment**, İngiltere: Prentice Hall, 1996, s. 593.

11 UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md.3.

araya gelerek yeni bir işletme oluşturması veya hisse değişimi ile bir araya gelmesi şeklinde tanımlanabilmektedir.

1.2.2. İşletme Birleşmelerinin Gerçekleştirilme Nedenleri

Rekabetin global boyuta dönüşmesi, şirketleri yeni stratejiler geliştirmeye yöneltmiştir. Bu bağlamda, özellikle 90'lı yıllarda hız kazanan şirket birleşmeleri, günümüzde şirketlerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için en fazla tercih ettiği yeni stratejilerinden birisi haline dönüşmüştür. Daha çok Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) görülmekle birlikte, şirket birleşmeleri Türkiye'de özellikle son dönemlerde gittikçe daha çok yaygınlaşmış ve finans sektörü başta olmak üzere birçok sektörde şirketler açısından hızla yaygınlaşan bir büyüme stratejisi haline gelmiştir.[12]

Büyümek zorunda olan işletmelerin neden birleşme yolunu seçtikleri konusunda literatürde pek çok neden sayılmaktadır. Bu nedenlerin sayısı ve önem dereceleri de ülkelerin sosyo-ekonomik koşullarına, işletmelerin özelliklerine, içinde yer alınılan toplumun özelliklerine ve zamana göre çeşitlilik göstermektedir.[13] Örneğin Brealey ve diğerleri yaptıkları çalışmada birleşmenin nihai amacının sinerji yaratmak olduğunu, sinerji yaratma veya başka amaçlarla şirketleri birleşmeye iten faktörlerin iki grupta incelenebileceğini belirtmişlerdir. Yazarlar, şirketleri birleşmeye iten nedenleri makul (sensible) ve şüpheli (dubious) nedenler olarak sınıflandırmışlardır.[14] Boeh ve Beamish ise çalışmalarında bu sınıflandırmaya bağlı kalmış ve birkaç ekleme yaparak birleşmenin nedenlerini incelemişlerdir.[15] Şirketlerin satılma nedenlerinin araştırılmasına yönelik ABD'de yapılan bir çalışmada, yöneticilerin zayıf olması, yöneticiler ve sahipler arasındaki geçimsizlikler, kilit personelin ölüm ve emeklilik şeklindeki kayıpları, şirketin iyi bir satış fiyatı ile satılabilmesi olanağı, vergi avantajları gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır. [16]

Bu çalışmada işletme birleşmelerinin gerçekleştirilme nedenleri ile ilgili bir gruplandırma yapılmadan literatürde sıklıkla dile getirilmiş nedenlerden bazıları üzerinde durulacaktır. Aşağıdaki şekilde söz konusu nedenler gösterilmiştir:

---

[12] Suphi Aslanoğlu, Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerin Muhasebeleştirilmesi, **Yaklaşım Dergisi** , S. 176 (Ağustos 2007), s. 204.

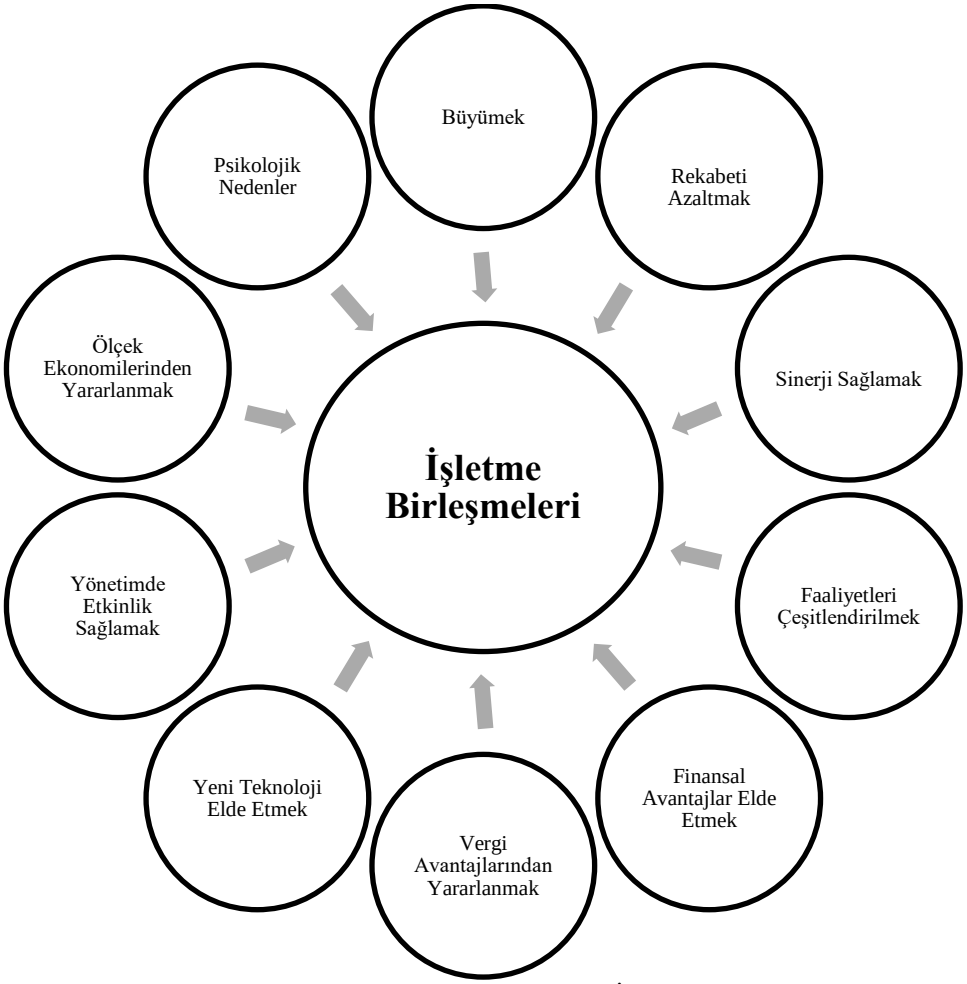
[13] Nurhan Aydın, **İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği**, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birligi Yayını, 1990, s. 23.

[14] Richard A. Brealey, Stewart C. Myers ve Alan J. Marcus, **Fundamentals of Corporate Finance**, New York: McGraw Hill Irwin, 2004, s. 591-595.

[15] Kevin K. Boeh ve Paul W. Beamish, **Mergers and Acquisitions: Text and Cases**, New York: Sage Publications, 2007, s. 48-50.

[16] Zeyyat Hatiboğlu, **Ayrıntılı İşletme Finansı**, İstanbul: Lebib Yayınları, 1995, s. 238.

Şekil 2: İşletme Birleşmelerinin Gerçekleştirilme Nedenleri

Kaynak: Niyazi BERK, **Finansal Yönetim**, 2.Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1990, s.383 ve Hatiboğlu, **a.g.e.**, s. 534.

1.2.2.1. Büyümek

İşletme yazınında büyüme, işletmede sayısal ve nitelik olarak bir gelişimi ifade etmektedir. Sayısal gelişim başka bir deyişle hacimsel gelişim işletmenin özelliklerine göre kapasite kullanımında (üretim miktarı), satış gelirlerinde, ürün çeşitliliğinde, kaynak büyüklüğünde (çalışanların sayısı, sermaye büyüklüğü, vb.) ve varlık büyüklüğünde (yatırımlarda büyüklük) niceliksel artışı ifade etmektedir. Nitelik olarak büyüme ise işletme unsurlarının kalite olarak gelişimi ile ilgilidir. Bu büyümenin sayısal olarak ifade edilmesi nispeten güç olmaktadır. Ancak nitelik olarak büyüyen bir işletmenin sayısal gelişim de göstereceği varsayımı ile sayısal gelişimin bir anlamda

kalite gelişiminin de bir sonucu olduğu ileri sürülebilmektedir.[17] Büyümeyi hedefleyen işletmeler, içsel ve dışsal büyüme seçenekleri ile karşı karşıya kalmaktadır.

İşletmelerin kendi olanaklarıyla faaliyetlerinin sonucu yarattıkları kaynakları ya da sağladıkları yabancı kaynakları yeni yatırımlara ayırarak büyümeleri içsel büyüme olarak tanımlanmaktadır.[18] Bir işletmenin diğer işletme veya işletmelerin tamamını veya bir bölümünü ya da varlıklarını satın alarak büyümesi dışsal büyüme olarak nitelendirilmektedir.[19] İçsel veya başka bir deyişle organik büyüme imkanı bulunmayan hallerde işletme birleşmeleri büyümenin gerçekleştirilmesi için tek seçenektir.[20] Arzu edilen büyüme oranına ulaşmanın tek yolu diğer şirketleri elde etmektir.[21] Şirketler içsel büyümedense diğer şirketleri elde ederek veya birleşerek yeni pazar ve bölgelere daha kolay ulaşabilmektedir.[22]

1.2.2.2. Rekabeti Azaltmak

Birleşme rakip bir firmayı bünyeye katmak maksadı ile yapıldığında, yeni şirketin pazar payı artmaktadır. Bu durum firmanın rekabet gücünü artırıcı etki göstermektedir. Aynı gerekçe ile kuvvetli iki şirketin birleşerek daha büyük pazar payına sahip olma istekleri de devir almayı birleşme şeklinde gündeme getirmektedir.[23]

Aynı endüstri dalında faaliyet gösteren işletmeler arasında yapılacak birleşmeler, rekabetin azaltılması açısından önemlidir. Birleşen işletmeler toplam arzın daha büyük kısmına sahip olarak pazarda bu güçten faydalanabilmektedir. Nitekim ABD'de birleşme faaliyetlerinin bu yönde gelişme göstermesi üzerine antitröst kanunlar çıkarılarak, uygulamalar engellenmeye çalışılmıştır. Örneğin; büyük Amerikan petrol şirketi Exxon'un 1979'daki Reliance Electric'i satın alma girişimi Exxon'un büyüklüğü yüzünden hemen monopolleşmeyi çağrıştırmış ve karşı çıkılmıştır. Federal Almanya'nın en büyük şirketlerinden Hoechst'un ABD'nin önde gelen şirketi

---

17 Hayri Ülgen ve Kadri Mirze, **İşletmelerde Stratejik Yönetim**, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2004, s. 188-189.

18 Charles Griffin, Thomas Williams ve Kermit Larson, **Advanced Accounting**, Illinois: Irwin Publications, 1980, s. 4.

19 Akgüç, **a.g.e.**, s. 891.

20 Christopher Kummer ve Ulrich Steger, **Why Merger and Acquisition (M&A) Waves Reoccur: The Vicious Circle From Pressure to Failure**, s. 4, (Çevrimiçi) http://193.5.22.213/research/publications/upload/Steger_Kummer_WP_2007_11.pdf, (Erişim Tarihi: 29.10.2016)

21 James Vanhorne, **Financial Management and Policy**, New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1977, s. 631.

22 Richard Baker, Theodore Christensen ve David Cottrell, **Advanced Financial Accounting**, New York: McGraw-Hill, 2011, s. 7.

23 Cevat Sarıkamış, **Satın Alma ve Yeniden Yapılandırma: Şirket Birleşmeleri**, İstanbul: Avcıol Basın Yayın, 2003, s. 20.

Calenese'i satın alarak, dünyanın en büyük kimya şirketi durumuna gelmesinin temel amacı, monopolcu gücün getireceği avantajlardan faydalanmaktır.[24]

1.2.2.3. Sinerji Sağlamak

Sinerji, iktisat ya da finans bilimlerinden daha ziyade fizik bilimi ile ilgili bir terimdir. İşletme birleşmeleri noktasında bu terimin çevirisi, ayrı iki firmanın birleşme kararları sonrasında yapmış oldukları faaliyetlerde daha karlı olmaları için kurumsal bir birleşim olarak ifade edilmektedir.[25] Sinerji, birleşen firmaların şimdiki değerlerinin ayrı ayrı toplamlarının birleşme sonrası oluşturacağı toplam değerden daha düşük olması, diğer bir ifadeyle bütünün, o bütünü oluşturan parçaların toplamından daha büyük olması şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak bu şekilde birleşme sonrasında sinerjinin (pozitif değerinin) ortaya çıkması mümkün olmaktadır.[26]

Birleşmeler iki türlü sinerjiye yol açar. Birleşmenin daha etkin bir işletme yönetimi sağlamasına ve kaynak kullanım etkinliğini artırmasına bağlı olarak faaliyet sinerjisine yol açması, sermaye maliyetini düşürmesi ve daha geniş kaynak kullanım olanaklarını sağlaması ile finansal sinerji yaratması beklenmektedir.[27]

1.2.2.4. Faaliyetleri Çeşitlendirmek

Durgun veya düşük büyüme hızına sahip bir sektör veya işkolundaki bir işletme daha hızlı büyüyen ve büyüme potansiyeli olan daha karlı sektörlere yatırım yaparak faaliyet alanlarını çeşitlendirmek isteyebilir. Çeşitlendirme isteği, faaliyette bulunulan sektörün olgunluk dönemini yaşaması, büyümesinin sona ermesi, işletmenin pazar payının sınırına yaklaşmış olması veya işletmenin daha karlı ve satışı daha istikrarlı veya satış potansiyeli yüksek ürünlere ihtiyaç duyması gibi nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Yöneticiler çeşitlendirme sonucunda işletme karlarının daha istikrarlı olacağını ve işletme riskinin azalacağını beklemektedir. Riski azaltma şirket birleşme nedenlerinden biridir.[28] Öte yandan çesitlendirme, herhangi bir işletmenin

---

[24] Aydın, **a.g.e.**, s. 22.

[25] Patrick Gaughan, **Mergers, Acquisitions, and Corporate Restructurings**, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2010, s. 132.

[26] Sandro Brusco, Guiseppe Lopomo ve S. "Vish" Viswanathan, Merger Mechanisms, **Econometric Society 2004 North American Winter Meetings 317**, 2004, s. 2, (Çevrimiçi) http://www.stonybrook.edu/commcms/economics/research/papers/2004/04-02.pdf , (Erişim: 30.10.2016).

[27] Ayşe Gül Yılgör, Şirket Birleşme, Ele Geçirme ve Devralma İşlemlerinin Makroekonomik Etkileri, **Öneri Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** C. V, S. 18, (2002), s. 120.

[28] Fred Weston ve Eugene Brigham, **Essentials of Managerial Finance, Tenth Edition**, ABD: Harcourt Brace College Publishers, 1993, s. 833.

faaliyette bulunduğu endüstrilerin sayısını artırması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla çeşitlendirme ile işletmelerin belirli bir alanda uzmanlaşma dereceleri düşecektir.[29] Bu durum riski azaltma amacına negatif etkide bulunsa da birleşmeleri engellememektedir.

1.2.2.5. Finansal Avantajlar Elde Etmek

İşletmeler büyümek için gerekli olan finansal kaynakları bulabilmek adına likiditesi yüksek işletmelerle birleşme yoluna giderek büyümeyi sağlayacak finansman ihtiyacını karşılayabilmektedir.[30] Bunun yanı sıra borç verenler açısından risk derecesi düşmüş olacağından, işletmeler birleşerek piyasadan ayrı ayrı borçlanabilecekleri faiz oranından daha düşük oranlarla borç bulabilme imkanına sahip olabilmektedir.[31] Ayrıca birleşme sayesinde, daha önce bağımsız olarak faaliyetlerini sürdüren ve borsa imkanlarından yararlanamayan işletmelerin bu imkanlardan yararlanabilmeleri mümkün olmakta ve birleşme sonucunda oluşan yeni şirketin hisse senetlerine ilginin yoğun olması durumunda da işletmenin sermaye yapısını güçlendirme imkanı ortaya çıkmaktadır.[32] Özellikle büyümeye çalışan küçük işletmeler büyük işletmelerle birleştiklerinde karlılıklarının artması sonucu hisse başına kazançları da artarak hisse senetlerinin piyasa değerleri yükselmektedir.[33] Bu durum da işletmeye finansman kaynağı sağlamaktadır.

İşletmelerin pozitif net bugünkü değere sahip tüm projelerinin finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla kullanılacak olanlar dışında kalan nakit akımlarına serbest nakit akımları adı verilmektedir.[34] İşletmeler söz konusu serbest nakit akımlarını kullanmak suretiyle gerçekleştirdikleri birleşmelerle çıkarlarını koruyabilmektedir.

---

[29] Orhan Çelik, **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1999, s. 40.

[30] Haydar A. Yıldırım ve Olcay Kolotoğlu, **Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu, Tasfiyesi, Birleşmesi, Devri, Nevi Değişikliği, Bölünme ve Hisse Değişimi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2003, s. 205.

[31] Aydın Çelen, "Yatay Yoğunlaşmaların Tek Taraflı Etkilerinin Belirlenmesinde Talep Tahmini ve Simülasyon Tekniklerinin Uygulanması", Ankara: Rekabet Kurumu, 2010, s. 14-15., (Çevrimiçi), http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FAkademik%2B%25c3%2587al%25c4%25b1%25c5%259fmalar%2Ftez133.pdf , (Erişim: 30.10.2016)

[32] Hüseyin Akay, **İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi**, İstanbul: Yaylım Matbaası, 1997, s. 17.

[33] Metin R. Türko, **Finansal Yönetim**, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1999, s. 586.

[34] Michael C. Jensen, Agency Costs of Free Cash Flow, Corporate Finance, and Takeovers, **The American Economic Review, Papers and Proceedings of the Ninety-Eighth Annual Meeting of the American Economic Association**, C. LXXVI, S. 2, , 1986, s. 2, (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=99580, (Erişim: 30.10.2016)

1.2.2.6. Vergi Avantajlarından Yararlanmak

İşletmeleri birleşme stratejilerine yönlendiren en önemli nedenlerden biri de vergi yasalarının sağladığı avantajlardan yararlanarak vergi yükünü hafifletmektir.[35] Örneğin çok karlı ve yüksek vergi diliminde bulunan bir banka ile birikmiş büyük vergi borçları olan bir banka birleşebilir ve vergi borçlarını, gelirlerini vergiye karşı koruyan bir kalkan olarak kullanabilmektedir.[36] Sonuçta bu durumun hissedar değeri yaratması beklenmektedir. Diğer bir durum, birleşen işletmelerin birleşme öncesine göre daha fazla fon toplamalarına bağlı olarak ortaya çıkan daha az vergi yükümlülüğüdür. Bu fon toplayabilme gücü ise, ayrı ayrı ikenki durumlarından daha az riskli oldukları algılandığında ortaya çıkmaktadır. Birleşen işletmelerin fon toplayabilme gücünün artması durumunda, borcun vergiden düşülebilmesi nedeniyle beraberinde bir vergi yükümlülüğü azalması meydana getirmektedir. [37]

İşletme birleşmelerinde vergilerin etkileri araştırıldığında, ABD'de 1940'larda meydana gelen 2000 şirket birleşmesinin dörtte birinde, birleşmelerin en önemli sebeplerinden bir tanesi olarak vergi avantajı gösterilmiştir.[38] Birikmiş zararları mevcut olup, bunları gelecek yıllarda elde edeceği karlardan indirim yapma olanağına sahip olan işletmeler, karlı olan diğer bir işletmeyle birleşerek zarar indirimi nedeniyle vergi kanunlarının belirttiği çerçeve içinde, birleşmenin sağlayacağı karlar üzerinden vergi ödememe olanağını elde etmektedir.[39]

1.2.2.7. Yeni Teknoloji Elde Etmek

İşletmeler önemli teknolojik gelişmelere uyum sağlayamama durumunda bu gelişmelerin yıkıcı etkisiyle karşılaşabilmektedir. Teknolojik olarak kendilerini geliştirmek ve yukarıda bahsedilen negatif etkiden korunmak isteyen işletmeler için iki seçenek mevcut bulunmaktadır. Birinci seçenek, işletme içerisinde gelişen teknolojiyi yakalamaktır. Bu durum, araştırma ve geliştirme maliyetlerinin yüksek olması, uzun zaman alması işletmenin stratejik ve önemli fırsatları kaçırması açısından büyük risk

---

[35] Mine Tükenmez, Süleyman Yükçü, Erdal Özkol, Serdar Özkan ve Türker Susmuş, **Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliğine Göre Finansal Yönetim**, İzmir: Vizyon Yayınları, 1999, s. 1086.

[36] Eugene Brigham, **Finansal Yönetimin Temelleri, Cilt 2**, Çeviren: Özdemir Akmut ve Halil Sarıhasan, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 2006, s. 139.

[37] Gabriel A. Hawawini ve Swary Itzhak, **Mergers and Acquisitions in the U.S. Banking Industry: Evidence from the Capital Markets**, Amsterdam: Elsevier Science Publishers, 1990, s. 32.

[38] Haluk Sumer, "Şirket Birleşmeleri", Alfa Yayınları, İstanbul, 2003, s.307

[39] Volkan Yüksel, Şirket Birleşmeleri ve Kobi Birleşmelerine Vergi Teşviki, **Yaklaşım Dergisi**, S. 202 (2009), s. 102.

taşımaktadır. İkinci seçenek, işletmenin istenilen teknolojiye sahip bir işletmeyi ele geçirmesi şeklinde olup, bu durum işletme birleşmeleri ile gerçekleştirilebilmektedir.[40]

Cisco Systems şirketi teknolojik eksiklerini kapatmak için işletme birleşmelerini kullanmıştır. Şirket dünyada önde gelen bir ağ, ağ ürünleri ve ağ hizmetleri sağlayıcısıdır. Şirket 1993-2001 yılları arasında ortalama 350 milyon dolardan 71 adet şirket satın almıştır. Cisco'nun 1993 yılında 650 milyon dolar olan satışları 2001 yılına gelindiğinde 22 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu gelirlerin %40'ı satın alınmış işletmelerden kaynaklanmıştır. [41]

1.2.2.8. Yönetimde Etkinlik Sağlamak

Başarılı yatırımcılar, işletmelerine dışarıdan profesyonel ve uzman yöneticiler ararken, büyük işletmeler de olağanüstü performans göstermekte olan yöneticileri seçmektedir.[42] Şirketlerin yeniden yapılanmalarını gerektiren pazar koşulları veya teknolojik değişimlerle karşı karşıya kaldıklarında, durumun gereklerini yerine getirebilecek yönetim kadrosuna sahip olmaları gerekmektedir. Bu sağlanamazsa şirketin değeri düşecektir. Günümüzde bu durumda olan birçok şirket faaliyet göstermektedir. Bu tür şirketler var olan yönetiminde bir değişiklik yaptığında pazar değerini yükseltebilmektedir. Yöneticilerin bu değişime cevap veremediği durumlarda şirketin pazar değerini artıracak gelişmelere karşı kayıtsız kalan yönetimin değiştirilmesi gerekmektedir.[43] Ciddi yönetim sorunları olan ve yalnız başına bu sorunları çözme imkanı olmayan işletmeler ya mevcut organizasyon ve yönetim kadrosuyla durgunluğa hatta küçülmeye razı olacaklar ya da yetenekli bir yönetim ve insan kaynaklarına sahip işletmelerle birleşerek gelişme imkanını elde edeceklerdir.[44]

---

[40] Edwars Halibozek ve Gerald Kovacich, **Mergers and Acquisitions Security: Corporate Restructuring and Security Management**, Burlington: Butterworth-Heinemann, 2005, s. 12.

[41] Marc Goedhart, Tim Koller ve David Wessels, The Five Types of Successful Acquisitions, McKinsey & Company, http://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/the-five-types-of-successful-acquisitions, (Erişim: 01.11.2016)

[42] Patricia Anslinger ve Thomas Copeland, Growth Trough Acquistious: A Fresh Look, **Harvard Business Review**, 1996, (Çevrimiçi) https://hbr.org/1996/01/growth-through-acquisitions-a-fresh-look , (Erişim: 02.11.2016)

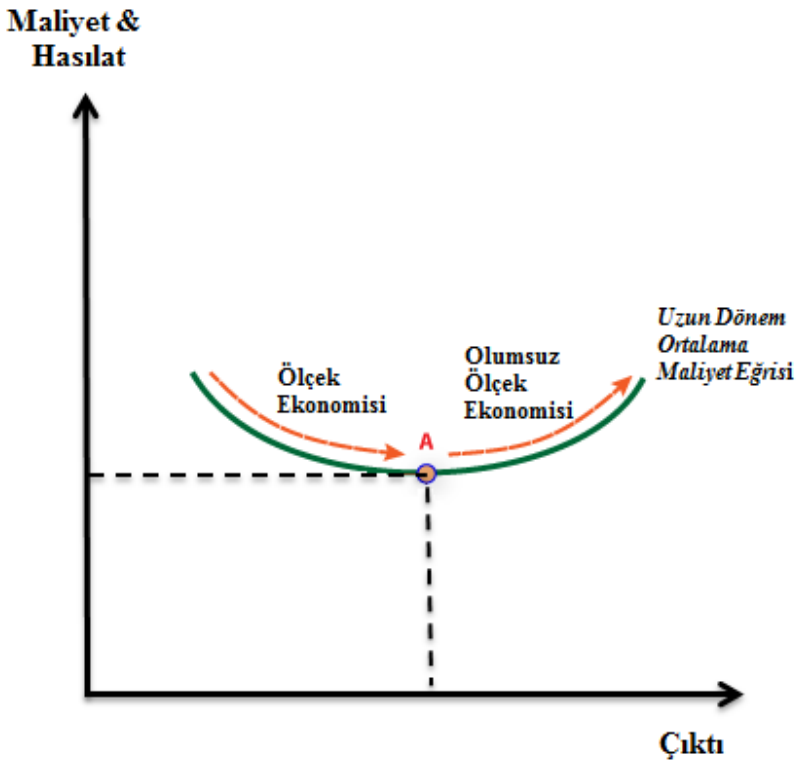
[43] Çelik, **a.g.e.**, s. 54.

[44] Haluk Erkut, Öztin Akgüç, Gündüz Pamuk, Burç Ülengin, Füsun Ülengin, Yurdakul Alpay ve Hamza Koşma, **Stratejik Yönetim ve Senaryo Tekniği**, İstanbul: İrfan Yayıncılık, 1997, s. 62.

1.2.2.9. Ölçek Ekonomilerinden Yararlanmak

Bir işletmenin veya işletmecilik anlayışının temel hedefi kar elde etmektir. Karlı bir işletme, düşük maliyetle yüksek kalitede mal ve hizmet sunabilen kuruluştur.[45] Ölçek tüm girdilerin değişken olduğu durumda firmanın belli bir sürede gerçekleştirdiği üretim miktarı olarak tanımlanmaktadır. Ölçek ekonomisi veya aynı olayın başka bir biçimdeki anlatımı olan ölçeğe göre getiri kavramı birim üretim başına ortalama maliyet ile ölçek arasındaki ilişkiyi açıklamak için kullanılmakta olup bir firmanın veya bir fabrikanın uzun dönem ortalama maliyet eğrileri üzerinde gösterilir. Ölçek ekonomileri söz konusu eğrinin negatif eğime sahip olduğu kısımda ortaya çıkmaktadır.[46]

Şekil 3: Uzun Dönem Ortalama Maliyet Eğrisi

Kaynak: http://www.economicsonline.co.uk/Business_economics/Economies_of_scale.html , (Erişim: 05.11.2016)

1.2.2.10. Psikolojik Nedenler

Ölçek ekonomilerinin varlığı, sektördeki özellikle büyük şirketler için önemli rekabet avantajları sağlayabilmektedir. Bu sayede maliyet avantajına sahip büyük ölçekte üretim yapan şirketler küçük şirketleri pazardan dışarı itebilmektedir. DuPont ve

[45] Ömer Akat, **Uygulamaya Yönelik İşletme Politikası ve Stratejik Pazarlama** , Bursa: Ekin Kitabevi, 2000, s. 26.

[46] Erhan Yıldırım, Ekonomik Yapı ve Ölçek Ekonomileri, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. III, S. 3 (1995), s. 70.

General Motors'un küçük rakiplerini pazar dışına çıkarmak için yararlandıkları araç, ölçek ekonomilerinin getirdiği maliyet avantajı ve bunun fiyatlara yansıtılması olmuştur.[47] Ölçek ekonomileri aşağıdaki örneklerle daha somut bir şekilde açıklanabilmektedir:

- Birleşme yoluyla artan üretim olanakları ve rasyonel kullanım sayesinde maliyetler düşmektedir. Maliyetlerin düşmesi sonucunda şirketin pazardaki etkinliği artmaktadır,
- Şirketler birleşme yoluyla, ölçek ekonomilerinden yararlanarak şirketlerce daha yüksek maliyetli araştırma ve geliştirme projeleri uygulayabilme imkanına kavuşabilmektedir,
- Birleşen şirketler, ölçek ekonomisinden yararlanarak piyasadaki gücünü, ağırlığını artırdığı gibi pazarlama fonksiyonunu da daha etkili bir şekilde yerine getirebilmektedir,
- Şirketler, büyümenin bir sonucu olarak bazı girdilerini daha ucuza temin edebilme imkanına sahip olabilmektedir.

Büyük ölçekte faaliyette bulunmanın sağlayacağı yararlar, en çok yatay birleşmelerde gözlenmektedir. Yatay birleşme ile şirketler pazar paylarının artırılması ve rekabetin azaltılmasının yanı sıra satın aldığı şirketlerin araç, gereç ve makinelerini piyasadan daha ucuza mal edebilme imkanına kavuşmaktadır. Ayrıca, hazır kapasitelerin satın alınması, bu kapasitelerin kurulmasından daha kısa sürede gerçekleşmektedir. Dikey birleşmelerde ise şirket hammadde kaynaklarını veya dağıtım kanallarını veya her ikisini birden kontrolü altında tutabileceğinden bu tür birleşmelerde de ölçek ekonomilerinden yararlanma söz konusu olmaktadır. Karma birleşmelerde ise farklı endüstri kollarında faaliyet gösteren şirketler birleşme yaptıklarından dolayı yatay ve dikey birleşmeye göre ölçek ekonomilerinden yararlanma olanakları daha sınırlı kalmaktadır.[48]

1.2.3. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması

İşletme birleşmeleri literatürde değişik biçimlerde sınıflandırılmaktadır. İşletme birleşmeleri bu çalışmada ekonomik faaliyet alanlarına ve hukuki yapılarına göre sınıflandırılacaktır.

---

[47] Alfred Chandler, **Scale and Scope: The Dynamics of Industrial Capitalism**, ABD: Harvard University Press, 1990, s. 189.

[48] Akay, **a.g.e.**, s. 15-16.

1.2.3.1. Ekonomik Faaliyet Alanlarına Göre Birleşmeler

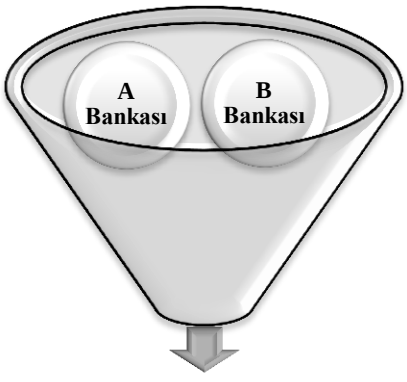
İşletme birleşmeleri ekonomik faaliyet alanlarına göre yatay, dikey, dairesel ve karma olmak üzere dört şekilde incelenmektedir.

1.2.3.1.1. Yatay Birleşmeler

Bir şirketin faaliyette olduğu işkolunda yer alan rakip bir firma ya da firmalarla birleşmesine yatay birleşme adı verilmektedir.[49] İşletmeler yatay birleşme ile faaliyetlerini gerçekleştirdikleri sektörde pazar paylarını artıracak şekilde büyüme gerçekleştirmektedir. Yatay birleşmeye örnek olarak Tansaş ile Migros, Yapı Kredi Bankası ile Koçbank birleşmeleri verilebilir.

Faaliyet konusu itibarıyla aynı sektörde etkinlik gösteren firmaların birleşmesi genellikle yoğunlaşmayı artırmaktadır. İşletmeler açısından özellikle sinerji anlamında değer yaratabilen yatay (horizontal) birleşmelerden beklenen başlıca yararlar; yatırım ve faaliyet giderlerinden sağlanacak tasarruflar ile gelirlerin artırılması ve büyüme olanaklarının daha iyi değerlendirilmesi şeklinde özetlenmektedir.[50] Yatay birleşmede büyük işletmenin bilgi birikimi ile saglayacağı teknoloji ve yönetim üstünlüğü, üretim faktörlerinin daha rasyonel kullanımı, büyümenin sağlayacağı içsel ve dışsal etki, marka imajı, pazara girme kolaylığı ve pazar hakimiyeti vb. faktörler de birleşmenin önemli nedenlerindendir.[51]

Şekil 4: Yatay Birleşme

[49] Erol Eren, **Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası**, İstanbul: Beta Yayınları, 2000, s. 77.
[50] Sudi Sudarsanam, **Creating Value from Mergers and Acquisitions: The Challenges**, ABD: FT Prentice Hall, 2003, s. 127.
[51] Rıza Aşıkoğlu, Globalleşme Sürecinde Uluslararası Finansal Yönelimler, **Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Yayınları**, Y. 2, 1993, s. 46.

Yatay birleşmelerin yukarıda belirtilmiş olumlu amaçlarının yanında piyasada tekel yaratmak veya işletmelerin bütünleşme derecesini yükseltmek gibi rekabetin sağlıklı yürütülmesini engelleyebilecek amaçlarla da yapılabilmektedir. ABD'de ilk birleşme faaliyetleri bu amaca yönelik olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu durumun makroekonomi açısından zararları belirmeye başlayınca çeşitli anti-tröst kanunlarla bu durum engellenmeye çalışılmıştır.[52]

1.2.3.1.2. Dikey Birleşmeler

Dikey işletme birleşmeleri, herhangi bir malın ya da hizmetin üretiminden satışına kadar farklı aşamalarında faaliyette bulunan işletmeler arasında yapılan birleşmelerdir. Genelde bu tür birleşmelerde işletmeler arasında alıcı-satıcı ilişkisi ya da aynı ürünlerin farklı aşamalarında faaliyette bulunan işletmeler söz konusudur.[53] Böylelikle birleşen şirketler ürettikleri malın tedarik, üretim veya pazarlama kaynaklarının kontrolünü elinde tutma imkanına sahip olmaktadır. Bu da firmalara rekabet avantajı sağlayabilmektedir. Rekabet avantajı, bir işletmenin ya da bir örgütün rekabet ortamında, rakipleri karşısında kaynaklarını kullanma ya da faaliyet alanı nedeniyle elde ettiği üstünlük olarak tanımlanabilmektedir.[54] Reklam, iletişim ve üretim maliyetlerinin azaltılması gibi faktörler de işletmelerin dikey birleşme ile büyümeyi isteme sebepleri arasında sayılabilmektedir.[55]

Dikey birleşmede işletme ya geriye doğru kendine girdi sunan işletmelerle ya da ileriye doğru çıktısını satın alan işletmelerle birleşmektir.[56] Firmanın süreç içerisinde kendinden önce gelen işletmeler ile birleşmesi geriye doğru birleşme, firmanın süreç içerisinde kendinden sonra gelen işletmeler ile birleşmesi ise ileriye doğru birleşme olarak adlandırılmaktadır.[57]

---

52 Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Mehmet Coşkun, **Finansal Yönetim**, Eskişehir: Genç Copy Center, 2007, s. 476.

53 Robert Jhonson ve Ronald Melicher, **Financial Management**, Boston: Allyn and Bacon, 1982, s. 632.

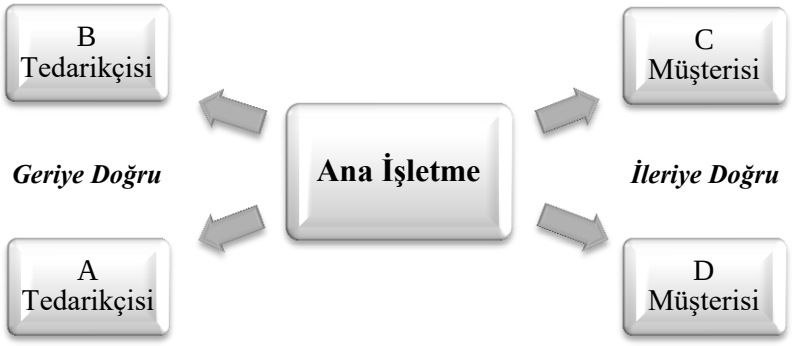
54 Hamdi İslamoğlu, **Pazarlama Yönetimi**, İstanbul: Beta Basım, 2000, s. 42.

55 Fred Weston, Juan Siu ve Brian Jhonson, **Takeovers, Restructuring and Corporate Governance**, ABD: Prentice Hall, 2001, s. 7.

56 Zeyyat Hatipoğlu, İşletme Finansı, **Temel Araştırma Yayınları**, Y. 6 (1986), s. 170.

57 Aydın Karapınar, **Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS Taslak 3) Göre İşletme Birleşmeleri**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2006, s. 9.

Şekil 5: Dikey Birleşme

1.2.3.1.3. Dairesel Birleşmeler

Aynı türe ait birleşmeler, dairesel birleşmeler olarak da adlandırılmaktadır. Ürettikleri ürünler birbirleriyle ilişkili olmadığı halde, aynı dağıtım kanalını kullanan işletmelerin birleşmesiyle gerçekleştirilen birleşme şeklidir. Dairesel birleşmeler yatay birleşmelerle benzerlik göstermektedir.[58] Binek otomobiller üreten bir işletmenin, kamyon, otobüs ve minibüs üreten diğer işletmelerle birleşip faaliyetini genişletmesi dairesel birleşmeye örnek olarak verilebilir.[59]

1.2.3.1.4. Karma Birleşmeler

İşletmeler bilgi ve deneyimlerinin bulunmadığı, kendileri için yeni olan pazarlara ortalamanın üzerinde getiri sağlamak veya diğer nedenlerden dolayı girmek isteyebilmektedir.[60] Karma birleşme, birbirlerinden farklı ya da ilgisiz alanlarda faaliyet gösteren iki işletmenin birleşmesi olarak ifade edilmektedir. Karma birleşmelerde amaç, mali kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlayarak sermaye maliyetini düşürmek, böylelikle hisse başına olan kazancı maksimum seviyeye çıkarmaktır.[61] Karma birleşmelerde riskin dağıtılması veya daha uygun bir ifadeyle yatırımların birbirleriyle ilgili olmayan konulara yöneltilmesi ile riskin azaltılması imkanı bulunmaktadır.[62] Karma birleşmeler, riski dağıtmak için firmaların yapmış olduğu bir "çeşitlendirme" olarak da ifade edilmektedir.[63]

---

58 Melih İ. Baş, İşletme Birleşmelerine Finansal Bir Bakış: Özellikle Birleşmeler, **Milli Prodüktivite Merkezi Verimlilik Dergisi**, Ankara, S. 1 (1990), s. 50.

59 Fatih Coşkun Ertaş, Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Şirket Birleşmeleri, **İktisat, İşletme ve Finans Dergisi**, 1998, s.50

60 Ülgen ve Mirze, **a.g.e.**, s. 316.

61 K. Aswathappa, Sudarsana Keddy, **Strategic Management: Concepts and Cases**, Bombay: Global Media, 2010, s. 139.

62 Muharrem Özdemir, **Finansal Yönetim**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1999, s. 423.

63 Ali Ceylan ve Turhan Korkmaz, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Bursa: Ekin Kitabevi, 2008, s. 376.

1.2.3.2. Hukuki Yapılarına Göre Birleşmeler

İşletme birleşmeleri hukuki yapılarına göre biçimsel ve biçimsel olmayan olmak üzere iki şekilde incelenmektedir.

1.2.3.2.1. Biçimsel Birleşmeler

Biçimsel birleşmeler tröst, holding, konsorsiyum, şirket birleşmeleri ve ortak girişimler olmak üzere beş şekilde incelenmektedir.

1.2.3.2.1.1. Tröst

Tröst, iki veya daha fazla tüzel kişiliğe sahip işletmenin üretim ve satış konularında birlikte hareket etmek üzere anlaşmalarıdır. Tröst biçimindeki örgütlenmede işletmeler tüzel kişiliklerini kaybetmemektedir. Tröstler genellikle mali birleşmelere gitmekte, bu nedenle üye işletmelerin bağımsız karar alma yetkileri iyice kısıtlanmaktadır. Tröst kuruluşlar mali birleşmelerle üyeleri olan işletmelerin sermayelerinin %51'ini kontrolleri altına alarak bir oy tröstü oluşturur. Tröst kuruluşlar piyasada ekonomik gücün belirli ellerde toplanmasına neden olmaktadır. Sonuçta kaynak dağılımı ve halkın refahı üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Bu nedenle tröstler gerek Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde gerekse de ABD'de anti-tröst yasalarla yasaklanmıştır.[64]

1.2.3.2.1.2. Holding

Holding çağımızda en çok görülen örgütlenme biçimidir. Holding yoluyla bir grup meydana gelir ve bu yöntemle bir ana kuruluş çok sayıdaki işletmeyi kendi elinde tutar. Holding'te yer alan işletmeler bir sektörde değil birçok sektörde faaliyet göstermektedir. Bu şekilde oluşan şirketler grubu, sermaye birikimi bakımından, yenilik bakımından ve baskı grubu olması bakımından büyük avantaj sağlamaktadır.[65]

Diğer şirketlerin sermaye payının tamamını veya bir bölümünü elinde bulunduran şirkete holding şirket, tabi şirketlere ise yavru veya bağlı şirketler denilmektedir.[66] Bağlı işletmeler terimi, genellikle hukuken bağımsız olmakla birlikte, ekonomik olarak ya ortak bir merkeze (ana işletme) ya da birbirlerine bağlı olarak faaliyetlerini yürüten işletmeler hakkında kullanılmaktadır.[67] Bu durumda bir şirket diğerinin oy hakkı veren

---

64 Hüseyin Şahin, **İktisada Giriş**, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1994, s. 194.
65 Cafer Unay, **Genel İktisat**, Bursa: Ekin Yayınları, 1997, s. 173.
66 Nejat Tenker, **Finansal Muhasebe**, Ankara: Gazi Kitabevi, 1999, s. 315.
67 Emel Badur, **Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar**, Ankara: Rekabet Kurumu, 2001, s. 52.

paylarının tamamını veya büyük bir kısmını elde etmekte, her iki şirketin ayrı tüzel kişiliği devam etmektedir.[68] Ana şirket hukuki bakış açısıyla yavru şirketin borçları ve malvarlığını üzerine almaksızın yavru şirketin kontrolünü ele geçirebilmektedir.[69] Ana şirket yavru şirketin tamamına sahip olmasa bile faaliyetlerini kontrol etmektedir.[70]

1.2.3.2.1.3. Konsorsiyum

Konsorsiyum iki ya da daha fazla işletmenin belirli bir işi ya da projeyi gerçekleştirmek üzere aralarında geçici olarak yaptıkları işbirliğidir.[71] İşletmeler arasında konsorsiyum kurulmasının temel nedenleri arasında yeterli sermayeyi bulamama ve üstlenilen riski yayma düşüncesi yer alabilmektedir. Konsorsiyumlarda firmaların bir araya gelmesine sebep olan amaç gerçekleştirildiğinde konsorsiyum sona ermektedir.[72]

1.2.3.2.1.4. Şirket Birleşmeleri

Çalışmanın önceki bölümlerinde literatürde kullanılan birleşme, satın alma, devralma kavramlarına anlamsal olarak değinilmiş ve bu kavramların birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmadan birbirleri yerine kullanılabildiği aktarılmıştır. Mevcut bölümde bu çalışmada işletme birleşmeleri şeklinde ifade edilen şirket birleşmeleri hakkında literatürde yer alan bilgiler derlenecektir.

Literatürde işletme birleşmeleri ile ilgili olarak işletmelerin büyüklükleri ve birleşme sonrasında ortaya çıkan tüzel kişilik açısından da bir ayrım yapıldığı görülmektedir. Bu kıstaslara göre işletme birleşmeler ile ilgili olarak Birleşme (Merger), Devralma veya Satın Alma (Takeover veya Acquisition) ve Konsolidasyon (Consolidation) şeklinde bir sınıflandırma söz konusudur.

Birleşme (Merger): Literatürde kimi kaynaklarda iki ya da daha fazla sayıda şirketin, yasal varlıklarını sona erdirerek, tek bir şirket çatısı altında bir araya gelmeleri "Merger" kavramı ile ifade edilse de şirketlerin bir veya bir kaçının diğer şirkete katılmalarının da "Merger" kavramı ile ifade edildiği görülmektedir.

---

[68] Peter Taylor ve Brian Underdown, **Advanced Financial Accounting CIMA Stage 3**", Oxford: Butterworth Heinemann, 1993, s. 246.

[69] Vanhorne, **a.g.e.**, s.80

[70] James A. Gentry ve Glenn L. Johnson, **Principles of Accounting**, New Jersey: Prentice-Hall, 1971, s. 79.

[71] Muazzez Babacan, **İlkeler ve İşlevlerle İşletme**, Ankara: Detay Yayıncılık, 2012, s. 101.

[72] Halil Can, Doğan Tuncer ve Doğan Ayhan, **Genel İşletmecilik Bilgileri**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2000, s. 108.

Satın Alma (Acquisition) ve Devralma (Takeover): Literatürde Satın Alma (Acquisition) ile Devralma (Takeover) arasındaki farkın sermayeye katılım oranı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Satın alma bir şirketin varlık veya hisselerinin bir kısmının başka bir şirket tarafından alınması iken Devralma, şirketin sermayesinin tamamının başka bir şirket tarafından alınması olarak değerlendirilmektedir.

Konsolidasyon (Consolidation): Literatürde işletmelerin bir araya geldiklerinde bu işlemin birleşme veya konsolidasyon olduğunun ayırt edilmesi gerektiğinin belirtildiği çalışmalar bulunmaktadır.[73] Bu iki kavram arasındaki farkın birleşmeye katılmış şirketlerin devam edip etmeyecekleri konusundan ileri geldiği belirtilmektedir.[74] Literatürde konsolidasyonun *"İki veya daha fazla işletmenin anlaşma ile hukuki varlıklarını sona erdirerek yeni bir otorite, yeni bir işletme oluşturması"* olarak tanımlandığı görülmektedir.[75]

1.2.3.2.1.5. Ortak Girişimler

İngilizce literatürde "Joint Venture" olarak da isimlendirilen ve ileri derecede bir beraberliği simgeleyen ortak girişimlerde işletmeler arasındaki işbirliği, mülkiyet ve pay sahipliği derecesine kadar ilerlemiştir. Belirli bir alanda, belirli bir işi veya projeyi beraberce gerçekleştirmek için işletmeler varlık ve yeteneklerini bir araya getirerek yeni bir işletmeyi yeni bir ad ve kimlik altında başlatmaktadır. Ancak birleşmelerin aksine işbirliğini gerçekleştiren ana işletmelerin kendi mevcut kurum kimlikleri ve varlıkları da ayrıca devam etmektedir. Ortak girişimlerin özellikleri şöyle sıralanabilmektedir:[76]

- Ortak girişimler, kısa veya uzun dönemde belli bir proje veya işi gerçekleştirmek için işbirliği yapan ana işletmeler tarafından ayrı bir ad ve kimlik altında yepyeni bağımsız bir işletme kurularak gerçekleştirilir. İşbirliğini gerçekleştiren ana işletmeler, mevcut faaliyetlerine kendi kimlikleri ve varlıkları ile devam eder,
- Ortak girişimin amacı, genellikle, ana işletmelerin tek başlarına yapmakta zorlanabilecekleri veya gerçekleştiremeyecekleri projeler ve işlerin yapılmasıdır,
- İşbirliği yapan işletmeler, yeni kurulan girişimde hissedar olarak belirli sermaye paylarına sahiptir,

---

[73] Muhibbi Suat Aksoy, "Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaların (Şirket Evliliklerinin) Yönetsel Açıdan İncelenmesi: Nedenler, Sorunlar ve Sonuçlar", (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2004, s. 48.

[74] Gentry ve Johnson, **a.g.e.**, s. 80.

[75] Ronald Copeland, Larry Crumbley ve Joseph Wojdak, **Advanced Accounting**, New York: Holt, Rinehart and Winston, 1971, s. 33.

[76] Ülgen ve Mirze, **a.g.e.**, s. 328.

- İş veya proje kısa veya uzun dönemde gerçekleştikten sonra, yani amaca ulaşıldıktan sonra varlık nedeni ortadan kalktığı için ortak girişim tam tasfiyeye tutulur. Ancak, işbirliği yapan taraflar arzu ederlerse ortak girişimi yeni bir proje veya iş olasılığı için sürdürebilir.

1.2.3.2.2. Biçimsel Olmayan Birleşmeler

Biçimsel olmayan birleşmeler kartel, centilmenlik anlaşmaları, konsern ve yönetim kurullarının aynı kişilerden oluşması nedeni ile işbirliği içinde çalışan işletmeler olmak üzere dört şekilde incelenmektedir.

1.2.3.2.2.1. Kartel

Kartel, şirketler arasında sık rastlanan işbirliği şeklidir. Kartel, aynı üretim branşında çalışan şirketlerin rekabeti ortadan kaldırmak veya azaltmak amacıyla hukuksal varlıklarını koruyarak oluşturdukları işbirliğidir.[77] Kartelin en önemli özelliği tüketicilere veya rakiplere karşı örgütlü bir grup olarak ortaya çıkarak, kolektif bir satıcı grubu veya kolektif tekel olmasıdır. Kartelin pazarda güçlü ve etkili olabilmesi için, katılan şirketlerin o malın en büyük bölümünü ellerinde tutmaları gerekmektedir. Bu takdirde rakiplerin rekabet gücü kalmayacak ve rakipler kartelin koyduğu kurallara uymak zorunda kalacaklardır.[78] Karteller, kazandıkları ekonomik güce dayanarak satış fiyatlarını çok yüksek tutabildikleri, kötü kaliteli malları yüksek fiyatlarla piyasaya sürebildikleri ve benzer başka sakıncaları dolayısıyla devletçe korunmaz. Devlet, kartel anlaşmalarına izin vermemektedir. Bu tür anlaşmalar genellikle gizli yapılmaktadır.[79]

1.2.3.2.2.2. Centilmenlik Anlaşmaları

Kişisel sözlü anlaşmalar (Gentlemen's Agreements), yazılı bir sözleşmeye dayanmadan belirli konularda işletmeler arasında gerçekleştirilen bir işbirliği türüdür. Karşılıklı güvene dayanan bu anlaşmalar genellikle rekabetin ortadan kaldırılması amacına yönelik olmaktadır. Bu tür anlaşmaların denetlenmesi ve ispatlanması çok zordur. Bu nedenle kişisel sözlü anlaşmalar, antikartel kanunlarının işletmeler arası işbirliğine imkan vermediği veya zorlaştırdığı ülkelerde yaygın bir işbirliği türüdür. İşletmeler bu yoldan devletin denetim mekanizmasının dışına çıkmaya çalışmakta, bu

---

77 Suat Keskinoğlu, **Genel İşletme Ekonomisi Dersleri**, Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Y. 6, 1961, s. 8.

78 İsmet Mucuk, **Modern İşletmecilik**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2003, s. 50.

79 Mehmet Şahin, **İş İdaresine Giriş**, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Y. 170, 1989, s. 35-36.

gibi yollardan işbirliğinin avantajlarını gerçekleştirme yollarını aramaktadır.[80] Örnek olarak, bankaların devletçe serbest bırakılan mevduat faiz oranlarını, aralarında sözlü olarak belirlemeleri gösterilebilmektedir.[81]

1.2.3.2.2.3. Konsern

Konsern, az sayıda firmanın, daha yakın ilişkilerle bir araya gelerek karlarını artırmaya çalışmasıdır. Bu türde, hukuki bağımsızlık vardır ama iktisadi bağımsızlık ortadan kalkmaktadır. Zira, konserne giden şirketler amaçlarına ulaşmak için, pazar koşullarını doğrudan etkilemeye çalışmak yerine, teknik ve finansal yapılarını veya örgüt yapılarını daha elverişli hale getirmektedir. Üyeler arasında işbölümü yapılır ve iktisadi bağımsızlık ortadan kalkar.[82]

1.2.3.2.2.4. Yönetim Kurullarının Aynı Kişilerden Oluşması Nedeni ile İşbirliği İçinde Çalışan İşletmeler

Yönetim kurullarının aynı kişilerden oluşması nedeni ile işbirliği içinde çalışan işletmeler, iki ya da daha fazla sayıdaki şirketin yönetim kurullarının aynı kişilerden oluşturulması durumunda, şirketlerin her birinde, birleştirilmiş ortak politikaların uygulanmasıdır.[83]

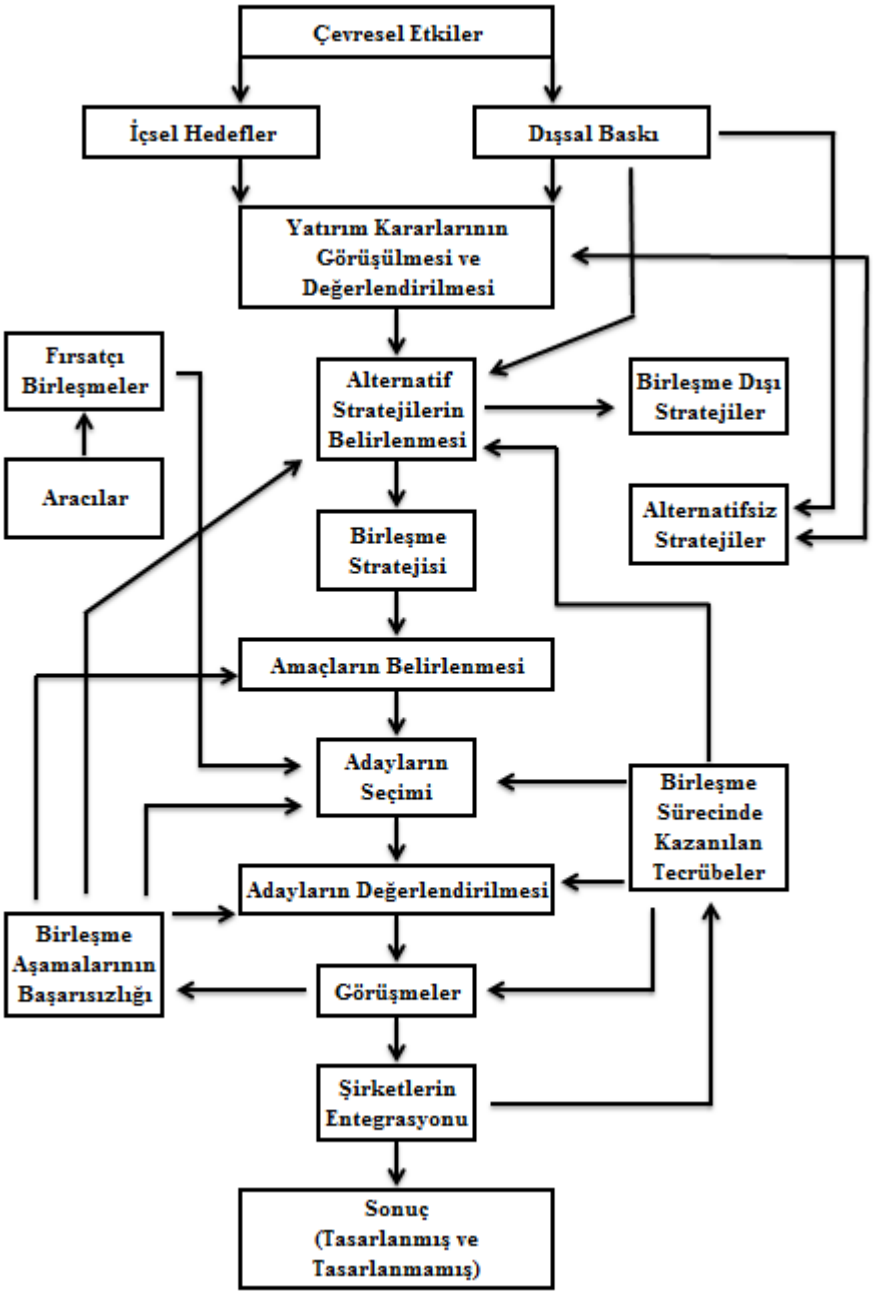
1.2.4. İşletme Birleşmelerine İlişkin Süreç

İşletme birleşmeleri işleme konu işletmelerin faaliyet hacimleri, işlem türü, işlemin gerçekleştirilme nedenleri, işleme konu işletmelerin ortaklık yapısı gibi farklı faktörlerden etkilenmektedir. Dolayısıyla işletme birleşmelerine ilişkin süreç incelenirken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. İşletme birleşmelerine ilişkin süreç konusunda literatürde çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır. Aşağıdaki şekilde sürece ilişkin bir örnek çalışma görülmektedir:

---

[80] Tamer Müftüoğlu, İşletme İktisadı, Ankara: Turhan Kitabevi, 1989, s. 531.
[81] İsmail Hakkı Güneş ve Ali Arslan Akbıyık, **İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları**, İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları, 2002, s. 42-43.
[82] Mucuk, **a.g.e.**, s. 50.
[83] Akay, **a.g.e.**, s. 25.

Şekil 6: İşletme Birleşmeleri Süreci

Kaynak: Çelik, **a.g.e.**, s. 61.

Çalışmanın sonraki bölümünde işletme birleşmelerine ilişkin süreç planlama, hedef şirketin analizi ve değerlendirilmesi, müzakere ve tamamlama ve entegrasyon alt başlıklarında incelenecektir.

1.2.4.1. Planlama

İşletme birleşmeleri, işletmeler için riskli ve maliyetli işlemlerdir. Şirketin birleşme kararı; yöneticileri, çalışanları, işletmeye mal satanları, tüketicileri, yatırımcıları ve işletmenin kendi içinde yer aldığı toplumu ilgilendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında hiçbir yatırım kararı bir işletmenin aktif ve pasifi ile diğer bir işletme ile birleşmesi kadar kapsamlı olmadığı gibi, geriye dönülmez bir nitelik de taşımamaktadır.[84]

Şirket birleşmelerinde ilk adım satın alan şirketin gerçekleştirmek istediği birleşmeyi planlamasıdır. Planlamanın ilk adımı ise şirketin kendi amaçlarını tanımlamasıdır. İşletme birleşmesi gerçekleştirme sebebi firmadan firmaya farklılık göstermekle birlikte, birçok şirket aynı veya benzer sebeplerden dolayı birleşme gerçekleştirmektedir.[85] Birleşme faaliyetinin ilk hayati adımı olan işletmenin amaçlarının belirlenmesi; yatırım politikalarının saptanması, kaynakların seçimi, yatırım projelerinin hazırlanması gibi konularda yöneticilere yol göstererek, onların yanlış yollara sapmalarını veya farklı yöneticilerin farklı anlarda birbirleriyle çelişen kararlar almalarını önlemekte ve belirlenen amaç, işletmeye istenilen ve beklenen faydaların objektif ölçümünü sağlamakta, beklenen faydanın belirlenmesi de birleşme sürecinde işletmenin değerinin belirlenmesinde bir temel oluşturmaktadır.[86]

İşletme daha sonra amacı doğrultusunda gerçekleştirmek istediği birleşmenin türünü belirler ve yatay, dikey ya da karma bütünleşme şekillerinden birini seçer. Burada da şirketin hedefleri önemlidir.[87] Ölçek ekonomisinden faydalanarak piyasa gücünü artırmak isteyen bir işletmenin yatay birleşme gerçekleştirmesi beklenir. Farklı iş kollarına atılım yaparak faaliyetlerini çeşitlendirmeyi amaçlayan bir işletmenin dikey birleşme gerçekleştirmesi olağandır. Bir sonraki aşama potansiyel işletme birleşmesi adaylarının belirlenmesidir.

Potansiyel işletme birleşmesi adaylarının araştırılmaya başlanması iki adımlı bir süreci içermektedir. İlk adım ön eleme ve seçim kriterinin belirlenmesidir. Temel ölçüt, endüstri ve işlemin büyüklüğünü içermektedir. İşlem büyüklüğünün en iyi tanımı, bir firmanın ödemeye razı olduğu en yüksek satın alma fiyatıdır. Bu ise; fiyat kazanç oranı,

---

84 Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Y. 63, 1995, s. 63.

85 Andrew J. Sherman ve Milledge A. Hart, **Mergers And Acquisitions From A To Z**, New York: American Management Association, 2006, s. 39.

86 Çelik, **a.g.e.**, s. 62.

87 Jonathan Reuvid, **Mergers and Acquisitions, Practical Guide for Shareholders & Senior Managers**, Londra: Kogan Page, 2007, s. 105.

fiyat defter değeri oranı, nakit akımı, gelir oranı ya da parasal olarak belirtilen en yüksek satın alma fiyatı şeklinde ifade edilebilmektedir. İkinci adım bir araştırma stratejisi oluşturmaktır. Bu gibi stratejiler normal olarak bilgisayar veri tabanları ve danışmanlık hizmetleri kullanımını gerektirmektedir. Aynı zamanda firmalar diğer adayların belirlenmesinde çalıştıkları hukuk, muhasebe firmaları ve bankalardan da sorgulama yapabilmektedir. Ayrıca yatırım bankaları, aracılar, kaldıraçlı satın alma firmaları da adayların belirlenmesinde önemli kaynaklar olmalarına rağmen bunlar büyük olasılıkla bir danışmanlık ücreti talep edeceklerdir.[88]

1.2.4.2. Hedef Şirketin Analizi ve Değerlendirilmesi

Hedef işletmenin yapılan araştırmanın ardından tespit edilmesinden sonra sıra bu işletmenin güçlü ve zayıf taraflarının tespitine ve değerinin belirlenmesine gelmektedir. Bunun için bu firmaların finansal tabloları, yıllık raporları ve yapılacak fiili inceleme büyük önem taşımaktadır. Bu belgelerden sağlanacak bilgiler şunlar olabilmektedir:[89]

- Firmanın büyüklüğü, aktif ve pasif yapısı, likidite ve borç durumu ile mevcut borçlarının yapısı,
- Firmanın pazar, defter, işleyen teşebbüs ve iflas değerleri,
- Hisse senetlerinin pazar fiyatları ve son beş yıldır gösterdiği seyir, temettü dağıtım politikası ve fiyat / kazanç oranları,
- Firmanın büyüme hızı, birleşmeden sonra ortaya çıkacak fiyat/kazanç oranı, hisse başına kar, kaç yıl içerisinde büyümeden önceki hisse başına kara yeniden ulaşılacağı,
- Sağlanacak sinerji etkisi,
- Hedef işletmenin atıl personeli ile ilgili nasıl bir yol izleneceği ve mevcut personelin nasıl değerleneceği,
- Birleşmenin nasıl gerçekleştirileceği, aracı kurum veya kurumlardan destek alınıp alınmayacağı,
- Birleşme halinde oluşacak vergi durumu,
- Hangi tip birleşmenin ana işletmenin menfaatine olduğunun tespiti,
- Birleşmenin finansmanı gibi konulardır.

---

[88] Donald M. Depamphilis, **Mergers, Acquisitions and Other Restructuring Activities**, San Diego: Elsevier, 2010, s. 167.

[89] Osman Okka, **Analitik Finansal Yönetim**, İstanbul: Nobel Yayıncılık, 2011, s. 893.

Hedef işletme ile ilgili değerlendirmeler yapılıp birleşme politikası ve stratejileri belirlendikten sonra hedef işletme yönetimine birleşme ile ilgili teklif yapılır. Bu teklifte alıcı firma yöneticileri tarafından, hedef firma yöneticilerine birleşme ile ilgili kendi düşünceleri ve birleşmenin finansman yapısı sunulur. Hedef işletmenin finansmanının nakden mi, hisse senedi değişimi yoluyla mı veya karma mı yapılacağı ya da gelecekteki kazançlara göre mi bir ödeme planı düşünüldüğü sunulur.[90]

Birleşmeye katılacak kuruluşların ülke ekonomisi üzerinde etkileri olması nedeniyle, taraflar, birleşme hazırlıklarının gizli tutulmasını isteyebilmektedir.[91] Tarafların, karşı tarafla ilgili olarak öğrendikleri bilgileri açıklamalarına engel olmak amacıyla bir gizlilik sözleşmesi yapılabileceği gibi, üçüncü kişilerle aynı konuda görüşmeler yapmalarına engel olmak amacıyla münhasırlık sözleşmesi de yapılabilmektedir (Confidentiality and Non-disclosure Agreement).[92]

Ön görüşmelerin başarılı bir şekilde geçmesi ile taraflar, aralarında bir ön sözleşme (pre contract), niyet mektubu (letter of intent) veya centilmenlik sözleşmesi imzalayabilmektedir. Niyet mektubu, bir tarafın (gönderenin), diğer tarafa (muhataba) kurulması planlanan hukuki yapının (örneğin, ticaret şirketlerinin birleşme veya devralma işleminin) ana hatlarını ortaya koyan, yazılı, ancak bağlayıcı olmayan bir irade (niyet) açıklamasıdır. Burada mektubu gönderen kişi tarafından, muhataba, yapılması düşünülen işe ilişkin, bu işin kendisi tarafından yapılmak veya verilmek istendiğine ait bir niyet açıklaması söz konusu olmaktadır.[93] Niyet mektubu, ilk bakışta tarafların karmaşık bir sözleşmenin hangi noktalarında anlaşmaya vardıklarını, hangi noktaların henüz aydınlatılamadığı veya hangi noktalar üzerinde anlaşmaya varamadıklarını göstermeye yaramaktadır. [94]

Taraflar niyet mektubu aşamasından sonra gerek kendi uzmanları gerekse de bağımsız denetim ve danışmanlık şirketleri vasıtasıyla birleşmeye konu işletmelerin mali yapılarının detaylı şekilde incelenmesini (Due Diligence) kararlaştırabilir.

---

90 **a.g.e.**, s. 893.

91 Seda Güngör, **Türk Hukukunda Bankaların Birleşmesi**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, s. 107.

92 Pelin Güven, **Ortaklıkların Merkez Değişikliğinde Birleşme, Bölünme Malvarlığının veya İşletmenin Devrinde Uygulanacak Hukuk ve Uyuşmazlıkların Çözümü**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007, s. 82.

93 Cem Dinar, **Niyet Mektubunun Hukuki Niteliği ve Bağlayıcılığı**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008, s. 5.

94 **a.g.e.**, s. 11-12.

Due Diligence, Amerikan kökenli bir hukuk kavramıdır ve Türkçeye "aşırı özen, aşırı itina" olarak tercüme edilmekle birlikte "özel inceleme" adı altında da kavramlaştırılması mümkündür.[95] Genel olarak bu kavram, şirket satın alma ve birleşmelerinde hedef şirket ile ilgili bilginin temin edilebilmesi ve kullanımında itinalı analiz, denetim, hedef objenin değerlendirilmesi olarak açıklanabilmektedir.[96] İyi bir due diligence aşağıda belirtilen kısımları içermelidir:[97]

- *Finansal Raporların Analizi:* Hedef firmanın finansal raporları analiz edilerek finansal durumu ve performansı değerlendirilir.
- *Yönetim ve Organizasyon İncelemesi:* Finansal tablolarının gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, finansal raporlamanın kalitesi, yürütülen faaliyetler ve organizasyon yapısı incelenir. Ayrıca, hedef firmanın ürünleri, piyasadaki konumu, rekabet kabiliyeti, müşteri ilişkileri ve satış rakamları gibi hususlar detaylı olarak araştırılır.
- *Yasal Yükümlülükler:* İncelenen firmanın geçmişinden kaynaklanan ve birleşme sonrasında ortaya çıkabilecek yasal problemlerin olup olmadığı araştırılır.

Her varlığın olduğu gibi firmanın da bir değeri bulunmaktadır. Ancak, bu değerin doğru olarak belirlenebilmesi için kullanılan yöntemler çok farklıdır. Firmanın reel varlıklarının değerlemesi ile hisse senedi ve tahvil gibi finansal varlıklarının değerlemesi birbirinden oldukça farklı olduğu gibi, hisse senedi değerlemesi ve tahvil değerlemesi arasında da farklı bilgi ve yöntemler kullanılmaktadır.[98] Değerleme, işletme birleşmelerinde önemli bir rol oynamaktadır.[99] Bu aşamada hem aday işletmenin hem de alıcı işletmenin değerlemesi yapılır. Alıcı işletmenin kendi işletmesini değerlemesi, bir yandan birleşme gerçekleştirilecek işletmenin değerlendirilmesinde esas oluşturması açısından faydalı iken, diğer yandan başka işletmeler tarafından yapılabilecek birleşme tekliflerini ve fırsatlarını değerlendirme açısından faydalı olacak, daha da önemlisi

---

95 Serhat Kutlan, **Birleşme ve Satın Almalarda Due Diligence**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2004, s. 14.

96 **a.g.e.**, s. 24.

97 Stanley F. Reed, Alexandra Reed Lajoux ve Peter Nesvold, **The Art of M&A, Fourth Edition: A Merger Acquisition Buyout Guide,** New York: McGraw Hill Companies, 2007, s. 9.

98 Aykan Üreten ve Kamil M. Ercan, **Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2000, s. 9-10.

99 Başak İçke Turan, **İşletme Birleşmeleri Hisse Senedi Değeri ve Finans Sektörü**, İstanbul: Derin Yayınları, 2007, s. 15.

birleşilen işletmenin değerlenmesi, birleşme karşılığı satıcı işletmeye ödenecek bedelin ne şekilde ödeneceğinin belirlenmesinde avantaj sağlayacaktır.[100]

Birleşmelerde fiyatın belirlenmesi ve işletme değerinin hesaplanması için çeşitli değerleme modelleri kullanılmaktadır. Yapılan bu analizlerdeki amaç, işletmelerin ayrı ayrı değerlerinin yanı sıra sinerjinin de katkısının ölçülmesidir. İşletmeler birleşmenin, birleştikten sonraki nakit akımları üzerinde nasıl etki yapacağını bu modeller yoluyla tahmin etmeye çalışmaktadır.[101] Aktif bazlı yaklaşım muhasebe kayıtlarını temel alırken, piyasa değeri yaklaşımı ise bir varlığın değerini karşılaştırılabilir varlıkların fiyatlamasına bakarak kazançlar, nakit akımları, defter değeri ya da satışlar gibi ortak değişkenler bağlamında tahmin etmektedir. Gelir yaklaşımında ise bir varlığın değeri o varlıktan beklenen gelecekteki nakit akımlarının bugünkü değeriyle ilişkilendirilmektedir.[102]

1.2.4.3. Müzakere

Müzakere süreci taraflar arasında ilk görüşmelerin gerçekleşmesiyle başlar ve birleşme sözleşmesi imzalanana kadar devam eder. Müzakereler boyunca tartışılan koşullar hazırlanan bir ön protokolde belirtilir ve bu ön protokol daha sonra hazırlanacak birleşme anlaşmasının temelini oluşturur.[103] Anlaşma hazırlamak, bu sürecin en uzun ve karmaşık basamağı olarak görülmektedir. Özellikle, sunum ve garantiler, anlaşma metninin en önemli kısmıdır. Burada, anlaşma ile değişmemesi istenen unsurların belirtilmesi mümkündür. İçeriğinde, hem negatif (muhasebe işleyişinin değiştirilmesine izin verilmemesi gibi) hem de pozitif (hedef firmanın, alan firmaya tüm muhasebe bilgilerini inceleme olanağını sağlaması gibi) unsurlar bulunabilmektedir.[104]

Birleşme anlaşmasının oluşturulabilmesi için çok sayıda konu müzakere edilir ve bu konular çoğunlukla due diligence sürecinde elde edilmiş verilere dayanır. Bu verilerin şirketin sektördeki rekabet durumu ile ilişkilendirilerek doğru yorumlanması büyük önem taşımaktadır.[105] Müzakere edilen konular arasında başlıcaları olarak:

---

[100] Aydın, **a.g.e.**, s. 47.
[101] Tülin Akkum, Firmalarda Yeniden Yapılanma (I): Firmaların Büyümesi - Satınalma ve Birleşmeler, **İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi**, Y. 11, S. 36 (Mayıs 2000), s. 60-61.
[102] Nurgül Chambers, **Türev Piyasalar**, İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 1998, s. 39.
[103] Boeh ve Beamish, **a.g.e.**, s. 180.
[104] İçke Turan, **a.g.e.**, s. 22.
[105] Fred Weston ve Samuel Weaver, **Merger and Acquisitions**, New York: McGraw Hill Companies, 2001, s. 172.

- Transfer edilecek bedel ve ödeme yöntemi,
- Mevcut personel ve yöneticilerin akıbeti,
- Birleşme sonlanıncaya kadar tarafların yükümlülüklerinin belirlenmesi

gösterilebilir. Bu aşamanın başlangıcında üzerinde durulması gereken konular hakkında mümkünse ortak bir listenin yapılması görüşmeleri kolaylaştıracaktır.[106]

1.2.4.4. Tamamlama ve Entegrasyon

İşletme birleşmesi sürecinde yapılan görüşmeler sonucunda taraflar arasında anlaşma sağlanması halinde birleşme anlaşması son haline getirilir. Gerekli yasal sürecin tamamlanması ve gerekli izinlerin alınması ile işletme birleşmesi sonrası oluşan yeni işletme hayata geçirilir. Yeni işletmenin hayata geçmesiyle birlikte işletmeler arasında entegrasyon süreci başlamaktadır. Bu süreç birleşen işletmelerin niteliğine göre değişmekle birlikte genellikle üç ya da dört ay sürmekte ve eğer başarılı olunursa ardından, yeni işletme kültürü zamanla entegre edilerek, çalışanların verimliliği artmaktadır.[107]

Birleşmelerde bütünleşme sürecinin ne kadar zor ve karışık olacağı satın alan şirketin hedef firmanın faaliyetleri üzerinde ne derece kontrol sahibi olmak istediğine göre değişmektedir. Genellikle karma birleşmelerde görüldüğü gibi sınırlı bir kontrol arzu ediliyor ise, bütünleşme finansal raporlama sisteminin birleştirilmesiyle sınırlı kalabilir. Ancak ortak üretim faaliyetlerinin ve diğer operasyonların birleştirilmesi ile tam bir bütünleşme sağlanmak isteniyor ise süreç çok daha karmaşık ve zor olacaktır.[108] Stratejik birleşmelerde, yani birleşme sonrasında operasyonel sinerji yaratılması, rekabet üstünlüğünün ve sermayedarların zenginliğinin artırılması amaçlanan birleşmelerde, bütünleşme sürecinin doğru yönetilmesi ve iki şirketin faaliyetlerinin ve yönetiminin tek bir çatı altında toplanması çok önemlidir. Bu tür birleşmelerde bütünleşme süreci çok dikkatli yönetilmelidir. Finansal birleşmelerde ise bütünleşme gibi bir niyet bulunmamaktadır. Satın alan şirket hedef firmanın kaynaklarını, teknolojisini ve faaliyetlerini kendi bünyesine katmayı amaçlamaz ve bu nedenle bu tür işlemlerde bütünleşme söz konusu değildir.[109]

---

[106] Handan Sümer, Birleşme Sürecinin Aşamaları, **Öneri Dergisi**, C. II, S. 12 (1999), s. 245.
[107] Halil Arslan, İşletme Birleşmeleri ve Satın Almalarında İnsan Kaynakları Ayrıntılı İnceleme Süreci, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, (Mart-Nisan 2003), s. 38.
[108] Pike ve Neale, **a.g.e.**, s. 610.
[109] Michael A. Hitt, Jeffrey S. Harrison, Duane Ireland, **Mergers and Acquisitions: A Guide to Creating Value for Stakeholders**, New York: Oxford University Press, 2001, s. 88.

1.2.5. Dünya ve Türkiye'de İşletme Birleşmelerinin Gelişimi

1.2.5.1. Dünya'da İşletme Birleşmelerinin Gelişimi

Ticari amaçlı ilk işletme birleşmeleri 1800'lü yılların ikinci yarısında ABD'de demiryolu işletmeleri arasında yaşanmış ve 1990'lara kadar değişik dönemlerde dört büyük birleşme dalgası gerçekleşmiştir.[110] 1800'lü yılların son çeyreği ile 1900'lü yılların ilk birkaç yılı arasında gerçekleşen birleşmeler birinci dalga, yaklaşık olarak 1915 ile 1930 yılları arasında gerçekleşen birleşmeler ikinci dalga, 1969'lı yıllardan 1970'li yıllara kadar süren birleşmeler üçüncü dalga, 1980'li yılların başında başlayan ve hızı giderek artan birleşmeler ise dördüncü dalga olarak nitelendirilmektedir.[111] Literatürde 1990 ve sonrası dönemin beşinci dalga olarak değerlendirildiği çalışmalar da bulunmaktadır.

1.2.5.1.1. Birinci Dalga

1890'lı yıllarda ABD'de başlayan ve yaklaşık 10-15 yıl devam eden işletme birleşmelerinde artış eğiliminin bir birleşme dalgası oluşturduğunu gösteren yeterli düzeyde veri bulunmaktadır. Öte yandan finans literatüründe aynı dönemde Avrupa ülkelerinde de bir birleşme dalgası oluştuğu ancak verilerin yetersizliği nedeniyle bu durumun bilimsel olarak kanıtlanamadığı yönünde görüşler de öne sürülmektedir.[112] Bu dönemde New York Borsasında sınai şirket hisse senetlerinde işlem hacmi hızla artmıştır.[113] 1899 yılında zirveye ulaşan ilk birleşme dalgası 1901 yılından itibaren gerileme sürecine girmiş, ABD ekonomisinin resesyona girmesi sonucunda 1903-1905 döneminde sona ermiştir.[114]

1.2.5.1.2. İkinci Dalga

1903-1915 yılları arası ekonomik istikrarsızlık dönemi olarak nitelendirilir ve bu dönemde özel yatırımlarda durgunluk ve daha önce görülmemiş şekilde federal hükümetin anti tröst faaliyetleri öne çıkmıştır. Bu durum, silah sanayine dayalı ihracat patlaması ve işletmelerin maddi durumlarındaki iyileşmeyle birlikte 1915'den sonra

---

[110] Richard G. Rudolph, A Short History of Mergers and Acquisitions, **CPCU Journal**, C. LIV, S. 1 (Mart 2001), 2001, s. 14.

[111] Weston ve Brigham, **a.g.e.**, s. 834.

[112] Marina Martynova ve Luc Renneboog, Takeover Waves: Triggers,Performance and Motives, **European Corporate Governance Institute Finance Working Paper**, S. 97 (2005), s. 3.

[113] Marina Martynova ve Luc Renneboog, A century of corporate takeovers: What Have We Learned and Where Do We Stand?, **Journal of Banking and Finance**, S. 32 (2008), s. 2149.

[114] Robert F. Bruner, **Applied Merger and Acquisitions**, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2004, s. 72.

düzelmeye başlamıştır.[115] Bu bağlamda, Sherman antitröst yasasının monopolleri önlemede etkisiz kalmasının bir sonucu olarak Clayton antitröst yasası 1914 yılında Amerikan kongresinden geçmiştir.[116] Bu dönemdeki birleşmeler genelde ana metal sanayi, petrol ürünleri, gıda ürünleri, kimya ve nakliye ekipmanı endüstrilerinde görülmüştür. İkinci birleşme dalgası 29 Ekim 1929'de hisse senedi piyasalarındaki çöküşle sona ermiştir. "Kara Perşembe" olarak da anılan bu çöküş "Büyük Buhran"ın aslında nedeni olmasa da iş ve yatırım ortamındaki güvenin çarpıcı bir biçimde düşüşüne katkıda bulunmuş, işletme ve tüketicilerin harcamalarını daha da azaltmış ve böylece buhran derinleşmiştir.[117]

1.2.5.1.3. Üçüncü Dalga

Birinci ve ikinci şirket devir almaları dönemlerinde, tekelleşmeyi önleyici hukuksal düzenlemelerin yetersiz kalmalarının sonucunda şirketler yatay ve dikey birleşmelerle pazarda önceleri tekel, sonraları oligopol oluşturmaya yönelmişlerdir. 60'lı yılların başlarında siyasi ve idari otoriteler tekel oluşturacak birleşmeleri önleyici çok sıkı önlemler almışlardır. Bu önlemlerin başında tekele yol açabilecek şirket büyümelerini önlemek gelmektedir. Bu önlemlerin sonucu olarak şirket devir almaları mamul yelpazesini ve pazarı büyütmeyi amaçlayan kümeli devir almalara dönüşmüştür.[118] 1963-1972 yılları arasındaki işletme birleşmelerinin %20'si yatay ve dikey birleşmeler olurken, geriye kalanların tamamını kümeli birleşmelerdir. İşletme birleşmelerindeki bu değişikliğin nedenlerinden birisi yatay ve dikey birleşmeler üzerindeki sıkı kontrol uygulamalarına yönelik olarak 1950 yılında çıkarılan Celler-Kefauve yasası olmuştur.[119]

1.2.5.1.4. Dördüncü Dalga

1980'ler dördüncü birleşme dalgasının başlangıcı olarak gözükmektedir. Burada, anti tröst politikaların gevşetilmesi hızlandıran faktör olarak görülebilir. Clinton yönetimi anti tröst politikalarını sıkılaştırdığında da birleşmeler son bulmamıştır. 1990'ların başına kadar bir kesintiden sonra dalga, benzeri görülmemiş biçimde

---

[115] Richard B. Du Boff ve Edward S. Herman, The Promotional-Financial Dynamic of Merger Movements: A Historical Perspective, **Journal of Economic Issues**, S. 23 (1989), s. 113.
[116] Gaughan, **a.g.e.**, s. 36.
[117] **a.g.e.**, s. 38-39.
[118] Sarıkamış, **a.g.e.**, s. 85.
[119] Du Boff ve Herman, **a.g.m.**, s. 118.

yükselmiştir.[120] Bu döneme ait özellikler şöyle özetlenebilir: Bu dönemde yatırım bankaları devir almalara aracılıkta etkin rol oynamaya başlamıştır. Yine aynı dönemde devir alma stratejilerinde gelişme ve yenilikler yapılmıştır. Göze çarpan yenilik devir almaların borçlanma yolu ile yapılması (Kaldıraçlı Satın Alma-Leveraged Buyout) ve şirket yöneticilerinin borçlanarak yönettikleri şirketin kontrol edici sayıda pay senedini satın alma (Yönetimce Satın Alma - Management Buyout) faaliyetlerinde bulunmalarıdır. Dördüncü devir alma döneminde devir almaların ülke sınırlarını aştığı da gözlenmektedir.[121]

1.2.5.1.5. Beşinci Dalga

Ekonomik alandaki küreselleşmenin artması, teknolojik yenilikler, liberalleşme eğilimleri ile özelleştirme ve bunların yanında ekonomik ve finansal piyasalardaki canlanma ile beşinci dalga 1990'lı yılların başlarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Beşinci işletme birleşmeleri dalgasının ilk göze çarpan özelliği, dönemin uluslararası niteliğidir. Önemli bir biçimde Avrupa işletme birleşmeleri piyasası 1990'lı yıllarda Amerikan piyasası gibi büyümüş ve aynı zamanda Asya piyasasında da gelişmeler görülmüştür. İkinci olarak işletme birleşmelerinin azımsanmayacak oranı sınır ötesi işletme birleşmelerinden oluşmuştur. Yerel yönlü işletmeler küresel piyasaların oluşturduğu zorlu uluslararası rekabette hayatta kalabilme adına yurt dışında işletme birleşmelerine başvurmuşlardır.[122] Bu türlü birleşmeler sınır ötesi (cross-border) birleşme hareketleri olarak literatürde yerini bulmaktadır. AB'de yaşanan ekonomik büyümenin etkisiyle ABD'de başlayan beşinci birleşme dalgası sınır ötesi birleşmeler sayesinde Avrupa ve Asya'ya sıçramıştır.[123]

1.2.5.2. Türkiye'de İşletme Birleşmelerinin Gelişimi

Literatürde Türkiye'de gerçekleştirilen şirket birleşmelerinin bilinen ilk örneği olarak 1874 yılında gerçekleşen Avusturya sermayeli Avusturya-Osmanlı Bankası ile Fransız-İngiliz sermayeli Bank-ı Osman-i Şahane'nin birleşmesi gösterilmektedir.

Türkiye'deki işletme birleşmeleri daha çok zor durumda olan şirketlerin ekonomiye tekrar kazandırılması amacıyla yapılmaktadır. 1950'den sonra özellikle

---

[120] Klaus Gugler, Dennis C. Mueller, Burçin B. Yurtoğlu, The Determinants Of Merger Waves, **Utrecht School of Economics Tjalling C. Koopmans Research Institute Discussion Paper Series,** S. 05-15 (Mart 2005), s. 2.
[121] Sarıkamış, **a.g.e.**, s. 92-93.
[122] Martynova ve Renneboog, A century...., **a.g.m.**, s. 2152.
[123] Gaughan, **a.g.e.**, s. 40.

bankacılık sektöründe görülen birleşmelerin ana amacı da bu olmuştur.[124] Bu döneme ait birleşmeler olarak 1959 yılındaki Türkiye Eski Muharipler Bankası ile Tumsu Bank'ın birleşerek Türkiye Birleşik Tasarruf ve Kredi Bankası'nı oluşturmaları ve 1960 yılında Türkiye Turizm Bankası ile T.C. Turizm Bankası'nın birleşmeleri dikkat çekmektedir. Türkiye'de 80'li yıllarda uygulamaya konulan liberal ekonomi politikaları şirket birleşmelerinin hızlanmasına neden olmuştur. Ekonomiyi liberalleştirmek ve enflasyonu normal düzeye indirmek amacı ile uygulanan ekonomik politikalar ilk yıllarda finansal kesimde bir hareketlenme sağlayarak çok sayıda banka kurulmasına neden olurken, talebin kısılmasına bağlı olarak sanayi işletmelerinin kurulu kapasitelerinin çok altında çalışmalarına ve sanayi yatırımlarının en düşük düzeye inmesine neden olmuş, bunun sonucunda birçok sanayi kuruluşu iflasın eşiğine gelmiş veya büyük zararlar eder duruma düşmüştür. Gereğinden fazla genişleyen finansal sektörde de daralan ekonomiye paralel olarak sıkıntılar başlamış, birçok banka tek başına yaşayabilme şansını yitirmiştir. Bu olgu işletme birleşmelerinin nedeni olmuştur. 1980'den sonra artan satın alma ve birleşmelerin, zor durumdaki bankaların kurtarılması, aynı grup içinde aynı fonksiyona sahip şirketlerin bir çatı altında birleştirilerek kaynak yaratılması, faaliyet alanının daraltılması amacı ile grubun bazı şirketlerinin tasfiye veya devir edilmeleri, yabancı ortak sağlanarak şirketin etkinliğinin artırılması, zarar eden şirketin devir edilerek bünyenin bu zarardan kurtarılması ve zarar eden bir şirketi devralarak o zararların sağlayacağı vergi tasarrufundan yararlanılması gibi nedenlere dayandığı görülmektedir.[125]

[124] Aydın, **a.g.e.**, s. 31
[125] Sarıkamış, **a.g.e.**, s. 96.

1.3. İŞLETME BİRLEŞMELERİNE İLİŞKİN TÜRKİYE'DE GEÇERLİ MEVZUAT

İşletme birleşmelerine ilişkin olarak Türkiye'de çeşitli kanuni düzenlemeler bulunmaktadır. Satın alma ve birleşme işlemleri TTK'ya göre tüzel kişiliklerini sona erdirerek yeni bir işletme kurmak suretiyle veya bir işletmenin tüm aktif ve pasifleriyle başka bir işletmeye katılması suretiyle gerçekleşirken, Kurumlar Vergisi Kanunu'na (KVK) göre vergili ve vergisiz birleşme olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. Payları borsada işlem gören işletmeler ise SerPK düzenlemelerine tabi olmaktadır. İşletme birleşmelerinin hukuki geçerlilik kazanabilmesi ve eşit fırsatlarla rekabet edebilme amacına yönelik olarak rekabet hukuku alanındaki düzenlemeler Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun ile düzenlenmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde TTK, SerPK ve Vergi Mevzuatı açısından işletme birleşmeleri hakkında bilgi verilecektir.

1.3.1. Türk Ticaret Kanunu'nda İşletme Birleşmeleri

1.3.1.1. Türk Ticaret Kanunu Hakkında Genel Bilgiler

19. yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğunda hukuk sistemi şer'i esaslara göre düzenlenmiştir. O dönemlerde ticari işlemler için ayrıca özel bir düzenleme bulunmamaktaydı. Özel hukuk sahasında hazırlanan ilk büyük kanun olan Kanunname-i Ticaret'in hükümlerinin büyük bir çoğunluğu Fransız Ticaret Kanunu'ndan alıntılanmıştır. Bu kanuna, 1850 yılında "Ticaret Kanunname-i Hümayunu'na Zeyl" başlığı altında bir ilave yapılmış ve bu kanun gereğince Ticaret Mahkemeleri kurulmuştur.[126] Bu kanun cumhuriyetimizin ilk yıllarına kadar yürürlükte kalmıştır. Cumhuriyetin ilan edilmesinin sonrasında hukuk alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak ticaret hukukunda da değişiklikler gerçekleşmiş olup 26 Mayıs 1926 tarihinde 865 sayılı Ticaret Kanunu yürürlüğe girmiştir. Cumhuriyet tarihinin bu ilk ticaret kanunu çeşitli ülkelerin ticaret kanunlarından yararlanılması suretiyle hazırlandığından bir derleme kanun niteliğinde olmuştur. İlerleyen dönemlerde kanunda ağır bir dil kullanılmış olması, tercüme hatalarının bulunması gibi nedenlerden ötürü yeni bir

[126] Abdullah Demir, İlk Usul Kanunu Usul-Ü Muhakeme-i Ticaret Nizamnamesinin Transkripsiyonu, **Hukuk, Ekonomi, Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, S. 72, 2008, (Çevrimiçi), http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=%DDLK%20USUL%20KANUNU (...), (Erişim: 13.11.2016)

ticaret kanunu hazırlanması ihtiyacı doğmuş ve 6762 sayılı Ticaret Kanunu hazırlanmıştır.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu Prof. Dr. Hirsch tarafından hazırlanarak 29.06.1956 tarihinde kabul edilmiş ve 01.01.1957 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, zamanın en iyi kanunlarından olmakla birlikte gelişen teknoloji ve değişen ticari koşullar nedeniyle günümüz ihtiyaçlarına yeterince cevap verememeye başlamıştır. İlaveten AB süreci içerisinde uyum ihtiyacının da gündeme gelmesiyle, yeni bir kanun hazırlanması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacın baş göstermesi nedeniyle de Türk Ticaret Kanunu'nun yeniden yazılması amacıyla 08.12.1999 tarihinde Adalet Bakanlığı bünyesinde akademisyenler, yüksek yargı mensupları, çeşitli kurum, kurul ve kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Prof. Dr. Ünal Tekinalp'in başkanlığında yaklaşık beş yıl çalışan bu komisyon tarafından oluşturulan Tasarı Taslağı 24.02.2005 tarihinde kamuoyuna ve ilgili çevrelerin görüşüne sunulmuş ve gelen görüşler de nazara alınarak revize edilmek suretiyle 09.11.2005 tarihinde Kanun Tasarısı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuştur. Tasarı nihayet 13.01.2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda 6102 Kanun numarası ile kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanı'nın imzalamaları neticesinde 14.02.2011 günlü ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Yeni 6102 sayılı TTK 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[127]

6762 sayılı kanundan 6102 sayılı kanuna geçiş aşamasında, özellikle sermaye şirketlerince yapılması gereken bazı işlemler söz konusudur. Gerek 6102 gerek 6103 sayılı kanunda[128] işaret edilen bu işlemler, önem dereceleri de dikkate alınarak aşağıda listelenmeye çalışılmıştır:[129]

- Anonim ve limited şirketler kanunun yayımından itibaren üç yıl içinde sermayelerini bu kanunda yazılı tutarlara yükseltmek zorundadır. Aksi halde infisah etmiş sayılırlar (6103 sayılı kanun md. 20/1). Bu maksatla yapılacak genel kurul toplantılarında toplantı nisabı aranmayacaktır. Kararlar toplantıda mevcut oyların çoğunluğu ile karar verilecektir. 6762 sayılı kanunun imtiyazlı

[127] Bumin Doğrusöz, Öznur Onat ve Funda Tunçel Töralp, **Gerekçe, Karşılaştırmalı Maddeler, Komisyon Raporları, Önergeler ve Karşılaştırmalı Tabloları İle Türk Ticaret Kanunu (Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri Kıymetli Evrak Hükümleri) Cilt: I**, Ankara: Afşaroğlu Matbaası, 2011, s. 2.

[128] 6103 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun

[129] Doğrusöz, Onat ve Tunçel Töralp, **a.g.e.**, s. 2-4.

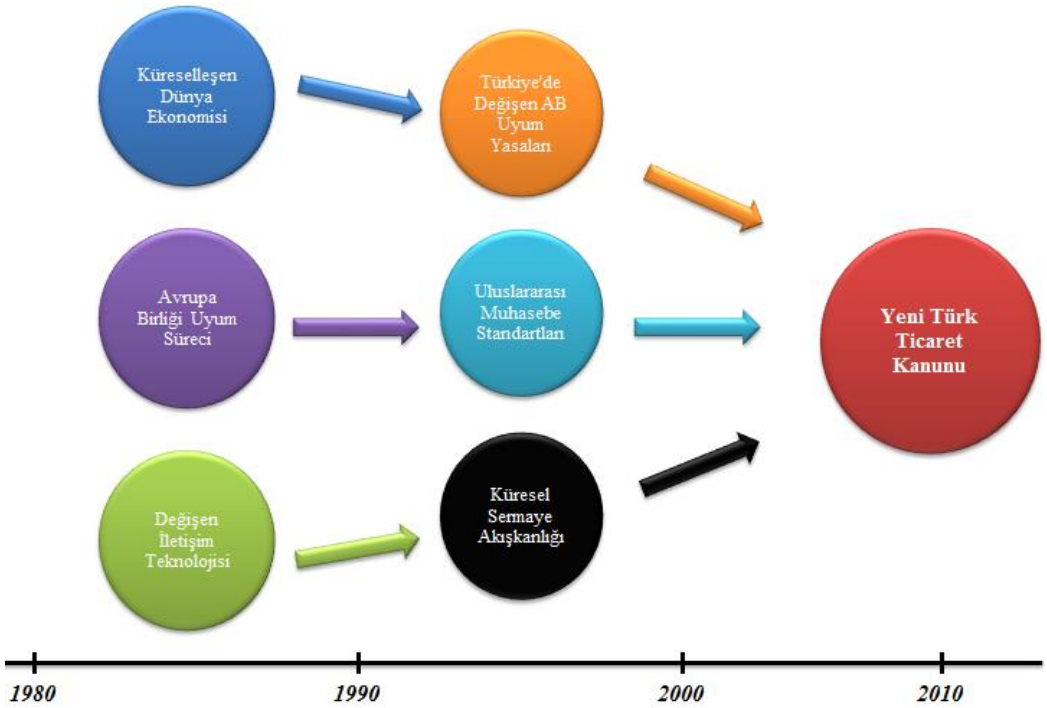
pay sahibi kurullarına ilişkin hükümleri de (md.389) uygulanmayacaktır (6103 sayılı kanun md.20/2),

- Anonim ve limited şirketler ana sözleşmelerini yeni kanunun yayımından itibaren 18 ay içinde yeni kanun ile uyumlu hale getirmek durumundadır. Bu uyum yapılmadığı takdirde, yeni kanun hükümleri, ana sözleşme hükümlerinin yerine re'sen geçecek ve ana sözleşme hükmüymüşcesine uygulanacaktır (6103 sayılı kanun md. 22),
- Anonim ve limited şirketlerin tek ortağı/pay sahibi gerçek/tüzel kişi, kanunun yürürlüğünden itibaren 15 gün içinde yönetim kurulu/müdüre bildirimde bulunacak (noter kanalıyla) ve onlar da 7 gün içinde durumu tescil ettireceklerdir. (6103 sayılı kanun md. 23),
- Anonim ve limited şirketlerin ortakları şirkete olan borçlarını kanunun yürürlüğünden itibaren üç yıl içinde nakdi ödeme ile kapatmak zorundadır. (6103 sayılı kanun md. 24). Aksi halde şirket alacaklıları şirkete borçlu ortağı takip yoluyla şirketten alacaklarını tahsil edebileceklerdir. Ayrıca borcunu kapatmamış borçlu ortağa 300 günden az olmamak üzere adli para cezası verilecektir (6102 sayılı kanun md.562),
- 6102 sayılı kanun yürürlüğe girdiği tarihte görevde bulunan anonim şirketi yönetim kurulu üyeleri ile limited şirket müdürleri görevlerine, boşalma, ayrılma hali hariç, süreleri sonuna kadar devam edeceklerdir. Ancak tüzel kişiyi temsilen seçilmiş olanlar, kanunun yürürlüğe girişinden itibaren üç ay içinde istifa edecekler ve yerlerine tüzel kişi veya başkaları seçilecektir. Boşalma, ayrılma halleri ile tüzel kişinin istifası ile boşalacak üyeliğe atamalar, artık yeni kanuna göre yapılacaktır,
- Tüm ortakların hep birlikte müdür sıfatıyla idareci ve temsilci olduğu limited şirketlerde, kanunun yayımı tarihinden üç aylık süre içinde yeniden müdür belirlemesinin yapılması gerekmektedir. (6103 sayılı kanun md. 25, 6102 sayılı kanun md.623),
- Anonim ve limited şirketlerin ana sözleşmelerinde, genel kurul / ortaklar kurulu toplantı / karar nisaplarında 6762 sayılı kanunun uygulanacağı belirtilmiş veya 6762 sayılı kanuna atıf yapılmışsa, bu şirketler yeni kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 6 ay içinde ana sözleşmelerini yeni kanuna uygun hale getirmek zorundadırlar. Bu maksatla yapılan genel kurullarda 6762 sayılı

kanundaki nisaplar uygulanacaktır. 6 ay içinde bu yolda bir değişiklik yapılmazsa, yeni kanun hükümleri artık re'sen uygulanacaktır. Ancak mevcut ana sözleşmede ağırlaştırılmış nisaplar öngörülmüşse ve bu nisaplar yeni kanunun 421. maddesinde öngörülen nisaplardan ağır ise bu nisapların uygulanmasına devam edilebilecektir,

- Sermaye şirketleri bir internet sitesi açmak, şirketin internet sitesi zaten mevcutsa belli bir bölümünü yeni kanunun belirlediği hususlara ayırmak zorundadırlar. Bu sitede bulunması gereken bilgiler ise yeni kanunun 1524. maddesinde ayrıntılı olarak sayılmıştır. Ayrıca bu şirketler, yeni kanunun amaçlarına özgülenmiş olarak yayınladıkları bilgileri "yönlendirilmiş mesaj" şeklinde yayınlayacaklar ve yayınladıkları yönlendirilmiş mesajların bir örneklerini yayınlandıkları tarih ve saati de göstermek suretiyle noter tasdikli bir deftere sıra numarası ile kaydedeceklerdir. Şirketlere internet sitesi oluşturma ve yönlendirilmiş mesajları orada yayınlama yükümlülüğü öngören yeni kanunun 1524. maddesi, 01.07.2013 tarihinde yürürlüğe girecektir. Dolayısıyla sermaye şirketlerine Kanunun yürürlüğe girişinden itibaren bir yıllık bir hazırlık süresi tanınmıştır.

Şekil 7: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu İhtiyaç Haline Getiren Süreç

Kaynak: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, Yeni Türk Ticaret Kanunu'yla Dünya Ligine, Ankara, 2012, s. 3.

1.3.1.2. Türk Ticaret Kanunu Açısından Birleşme Kavramı ve Türleri

6102 sayılı TTK'nın 134'üncü maddesine göre "Ticaret şirketlerinin birleşmelerine, bölünmelerine ve tür değiştirmelerine 134 ile 194'üncü maddeler uygulanır." ve yine aynı maddede, "Diğer kanunların, bu Kanunun 135 ile 194'üncü maddelerine aykırı olmayan hükümleri saklıdır." denilmiştir.[130] Kanun birleşmeyi, bir şirketin diğerini devralması (devralma şeklinde birleşme) veya şirketlerin yeni bir şirket için bir araya gelmeleri (yeni kuruluş şeklinde birleşme) şeklinde tanımlamaktadır.[131] Devralma şeklinde gerçekleştirilen birleşmede; devir alan ve devir edilen olmak üzere iki işletme söz konusudur. Birleşme işlemi, devir alan işletmenin bünyesinde gerçekleşir. Devir alan işletme, birleşme işleminden sonra varlığını sürdürürken, devir olan işletme birleşme işleminden sonra tüzel kişiliğini kaybeder. Yeni kuruluş şeklinde yapılan birleşmelerde ise birleşen işletmeler birleşme işleminden sonra yeni bir işletme oluştururlar ve herhangi bir kurumun kararına lüzum olmaksızın sona erer. Birleşme işlemi gerçekleştiğinde, birleşen işletmeler tüzel kişiliklerini kaybeder ve ticaret sicilinden terkin ile ortadan kalkar.[132]

6102 sayılı TTK birleşme işlemine taraf olarak katılabilecekleri "Geçerli Birleşmeler" alt başlığı ile belirtmiştir. Aşağıdaki tablo birleşme işleminin taraflarını göstermektedir:

Tablo 3: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Birleşme İşleminin Tarafı Olabilecek İşletmeler

	Sermaye Şirketleri	**Şahıs Şirketleri**	**Kooperatifler**
Sermaye Şirketleri	Birleşebilir	Devralan Şirket Olma Koşulu ile Birleşebilir	Birleşebilir
Şahıs Şirketleri	Devrolunan Şirket Olmak Koşulu ile Birleşebilir	Birleşebilir	Devrolunan Şirket Olmak Koşulu ile Birleşebilir
Kooperatifler	Birleşebilir	Devralan Şirket Olmak Koşulu ile Birleşebilir	Birleşebilir

Kaynak: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, md. 137.

Tabloda görüldüğü üzere yeni düzenleme, anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit, limited, kolektif, komandit ve kooperatif işletmelerin birbirleriyle birleşmelerine izin vermektedir. Böylelikle 6762 sayılı TTK'da bulunan birleşmede

[130] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, md. 134.
[131] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, md. 136.
[132] Bumin Doğrusöz, Öznur Onat ve Funda Tunçel Töralp, **Türk Ticaret Kanunu**, İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları, 2012, s. 315-316.

türlerin aynı olması şartı (md. 147) terk edilerek, türler arası birleşme serbestisi ilkesi bağlamında geniş bir birleşme yelpazesi oluşturulduğu görülmektedir.[133]

Kanunun 138 ve 139'uncu maddeleri tasfiye halindeki bir işletmenin birleşmeye katılması veya sermayesinin kaybı veya borca batıklık halinde işletmenin birleşmeye katılması durumlarını düzenlemiştir. Tasfiye durumunda olan bir işletme, mal varlığının dağıtılmasına başlanmamış olunması ve devrolunan şirket olması koşuluyla birleşme işlemine taraf olabilmektedir. İşletmenin bu durumunun bir işlem denetçisi tarafından yazılacak rapor ile şirket merkezinin bulunduğu ticaret sicil müdürlüğüne sunması gerekmektedir. Burada mevcut hükmün daha net bir şekilde anlaşılabilmesi için borca batıklık kavramının tam olarak anlaşılması gerekmektedir. Borca batıklık, sermaye ile kanuni yedek akçelerin toplamının yarısının bilanço zararıyla kaybedilmesi halinde eksi bilanço ya da zararlar bunun üzerinde ise kırmızı bilanço olarak ifade edilmektedir. İşletmenin eksi bilanço ya da kırmızı bilanço durumu birleşmesine engel teşkil etmemektedir. Ancak, devralan ya da devrolunan şirketin bu açıkları kapatabilecek şekilde serbestçe tasarruf edebileceği özvarlığının bulunması gerekmektedir.[134] Yine bu durumunun işlem denetçisi tarafından hazırlanacak rapor ile devir alan işletmenin merkezindeki ticaret sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.[135]

1.3.1.3. Türk Ticaret Kanunu Açısından Birleşme İşlemleri

6102 sayılı TTK ile getirilen düzenleme uyarınca 6762 sayılı kanundaki düzenlemeden farklı olarak birleşme işlemlerinin süreci ve detayları kanun metninde belirtilmiştir. 6102 sayılı TTK birleşme işlemini aşağıdaki aşamalarda hükme bağlamıştır. Bunlar;

- Birleşme sözleşmesinin hazırlanması,
- Birleşme raporunun hazırlanması,
- Birleşme sözleşmesi ve raporunun denetlenmesi,
- İlgililerin inceleme hakkı,
- Birleşme kararı, ve
- Kesinleşme

---

[133] Erdal Nacar, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirket Birleşmelerinde Ortakların Hak ve Yükümlülükleri, **Yaklaşım Dergisi**, S. 230 (Şubat 2012), s. 76.

[134] Mehmet O. Çeliker, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Şirket Birleşmeleri, **Vergide Gündem Dergisi**, S. 12 (Haziran 2012), (Çevrimiçi) http://www.vergidegundem.com/tr_TR/publicationPaper?categoryName=Vergide&publicationNumber=6&publicationYear=2012&publicationId=679618 , (Erişim: 13.11.2016)

[135] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, md. 139.

şeklindedir. Ancak birleşme sözleşmesi ve birleşme raporunun uzman işlem denetçisi tarafından denetlenmesine ilişkin hüküm, kanun henüz yürürlüğe girmeden 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 43. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

1.3.1.3.1. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması

6102 sayılı TTK'ya göre birleşme işlemlerinde birleşmeye katılan işletmelerin yazılı olarak bir birleşme sözleşmesi hazırlaması gerektiği ve sözleşmenin işletmelerin yönetim organlarınca imzalanarak genel kurullarında onaylanması gerektiğini hüküm altına alınmıştır.[136] Kanun'da birleşme sözleşmesinin içermesi gereken unsurlar da belirtilmiştir. Buna göre birleşme sözleşmesinin;

a) Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, hukuki türlerini, merkezlerini; yeni kuruluş yolu ile birleşme halinde, yeni şirketin türünü, ticaret unvanını ve merkezini,
b) Şirket paylarının değişim oranını,[137] öngörülmüşse denkleştirme tutarını; devrolunan şirketin ortaklarının, devralan şirketteki paylarına ve haklarına ilişkin açıklamaları,
c) Devralan şirketin, imtiyazlı ve oydan yoksun payların sahipleriyle intifa senedi sahiplerine tanıdığı hakları,
d) Şirket paylarının değiştirilmesinin şeklini,
e) Birleşmeyle iktisap edilen payların, devralan veya yeni kurulan şirketin bilanço karına hak kazandığı tarihi ve bu isteme ilişkin bütün özellikleri,
f) Gereğinde 141. madde uyarınca ayrılma akçesini,[138]
g) Devrolunan şirketin işlem ve eylemlerinin devralan şirketin hesabına yapılmış sayılacağı tarihi,
h) Yönetim organlarına ve yönetici ortaklara tanınan özel yararları,
i) Gereğinde sınırsız sorumlu ortakların isimlerini, içermesi zorunludur.[139]

---

[136] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, md. 145.
[137] Birleşmede devralınan işletmenin ortaklarının devralınan işletmenin varlıkları nedeniyle devrolunan işletmede sahip olacakları hisselerin hesaplanmasında kullanılmaktadır.
[138] Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilir. Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler.
[139] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, md. 146.

Birleşme sözleşmesinin imzasından sözleşmenin genel kurullarda tasdikine kadar geçen sürede birleşmeye katılan şirketlerin mal varlığında önemli bir değişikliğin meydana gelmesi halinde, sözleşmede değişiklik yapılması mümkündür.[140]

Birleşmeye katılan şirketlerde pay sahibi olanlar veya diğer bazı haklara sahip olanların, birleşme sonrasındaki haklarının akıbetinin ne olacağı önemli bir sorundur. TTK, birleşmenin hak durumuna etkisi ile ilgili olarak bazı özel düzenlemelere yer vermiştir. Birleşmenin temel ilkelerinden biri, ortaklığın devamı ilkesidir. Yani devrolunan şirketin ortakları kural olarak birleşme neticesinde devralan şirketin ortağı haline gelir. Ortaklar açısından geçerli olan bu sonucun, şirketle ortaklık dışı ilişkisi bulunan ve özellikle kara iştirak hakkı tanınan kimseler için de kabul edilmesi gerekir. Fakat ilgililerin haklarını "ortaklık hakları ve payları" başlığı altında düzenleyen TTK'nın 140 ve 141. maddelerinde böyle genel bir düzenleme yapılmamış, ortakların, oydan yoksun pay sahiplerinin, imtiyazlı pay sahiplerinin ve intifa senedi sahiplerinin istem hakları düzenlenmiştir. Özellikle kara iştirak hakkı bulunan menkul kıymet sahipleri (örneğin kara iştirakli tahvil, kar-zarar ortaklığı belgesi sahipleri) ve diğer menkul kıymet sahiplerinin haklarıyla ilgili açık düzenleme yapılmaması ve bu kimselere haklarını koruyabilme imkanının TTK'nın birleşmeye ilişkin hükümleri çerçevesinde sağlanmaması karşısında, konuyla ilgili özel bir düzenleme yapılması ihtiyacı vurgulanmalıdır. Ortaklığın devamı ilkesinin gereği olarak, devrolunan şirketin her bir ortağı, mevcut ortaklık payları ve haklarını karşılayacak değerde, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma hakkına sahiptir. Yeni kuruluş şeklinde birleşme açısından TTK'nın md. 140/1 hükmü, birleşmeye katılan tüm şirketlerin ortaklarının menfaatine hizmet etmektedir. Ancak devralma şeklinde birleşme açısından, sadece devrolunan şirketin pay sahiplerinin menfaatine hizmet etmektedir. [141]

[140] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, md. 150.

[141] Kürşat Göktürk, Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, S. 1-2 (Ocak-Nisan 2013), s. 641-642.

1.3.1.3.2. Birleşme Raporunun Hazırlanması

6102 sayılı TTK'ya göre birleşmeye katılan işletmelerin yönetim organlarının ayrı ayrı ya da birlikte bir rapor hazırlaması gerektiği hükme bağlanmıştır. Kanun ayrıca yeni kuruluş yoluyla yapılacak olan işletme birleşmelerinde bu raporun yeni kurulan işletmenin sözleşmesine eklenmesini de zorunlu kılmıştır. Küçük ve orta ölçekli işletme birleşmelerinde, tüm ortakların onaylaması şartıyla birleşme işlemine katılan işletmelerin rapor düzenlememesine izin verilmiştir. Yine aynı maddede birleşme raporunda aşağıda belirtilen hususların hukuki ve ekonomik yönden açıklanması ve gerekçelerinin belirtilmesi istenmiştir. Kanuna göre söz konusu raporlarda;

a) Birleşmenin amacı ve sonuçları,
b) Birleşme sözleşmesi,
c) Şirket paylarının değişim oranı ve öngörülmüşse denkleştirme akçesi; devrolunan şirketlerin ortaklarına devralan şirket nezdinde tanınan ortaklık hakları,
d) Gereğinde ayrılma akçesinin tutarı ve şirket pay ve ortaklık hakları yerine ayrılma akçesi verilmesinin sebepleri,
e) Değişim oranının belirlenmesi yönünden payların değerlemesine ilişkin özellikler,
f) Gereğinde devralan şirket tarafından yapılacak artırımın miktarı,
g) Öngörülmüşse, devrolunan şirketin ortaklarına, birleşme dolayısıyla yüklenecek olan, ek ödeme ve diğer kişisel edim yükümlülükleri ile kişisel sorumluluklar hakkında bilgi,
h) Değişik türdeki şirketlerin birleşmelerinde, yeni tür dolayısıyla ortaklara düşen yükümlülükler,
i) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriği,
j) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkileri,
k) Gerekiyorsa, ilgili makamlardan alınan onaylar, hukuki ve ekonomik yönden açıklanır ve gerekçeleri belirtilir.[142]

1.3.1.3.3. İlgililerin İnceleme Hakkı

Başta pay sahipleri olmak üzere, ilgililerin birleşme hakkında bilgi edinebilmesi ve inceleme yapabilmesi için birleşmeyle ilgili önemli bazı belgelerin genel kurul toplantısı öncesinde incelemeye açılması gereklidir. TTK'nın 149. maddesinde bu

[142] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, md. 147.

ihtiyacın giderilmesine yönelik bir düzenlemeye yer verilmiştir. Anılan düzenlemeye göre birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesini, birleşme raporunu ve son üç yıla ait yılsonu finansal tablolarıyla yıllık faaliyet raporlarını ve gereğinde ara bilançolarını incelemeye açmakla yükümlüdür. İlgililere tanınan inceleme hakkı esas itibarıyla pay sahiplerinin edinecekleri bilgi çerçevesinde haklarını kullanabilmelerine olanak sağlamaktadır. Bu açıdan inceleme hakkının, şirket içi bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında olduğu düşünülebilir. Fakat yasal düzenlemede sadece pay sahiplerinin değil, şirketin ihraç ettiği menkul kıymetlerin hamillerinin ve diğer ilgililerin inceleme hakkına sahip olduğu hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla yasal düzenleme sadece şirket içi bilgilendirme yükümlülüğü kapsamını aşan, kamuyu aydınlatmaya hizmet eden bir içeriktedir. İlgililerin inceleme hakkına sahip olduğu belgeleri tetkik edebilmelerini teminat altına almak amacıyla yasada oldukça ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Birleşmeye katılan şirketlerden her biri, Ticaret Sicili Gazetesine ve internet sitelerine, ilgililerin inceleme hakkına işaret eden bir ilan koymakla yükümlüdür. Birleşmeye katılan şirketler, inceleme hakkına konu belgeleri, merkezleri ve şubelerinde genel kurul karar tarihinden önceki otuz gün içinde incelemeye açmakla yükümlüdürler. Eğer bu şirket halka açık anonim şirket ise, Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) öngöreceği yerlerde belgeleri incelemeye açmakla yükümlüdür. Birleşmeye katılan şirketler sermaye şirketi ise, ayrıca ilgili şirketin internet sitesinde de incelemeye konu belgeler yayınlanmak zorundadır. Birleşmeye katılan şirketler, inceleme hakkına konu belgelerin nereye tevdi edildiklerini ve nerelerde incelemeye hazır tutulduklarını, tevdiden en az üç iş günü önce, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve şirket sözleşmesinde öngörülen gazetelerde ilan eder. Eğer birleşmeye katılan şirket sermaye şirketi ise ayrıca internet sitesinde ilan yapar. Yukarıda bahsedilen düzenlemeler sayesinde ne surette bu belgeleri inceleyebileceklerini öğrenen ilgililer, herhangi bir bedel ödemeksizin incelemeye konu belgelerin suretlerinin kendilerine verilmesini isteyebilir. Birleşme raporunun hazırlanmasından vazgeçme imkanı tanınan küçük ve orta ölçekli şirketler bakımından, inceleme hakkı için de yasal bir istisnaya yer verilmiştir. Bu tür şirketlerde tüm ortakların onaylaması halinde, inceleme hakkının kullanılmasından vazgeçilebilecektir.[143]

[143] Göktürk, **a.g.m.**, s. 647-648.

1.3.1.3.4. Birleşme Kararı

Birleşme sürecinin tamamlanması bakımından kanunun öngördüğü bir diğer işlem, imzalanan birleşme sözleşmesinin, birleşmeye katılan şirketlerin genel kurullarında onaylanmasıdır.[144] Birleşme sözleşmesi, birleşmeye katılan her bir şirketin yönetim organı tarafından genel kurula sunulur ve onay bir genel kurul kararı şeklinde ortaya çıkar.

Birleşme sözleşmesi anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçünün kararıyla onaylanmalıdır.[145] Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin, başka bir şirketi devralması halinde, ayrıca, komanditelerin tamamının birleşmeyi yazılı olarak onaylamaları gereklidir. Bir kooperatif tarafından devralınacak sermaye şirketlerinde, sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçü onay için gereklidir.[146]

Birleşme sözleşmesinin imzalanması ile genel kurul tarafından bu sözleşmenin onanması belirli bir süreç almaktadır. İşte bu süreç içerisinde, birleşmeye katılan şirketlerden herhangi birinin aktif ve pasif varlıklarında önemli bir değişiklik meydana gelmiş ise, bu şirket yönetim organı durumu hem kendi şirketinin genel kuruluna hem de birleşmeye katılan diğer şirket ya da şirketlerin yönetim organına yazılı olarak bildirmekle yükümlüdür. [147]

1.3.1.3.5. Keşinleşme

Birleşme sözleşmesinin, birleşen şirketlerin genel kurullarınca onaylanması, birleşmenin gerçekleşmesi için yeterli değildir. Birleşme, birleşmenin ticaret siciline tescili ile hukuki geçerlilik kazanır. Genel kurul onayı, birleşmeye hazırlık işlemlerinden sadece biridir ve birleşmenin tescilini talep yönünden bir ön şarttır. Birleşme tescille birlikte gerçekleşir.[148]

---

[144] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu md. 156 uyarınca kolaylaştırılmış usulde birleşmede, genel kurul onayına gerek bulunmamaktadır.

[145] Pay senetleri menkul kıymet borsalarında işlem gören şirketler için TTK m. 421/5 –b gereğince genel karar nisabı geçerlidir. (TTK md. 418)

[146] Alper Hakkı Yazıcı, Yeni Türk Ticaret Kanununda Şirket Birleşmeleri, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 4, S. 14 (Temmuz 2013), s. 826.

[147] Göktürk, **a.g.m.**, s. 649-650.

[148] Yazıcı, **a.g.m.**, s. 827.

Devralan şirketin birleşme dolayısıyla sermaye artırımı yapması gerekli olan hallerde, alınan sermaye artırım kararı ile birleşme kararı eş zamanlı olarak tescil edilir. Bu durum, devrolunan şirketin birleşme kararının tescilinin kurucu etkisini, yani devrolunan şirket ortaklarının, sermaye artırımının tescilinden önce, kararlaştırılan değişim oranı ölçüsünde devralan şirketin ortağı olduğu gerçeğini bertaraf etmez. Yeni kuruluş şeklindeki birleşmede, birleşmeye katılan tüm şirketler devrolunan şirket statüsünde olup, yeni kurulacak şirketin kuruluşu ile birleşme kararı eş zamanlı olarak tescil edilecektir. Tescile kadar devralan şirket hukuken var olmadığından, bahsi geçen birleşme kararının devrolunan tüm şirketlere ait birleşme kararları olarak anlaşılması gerekir. Devralan şirketle ilgili olarak yapılan tesciller, tescili yapan müdürlük tarafından derhal devrolunan şirketin kayıtlı olduğu sicil müdürlüğüne bildirilir ve kendi birleşme kararının sicile tesciliyle sona eren devrolunan şirketin kaydı, bildirim üzerine re'sen silinir. Birleşme kararı, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur.[149]

1.3.2. Sermaye Piyasası Kanunu'nda İşletme Birleşmeleri

1.3.2.1. Sermaye Piyasası Kurulu

SPK, tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak ve sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemek amacıyla 1981 yılında çıkarılan 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuştur. Söz konusu Kanunu yürürlükten kaldıran 06.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı SerPK ile Kurulun görev, yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir. Kurul idari ve mali özerkliğe sahip bir kamu tüzel kişisidir ve kendisine verilen görev ve yetkileri kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Sermaye piyasasının güven açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını ve tasarruf sahiplerinin yani yatırımcıların hak ve yararlarının korunmasını sağlamak hedefleri doğrultusunda, Kurulun temel amaçları;

- Sermaye piyasalarının ve kurumlarının işleyiş kurallarını belirlemek,
- Piyasadan fon kullanan şirketlerin belli kurallara uygun olarak en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak,
- Sermaye piyasasına yatırım yapan tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarını korumak,

[149] Göktürk, **a.g.m.**, s. 650.

- Piyasaların adil ve etkin çalışmasını sağlamaktır.[150]

Kurul bu hedeflere kanun, yönetmelik ve tebliğlerle düzenlemeler yaparak, piyasaların gözetim ve denetimini sağlayarak ulaşmaya çalışmaktadır. Kurulun görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir:

- 6362 sayılı SerPK ile verilen görevler ile bu kanunun emrettiği uygulamaların yerine getirilmesini ve öngörülen neticelerin sağlanmasını teminen gerekli olan iş ve işlemleri yapmak,
- Kamunun zamanında, yeterli ve doğru olarak aydınlatılmasını sağlamak amacıyla genel ve özel nitelikte kararlar almak,
- Kanun kapsamına giren kurum ve ortaklıkların bağımsız denetim, derecelendirme, değerleme ve bilgi sistemleri denetimi faaliyetine ilişkin şartları ve çalışma esaslarını belirlemek ve bu şartları taşıyanları listeler halinde ilan etmek,
- Finansal istikrar ve ulusal veya uluslararası mevzuatın gereklerinin sağlanması amacıyla diğer finansal düzenleyici ve denetleyici kurumlarla her türlü iş birliğini yapmak ve bilgi alışverişinde bulunmak,
- Sermaye piyasalarında düzenleme ve denetimle yetkili muadili yabancı kurumlar ile sermaye piyasalarıyla ilgili olarak karşılıklılık ve mesleki sırrın korunması ilkeleri çerçevesinde karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulmasına ve belge taleplerinin karşılanmasına, yabancı ülkelerdeki sermaye piyasalarında faaliyet gösteren kuruluşların Türkiye'deki merkez, şube veya ortaklıkları ile yazılı bir sözleşme çerçevesinde dışarıdan hizmet aldıkları kurumlarda denetim yapılmasına ve gerekli idari tedbirlerin alınmasına, bu kapsamda yürütülecek faaliyetlere ilişkin masrafların paylaşımına yönelik ikili veya çok taraflı mutabakat zabıtları imzalamak ve sermaye piyasalarıyla ilgili her türlü iş birliğini yapmak,
- Sermaye piyasalarının gelişmesini teminen yeni sermaye piyasası kurumlarına ve araçlarına ilişkin usul ve esasları düzenlemek ve bunları denetlemek,
- Halka açık ortaklıklarda görev alacaklar, sermaye piyasası kurumlarının yönetici ve diğer çalışanlarının mesleki eğitimi, mesleki yeterliliği ve mesleki ehliyetlerini gösterir sertifika verilmesine ilişkin esasları belirlemek, bu amaçlarla merkez veya şirket kurmak ve bunların faaliyet usul ve esaslarını belirlemek,

[150] http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=0, (Erişim: 14.11.2016)

- Sermaye piyasasında yatırımcı ve tasarruf sahiplerine yönelik olarak yatırım tavsiyesinde bulunacak kişiler ve kuruluşların uyacakları ilke ve esasları belirlemek,
- Kamuyu Aydınlatma Platformunun işletim ve çalışma esasları ile bu Kanun kapsamında Kurula yapılacak bildirim ve başvuruların usul ve esaslarını belirlemek,
- Sermaye piyasası kurumlarının, halka açık şirketlerin, borsaların ve öz düzenleyici kuruluşların bilgi sistemlerinin işletimine ve bu Kanun çerçevesindeki denetimine ilişkin usul ve esasları belirlemek,
- Yerli veya yabancı akademisyen veya uygulamacılardan oluşan çalışma gruplarına veya kişilere, mevcut veya gelecekteki düzenleme tercihlerinde esas teşkil etmek üzere sermaye piyasalarına ilişkin ulusal veya uluslararası nitelikli bilimsel araştırmalar yaptırmak,
- Kurulun üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşlar, mali, iktisadi ve mesleki teşekküller ile Türkiye'nin doğrudan üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşların çalışmalarına katılmak, bu kuruluşlarla ortak projeler geliştirmek ve projelerine katkıda bulunmak,
- Kurulun görev alanı ile ilgili uluslararası kuruluşlara, mali, iktisadi ve mesleki teşekküllere üye olmak şeklindedir. [151]

1.3.2.2. Sermaye Piyasası Kanunu

Sermaye piyasası hukukunun genel olarak üç temel amacı olduğu kabul edilmektedir. Bu amaçlar; yatırımcının korunması, piyasaların adil, etkin ve şeffaf olmasının sağlanması ve sistemsel riskin azaltılmasıdır. Bu üç temel amaç arasında herhangi bir öncelik-sonralık ilişkisi bulunmamakla birlikte, yatırımcının korunması sermaye piyasalarında düzenleme yapmanın en önemli gerekçelerinden biridir. Yatırımcının korunmasının önemi bu şekilde tespit edildikten sonra, bu korumayı etkin ve verimli bir şekilde sağlayacak kuralların ve mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, yatırımcının sermaye piyasalarındaki faaliyetlerinin işlevsel sınıflandırılması sonucunda ortaya çıkan ayrımları dikkate alarak, her bir fonksiyonun gerçekleştirilmesi sırasında karşılaşılan piyasa eksikliklerini ve hataları

[151] http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=0, (Erişim: 14.11.2016)

ortadan kaldıracak ve gerektiğinde telafi mekanizmalarını devreye sokacak bir koruma sistemine ihtiyaç duyulmaktadır.[152]

Türkiye'de sermaye piyasalarının hukuki çerçevesi asıl olarak 06.12.2012 tarih ve 6362 sayılı SerPK ile çizilmiştir. SerPK, kendinden önce 1981 yılında yürürlüğe giren ve 30 yılı aşkın bir süre Türkiye'de sermaye piyasalarının düzenlenmesinde ana metin olan 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun yerini almıştır. 1981 yılında, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girdiği dönemde Türkiye'de etkin ve sağlıklı işleyen bir sermaye piyasası bulunmamaktaydı ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun temel amacı sermaye piyasalarını kurmak ve geliştirmekti. 6362 sayılı SerPK ise yerel ve uluslararası düzeyde 30 yıllık bir tecrübe üzerine hazırlanmıştır.[153]

1.3.2.3. Sermaye Piyasası Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri

6362 sayılı SerPK'da birleşmenin bir tanımlamasının yapılmadığı görülmektedir. Anonim şirket birleşmeleri SerPK'da özel bir düzenlemeye tabi tutulmadığı için, bu konuda yapılacak olan işlemlerin iki temel üzerinde bulunduğu görülmektedir. Kanunun 2. maddesinin ikinci fıkrasına göre, SerPK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler geçerli olacaktır. Buna göre TTK ve diğer bazı kanunların Sermaye Piyasası Hukuku'nda uygulama alanı bulması söz konusudur. Bahsedilen diğer düzenleme ise SPK tarafından yayınlanan tebliğlerin hükümleri çerçevesinde birleşme ve devralmaların ele alınmasıdır.[154] SPK tarafından 28.12.2013 tarih ve 28865 sayılı resmi gazetede yayımlanan Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2) (BBT) ile 14.07.2003 tarih ve 25168 sayılı resmi gazetede yayımlanmış olan Birleşme İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: I, No:31) yürürlükten kaldırılmıştır.

BBT'nin amacı 6362 sayılı SerPK uyarınca taraflardan en az birinin halka açık ortaklık olduğu birleşme ve bölünme işlemlerinde uyulacak usul ve esasları düzenlemektir. Bu tebliğ, halka açık ortaklıkların sermaye şirketleri, devralan şirket olmaları şartıyla şahıs şirketleri ve kooperatifler ile olan birleşme işlemlerini ve halka açık ortaklıkların taraf oldukları bölünme işlemlerini kapsar. Tebliğ hükümleri, halka

---

[152] Nusret Çetin, Sermaye Piyasası Hukukunda Yatırımcının Korunması İlkesinin Teorik Analizi, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XV, S. 1 (Ocak 2011), s. 19, (Çevrimiçi) http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/15_1_1.pdf , (Erişim: 14.11.2016)

[153] Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, **Geniş Kapsamlı Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Meslek Kuralları**, 2014, s. 16, (Çevrimiçi) http://www.spl.com.tr/Upload/files/1002.pdf, (Erişim: 14.11.2016)

[154] İçke Turan, **a.g.e.**, s. 188.

açık ortaklık ile birleşme veya bölünme işlemine taraf olan şirketlere ve kooperatiflere de kıyasen uygulanır.[155]

BBT uyarınca birleşme, devralma veya yeni kuruluş şeklinde birleşmeyi; birleşme amaçlı ortaklık ise önceden belirlenmiş bir süre ve yatırım stratejisi doğrultusunda, halka arz sonrası oluşacak sermayesini temsil eden payların en az yarısını halka arz etmek ve sonrasında halka açık olmayan bir ortaklık ile birleşme amacı ile kurulan, bu amacı gerçekleştirmek haricinde herhangi bir faaliyeti olmayan, ana sözleşmesinde ve/veya halka açılma nedeniyle düzenlenen izahnamede belirtilen faaliyetler için halka arzdan elde ettiği gelirin azami yüzde onunu kullanarak bakiye kısmın önceden belirlenmiş süre içerisinde hedeflenen birleşme işleminin gerçekleşmemesi halinde kurucular dışındaki ortaklara iade edilmesi amacıyla mevduat, devlet iç borçlanma senedi ve benzeri yatırım araçlarından bir veya birden fazlasına yatırım yapmak suretiyle değerlendirmeyi taahhüt eden ve bu çerçevede gerekli nakit yönetim politikasını halka açılma nedeniyle düzenlenen izahnamede kamuya açıklayan, birleşme işleminin onaylandığı genel kurul toplantısında olumsuz oy kullanan pay sahiplerine ve sona ermesi durumunda kurucular dışındaki tüm pay sahiplerine ait paylara yönelik olarak gönüllü geri alım işlemini izahnamede belirtilen esaslar çerçevesinde gerçekleştirecek olan ve ticaret unvanında birleşme amaçlı ortaklık ibaresi bulunan ortaklığı ifade etmektedir.[156]

BBT'nin ikinci bölümünde birleşme ile ilgili genel esaslar Duyuru Metninin Onaylanması İçin Kurula Başvuru ve Sorumluluk, Birleşme İşleminde Esas Alınacak Finansal Tablolar, Uzman Kuruluş Görüşü ve Kamunun Aydınlatılması şeklinde açıklanmıştır.

1.3.2.3.1. Duyuru Metninin Onaylanması

Halka açık ortaklıkların taraf oldukları birleşme ve bölünme işlemlerinde içeriği kurulca belirlenerek kamuya açıklanan duyuru metninin hazırlanması ve kurulca onaylanması zorunludur. Duyuru metninin onaylanması, duyuru metninde, birleşme veya bölünme sözleşmesi ile bölünme planında, birleşme veya bölünme raporunda ve değişim oranlarına dayanak teşkil eden uzman kuruluş görüşünde yer alan bilgilerin doğru olduğunun kurulca tekeffülü anlamına gelmez. Duyuru metinleri ve kurulca kamuyu aydınlatma amacı ile düzenlenmesi öngörülen diğer belgeler için kanunun 32.

[155] Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2), md.1-2.
[156] Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2), md.4.

maddesinde yer alan sorumluluk hükümleri uygulanır. Birleşme veya bölünme işlemine başlanılabilmesi için söz konusu işlemlere taraf şirketlerin yönetim organlarının karar alması gereklidir. Yönetim organı kararının alınmasını takiben birleşme işlemine ilişkin duyuru metninin onaylanması için tebliğin Ek-1'inde, bölünme işlemine ilişkin duyuru metninin onaylanması için ise tebliğin Ek-2'sinde yer alan belgelerle kurula başvurulması zorunludur. Kurula yapılacak başvuruda, varsa sermaye artırımı ile esas sözleşme madde tadiline ilişkin yönetim organı kararlarının da sunulması gerekir. [157]

1.3.2.3.2. Birleşme İşleminde Esas Alınacak Finansal Tablolar

Birleşme veya bölünme işleminin onaylanacağı genel kurul toplantısının hesap döneminin sonunu takip eden dördüncü ayın başı ile sekizinci ayın sonu arasında yapılması durumunda, birleşme veya bölünme işlemlerinde son yıllık finansal tablolar esas alınır. Genel kurul toplantısının bu dönemin dışındaki bir tarihte yapılması durumunda ise, en az altı aylık faaliyet dönemini kapsayacak ve finansal tablo tarihi ile genel kurul toplantı tarihi arasında altı aydan fazla süre geçmeyecek şekilde düzenlenecek ara dönem finansal tablolar esas alınır.

Birleşme veya bölünme işlemlerine esas alınacak finansal tabloların, Kurulun muhasebe standartlarına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde hazırlanmış ve bağımsız denetim standartları çerçevesinde özel bağımsız denetimden geçirilmiş olması zorunludur. Ancak, birleşme veya bölünme işlemlerine esas alınacak finansal tabloların kurul düzenlemeleri uyarınca bağımsız denetiminin yapılmış olması halinde, özel bağımsız denetim koşulu aranmaz. Birleşme işlemine taraf şirketlerden konsolide finansal tablo düzenlemekle yükümlü olanların konsolide, diğerlerinin solo finansal tablolarının birleşme veya bölünme işlemlerine esas alınması zorunludur.

Birleşme veya bölünme işlemine esas alınacak finansal tablolara ilişkin bağımsız denetim raporunda olumsuz görüş bildirilmesi veya görüş bildirmekten kaçınılması durumlarında, söz konusu finansal tablolar birleşme veya bölünme işlemine esas alınmaz. Birleşmeye veya bölünmeye esas alınacak finansal tablolara ilişkin bağımsız denetim raporunda olumlu görüş bildirilmesine rağmen Kurulca yapılacak inceleme sonucunda değişim oranını etkileyecek hususların tespiti veya bağımsız denetim raporunda şartlı görüş bildirilen ve değişim oranını etkileyecek hususların bulunması

[157] Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2), md.5.

halinde, finansal tablolarda gerekli düzeltmelerin yapılarak bağımsız denetim raporunun yeniden hazırlanması gerekir.

Birleşme veya bölünme işlemlerine esas alınacak finansal tabloların tarihi ile birleşme veya bölünme sözleşmesinin veya bölünme planının imzalandığı tarih arasında, birleşmeye ya da bölünmeye taraf şirketlerin finansal durumlarında ve devre konu malvarlıklarının değerinde değişim oranını etkileyecek önemli bir değişiklik meydana gelmesi durumunda; bağımsız denetim kuruluşu tarafından söz konusu değişikliğin birleşme veya bölünme işlemine esas finansal tablolar üzerindeki etkisini gösteren ek rapor hazırlanır. Bu kapsamda, Kurula sunulan ve güncellenmesi gereken belgeler yeniden düzenlenerek kurula iletilir.[158]

1.3.2.3.3. Uzman Kuruluş Görüşü

Birleşme veya bölünme işlemlerine taraf olan şirketlerin veya işleme esas alınan finansal durum tablosu tarihi itibarıyla malvarlıklarının değerinin ve değişim oranlarının tespiti amacıyla bir uzman kuruluş raporu hazırlanır. Söz konusu raporda değişim oranının adil ve makul olduğu konusunda görüş verilmesi zorunludur. Uzman kuruluş görüşünün hazırlanmasında, ilgili şirketlerin nitelikleri dikkate alınarak en az üç değerleme yöntemi dikkate alınır. Değerleme işlemlerinde, kurulun değerlemeye ilişkin düzenlemeleri esas alınır.

Uzman kuruluş görüşünün oluşturulmasında gayrimenkullerin rayiç değerlerinin kullanılacak olması halinde, söz konusu gayrimenkullerin rayiç değerleri, gayrimenkul değerleme şirketleri tarafından kurulun ilgili düzenlemeleri çerçevesinde belirlenir. Gayrimenkullere ilişkin olarak kurulun ilgili düzenlemeleri çerçevesinde gayrimenkul değerleme şirketleri tarafından hazırlanmış bir gayrimenkul değerleme raporunun bulunması halinde, bu raporun uzman kuruluş görüşünün hazırlanmasında dikkate alınması zorunludur.[159]

1.3.2.3.4. Kamunun Aydınlatılması

Birleşme ve bölünme işlemlerinde birleşme veya bölünme işlemine ilişkin yönetim organı kararı alınması, birleşme veya bölünme işlemine ilişkin olarak kurula başvuruda bulunulması, uzman kuruluş görüşünün imzalanması, birleşme veya bölünme sözleşmesi veyahut bölünme planının imzalanması, birleşme veya bölünme raporunun

[158] Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2), md.6.
[159] Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2), md.7.

hazırlanması hususlarının ilgili bilgi ve belgelerle birlikte, kurulun özel durumlara ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde, işleme taraf şirketlerden en az birinin paylarının borsada işlem görmesi halinde Kamuyu Aydınlatma Platformu ve ilgili şirketlerin internet sitelerinde, payları borsada işlem görmeyen halka açık ortaklıklar için ise kurulun ve ilgili ortaklıkların varsa internet sitelerinde kamuya açıklanması gereklidir.

Kurul tarafından onaylanan duyuru metni, birleşme sözleşmesi veya bölünme sözleşmesi veya planı, birleşme veya bölünme raporu, son üç yıllık finansal raporları, uzman kuruluş raporu, birleşme sonrası tahmini açılış bilançosu, varsa son üç yıllık bağımsız denetim raporları, varsa ara dönem finansal raporları, varsa gayrimenkul değerleme raporlarının birleşme veya bölünme işleminin onaylanacağı genel kurul toplantı tarihinden en az otuz gün önce, işleme taraf şirketlerden en az birinin paylarının borsada işlem görmesi halinde Kamuyu Aydınlatma Platformu ve ilgili şirketlerin internet sitelerinde; payları borsada işlem görmeyen halka açık ortaklıklar için ise kurulun ve varsa ilgili ortaklıkların internet sitelerinde kamuya açıklanması gereklidir.[160]

1.3.3. Vergi Kanunlarında İşletme Birleşmeleri

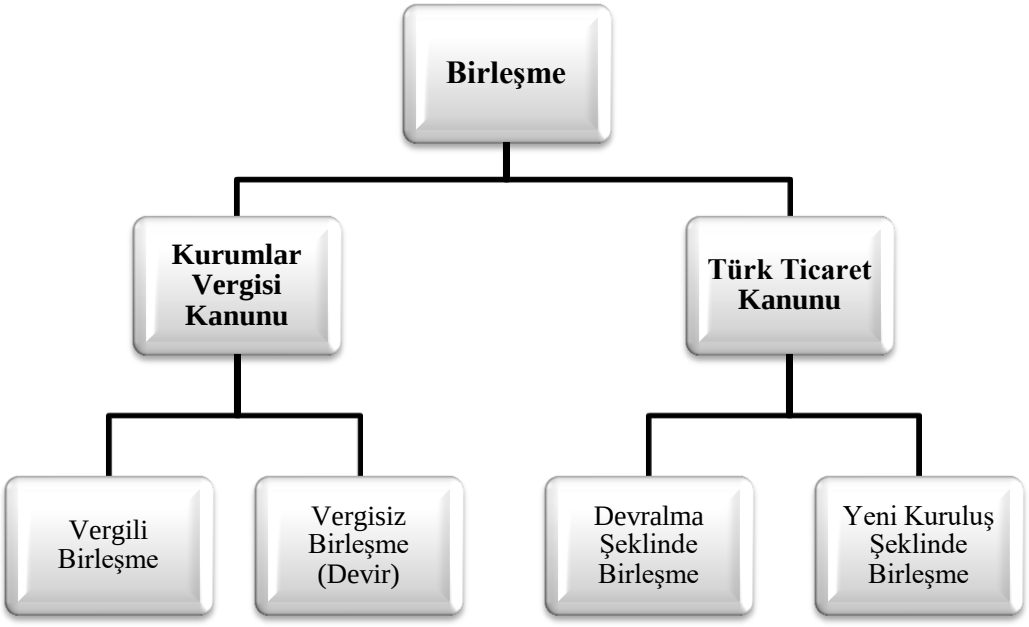
Birleşme çeşitli sebeplerle gündeme gelmekte ve işletme birleşme işlemlerinin bir boyutunu vergi ilişkisi ve vergilendirme teşkil etmektedir. Birleşme işlemiyle birlikte birleşen işletmelerin tüzel kişiliğinin sona erdiği durumlar oluşabilmekte ancak gerek birleşme anına kadar oluşan ilgili dönem faaliyet sonuçları ve gerekse birleşme aşamasında ortaya çıkan değer artışının gelir ya da kurumlar vergisi kapsamında vergilendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca birleşmeye bağlı aktarımlar nedeniyle katma değer vergisi uygulanması gündeme gelmektedir. Bu bölümde vergisel anlamda birleşme işlemleri ele alınacaktır.[161]

[160] Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2), md.8.
[161] Tahir Erdem, İşletme Birleşmelerinin Vergisel Boyutu, **Vergi Sorunları Dergisi**, Y. 35, S. 285 (Haziran 2012), s. 132.

1.3.3.1. Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri

5520 Sayılı KVK açısından birleşme 6102 Sayılı TTK uyarınca birleşmeden farklı şekilde değerlendirilmektedir. Aşağıdaki şekilde bu farklılık belirtilmiştir:

Şekil 8: Kurumlar Vergisi Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Açısından Birleşme

Kaynak: KVK md. 18-19 ve TTK md. 136

5520 Sayılı KVK'nın 18. maddesinde birleşme , 19. maddesinin birinci fıkrasında birleşmenin özel bir türü olan devir'e ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre birleşme (vergili birleşme) ve devir (vergisiz birleşme) olarak ayrıma tabi tutulmuştur.[162] KVK'da belirtilen bu farklı düzenlemenin amacı, tamamen kamu menfaatini ilgilendiren yönü ile, birleşen kurum için tasfiye niteliğinde olan ekonomik bir olgunun vergi dışı bırakılmasını önlemek ve bu yolla birleşen kurum bilançosunda yer alan veya gözükmeyen değerlerin ve gizli yedeklerin diğer bir kuruma aktarılarak vergisi ödenmeden sermayeye dönüştürülmesinin engellenmesidir.[163]

[162] Suphi Aslanoğlu, Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerin Muhasebeleştirilmesi, **Yaklaşım Dergisi**, S. 176, (Ağustos 2007), s. 203.

[163] Murat Kaynak ve Hasan Katırcı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre Şirket Birleşmeleri ve Vergi Kanunları Yönünden Özellik Arz Eden Durumlar, **Vergi Mükellefinin Haklarını Koruma Derneği**, (Ekim 2015), (Çevrimiçi) http://www.vmhk.org.tr/6102-sayili-turk-ticaret-kanunu-ve-5520-sayili-kurumlar-vergisi-kanunu-hukumlerine-gore-sirket-birlesmeleri (...), (Erişim: 15.11.2016)

1.3.3.1.1. Vergili Birleşme

Birleşme işlemine taraf olan işletmelerden devralan işletmenin devrolan işletmenin bilanço değerini aynen devralmaması durumunda vergili birleşme söz konusu olmaktadır.[164] 5520 Sayılı KVK'nın 18. maddesinde ifade edilen ve bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi olarak adlandırılan birleşme vergiye tabi birleşme olarak adlandırılmaktadır. Bu anlamda bir veya birkaç kurumun birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar açısından tasfiye hükmünde sayılmış ve bu işlemde tasfiye karının yerini alan birleşme karının, vergiye tabi tutulması gerektiği belirtilmiştir.[165] Kanunun 19. maddesinde belirtilen şartlara uymayan her türlü birleşme işlemi vergi kanunları açısından vergili birleşme olarak nitelendirilecektir.

KVK yönünden birleşmenin tasfiye hükmünde sayılması, tüzel kişiliği sona eren şirketin vergilendirilmesi amacına yöneliktir. Birleşme sonucunda tüzel kişiliği sona eren şirketlerin mal varlıklarının başka bir tüzel kişiliğe katılması, katılan ya da birleşen kurumların aktif kıymetlerinin değerlemesini gerektiğinden, bu değer farklarının ve gizli yedeklerin vergilendirilmesi öngörülmüştür.[166]

Böylece tasfiye hükmünde sayılan bir birleşmede, birleşme nedeniyle tüzel kişiliği sona eren şirketin hem birleşme işleminin gerçekleştiği tarihe kadar elde ettiği kazançlar hem de birleşmeden doğan karlar vergilendirilmiş olacaktır. Bu yönüyle birleşme tasfiyeden farklı bir özellik veya avantaj sağlamamaktadır; çünkü tüzel kişiliği sona eren şirket vergi yükümlülüklerini tam anlamıyla yerine getirmektedir. Diğer bir ifadeyle, tasfiyeden farklı olarak birleşme işlemlerinde kurumun amacının diğer bir kurumla birleşme olduğu vergilendirme açısından dikkate alınmamakta ve önem arz etmemektedir. Birleşmeyle sonuçlanan bu süreçte vergi ilişkisi açısından tasfiye hükümleri uygulanarak gerekli tüm vergilendirme aşamaları gerçekleştirilmek suretiyle birleşen kurumun varlığının sona ermesi kabul edilmektedir.[167]

---

[164] Hamdi D. Göktuna, **Vergi Hukukunda Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemleri**, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2012, s. 178.

[165] Ülker Mavral, Kurumlar Vergisi, KDV, Türk Ticaret Kanunu Açısından Birleşme, **Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi**, S. 442 (Haziran 2005), s.191.

[166] İsmail Barınır, İşletme Birleşmelerinin Kurumlar Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu ve Özellik Arz Eden Konular, **Yaklaşım Dergisi**, S. 233 (Nisan 2012), s. 128.

[167] Erdem, **a.g.m.**, s. 140.

1.3.3.1.2. Vergisiz Birleşme (Devir)

5520 Sayılı KVK'nın 19. maddesinde vergisiz birleşmenin tanımına yer verilmiş olup 20. maddesinde ise vergisiz birleşmenin şartları açıklanmıştır. Kanun vergisiz birleşmenin devir anlamına geldiğini ifade etmektedir. Kanuna göre bir işlemin devir hükmü taşıyabilmesi için aşağıdaki iki şartın gerçekleşmesi gerekmektedir:[168]

- Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması,
- Münfesih kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesi.

Devir ile birleşme arasındaki temel farklılık, 5520 Sayılı KVK'nın devir durumunu birleşme durumuna göre daha farklı bir vergilendirme rejimine tabi tutmasından kaynaklanır. Devir halinde, devredilen kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilirken, birleşmede olduğu gibi devirden doğan kazançlar vergiye tabi tutulmaz. Bu nedenle birleşmenin özel bir türü olan devir için vergisiz birleşme kavramı da kullanılabilmektedir.[169]

Devir halinde birleşmeye bağlı olarak karın hesaplanmaması yani aktif kıymetlerin değer artışına bağlı olarak oluşan gizli yedeklerin vergilendirilmemesi, vergilemenin birleşilen kurum bünyesinde bu karların realize edileceği tarihte yapılmak üzere ertelenmesi anlamına gelmektedir.[170] Burada birleşme karının vergilendirilmesi kurum açısından birleşilen kurumun tasfiyesine kadar ertelenmektedir.[171] Dolayısıyla ertelenen bu verginin birleşilen kurum bünyesinde vergilendirilebilmesi için devralan kurumun tam mükellef olması gerekmektedir. Devralınan kurumun kanuni ve iş merkezlerinin her ikisinin de Türkiye'de bulunmaması yani devralınan kurumun dar mükellef olması halinde ise değer artış kazançları Türkiye'nin vergilendirme konusuna dahil olamayabilecektir.

---

[168] 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, md. 19.

[169] Doğan Şenyüz, **Açıklama ve Yorumlu 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2007, s. 132.

[170] Ersin Nazalı, **Vergisel ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Yönüyle Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2012, s. 131.

[171] Erdem, **a.g.m.**, s. 145.

1.3.3.2. Gelir Vergisi Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda birleşme kavramı yer almamaktadır. Ancak birleşmenin hukuki sonuçlarına istinaden kanunun hükümlerine başvurulması gereken durumlar oluşabilmektedir. Örneğin 6102 Sayılı TTK'da izin verilen birleşme işlemlerinden birisi olan bir şahıs şirketinin başka bir şahıs şirketi ile birleşmesi neticesinde infisah olduğu durumlarda, infisah olan şirketin birleşmeden önceki döneme ilişkin kazancından ortaklara isabet eden tutarların gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekecektir.

Kanunun değer artış kazançlarını düzenleyen mükerrer 80. maddesinin ilk fıkrasının 4. bendinde ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artış kazancı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, 81. maddesinde vergilendirilmeyecek değer artış kazançları tanımlanırken, maddenin aşağıda yer verilen 2. ve 3. bentlerinde yazılı hallerde değer artışı kazancı hesaplanmayacağı ve vergilendirilmeyeceği açıklanmıştır:[172]

- Devir konusu olan ferdi işletme bilanço esasına göre defter tutmalıdır,
- Ferdi işletmenin sermaye işletmesine aktif ve pasifi ile bütün halinde devrolunması, devralan işletme bilançosuna aynen geçirilmesi gerekir,
- Ferdi işletmenin sahip veya sahipleri, sermaye işletmesinde devir bilançosuna göre hesaplanan özsermaye tutarından pay almalıdır,
- Ferdi işletmenin sahip veya sahiplerine verilen işletme hisse senetleri nama yazılı olmalıdır.

1.3.3.3. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun (KDVK) ilk maddesinde (KVK) uyarınca yapılan birleşme, devir ve bölünme işlemlerinin katma değer vergisinin konusuna girdiği görülmektedir. Zira söz konusu işlemler Türkiye'de ve ticari faaliyet kapsamında yapılmaktadır. Ancak KDVK'nın "Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar" başlıklı 17. maddesinin dördüncü fıkrasının (c) bendi uyarınca KDVK'nın 19. maddesi şartlarına göre yapılan birleşme (devir) işlemlerinin katma değer vergisinden istisna edildiği görülmektedir. Adı geçen bendin parantez içinde yazılmış olan cümlesinde ise KDVK'nın 30. maddesinin (a) bendinin devirlere uygulanmayacağı belirtilmiştir. Buna göre devir niteliğindeki birleşmelerde birleşilen işletmeler birleşen

[172] Erdem, **a.g.m.**, s. 137.

işletme bilançolarında yer alan devreden katma değer vergisi tutarını, kendi hesapladıkları katma değer vergisinden indirebileceklerdir.[173]

1.3.3.4. Diğer Vergi Kanunları Açısından İşletme Birleşmeleri

5035 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 31. maddesi ile 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 123. maddesinde düzenleme yapılmış olup; söz konusu düzenleme sonucu işletmelerin birleşme, bölünme ve devir nedeniyle yapacakları işlemlerin harca tabi tutulmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu nedenle işletmelerin birleşme, devir ve bölünme işlemleri üzerinden harç alınmayacaktır.[174]

488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu'na ekli "Damga Vergisinden İstisna Edilen Kağıtlar" isimli 2 sayılı tabloda bulunan "IV- Ticari ve Medeni İşlerle İlgili Kağıtlar" başlığını taşıyan bölümüne eklenen 17 numaralı fıkraya göre KVK'ya göre yapılan birleşme, devir ve bölünmeler nedeniyle düzenlenen kağıtlar, damga vergisinden istisna edilmiştir.[175]

İşletme Birleşmelerinin istisna olup olmadığı hususunda 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu incelendiğinde herhangi bir istisna öngörülmediği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de birleşme sonucu infisah eden işletmenin mallarının emsal bedelleri üzerinden özel tüketim vergisi hesaplanacak ve birleşilen işletme adına fatura düzenlenmek suretiyle hesaplanan özel tüketim vergisi faturada ayrıca gösterilecektir.[176]

---

[173] Cem Tekin ve Emre Serdaloğlu, **Kurumlar Vergisi Yorum ve Açıklamaları**, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2007, s. 62.
[174] Şibli Güneş, Birleşme İşlemlerinde Vergilendirme, **Yaklaşım Dergisi**, S. 188 (Ağustos 2008), s. 133.
[175] **a.g.m.**, s. 134.
[176] Ahmet Kavak, **Sermaye İşletmelerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri**, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2009, s. 195.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI UYARINCA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Bu bölümde UFRS'nin gelişimi, işletme birleşmeleri ile ilgili standartlar ve işletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi hakkında bilgiler aktarılacaktır.

2.1. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI

2.1.1. Muhasebe ve Finansal Raporlama Standardı Kavramları

Muhasebede temel amaçlardan birisi işletmenin finansal durumunun ve finansal performansının gerçeğe uygun olarak sunumudur. Bu amacın gerçekleşebilmesi için de muhasebeleştirme ve raporlamayla ilgili bilimsel ve tarafsız ilkelerin kullanılması gerekmektedir. Bu kapsamda gerçeğe uygun sunum için muhasebenin temel kavramları, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe standartlarının esas alınması gerekmektedir.[177] Muhasebe uygulamalarının belirli temellere uyması zorunlu olduğundan, bu noktada muhasebenin kavram ve ilkelerinden hareket edilerek muhasebe standartları geliştirilmiştir. Genel olarak muhasebe standardı, muhasebe uygulamalarına yön veren ve finansal tabloların hazırlanmasına düzen getiren normlar olarak tanımlanabilmektedir.[178]

İşletmelerin faaliyetlerine ilişkin işlemlerinin nasıl muhasebeleştirileceği ve raporlanacağı hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Görüşler arasında oluşan farklılıkların nedenleri arasında kültürel, ticari, yasal ve vergisel etmenler gösterilebilmektedir. Muhasebe standartlarının birincil hedefi ulusal ve uluslararası raporlamada tutarlılığın sağlanmasıdır. Böylece yatırımcılar ve yatırım veya karşılaştırma amacı güden diğer finansal tablo kullanıcıları tutarlı şekilde hazırlanmış

[177] İbrahim Lazol, SPK Uygulamaları, Vergi Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları Üçgeninde Muhasebe, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S. 7 (2000), s. 9. Aktaran: İlker Kıymetli Şen, Derya Üçoğlu ve Serkan Terzi, **Konsolide Finansal Raporlama**, Bursa: Ekin Basın Yayın, 2015, s. 2.

[178] Başak Ataman Akgül ve Hüseyin Akay, **Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye'de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2004, s. 4. Aktaran: İlker Kıymetli Şen, Üretim İşletmelerinde Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) Maliyet Sistemlerine Etkileri ve Bir Uygulama, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul, 2010, s. 6.

finansal tabloları kullanarak kararlar alabilecektir. Fakat standartlara olan ihtiyacın tek nedeni tutarlılık değildir. Zayıf veya her açıdan kötü muhasebe uygulamaları ile karşılaşılabilmektedir. Zayıf muhasebe sonuçları kesinlik arz etmeyen uygulamalara veya finansal bilgileri kamuya açıklamada eksikliklere yol açabileceği gibi, kötü muhasebe ise hile anlamına gelebilmektedir.[179]

2.1.1.1. Yerel Muhasebe ve Finansal Raporlama Standardı

Yerel, bir başka deyişle ulusal muhasebe ve finansal raporlama standardı; bir ülkedeki kurum ve işletmelerin muhasebe işlemlerinde uygulama birliği sağlamak amacıyla, muhasebenin evrensel terim, ilke, yasa, kural, yöntem ve kuramlarına uygun olarak düzenlenen tekdüzen hesap çerçevesi, tekdüzen maloluş yönergesi, tekdüzen envanter yönergesinden oluşan, uygulamaya konmuş yasa hükümleri ve bildirilerle bütünleşmiş ve uyulması gereken birlik anlamına gelmektedir. Yerel muhasebe ve finansal raporlama standartları belirli bir ülke için olmakta ve o ülkedeki kurum ve işletmelerde muhasebe birliği sağlamaktadır. Bu kurum ve işletmeler o sisteme göre hesap tutmakta ve o ülkedeki ilgili yerlere hesap vermektedir. Yerel muhasebe ve finansal raporlama standartları; uygulama yeri, sistemi, amacı, uygulama koşulları bakımından uluslararası muhasebe standartlarından ayrılmaktadır. Yerel muhasebe ve finansal raporlama standartları kendi sistemini bozmadan uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarına yaklaştırılabilmektedir.[180]

Finansal tablolar ve muhasebe bilgilerinde uyum ve standartlaşmanın sağlanabilmesi için her ülkede yerel muhasebe standartlarının oluşturulması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bir ülkenin muhasebe sistemi, muhasebenin teorisini oluşturan unsurların (kavramlar, ilkeler, standartlar) ve yasal düzenlemelerin etkisi altındadır. Ülke bazında ortak bir muhasebe uygulamasının sağlanması, ancak yerel muhasebe standartları ile sağlanabilmektedir. Bu standartlar, o ülkenin muhasebe standartları kurumları tarafından oluşturulmaktadır. Muhasebe standartları kurumlarının temel amacı, yerel muhasebe sistemini kurmak ve uygulanmasını sağlamaktır.[181]

---

[179] Ralph Tiffin, **The Complete Guide to International Financial Reporting Standards: Including IAS and Interpretation**, Londra: Thorogood Publishing, 2010, s. 12, (Çevrimiçi), https://onedrive.live.com/?authkey=%21AJF (...) , (Erişim: 29.12.2016)

[180] Mehmet Yazıcı, Muhasebe Standardının Tanımı, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği (MUFAD), S. 18 (Nisan 2003), s. 36.

[181] Hanifi Ayboğa, Uluslararası Muhasebe Standartları, Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulaması ve Meslek Mensuplarının Sorumlulukları, **Vergi Sorunları**, S. 180 (Eylül 2003), s.102. Aktaran: Kıymetli Şen, **a.g.e**., s. 7.

2.1.1.2. Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standardı

Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları; ayrı ayrı ulusal muhasebe sistemi uygulayan, ayrı ayrı ulusal muhasebe ve finansal raporlama standartları olan, çeşitli ülkelerde etkinlik gösteren çok uluslu kurum ve işletmelerin muhasebe sistemi ile ilgili işlemlerden sonraki, dönemsonu bilanço ve gelir/gider tablolarına dayalı finansal tabloların ayrıca değerleme ve sunumlarında belirli ölçüde bir birlik sağlamak amacıyla ayrı ayrı hazırlanmış, kendi içinde tutarlı bir bütün olan, uyulması gereken yazılı kurallardan oluşan metinler, ölçü alınacak örnekler olarak tanımlanmaktadır.[182]

Sermaye piyasalarının küreselleşmesi, uluslararası yatırım kararları ve sermaye hareketleri ile işletme birleşmeleri ve çeşitli ülkelerde yaşanan ekonomik krizler nedeniyle yatırımcıların katlandıkları zararlar; finansal tablo kullanıcılarını finansal tablolardaki bilgileri sorgular duruma getirmiştir. Finansal tablolardaki bilgilerin güvenilir, anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, tarafsız, karşılaştırılabilir, tam ve özün önceliğine uygun bilgiler olabilmesi için bütün dünyanın uyguladığı ve bildiği yerel standartlar terk edilmiş ve herkesin benimsediği ve uygulama taahhüdü verdiği uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları uygulanmaya başlanmıştır.[183]

Kamu yararını gözeten, yüksek kaliteli, kolaylıkla anlaşılabilen ve tüm dünyada uygulanabilir nitelikte tek bir standartlar manzumesi geliştirerek; finansal raporların yüksek kalitede, şeffaf ve birbirleri ile karşılaştırılabilir nitelikte olmasını sağlamak ve dünya sermaye pazarlarında işlem yapanlarla diğer kullanıcıların ekonomik kararlar vermesinde kolaylık sağlamak; bu standartların kullanımını ve tam olarak uygulanmasını teşvik etmek ve yerel muhasebe ve finansal raporlama standartları ile uluslararası muhasebe ve raporlama standartlarının birbirlerine yaklaşmasını sağlamak, UMSK'nın ana hedefleri olarak kuruluş sözleşmesinde yer almakta ve UFRS bu hususlar dikkate alınarak hazırlanmaktadır.[184]

---

[182] Yazıcı, **a.g.m.**, s. 36-37.

[183] Nalan Akdoğan, Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 80 (Mart – Nisan 2007), s. 101.

[184] Nazım Hikmet, Uluslararası Muhasebe Standartları ve Karşı Görüşler, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği (MUFAD), S. 10 (Nisan 2001), s.69. Aktaran: Kıymetli Şen, **a.g.e**., s. 8.

2.1.2. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına İhtiyaç Duyulmasının Nedenleri

Uluslararası ticaretin gelişmesiyle birlikte, farklı ülkelerde aynı anda faaliyet gösteren işletmeler, farklı ülke muhasebe uygulamalarıyla karşı karşıya kalmışlar ve her bir ülkedeki muhasebe kurallarına göre ayrı finansal tablolar düzenlemişlerdir. Yine sermaye piyasaları, gelişen ticaret faaliyetleri için fon bulma ve fon sağlama anlamında birer çekim merkezi olmakta, işletmeler finansman ihtiyaçlarının karşılanmasında ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarını kullanmakta ve finansal bilgilerin iletilmesinde ortak bir muhasebe diline ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer taraftan bu alanda ihtiyaçlara tam olarak cevap verebilecek bir gelişme sağlanamamış olup, muhasebe uygulamalarında ülkeler arası farklılıklar hala devam etmektedir. Bu farklılıkların sonucu olarak değişik ülkelerde faaliyet gösteren işletmelerin finansal bilgilerinin karşılaştırılabilir olmaması, farklı raporlama yükümlülükleri nedeniyle maliyetleri artırmakta, yatırımcıların yabancı sermaye piyasalarında yatırım yapmalarını caydırmakta, uluslararası menkul kıymet arzlarında, hem arzedenlere hem de yüklenicilere ek maliyetler yükleyerek yabancı sermaye piyasalarından fon toplanmasında güçlüklere yol açmaktadır. [185]

Yüzden fazla ülkenin sermaye piyasaları düzenleyici kuruluşları tarafından oluşturulan ve uluslararası fon akımlarının artmasına paralel olarak son yıllarda uluslararası alanda önemli bir güç olarak ortaya çıkan Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO) Teknik Komitesi'nin 1989 yılında "Uluslararası Halka Arzlar" üzerine hazırladığı raporda; ülkeler arasındaki farklı mali raporlama yükümlülüklerinin sınır ötesi menkul kıymet ihraçlarında en çok problem yaratan konulardan biri olduğu belirtilmiştir.[186]

Bahsi geçen ekonomik gelişmelere paralel olarak farklı ülkelerde üretilen finansal raporların benzer şekilde değerlendirilip yorumlanması gereksinimi doğmuştur. Bu da muhasebede uluslararası geçerli bir dilin oluşturulması gereğine yol açmıştır. Bu ortak dil, uluslararası muhasebe standartları olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası muhasebe standartları, farklı ülkelerdeki ekonomik faaliyetlerin benzer muhasebe uygulamaları ile

---

[185] Necdet Sağlam, **Bölümsel Raporlama ve Uygulaması**, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No. 182, 2001, s. 12.

[186] Cemal İbiş ve Serdar Özkan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)'na Genel Bakış, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 74 (Ocak – Şubat – Mart 2006), s. 25-26, (Çevrimiçi), http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/74MaliCozum/03%20cemal%20ibis.pdf , (Erişim: 29.12.2016)

değerlendirilmesini, benzer şekilde ve değerlerde raporlanmasını uyumlaştırarak, karşılaştırılabilir ölçülerde algılanmalarını sağlamaktadır.[187]

Konu ile ilgili bazı örnekler şu şekildedir: Hisse senetleri hem o zamanki ismi İstanbul Menkul Kıymetler Borsası olan Borsa İstanbul hem de New York Borsası'na kote edilmiş olan Turkcell 2000 yılı ilk 9 ayında iki farklı faaliyet sonucu açıklamıştır. Türkiye'de ilk 9 ayda yaklaşık 24 Milyon Türk Lirası (TL) zarar açıklayan Turkcell New York Borsası'nda yaklaşık 158 Milyon TL kar açıklamıştır. Bu iki farklı faaliyet sonucu Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları (US GAAP) ile SPK muhasebe standartlarının farklılığından kaynaklanmaktadır. Diğer bir örnek ise 1993 yılında New York Borsası'nda hisse senetlerini kote ettiren ilk Alman şirketi olan Daimler-Benz ile ilgilidir. Daimler-Benz hisse senetlerini New York Borsası'na kote ettirmek için düzenlediği finansal tablolarında 1993 yılında Almanya Muhasebe Standartlarına göre 615 Milyon Deutsche Mark (DM) net dönem karı açıklamışken, US GAAP'e göre 1,839 Milyon DM zarar açıklamıştır. Bu iki değişik faaliyet sonucu da Almanya ve ABD muhasebe standartları arasındaki farklılıkları göstermektedir. Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi, ülkelerin muhasebe standartları arasındaki farklılıklar elde edilen finansal bilgilerin karşılaştırılmasını zorlaştırmakta, sermaye piyasalarından fon toplanması sürecinde engel teşkil etmekte, bunlara ilave olarak uluslararası şirket alım/satım ve birleşmelerinde zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Bütün bu olumsuzlukların giderilmesi ise, farklı ülkelerde uygulanan farklı muhasebe ve finansal raporlama standartlarının birbirine uyumlu hale getirilmesi yani tüm ülkelerde aynı muhasebe ve finansal raporlama standartlarının aynı biçimde uygulanması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.[188]

UFRS'nin faydaları konusunda literatürdeki bir çalışmaya göre UFRS işletmelerin finansal performanslarını farklı dönemler itibarıyla aynı bazda karşılaştırma yapmalarına ve bu karşılaştırmaların sonuçlarına bağlı olarak işletme için hayati önem taşıyan konularda isabetli karar almaya yardımcı olmakta, işletmelerin finansal performanslarının doğru analiziyle ileriye yönelik gerçekçi planların oluşturulması ve

---

[187] Serpil Bostancı, Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma Ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 59 (Nisan – Mayıs - Haziran 2002), s. 2, (Çevrimiçi), http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/59MaliCozum/16-%2059%20SERPIL%20BOSTANCI.doc, (Erişim: 29.12.2016).

[188] İbiş ve Özkan, **a.g.m,** s. 26-27.

isabetli amaçların belirlenmesine yardımcı olmakta ve işletmelerin denetimlerinin kolaylaşmasını sağlarlar ve muhasebe eğitimini kolaylaştırmaktadır. [189]

Oluşturulacak yüksek kaliteli uluslararası standartların sağlayacağı faydalar Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) eski üyesi Peter Wong tarafından hazırlanan Wong Raporu'nda yatırımcılar için karşılaştırılabilir finansal raporlama, uluslararası boyutta yatırım yapan yatırımcı olmayı özendirmek, düşük maliyetli sermaye, etkin kaynak dağılımı ve yüksek oranlı bir ekonomik büyümeyi yaratmak şeklinde sıralanmıştır.[190]

2.1.3. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kronolojik Gelişimi

2.1.3.1. Dünya'da Yaşanan Gelişim

Uluslararası düzeyde muhasebe standartlarına ihtiyaç duyulmasındaki ilk çağrıyı Jacob Kraayenhof 1959 yılında yayımladığı makalede yapmıştır. Daha sonraki gelişme, 1966'da Uluslararası Muhasebeciler Çalışma Grubu'nun Amerika, Kanada ve İngiltere arasındaki muhasebe farklılıklarını gidermek üzere kurulmasıdır. Bu grup, daha sonra, 1972 yılında düzenlenen 10. Uluslararası Muhasebeciler Kongresi'nde, muhasebe standartları oluşturmak amacıyla bir örgütün kurulmasını ilk defa önermiştir. Bunun sonucunda, 1973 yılında Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve ABD'deki muhasebe örgütlerinin katılımıyla Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (UMSKO) kurulmuştur.[191]

1973 yılından 2000 yılına kadar UMS'ler UMSKO tarafından yayınlanmıştır. UMSKO'nun temel amacı, denetlenmiş hesapların ve finansal raporların sunulmasında dikkate alınması gereken temel standartların belirlenmesi, bu hesapların kamuya açık bir şekilde yayınlanması ve bu standartların dünya çapında kabul edilerek dikkate alınması olanağının artırılmasıdır. UMSKO'nun merkezi Londra'dadır. İki milyonu aşkın muhasebeceyi temsil eden yüz kırktan fazla muhasebe kuruluşu üye bulunmaktadır. Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD) bu kurula üyedir. UMSKO, 2001 yılında UMSK olarak yeniden yapılandırılmıştır. UMSK'nın amacı,

---

[189] Ataman Akgül ve Akay, **a.g.e.**, s. 5-6.

[190] Peter Wong, Challenges and Successes in Implementing International Standards: Achieving Convergence to IFRSs and ISAs, IFAC, 2009, s. 2, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/binary/resource/0409ifacwongstudy.pdf , (Erişim: 02.01.2017).

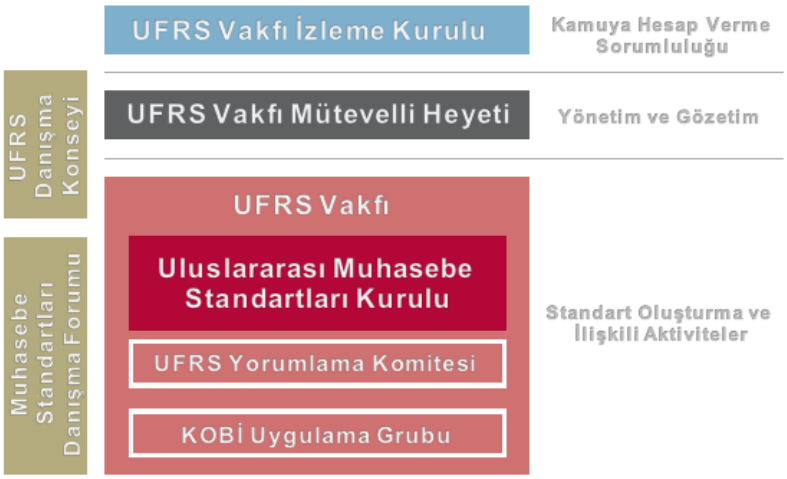
[191] Fikret Çankaya, Uluslararası Muhasebe Uyumunun Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. III, S. 6 (2007), s. 131, (Çevrimiçi), http://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php , (Erişim: 02.01.2017).

çıkarılan muhasebe standartlarının uluslararası düzeyde kabulünü sağlamak üzere etkin ve verimli bir çalışma ortamı oluşturmaktır. Bu kapsamda UMS kodlamasından UFRS kodlamasına geçilmiştir. Eski standartların başka bir standart tarafından kaldırılana kadar UMS olarak kalması ve çıkarılacak yeni standartların UFRS koduyla yayınlanması kararı alınmıştır.[192]

Tek muhasebe standardına gidiş trendi doğrultusunda, muhasebe standartları anlamında, daha önce birbirinden farklı standart hazırlayan ABD'deki Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) ile UMSK 18 Eylül 2002 tarihinde US GAAP ile UMS/UFRS'yi yakınlaştırma taahhütlerini açık ve kesin olarak belirtmeleri ve bu yönde bir Norwalk Mutabakatı imzalamaları önemli bir gelişme olmuştur.[193]

Norwalk Mutabakatı ile UMS/UFRS ve US GAAP arasındaki farklılıkların giderilmesi, mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek muhasebeyle ilgili meselelere yüksek kaliteli ve birbiriyle uyumlu çözümler üretme ve ulusal ve uluslararası finansal raporlamada kullanılacak yüksek kaliteli ve uyumlu muhasebe standartlarının geliştirilmesi taahhüt altına alınmıştır. Bu anlaşma, küresel muhasebe uygulamaları açısından tarihi bir dönüm noktasını oluşturmaktadır.[194]

Tablo 4: UFRS Vakfı ve Kurulun Yapısı

Kaynak: IFRS Foundation, (Çevrimiçi), http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/2016-pocket-guide.pdf , (Erişim: 02.01.2017)

[192] Turhan Korkmaz, Halime Temel ve Elif Birkan, Uluslararası Muhasebe Standartları ve Kobi'lere Etkileri**, Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S. 36 (Ekim 2007), s. 97. Aktaran: Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, **a.g.e.**, s. 5.

[193] Nalan Akdoğan, Muhasebe Standartlarına Toplu Bakış, **Muhasebe Uygulaması Vergi İlişkisi, Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu IV Bildirileri**, ASMMMO, Ankara (01-05 Mart 2004), s. 11.

[194] Tamer Aksoy, Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/UFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yöneliş Eğilimi, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 71 (Nisan – Mayıs – Haziran 2005), s. 187, (Çevrimiçi), http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/71Mali (...), (Erişim: 02.01.2017).

Genişleme, bütünleşme ve uyum süreci içerisinde bulunan AB'de, uyum ve küresel standartlara yöneliş sürecinin en temel bileşenlerinden birisi, 1985 yılını takiben getirilen ve yeni yaklaşım olarak isimlendirilen "Yasal Düzenleme Çerçevesinin Uyumlaştırılması (Harmonization of the Regulatory Framework)" politikasıdır. Topluluk bünyesinde hukuki düzenlemelerin ve yasaların uyumlaştırılması önem arz eden konular durumundadır. Bu doğrultuda bilhassa muhasebe ve denetime ilişkin yasal düzenlemeler, topluluk bünyesinde en öncelikli gündeme gelen konular arasındadır. Dünya genelinde gözlenen küresel muhasebe standartları setine gidiş ve yakınsama eğilimine paralel düzenlemeler AB bünyesinde de gözlenmektedir. UFRS'nin küresel standartlar seti olması yolunda görülen gelişmeler dikkate alındığında, AB yasal düzenleme çerçevesinin uyumlaştırılmasına yönelik atılan adımlar, hem AB'ye üye ülkeler hem de üyelik sürecindeki Türkiye açısından önem arz etmektedir.[195] AB'de 2000 yılında başlatılan uluslararası standartlara uyum çalışmalarının bir bölümü 2002 yılı başlarında sonlanmış ve uluslararası muhasebe standartlarının 2005 yılından itibaren uygulanmasına başlanmıştır.[196]

İstatistiklere bakıldığında Dünya'da UFRS kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir. Ayrıca gelişmiş ekonomilerin UFRS kullanımında önde olduğu görülmektedir. UFRS Vakfının G20 ülkeleri ve diğer 143 ülke bünyesinde UFRS kullanımı ile ilgili yaptığı çalışma neticesinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:[197]

- 143 ülkeden 133'ü (%93) UFRS'nin uluslararası finansal raporlama standartları konusunda tek kaynak olması gerektiği konusunda fikir birliği içindedir.
- 143 ülkeden 119'u (%83) UFRS'yi halka açık şirketler için zorunluluk olarak getirmiş olup diğer ülkelerin çoğunluğu ise isteğe bağlı olarak kullanımına izin vermektedir.
- UFRS'nin kullanımına izin verildiği ülkelerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) toplamı 46 trilyon ABD Dolarını bulmaktadır ve bu Dünya toplam GSYİH'sinin yarısı kadardır.

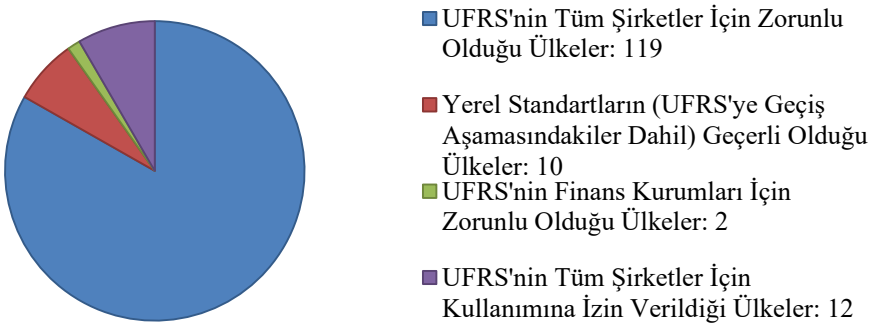
[195] Aksoy, **a.g.m.**, s. 190.

[196] Aylin Poroy, Avrupa Birliği Uluslararası Muhasebe Standartlarını, Uluslararası Denetleme Standartlarını Benimsiyor, Tek Avrupa Sermayesini Oluşturmaya Çalışıyor, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S. 15, s. 107. Aktaran: Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, **a.g.e.**, s. 6.

[197] Paul Pacter, **Pocket Guide to IFRS Standards: The Global Financial Reporting Language**, IFRS Foundation, 2016, s. 5, (Çevrimiçi), http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/2016-pocket-guide.pdf , (Erişim: 02.01.2017)

Yukarıdaki çalışma neticesinde elde edilen sonuçlara ilişkin aşağıda farklı gösterimler bulunmaktadır:

Şekil 9: Dünya'da UFRS Kullanımı I

Kaynak: IFRS Foundation, (Çevrimiçi), http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/2016-pocket-guide.pdf, (Erişim: 02.01.2017)

Tablo 5: Dünya'da UFRS Kullanımı II

Bölge	Avrupa	Afrika	Ortadoğu	Asya-Okyanusya	Amerika	Toplam	Toplama Oranı
Ülke Sayısı	43	20	12	31	37	**143**	**%100**
Halka açık şirketlerde UFRS kullanımının zorunlu olduğu ülkeler	42	16	11	23	27	**119**	**%83**
Halka açık şirketlerde UFRS kullanımının zorunlu olduğu ülkelerin bölgedeki ülkelere oranı	**%98**	**%80**	**%92**	**%74**	**%73**	**%83**	
Belirli kriterlerdeki şirketlerin UFRS kullanımının zorunlu olduğu veya izin verildiği ülkeler	1	1	1	3	8	**14**	**%10**
Halka açık şirketlerde UFRS kullanılmasının zorunlu olmadığı/izin verilmediği ülkeler	-	3	-	5	2	**10**	**%7**

Kaynak: IFRS Foundation, (Çevrimiçi), http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/2016-pocket-guide.pdf, (Erişim: 02.01.2017)

Ondokuz ülke ve AB'den oluşan G20 topluluğunda UFRS kullanımı ile ilgili istatistikler aşağıdaki gibidir:[198]

- G20 ülkelerinin tamamı uluslararası muhasebe standartları konusunda tek kaynaktan yararlanılması ve UFRS'nin tek kaynak olarak kullanılması gerektiğini kabul etmektedir,

[198] Pacter, **a.g.e.**, s. 10.

- G20 ülkelerinden 14'ü, sermaye piyasasında işlem gören şirketlerin tamamına yakınının UFRS kullanımına geçişini sağlamıştır. Diğer 6 ülkeden;
    - ABD, Hindistan ve Japonya; şirketlerin isteğe bağlı olarak kullanmalarına izin vermektedir.
    - Suudi Arabistan; sadece bankalar ve sigorta şirketlerinin UFRS kullanımını zorunlu kılmıştır.
    - Çin; yerel standartlarını büyük ölçüde UFRS'ye uyumlu hale getirmiştir.
    - Endonezya; UMS/UFRS ile büyük ölçüde uyumlu iki yerel standardı kabul etmiş ancak uygulama geçişi ile ilgili henüz bir tebliğde bulunmamıştır.

2.1.3.2. Türkiye'de Yaşanan Gelişim

Türkiye'de çeşitli kurumlar yasaların kendilerine vermiş olduğu yetkiyi kullanarak muhasebe standartları yayınlamakta olduğundan; her kurum kendi etki alanına giren kurumları yönlendirmek amacıyla tebliğler yayınlamış ve bu da karışıklığa neden olmuştur.[199]

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Dünya Bankasına "Türkiye'de Muhasebe, Finansal Raporlama ve Denetim Hizmetlerinin Gelişimi" raporunu hazırlatmıştır. Bu rapor ve içerdigi öneriler Dünya Bankası'nın uzmanı Mourice Mould tarafından hazırlanmıştır. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) ve Dünya Bankası işbirliği ile Ankara'da 12 - 14 Ocak 1994 tarihlerinde düzenlenen "Türkiye'de Muhasebe, Finansal Raporlama ve Denetim Hizmetlerinin Gelişimi" konulu sempozyumda bu rapor ilgili kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile tartışılmıştır. Bu tartışmalar ve daha sonraki çalışmalar sonucu, Muhasebe ve Denetim Standartlarını geliştirecek Kurul'un, TÜRMOB tarafından kurulması görüşü ağırlık kazanmış olup 9 Şubat 1994 tarihinde Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) kurulmuştur. Kurulun amacı, Türkiye'de faaliyette bulunan işletmelerin ve diğer kuruluşların mali tablolarının düzenlenmesini esas almak, muhasebe ilkelerinde tek düzeni gerçekleştirmek olarak

[199] Nalan Akdoğan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Muhasebe Uygulamalarına Getireceği Değişiklikler ve Vergi İlişkisi, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, S. 6 (2004), s. 21. Aktaran: Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, **a.g.e.**, s. 8.

belirlenmiştir.[200] 09.02.1994 ile 14.04.1996 tarihleri arası çalışmalar 30 adet muhasebe standartları komisyonu ile bir adet denetim standardı komisyonu tarafından Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları yönergesi'ne göre yürütülmüştür. Bu çalışmalar sonunda, kurul 14.04.1996 tarihli toplantısında 11 adet standart taslağının Türkiye Muhasebe Standardı olarak kabulüne oy birliği ile karar vermiş ve bu standartlar 01.01.1997 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. 14.04.1996 ile 17.08.1999 tarihleri arası dönemde yapılan çalışmalar sonucunda 6 adet muhasebe standartlarına ilişkin son taslaklar hazırlanmış ve bağımsız denetim ile ilgili genel denetim standartlarına ilişkin son taslaklar da tamamlanma aşamasına getirmiştir. Kurul, 17.06.1999 yılında toplanmış ve önceki dönemde hazırlanan muhasebe standartlarını ele almış, bu standartlardan biri Türkiye Muhasebe standardı 1'in yerini almak üzere 9 adet standart oy birliği ile kabul edilmiştir. Yeni muhasebe standartları 01.01.2000 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş böylelikle Türkiye Muhasebe Standartları 15'e ulaşmıştır. Kurul, 17.06.1999 tarihinde toplandığında 4 yıllık bir süre için üyeleri ile ilk toplantısını yapmış, Kurul Sekretaryası Kurul üyelerinden oluşan 19 adet Muhasebe Standardı Komisyonu ile 1 adet Denetim Standardı Komisyonu kurmuştur. 2000 yılında toplam 15 adet Türkiye Muhasebe standartları oluşturulmuştur. Yayımlanacak olan Türkiye Muhasebe Standardı oluşturulmuştur. 2003 yılına kadar geçen süre içinde TMUDESK'in yayınlandığı standart sayısı 19 olmuştur. Bu standartlar Türkiye Muhasebe Standartları adı altında toplu bir şekilde yayınlanmıştır. TMUDESK tarafından yayınlanan bu standartlar, uluslararası muhasebe standartlarına ulaşmak amacıyla bir adım olarak kabul edilebilir. Ancak bu standartların uygulanmasına ilişkin herhangi bir yasal yaptırımın bulunmaması yani hukuki düzenlemenin yetersiz olması TMUDESK' in bu standartları hazırlamadaki amacına ulaştıramamıştır.[201]

Türkiye'de muhasebe standartları konusunda gerçekleşen diğer bir gelişme kapsamında ise 15.12.1999 tarih ve 4887 Sayılı Kanun ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuştur. TMSK, UMSK ile yapılan telif anlaşması çerçevesinde UMSK tarafından yayınlanmış UFRS'leri Türkçe'ye çevirmiştir.

---

[200] Yüksel Koç Yalkın, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) ve Uluslararası Standartların Geliştirilmesi, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. L, S. 1-2 (1995), s. 259-260, (Çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/468/5399.pdf , (Erişim: 02.09.2017).

[201] Tuğba Uçma, Türk Muhasebe Hukuku'nu Oluşturan Düzenlemeler ve Türkiye'de Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyum Çalışmaları, **Mevzuat Dergisi**, Y. 8, S. 89 (Mayıs 2005), (Çevrimiçi), https://www.mevzuatdergisi.com/2005/05a/05.htm , (Erişim: 02.09.2017).

SPK, borsada işlem gören işletmeler dışında olmasına karşın SPK'ya tabi olan işletmeler için 29.01.1989 tarihli ve 20064 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan XI/I no'lu Sermaye Piyasası'nda Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkındaki Tebliğ'i yayınlamıştır. SerPK'nın 16 ve 22-e maddeleri ile SPK'ya verilen düzenleme yetkisine istinaden kurul, bağlı işletmelerin uymak zorunda oldukları muhasebe kurallarını, ilke ve esasları yayınlamak suretiyle kamuoyuna tebliğ etmiştir ve bu sayede halka açık anonim ortaklıkların ve aracı kuruluşların muhasebe sistemlerine, finansal tablo şekilleri ve dipnotlar gibi önemli değişiklikler getirilmiştir.[202] SPK, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini tanımlarken, muhasebe standartlarını belirleme yetkisini kendisinde gördüğünü belirtmektedir. 15.11.2003 tarihli 25290 sayılı Resmi Gazete'de seri:XI, No:25 Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ yayınlanmıştır. Yayınlanan bu tebliğde, muhasebe standartlarının oluşturulmasında TMSK'nın görüşlerinin alınması gerekliliği vurgulanarak, o tarihe kadar çıkarılmış bütün standartlar belirtilmiştir. Asgari formatları SPK tarafından belirlenecek olan muhasebe standartları 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren ilk ana mali tablolardan itibaren geçerli olmak üzere, hisse senetleri borsada işlem gören şirketler, yatırım ortaklıkları, hisse senetleri borsada işlem görsün veya görmesin tüm aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ile bu işletmelerin bağlı ortaklıkları, müşterek yönetime tabi ortaklığı ve iştiraki konumunda olan ve konsolidasyon kapsamı dışında tutulmamış bulunan tüm şirketler tarafından uygulanması zorunlu kılınmıştır.[203]

6102 sayılı TTK ile birlikte TMSK lav edilerek KGK kurulmuştur. 660 Sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca KGK'nın başlıca görevleri aşağıdaki gibidir:[204]

a) Tabi oldukları kanunlar gereği defter tutmakla yükümlü olanlara ait finansal tabloların; ihtiyaca uygunluğunu, şeffaflığını, güvenilirliğini, anlaşılabilirliğini, karşılaştırılabilirliğini ve tutarlılığını sağlamak amacıyla, uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayımlamak,

---

[202] Bülent Üstünel, 2006 Yılı Türkiye Muhasebe Standartlarının Yılı Olacak, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 72 (Temmuz – Ağustos - Eylül 2005), s. 18-20.

[203] Uçma, **a.g.m.**

[204] 660 Sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Md. 9.

b) Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulamasına yönelik ikincil düzenlemeleri yapmak ve gerekli kararları almak, bu konuda kendi alanları itibarıyla düzenleme yetkisi bulunan kurum ve kuruluşların yapacakları düzenlemeler hakkında onay vermek,

c) Finansal tabloların; işletmelerin finansal durumunu, performansını ve nakit akışlarını Türkiye Muhasebe Standartları doğrultusunda gerçeğe uygun olarak sunumunu, kullanıcıların ihtiyaçlarına uygunluğunu, güvenilirliğini, şeffaflığını, karşılaştırılabilirliğini ve anlaşılabilirliğini sağlamak amacıyla, kamu yararını da gözetmek suretiyle, bilgi sistemleri denetimi dahil, uluslararası standartlarla uyumlu ulusal denetim standartlarını oluşturmak ve yayımlamak,

d) Bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının kuruluş şartlarını ve çalışma esaslarını belirlemek, bu şartları taşıyan kuruluşları ve bağımsız denetim yapacak meslek mensuplarını yetkilendirerek listeler halinde ilan etmek ve bunları oluşturacağı resmi sicile kaydederek Kurumun internet sitesinde kamuoyunun erişimine sürekli olarak açık tutmak,

e) Bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetleri ile denetim çalışmalarının, Kurumca yayımlanan standart ve düzenlemelere uyumunu gözetlemek ve denetlemek,

f) İnceleme ve denetimler sonucunda aykırılıkları saptanan bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyet izinlerini askıya almak veya iptal etmek,

g) Bağımsız denetim yapacak meslek mensuplarına yönelik sınav, yetkilendirme ve tescil yapmak, disiplin ve soruşturma işlemlerini yürütmek, sürekli eğitim standartları ile mesleki etik kurallarını belirlemek, bunlara yönelik olarak kalite güvence sistemini oluşturmak ve bu alanlardaki eksikliklerin düzeltilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,

h) Yabancı ülkelerin Kurulun görev alanıyla ilgili konularda yetkili birimleriyle işbirliği yapmak, mütekabiliyet esasına göre Türkiye'de bağımsız denetim yapmasına yetki verilen yabancı ülke denetim kuruluşları ve denetçilerini listeler halinde ilan etmek ve bunları oluşturacağı resmi sicile kaydederek Kurumun internet sitesinde kamuoyunun erişimine sürekli olarak açık tutmak,

i) Denetimin bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanmasına, denetime olan güven ile denetimin kalitesinin artırılmasına yönelik düzenlemeler yapmak ve gerekli tedbirleri almak,

j) Düzenlemek ve denetlemekle görevli olduğu alanla ilgili ikincil düzenlemeleri yapmak ve bu konularda gerekli kararları almak,

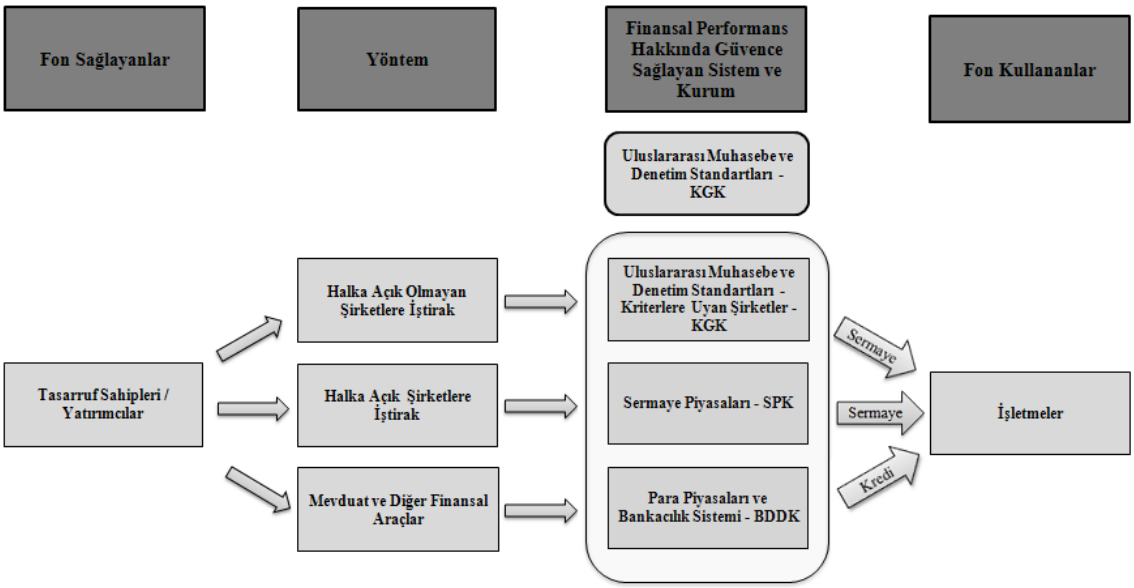
k) Görev alanıyla ilgili uluslararası uygulama ve gelişmeleri izlemek, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu ile muhasebe ve denetim alanında çalışmalar yapan diğer uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak, lisans ve telif anlaşmaları akdetmek ve gerektiğinde bu kuruluşlara üye olmak,

l) Muhasebe standartları ve denetim standartlarının benimsenmesi ve uygulanması ile görev alanıyla ilgili konularda kamu bilincinin yerleştirilmesine yönelik olarak toplantı, konferans ve benzeri etkinlikler ile gerekli yayınlarda bulunmak.

Yatırımcılar, hissedarlar, kredi kuruluşları ve diğer karar alıcılar finansal tablolarda sunulan bilgilerin güvenirliği altında hareket etmektedir.[205] Bu nedenle, muhasebe denetimi ve kamu gözetimi çıkar grupları açısından kritik bir görev üstlenmektedir. Sermayenin uluslararası hale gelmesi ile birlikte bir ülke ekonomisinin gelişimi sürecinde finansal raporlamada uluslararası standartların kullanımının yanı sıra bağımsız denetimin kalitesi, etkin bir kamu gözetiminin varlığı da son derece önemli hale gelmiştir.

Yatırımcılar, raporlama ve denetim standartları, muhasebe denetimi ve kamu gözetimi ile finansal piyasalar ve şirketler arasındaki ilişki aşağıda sunulmuştur:

Şekil 10: Yatırımcılar, Standartlar, Denetim, Gözetim, Piyasalar ve Şirketler İlişkisi

[205] Ganite Kurt ve Bayram Akyüz, Banka Denetim Komitelerinin Görev ve Sorumluluklarını Yerine Getirmedeki Etkinliklerine Yönelik Bir Araştırma, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, C. XI, S. 4 (Aralık 2009), s. 6.

2017 yılı itibarıyla KGK'nın internet sitesinde yayınlanmış olan standartlar ve orijinal karşılıkları aşağıdaki gibidir:

Tablo 6: KGK Tarafından Yayınlanmış TFRS'ler ve IFRS Karşılıkları

TFRS	IFRS
Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve	Conceptual Framework
TFRS 1 Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması	IFRS 1 First-time Adoption of International Financial Reporting Standards
TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler	IFRS 2 Share-based Payment
TFRS 3 İşletme Birleşmeleri	IFRS 3 Business Combinations
TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri	IFRS 4 Insurance Contracts
TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler	IFRS 5 Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations
TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi	IFRS 6 Exploration for and Evaluation of Mineral Resources
TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar	IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures
TFRS 8 Faaliyet Bölümleri	IFRS 8 Operating Segments
TFRS 9 Finansal Araçlar	IFRS 9 Financial Instruments
TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar	IFRS 10 Consolidated Financial Statements
TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar	IFRS 11 Joint Arrangements
TFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar	IFRS 12 Disclosure of Interest in Other Entities
TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü	IFRS 13 Fair Value Measurement
TFRS 14 Düzenlemeye Dayalı Erteleme Hesapları	IFRS 14 Regulatory Deferral Accounts
TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat	IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers

Kaynak: KGK, (Çevrimiçi), http://www.kgk.gov.tr/content_detail-345-2310-tms-tfrs-2016-seti.html, (Erişim: 06.01.2017).

Tablo 7: KGK Tarafından Yayınlanmış TMS'ler ve IAS Karşılıkları

TMS	IAS
TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu	IAS 1 Presentation of Financial Statements
TMS 2 Stoklar	IAS 2 Inventories
TMS 7 Nakit Akış Tabloları	IAS 7 Statement of Cash Flow
TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar	IAS 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors
TMS 10 Raporlama Döneminden (Bilanço Tarihinden) Sonraki Olaylar	IAS 10 Events After the Reporting Period
TMS 11 İnşaat Sözleşmeleri	IAS 11 Construction Contracts
TMS 12 Gelir Vergileri	IAS 12 Income Taxes
TMS 16 Maddi Duran Varlıklar	IAS 16 Property, Plant and Equipment
TMS 17 Kiralama İşlemleri	IAS 17 Leases
TMS 18 Hasılat	IAS 18 Revenue
TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar	IAS 19 Employee Benefits
TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması	IAS 20 Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance
TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri	IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates
TMS 23 Borçlanma Maliyetleri	IAS 23 Borrowing Costs
TMS 24 İlişkili Taraf Açıklamaları	IAS 24 Related Party Disclosure
TMS 26 Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama	IAS 26 Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plans
TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar	IAS 27 Separate Financial Statements
TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar	IAS 28 Investments in Associates and Joint Ventures
TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	IAS 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies
TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum	IAS 32 Financial Instruments: Presentation
TMS 33 Hisse Başına Kazanç	IAS 33 Earnings per Share
TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama	IAS 34 Interim Financial Reporting
TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü	IAS 36 Impairment of Assets
TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar	IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	IAS 38 Intangible Assets
TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme	IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement
TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	IAS 40 Investment Property
TMS 41 Tarımsal Faaliyetler	IAS 41 Agriculture

Kaynak: KGK, (Çevrimiçi), http://www.kgk.gov.tr/content_detail-345-2310-tms-tfrs-2016-seti.html, (Erişim: 06.01.2017).

Yukarıda sıralanmış standartlara ek olarak Uluslararası Finansal Raporlama Yorumları Komitesi (UFRYK/IFRIC) tarafından hazırlanmış yirmibeş adet TMS/TFRS Yorumu (IFRIc/SIC) bulunmaktadır.

2.2. İŞLETME BİRLEŞMELERİ İLE İLGİLİ STANDARTLAR

Bu bölümde işletme birleşmeleri UFRS uyarınca ilk muhasebeleştirilmesi ve sonraki ölçümleri esnasında kullanıcılara yol gösteren standartların başlıcaları olan UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar ve UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlara değinilecektir. Standartların kapsamı göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın hedefleri doğrultusunda konudan sapılmaması adına her bir alt başlıkta standartların tümü yerine nispeten önemli olduğu düşünülen konulara değinilecek olup bu hususlar ilgili alt başlık başlangıcında belirtilecektir.

2.2.1. UFRS 3 İşletme Birleşmeleri

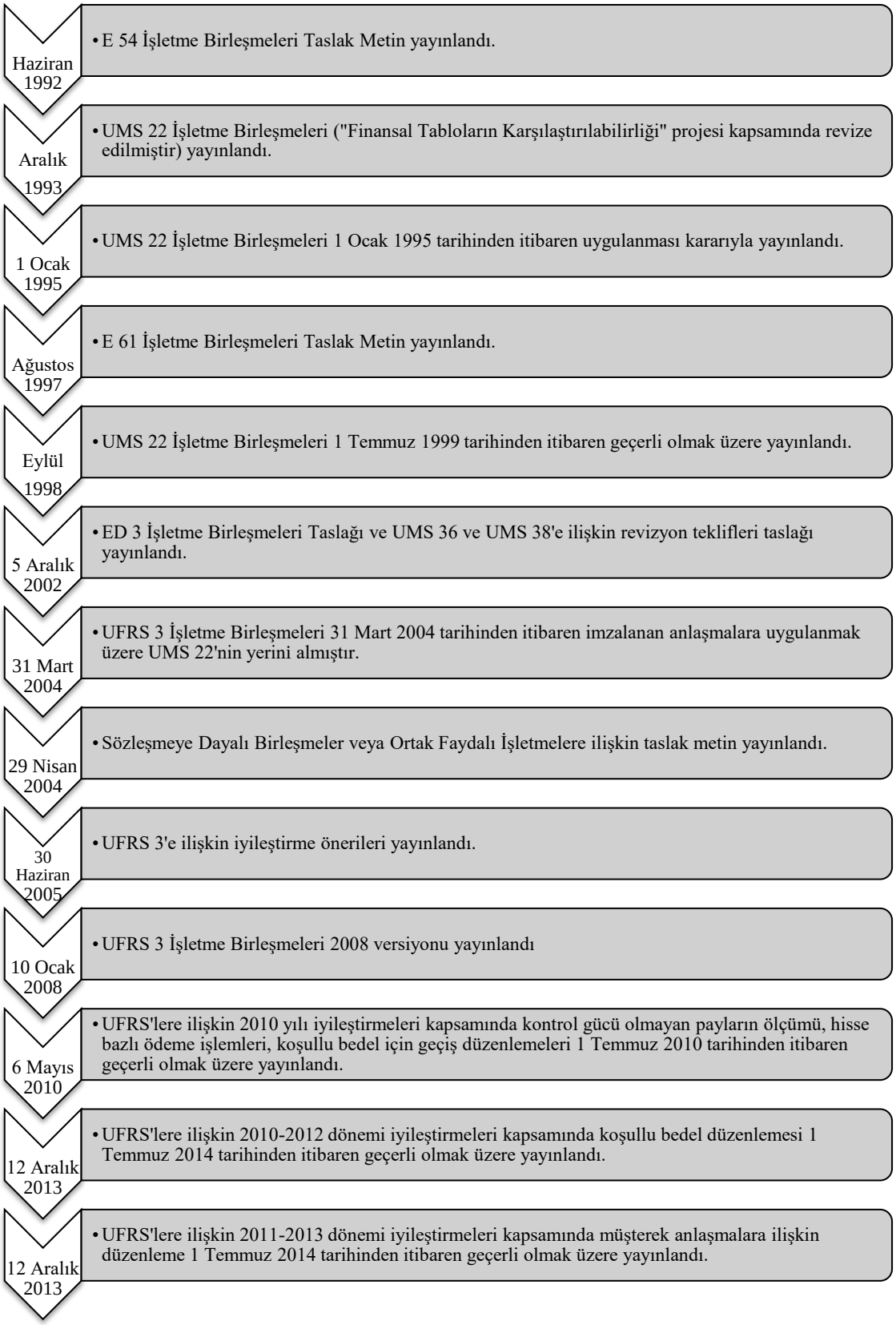
UFRS 3 İşletme Birleşmeleri (IFRS 3 Business Combinations) standardının inceleneceği bu bölümde standardın tarihsel gelişimi, standart ile ilgili kavramlar ve standardın teorik çerçevesi hakkında bilgiler aktarılacaktır.

2.2.1.1. Standardın Tarihsel Gelişim

UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardının temelleri E 22 İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Taslak Metni'ne dayanmaktadır. UMSKO, Eylül 1981'de E 22 İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Taslak Metni (Exposure Draft E 22 Accounting for Business Combinations) yayınlayarak kamunun görüşüne sunmuştur. Gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde Kasım 1983'te UMS 22 İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi (IAS 22 Accounting for Business Combinations) standardı yayınlanmış ve 1 Ocak 1985 tarihinden itibaren uygulanmasına karar verilmiştir.[206] Standart o tarihten günümüze kadar aşağıdaki değişikliklere uğramıştır:

[206] Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias22 , (Erişim: 07.01.2017)

Şekil 11: UFRS 3 Kronolojisi

Kaynak: Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs3, (Erişim: 07.01.2017)

2.2.1.2. Kavramlar

UFRS metinleri incelendiğinde standartların başlangıcında veya Ek'lerinde ilgili standartta geçen kavramların açıklandığı görülmektedir. Bu uygulamanın amacı okuyucunun standardı yorumlarken anlam karmaşasına düşmemesinin sağlanmasıdır. UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardında geçen kavramlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 8: UFRS 3 Kavramları

Azınlık Payı (Kontrol Gücü Olmayan Paylar) (Minority Interest)
• Doğrudan veya dolaylı olarak ana şirkete atfedilemeyen, bir bağlı ortaklıktaki özkaynak.
Edinen İşletme (Acquirer)
• Edinilen işletmenin kontrolünü eline geçiren işletme.
Edinilen İşletme (Acquiree)
• Bir işletme birleşmesinde kontrolü, edinen işletme tarafından ele geçirilen işletme veya işletmeler.
İşletme (Business)
• Doğrudan yatırımcılara veya diğer sahiplere, üyelere veya katılımcılara kar payları, düşük maliyetler veya diğer ekonomik faydalar şeklinde bir getiri sağlamak amacı ile yürütülebilen veya yönetilebilen faaliyetler ve varlıklar bütünü.
İşletme Birleşmesi (Business Combination)
• Bir edinen işletmenin, bir veya daha fazla işletmenin kontrolünü eline geçirdiği bir işlem veya başka bir olay. Kimi zaman "gerçek birleşmeler" veya "eşitlerin birleşmesi" şeklinde atfolunan işlemler de bu terimin bu UFRS'de kullanıldığı şekliyle işletme birleşmesidir.
Koşullu Bedel (Contingent Consideration)
• Genellikle, edinen işletmenin, edinilen işletmenin önceki sahiplerine, edinilen işletmenin kontrolünün karşılığının bir parçası olarak gelecekte belirli olayların gerçekleşmesi veya şartların yerine getirilmesi halinde ek varlıklarını veya özkaynak paylarını transfer etmesi yükümlülüğüdür. Ancak koşullu bedel, şayet belli şartlar yerine getirilmişse, edinen işletmeye, daha önce transfer etmiş olduğu bedelin iade edilmesi hakkını da verebilir.
Maddi Olmayan Duran Varlık (Intangible Asset)
• Fiziki olmayan, tanımlanabilir, parasal olmayan varlık.
Ortak Faydalı İşletme (Mutual Entity)
• Sahiplerine, üyelerine veya katılımcılarına doğrudan kar payları, düşük maliyetler veya diğer ekonomik faydalar sağlayan, bir yatırımcı tarafından sahip olunmayan kuruluş. Örneğin, ortak faydalı sigorta şirketleri, kredi birlikleri veya kooperatif işletmeleri ortak faydalı işletmelerdir.
Özkaynak Payları (Equity Interests)
• Bu UFRS'nin amacına uygun olarak, özkaynak payları yatırımcı tarafından sahip olunan işletmelerin sahiplik payları ile ortak faydalı işletmelerin sahip, üye veya katılımcılarının payları anlamına gelmek üzere genişletilerek kullanılmıştır.
Sahipler (Owners)
• Bu UFRS'nin amacı gereği, sahipler terimi yatırımcı tarafından sahip olunan işletmelerdeki özkaynak paylarını ve ortak faydalı işletmelerdeki sahipleri veya üyeleri, ya da katılımcıları da dahil etmek üzere genişletilerek kullanılmıştır.
Şerefiye (Goodwill)
• Tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen bir işletme birleşmesinde edinilmiş diğer varlıklardan kaynaklanan gelecekteki ekonomik fayda.
Tanımlanabilir (Identifiable)
• Bir varlık eğer ayrılabilir ise, yani işletmeden ayrılabilir veya bölünebilir olan ve tek başına veya ilgili bir sözleşme ile birlikte işletmenin niyetine bakılmaksızın satılan, transfer edilen, lisanslanan, kiralanan veya takas edilen, tanımlanabilir varlık veya borç veya • Bu hakların transfer edilebilir veya işletmeden veya diğer haklardan ve yükümlülüklerden ayrılabilir olup olmamasına bakılmaksızın, sözleşmeye dayalı veya diğer yasal haklardan kaynaklanıyor ise tanımlanabilirdir.

Kaynak: IFRS 3 Business Combinations, Appendix A, (Çevrimiçi), http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2016/ifrs03.pdf , (Erişim: 08.01.2017)

2.2.1.3. Standardın Teorik Çerçevesi

UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı incelendiğinde aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi bir teorik çerçeve kullanıldığı görülmektedir:

Şekil 12: UFRS 3 Teorik Çerçeve

Kaynak: European Commision, IFRS 3 Business Combinations, (Çevrimiçi), http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ifrs3_en.pdf , (Erişim: 08.01.2017)

Diğer bölümlere geçmeden önce UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardında geçen önemli bir kavram olan "Satın Alma Yöntemi" kavramına değinilecektir.

2.2.1.3.1. Satın Alma Yöntemi

UFRS 3 uyarınca bir işletme tüm işletme birleşmelerini satın alma yöntemini kullanarak muhaseleştirmekle yükümlüdür.[207] Standardın beşinci maddesinde satın alma yönteminin uygulanması için:

- Edinen işletmenin belirlenmesi,
- Birleşme tarihinin belirlenmesi,
- Edinilen tanımlanabilir varlıkların, üstlenilen tanımlanabilir borçların ve kontrol gücü olmayan payların (azınlık paylarının) finansal tablolara yansıtılması ve ölçülmesi ve
- Şerefiye veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancın muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi

gerektiği belirtilmiştir.

[207] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 4.

Önceki bölümde de belirtildiği üzere UMSK, UMS 22 İşletme Birleşmeleri standardını yürürlükten kaldıran UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardını 2004 yılında yürürlüğe koymuştur. UMS 22 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde Satın Alma Yöntemi ile birlikte Çıkarların (Menfaatlerin) Birleştirilmesi Yöntemi uygulanabilmekteydi. Ancak UFRS 3'ün yayınlanmasıyla Çıkarların (Menfaatlerin) Birleştirilmesi Yöntemi yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak bu çalışmada okuyucunun kıyaslama yapabilmesi amacıyla çıkarların birleştirilmesi yöntemine de değinilecektir.

UMS 22 uyarınca çıkarların birleştirilmesi yöntemi, birleşen işletmenin ortaklarının varlıkları ve faaliyetleri üzerindeki kontrol haklarını, hiçbir işletmenin alıcı olarak tanımlanamadığı birleşilen işletmeye bağlı risk ve menfaatleri üzerinde herhangi bir değişiklik olmadan (ortak paylaşım) elde etmek için birleştirdikleri bir birleşme türüdür.[208] Bu tür birleşmelerin temel özelliği, birleşen tarafların, birleşilen işletme üzerindeki risk ve menfaatleri kesilme olmadan ortak paylaşmalarıdır. Ayrıca bu tür birleşmelerde alıcı taraf belirlenememekte, başka bir ifade ile birleşme sonucunda taraflardan herhangi biri tüm varlık ve faaliyetleri kontrol altına alamamaktadır.[209] Çıkarların birleştirilmesi yönteminin amacı, birleşen işletmelerin mevcutta müştereken sahip olunmasına ve yönetilmesine rağmen, önceden olduğu üzere ayrı işletmeler olarak devam ediyormuş gibi muhasebeleştirilmesidir.[210] Bu yöntem birleşmeye tabi işletmelerin bilançolarının toplanarak birleşme sonrası işletmenin bilançosunun oluşturulmasıyla uygulanmaktadır. Aşağıda konuyla ilgili yalın bir örnek gösterilmiştir:

Tablo 9: Çıkarların (Menfaatlerin) Birleştirilmesi

	İşletme 1	**İşletme 2**	**Birleşmiş İşletme**
Dönen Varlıklar	100.000	60.000	**160.000**
Duran Varlıklar	150.000	90.000	**240.000**
Aktif Toplam	**250.000**	**150.000**	**400.000**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	70.000	42.000	**112.000**
Uzun Vadeli Yükümlülükler	85.000	51.000	**136.000**
Özkaynaklar	95.000	57.000	**152.000**
Pasif Toplam	**250.000**	**150.000**	**400.000**

[208] Ayten Ersoy, Uluslararası Muhasebeye Göre Ticari Birleşmeler ve Konsolidasyon Uygulamaları 1, **Yaklaşım Dergisi**, S. 136 (Mayıs 2004), s. 52

[209] Karapınar, **a.g.e.**, s. 86.

[210] Ercan Yücel, **Uluslararası Muhasebe Standardı 22 İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi**, İstanbul : Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği, 1992, s. 173, Aktaran: Selim Cingöz, İsrafil Zor ve Mustafa Ş. Dilsiz, TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı Kapsamında Ortak Kontrole Tabi İşletmelerin Birleşme İşlemlerinin Mevzuat Boyutu Ve Muhasebe Uygulamaları, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 125 (Eylül – Ekim 2014), s. 37.

Örnekte görüldüğü üzere tüm varlık, yükümlülük ve özkaynak kalemleri yan yana toplanmıştır. Böylelikle birleşen işletmenin varlıkları 400.000, borçları 248.000 ve özkaynakları 152.000 olarak hesaplanmıştır.

UFRS 3 ile birlikte, çıkarların birleştirilmesi yöntemi, şerefiyenin amortismanı, negatif şerefiye kaydı ve iktisap maliyetinin dağıtılmasında kullanılan temel yöntem kaldırılmıştır. Bu düzenlemede; işletme birleşmelerinin şartları, türü, muhasebeleştirilmesi ve raporlanması belirginleştirilmiş ve çalışmaların tek bir çatı altında birleştirilmesi sağlanmıştır. Birleşme faaliyeti sonucunda, bir işletme, diğer işletme ya da işletmeleri kontrol altına alabiliyorsa bu tür birleşmeler satın alma (iktisap) şeklinde birleşmeler olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, satın alma yönteminin özelliği, birleşme işlemine satın alan yani kontrolü elde eden tarafın gözüyle bakmasıdır. Satın alma yönteminin uygulanması edinen işletmenin edinilen işletme üzerinde kontrol gücüne sahip olduğu birleşme tarihinden itibaren başlamaktadır. Satın alma yönteminde, iktisap eden taraf, iktisap edilenin tüm varlık ve yükümlülüklerini satın alma tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değerleri üzerinden bütün olarak değerlemekte ve finansal tablolarına dahil etmektedir.[211]

Grant Thornton Uluslararası Bağımsız Denetim ve Danışmanlık firmasının yapmış olduğu bir çalışmada ise yukarıdaki belirtilmiş olan süreç uygulamaya yönelik olarak bir miktar daha genişletilerek sunulmuştur:

Şekil 13: UFRS 3 Uyarınca İşletme Birleşmelerinin İncelenmesi Süreci

Kaynak: Grant Thornton LLP, Adviser alert: Navigating the accounting for business combinations – Applying IFRS 3 in practice, (Çevrimiçi), http://www.grantthornton.ca/resources/insights/adviser_alerts/GTI_IFRS_Navigating_business_combinations.pdf , (Erişim: 08.01.2017)

[211] Karapınar, **a.g.e.**, s. 81.

2.2.1.3.1.1. İşletme Birleşmesinin Tanımlanması

Önceki bölümde de bahsedildiği üzere standart uyarınca bir işletme birleşmesi bir edinen işletmenin, bir veya daha fazla işletmenin kontrolünü eline geçirdiği bir işlem veya başka bir olay şeklinde tanımlanmaktadır. Çalışmanın önceki bölümlerinde işletme birleşmesi kavramına detaylı olarak değinildiğinden bu bölümde mükerrerlik olmaması adına tanımlamalar tekrarlanmayacaktır.

İlişkili olmayan bir işletme varlığındaki kontrol gücü edinimi gibi geleneksel satın alımların çoğu UFRS 3 kapsamında işletme birleşmeleri olarak kabul edilir. Bununla birlikte, başka bir varlık veya varlık grubunun satın alımıyla ilgili işlemler sırasında UFRS 3 uygulaması adına aşağıdakilere cevap aranması gerekmektedir:[212]

- Edinilen şey bir işletmeyi mi teşkil eder?
- Kontrol elde edildi mi?
- Bu birleşme UFRS 3 kapsamında yer almakta mıdır?

Uygulamada şirketlerin bu tip işlemleri işletme birleşmesi şeklinde değerlendirmekten ziyade varlık edinimi (işletme tanımına uymayan bir varlığın veya varlık grubunun satın alınması) gibi sınıflandırmaya daha yatkın olduğu söylenebilmektedir.[213] Bir işletme, girdilerden ve bu girdilere uygulanan ve çıktı yaratma kabiliyeti olan süreçlerden oluşmaktadır. İşletmeler genellikle çıktılara sahip olmasına rağmen, çıktılar bütün bir grubun işletme olarak tanımlanabilmesi için şart değildir. Bir işletmenin üç öğesi aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Tablo 10: Bir İşletmenin Öğeleri

İŞLETME		
Girdi	**Süreç**	**Çıktı**
Bir veya daha fazla süreç kendisine uygulandığında çıktı yaratan veya çıktı yaratma kabiliyeti olan her tür ekonomik kaynak. (Duran varlıklar, mülkiyet, gerekli materyallere veya haklara ve çalışanlara ulaşabilme olanağı)	Bir girdiye veya girdilere uygulandığında çıktı yaratan veya yaratma kabiliyeti olan her tür sistem, standart, protokol, geleneksel uygulama veya kural. (Stratejik yönetim süreçleri, operasyonel süreçler ve kaynak yönetim süreçleri dahildir. Muhasebe, faturalama, bordro ve diğer idari sistemler genellikle çıktı yaratmak için kullanılmayan süreçlerdir.)	Girdilerin ve bu girdilere uygulanan süreçlerin, doğrudan yatırımcılara veya diğer sahiplere, üyelere veya katılımcılara kar payları, düşük maliyetler veya diğer ekonomik faydalar sağlayan veya sağlama kabiliyeti olan sonucu.

Kaynak: UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. B7.

[212] Grant Thornton LLP, **a.g.e.**, s. 2.
[213] GAAP Dynamics, Issues Related To Accounting for Business Combinations Under ASC 805, (Çevrimiçi), http://www.gaapdynamics.com/insights/blog/2016/06/14/5-issues-related-to-accounting-for-business-combinations-under-asc-805/ , (Erişim: 08.01.2017)

Şirketlerin işletme birleşmelerinden ziyade varlık edinimi şeklinde muhasebeleştirmeye yatkın olmalarının nedeni varlık edinimine ilişkin muhasebeleştirmenin daha kolay olmasıdır. Aşağıda bazı örnekler gösterilmiştir:

Tablo 11: İşletme Birleşmeleri ile Varlık Edinimlerinin Muhasebeleştirilmesi Arasındaki Temel Farklılıklar

	İşletme Birleşmesi	**Varlık Edinimi**
Şerefiye	Pazarlıklı satın alım karı veya şerefiye oluşur.	Pazarlıklı satın alım karı veya şerefiye oluşmaz
Varlık ve Yükümlülüklerin İlk Ölçümü	Edinilen varlık ve yükümlülükler gerçeğe uygun değerlerinden muhasebeleştirilir.	Varlık ve yükümlülükler gerçeğe uygun değere yakın bir defter değeri ile muhasebeleştirilir
İşlem Giderleri	İşlem giderleri gider olarak muhasebeleştirilir.	İşlem giderleri aktifleştirilir.
Ertelenmiş Vergiler	Ertelenmiş vergi bazları ile defter değerleri arasında fark olması halinde ertelenmiş vergi oluşur.	UMS 12'de ilk muhasebeleştirme istisnası nedeniyle ertelenmiş vergi bazları ile defter değerleri arasında fark olsa da ertelenmiş vergi oluşmaz.
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Kontrol gücü olmayan paylar oluşabilir.	UFRS 10 uyarınca konsolide edilecek bir işletme edinilmediği sürece kontrol gücü olmayan paylar oluşmaz.
Koşullu Bedel	Koşullu bedel bir finansal araç olarak tanımlanır ve UMS 39 uyarınca muhasebeleştirilir.	Koşullu bedel bir finansal araç olarak tanımlanmaz, UMS 37'ye göre koşullu varlık ve yükümlülük olarak sınıflandırılabilir.
Koşullu Bedelin Gerçeğe Uygun Değerindeki Değişimler	Edinim tarihindeki ilk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değer ile değerlenir, sonraki ölçümlerde gerçeğe uygun değer farkı kar/zararda izlenir.	UFRS'de varlık edinimlerindeki koşullu bedelin gerçeğe uygun değer farkının muhasebeleştirilmesi ile ilgili bir kesinlik yoktur. Kimi durumlarda sonraki ölçümlerde gerçeğe uygun değer farkı kar/zararda izlenir kimi durumlarda varlığın maliyetine eklenir.

Kaynak: BDO Global, IFRS in Practise: Distinguishing Between a Business Combination and an Asset Purchase In The Extractives Industry, 2014, s. 4-5., (Çevrimiçi), https://www.bdo.global/getattachment/Services/Audit-Assurance/IFRS/IFRS-in-Practice/IFRS-in-Practice-Distinguishing-between-a-business-combination-and-an-asset-purchase-in-the-extractives-industry-(print).pdf.aspx?lang=en-GB , (Erişim: 08.01.2017)

2.2.1.3.1.2. Edinen İşletmenin Tanımlanması

Önceki bölümde de belirtildiği üzere UFRS 3'e göre edinen işletme edinilen işletmenin kontrolünü ele geçiren işletme olarak tanımlanmaktadır. UFRS 3, edinen işletmenin belirlenmesinde UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardında yer alan hükümlerin kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Ancak gerçekleşen bir işletme birleşmesinde UFRS 10 hükümlerinin uygulanmasına rağmen birleşen işletmelerden

hangisinin edinen işletme olduğunun belirlenemediği bir durum oluşması halinde UFRS 3'ün B14-B18 paragraflarındaki unsurlar göz önünde bulundurulmaktadır.[214]

Bir işletme birleşmesinin taraflarından birinin edinen işletme konumuna gelebilmesi için yönetim kurulunda oyların yarısından fazlasını veya yarıdan fazlayı temsil edecek güce sahip olan hisselere sahip olması, yönetim kurulunun çoğunluğunu seçecek durumda olması ve/veya edinen işletme olarak yönetim ekibini seçecek özelliklerden birkaçı veya hepsine sahip olması gerekmektedir. Başka bir deyişle edinen işletme, birleşme işlemi sonucunda birleşmeye taraf olan diğer işletmeler üzerinde kontrolü elde tutan taraftır.[215]

Klasik bir birleşme işleminde edinen işletmenin görece büyüklüğü edinilen işletmeden önemli derecede daha büyük olmasından ötürü edinen işletme edinilen işletmeyi nakit veya başka varlıkların transferi veya borçların yüklenilmesi ile edinmektedir. Ancak bir işletme birleşmesinde edinen işletme her zaman varlık transferi veya yükümlülük altına girilmesi yoluyla edinilen işletmeyi edinmemektedir. Kimi birleşmelerde özkaynak paylarının değişimi söz konusu olmaktadır. Özkaynak paylarının değişimine dayanan bir işletme birleşmesinde edinen işletme genellikle, kendi özkaynak paylarını ihraç eden işletmedir. Ancak burada literatürde "Ters Birleşme (İktisap)" olarak isimlendirilen bir istisna söz konusudur.[216]

Genel kabul görmüş düşünce, edinen işletmenin büyük olan işletme olduğudur. Ancak işletme birleşmelerini çevreleyen olay ve durumlardan ötürü küçük olan işletme bazen büyük olan işletmeyi devralabilmektedir. Hisse değişimine dayanan işletme birleşmelerinin büyük çoğunluğunda hisse senetlerini ihraç eden taraf edinen taraf olarak kabul edilir. Ancak, bu konuda bir karara ulaşırken birleşme sonrasında hangi işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüne sahip olduğunu belirlemek oldukça önemlidir. Bazen bu tür işletme birleşmelerinde, edinen işletme, aslında sermaye payları satın alınan işletmedir ve edinilen ise hisse senedi ihraç eden işletmedir. Diğer bir ifade ile, birleşme sonrasında edinen işletmenin kontrolü, gerçekleştirilen hisse senedi ihracı nedeniyle edinilen işletmenin eline geçmektedir. Bu birleşme türüne ters birleşme adı verilir.[217] Standartta ters birleşme ile ilgili olarak halka açık olmayan

---

[214] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 7.
[215] Deloitte Touche Tohmatsu Limited, **Business Combinations, a Guide to IFRS 3**, 2004, s. 10.
[216] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. B13-B15.
[217] Ali Alagöz, IFRS-3 : İşletme Birleşmeleri Standardı Çerçevesinde Ters İktisap Uygulamaları, **V. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi**, Kırgızistan (Haziran 2007), s. 9, (Çevrimiçi), http://www.alialagoz.com.tr/doc-dr-alialagoz-makaleleri (...), (Erişim: 09.01.2017)

bir işletmeden örnek verilmiştir. Halka açık olmayan bir işletme, halka açık hale gelmeyi isteyip kendi hisse senetlerini ihraç etmek istemediğinde ters birleşme gerçekleşebilmektedir. Halka açık olmayan işletme, halka açık işletmenin, kendi özkaynak paylarını, söz konusu halka açık şirketin özkaynak payları karşılığında almasını sağlar. Bu örnekte, halka açık işletme yasal edinendir çünkü kendi özkaynak paylarını ihraç etmiştir; halka açık olmayan işletme de yasal edinilendir çünkü kendisinin özkaynak payları edinilmiştir.[218]

2.2.1.3.1.3. Birleşme Tarihinin Belirlenmesi

Edinilen işletmenin satın alma yöntemine göre muhasebeleştirilmesinde esas alınan tarih, birleşme tarihidir. Buradaki birleşme tarihi, edinen işletmenin edinilen işletme üzerinde kontrolü elde ettiği[219], başka bir ifade ile edinilen işletmenin net varlıkları ve faaliyetlerini kontrol etme gücünün edinen işletme tarafına geçtiği tarihtir.[220] Bununla beraber bazı durumlarda işletme birleşmesi birden fazla işlemden oluşabilir. Aşamalı işletme birleşmesi olarak nitelendirilen bu duruma UFRS 3'ün 41 ve 42. maddelerinde değinilmiştir. Bir işletme (işlem sonrası edinen işletme olacaktır) daha önceden özkaynak payına sahip olduğu başka bir işletmenin (işlem sonrası edinilen işletme olacaktır) kontrolünü birleşme tarihinin öncesinde ele geçirebilmektedir. Örneğin, 31 Aralık 2016'da İşletme A'nın İşletme B'de %35 kontrol gücü sağlamayan payı vardır. Bu tarihte İşletme A, İşletme B'de %40 daha pay satın alırsa, İşletme B'nin kontrolünü elde eder. Bu tür bir işlem UFRS 3 uyarınca aşamalı işletme birleşmesi olarak nitelendirilir.

Birleşme tarihi edinen işletmenin transfer edilecek bedeli, edinilecek varlık ve üstlenilecek yükümlülükleri tanımlayıp ölçeceği tarih olmasından ötürü bir işletme birleşmesi için önem arz etmektedir. Birleşme tarihi genellikle birleşme işleminin yapısı ve birleşme sözleşmesindeki şartlardan yararlanılarak belirlenebilmektedir. Ancak bazı durumlarda tarih belirlenmesinde güçlük yaşanabilmektedir. Kimi durumlarda birleşme görüşmelerinin başlangıcı ile birleşmenin tamamlanması arasında geçecek zaman dilimine ilişkin öngörülerde sapma oluşabilmekte ve bu süreç uzayabilmektedir.

---

[218] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 19.

[219] Oscar J. Holzmann ve Tom Robinson, Business Combinations Revisited, **The Journal of Corporate Accounting & Finance**, C XVII, S. 2 (Ocak – Şubat 2006), s. 75. (Çevrimiçi), http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jcaf.20187/full , (Erişim: 09.01.2017)

[220] Stuart Harden, Kevin Chiu ve Frances Franco Valdez, Business Combinations Requiring the Acquisition Method, **California Society of Certified Public Accountants, California CPA**, Ekim 2005, (Çevrimiçi), https://www.thefreelibrary.com/Business+combinations (...), (Erişim: 09.01.2017)

Kurumsal kurallar, hissedarlardan onay alınması süreci ve kanuni regülasyonlar gibi etmenler de yapılacak analizleri etkileyebilmektedir. Birleşme tarihinin belirlenmesinde daha ayrıntılı analiz yapılmasını gerektirebilecek durumlar aşağıdakileri içerebilmektedir: [221]

- Birleşme sözleşmesinin dönem sonundan farklı bir birleşme tarihi belirttiği durumlar,
- Düzenleyici kurumların ve/veya hissedarlarına onayına tabi işletme birleşmeleri,
- Diğer koşullara bağlanmış olan birleşmeler,
- Halka arz ile gerçekleşen birleşmeler,
- Sözleşmeye dayalı olmayan ve belirlenmiş bir tarihi bulunmayan (örneğin hisee geri alımı ile gerçekleşen) birleşmeler.

2.2.1.3.1.4. Tanımlanabilir Varlık ve Yükümlülüklerin Ölçülmesi

Geleneksel muhasebe, geçmiş işlemler ve tarihi maliyet yaklaşımına sıkı sıkıya bağlıdır. Finansal tabloların tarihi maliyet yaklaşımına bağlı olarak hazırlanması, finansal tablolara yansıtılan bilgileri anlamsızlaştırmaya ve finansal tabloların karar alma süreçlerindeki etkinliğini ve yeterliliğinin sorgulanmasına neden olmaya başlamıştır. Tarihi maliyet anlayışının bu zayıf yönünün finansal tablolar üzerindeki etkisi küreselleşme ile birlikte daha açık bir şekilde hissedilmektedir. Sermaye piyasalarının gelişmesi ve işletme ile ilgili bilgilere doğrudan ulaşamayan geniş bir pay sahibi kitlenin ortaya çıkması, gerçeğe uygun değer olarak adlandırılan bir değerleme ölçüsünü ön plana çıkarmıştır.[222]

İngilizce'de "Fair Value" olarak kullanılan kavram Türkçe'de "Gerçeğe Uygun Değer" ya da "Makul Değer" olarak kullanılmaktadır.[223] UFRS gerçeğe uygun değeri "tarafsız, danışıklı olmayan, ilişkili taraflar arasında olmayan ve objektif olan, bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın değişimi veya bir borcun kapatılması için kabul edilen tutar" olarak tanımlamaktadır.[224] UMSK halen yürürlükte olan UFRS'nin büyük bölümünde varlık ve yükümlülüklerin değerlenmesinde gerçeğe uygun değer yaklaşımını kısmen veya tamamen kullanmaktadır. Bu standartlar incelendiğinde

---

[221] Grant Thornton LLP, **a.g.e.**, s. 21.

[222] Hüseyin Tokay, Ali Deran ve Rafet Aktaş, Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi, **XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildirisi,** Muğla (27-30 Nisan 2005), s. 12.

[223] Fatma Pamukçu, Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 103 (Ocak – Şubat 2011), s. 81.

[224] **a.g.e.**, s. 84.

gerçeğe uygun değerin belirlenmesinde öncelikle ilgili varlık veya yükümlülüğe ilişkin piyasa fiyatının esas alındığı, varlık veya yükümlülüğe ilişkin piyasa fiyatına ulaşılamaması durumunda, gerçeğe uygun değerin benzer kalemlerin piyasa fiyatı üzerinden hesaplandığı, piyasa fiyatının güvenilir olmaması durumunda ise gerçeğe uygun değerin net bugünkü değer, opsiyon fiyatlaması ve benzeri yöntemler kullanılarak belirlenebileceği öngörülmektedir.[225]

UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı uyarınca edinen işletme birleşme tarihi itibarıyla edinilen tanımlanabilir varlıkları ve üstlendiği tanımlanabilir borçları birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçer.[226] Tanımlanabilir varlık ve yükümlülüklerin ölçüm uygulamaları işletme birleşmelerinin en karmaşık ve zaman alıcı adımıdır. İşletmeler bu adımda:

- Edinilen işletmenin finansal tablolarında muhasebeleştirilemeyen bazı maddi olmayan duran varlıklar da dahil olmak üzere edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen yükümlülüklerin tanımlanması,
- Edinilen tanımlanabilir varlıkların ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin belirlenmesi,
- Gerekmesi halinde varlık ve yükümlülüklere ilişkin spesifik tanımlama ve ölçme hükümlerinin uygulanabilirliğinin belirlenmesi ve
- Edinilen varlık ve üstlenilen yükümlülüklerin düzenlenip sınıflandırılması

gibi işlemleri gerçekleştirirler.[227]

Önceki bölümde standartta geçen kavramlara ilişkin tanımlamalar verilmişti. Ancak bu bölümde "Tanımlanabilirlik" kavramı bir kademe daha detaylandırılacaktır. Standart uyarınca bir varlığın veya yükümlülüğün tanımlanabilir olması için ayrılabilir olması veya sözleşmeye dayalı veya diğer yasal haklardan kaynaklı olması gerekmektedir. Ayrılabilirlik, ilgili varlık veya yükümlülüğün işletmeden ayrılabilmesini, bölünebilmesini, satılabilmesini, transfer edilebilmesini, lisanslanabilmesini veya takas edilebilmesini ifade etmektedir. Ancak bir varlık veya yükümlülük ayrılabilir olup olmamasından bağımsız olarak sözleşmeye dayalı veya diğer yasal haklardan kaynaklanıyor ise de tanımlanabilir olarak değerlendirilmektedir.

---

[225] Ali Deran ve Rafet Aktaş, Fair Value Karşılığı Olarak Gerçeğe Uygun Değer Kavramı ve Tespit Hiyerarşisi, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C VIII, S. 2 (2006), s. 160-161, (Çevrimiçi), http://www.iibfdergisi.gazi.edu.tr/index.php/iibf (...), (Erişim: 11.01.2017)

[226] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 18.

[227] Grant Thornton LLP, **a.g.e.**, s. 21.

Çalışmanın bu bölümünde işletme birleşmesi sürecinde edinen işletmenin edinilen işletmedeki tanımlanabilir varlık ve yükümlülükleri ölçmesi safhasında özellikli durumlarla karşılaştığı maddi olmayan duran varlıklar ve koşullu borçlar ve varlıklar kalemlerine değinilecektir.

2.2.1.3.1.4.1. Maddi Olmayan Duran Varlıklar

İşletme birleşmelerine ilişkin süreçlerde maddi olmayan duran varlıklar ile ilgili özellik arz eden durumlar ile karşılaşılmaktadır. Fiziken var olmayan ancak işletmelerin yararlandığı veya yararlanmayı umduğu aktifleştirilmiş gider grubu ve hakların geneline verilen isim "gayri maddi duran varlıklar" olup tekdüzen hesap sisteminde "maddi olmayan duran varlıklar" olarak adlandırılmıştır.[228] UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardı uyarınca ise fiziksel niteliği olmayan tanımlanabilir parasal olmayan varlıklar maddi olmayan duran varlık olarak nitelendirilmektedir.[229] UMS 38'in 18. maddesinde ise bir kalemin maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilmesi için söz konusu kalemin maddi olmayan duran varlık tanımına uyması ve muhasebeleştirme kriterlerini karşılaması gerektiği belirtilmiştir. Ancak kimi işletme birleşmelerinde özellikli durumlar yaşanmaktadır.

UFRS 3 uyarınca edinen işletme edindiği varlık ve yükümlülükleri tanımlarken edinilen işletmenin daha önce kendi finansal tablolarında varlık ve yükümlülük olarak muhasebeleştirmediği kimi varlık ve yükümlülükleri finansal tablolarına alabilir. Örnek olarak, edinen işletme edinilen işletmenin içsel olarak geliştirdiği ve illiyet bağı olan harcamalarını ilgili dönemlerde giderleştirmesinden ötürü finansal tablolarında varlık olarak muhasebeleştirmediği marka ismi, patent, müşteri ilişkileri, vb. tanımlanabilir maddi olmayan duran varlıkları birleşme sonrası finansal tablolarında muhasebeleştirebilmektedir. [230] Bu tip durumlarda ilgili tanımlanabilir maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerinin tespit edilebilmesi için çeşitli finansal modeller ve değerleme yöntemleri kullanılmaktadır. Edinen işletmeler bu gibi durumlarda genellikle işletme dışı uzmanlardan yararlanmaktadır.

---

[228] Mahmut Yardımcıoğlu, Gayri Maddi Duran Varlıkların Mevzuatımız ve Uluslararası Standartlar Yönünden Durumu: Şerefiye Örneği, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 81 (Mayıs-Haziran 2007), s. 63.
[229] UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar, md. 8.
[230] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 13.

2.2.1.3.1.4.2. Koşullu Borç ve Varlıklar

UMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardına göre koşullu borç, geçmiş olaylardan kaynaklanan ve işletmenin tam anlamıyla kontrolünde bulunmayan, bir veya daha fazla kesin mahiyette olmayan olayın ileride gerçekleşip gerçekleşmemesi ile mevcudiyeti teyit edilebilecek olan veya geçmiş olaylardan kaynaklanan ancak yükümlülüğün yerine getirilmesi için, ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkma ihtimalinin bulunmaması veya yükümlülük tutarının, yeterince güvenilir olarak ölçülememesi nedeniyle finansal tablolara yansıtılamayan mevcut yükümlülük olarak tanımlanmaktadır.[231] Aynı standartta geçmiş olaylardan kaynaklanan ve işletmenin tam anlamıyla kontrolünde bulunmayan, bir veya daha fazla kesin mahiyette olmayan olayın ileride gerçekleşip gerçekleşmemesi ile mevcudiyeti teyit edilecek olan varlıklar ise koşullu varlık olarak tanımlanmaktadır.[232] Koşullu borç ve varlıklara ilişkin bazı örnekler aşağıdaki gibidir:

Tablo 12: Koşullu Borç ve Varlıklar

Koşullu Borç	Koşullu Varlık
Verilen teminat mektupları	Alınan teminat mektupları
Kefaletten yükümlülükler	Alınan iş garantileri
İpotekler	Lehte açılan davalar
Akreditif taahhütleri	Alınmış patent

Kaynak: Ayten Çetin ve Ayça Akarçay Öğüz, Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların İncelenmesi, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XXIX, S. 2 (2010), s. 420, (Çevrimiçi), http://dergipark.gov.tr/muiibd/issue/487/4526 , (Erişim: 12.01.2017)

Ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkma ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda söz konusu çıkış dönemin sonuç hesaplarını etkileyecek şekilde karşılık ayrılarak finansal tablolara yansıtılmakta ve dipnotlarda açıklanmaktadır. Ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkma ihtimalinin düşük olduğu durumlarda ise düşük ihtimalli çıkışa ilişkin herhangi bir karşılık ayrılmamakta ve dolayısıyla dönemin sonuç hesapları ve finansal tabloları etkilenmemektedir. Ancak koşullu borç olarak nitelendirilen bu durum finansal tabloların ayrılmaz parçası olan dipnotlarda açıklanmaktadır.

Başka bir deyişle işletmeler her bir koşullu borç sınıfı için, bilanço tarihi itibarıyla ilgili koşullu borcun niteliğine ilişkin dipnotlarda genel bir tanıma yer vermekte ve

[231] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 22.
[232] UMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar, md. 10.

makul bir çaba ile belirlenebiliyor olması halinde finansal etkisine ilişkin bir tahminde, kaynak çıkışlarının miktar ve zamanlaması hakkındaki belirsizliklere ilişkin ve tazminat olasılıklarına ilişkin açıklamada bulunmaktadır.[233] Koşullu varlıklar, ilgili gelişmelerin finansal tablolarda doğru olarak yansıtılmaları için düzenli olarak değerlemeye tabi tutulmaktadır. Ekonomik faydanın işletmeye girmesi hemen hemen kesin hale gelmişse ilgili varlık ve buna ilişkin gelir, değişikliğin oluştuğu dönemin finansal tablolarına yansıtılır. Eğer ekonomik fayda girişi muhtemel hale gelmişse, işletme söz konusu koşullu varlığı finansal tablo dipnotlarında gösterir.[234]

Bir işletme birleşmesinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında birleşme tarihi itibarıyla edinen işletmenin hangi koşullu borçları muhasebeleştireceğinin belirlenmesinde UMS 37'de yer alan hükümler uygulanmamaktadır. Bunun yerine edinen işletme, bir işletme birleşmesinde üstlenilen koşullu bir borcu, eğer söz konusu borç geçmişteki olaylardan kaynaklanan cari bir yükümlülük ise ve gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa birleşme tarihi itibarıyla muhasebeleştirir. Dolayısıyla, TMS 37 hükümlerinin tersine, edinen işletme, bir işletme birleşmesinde birleşme tarihinde üstlenilen bir koşullu borcu, yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkma ihtimalinin bulunmaması durumunda dahi muhasebeleştirir.[235]

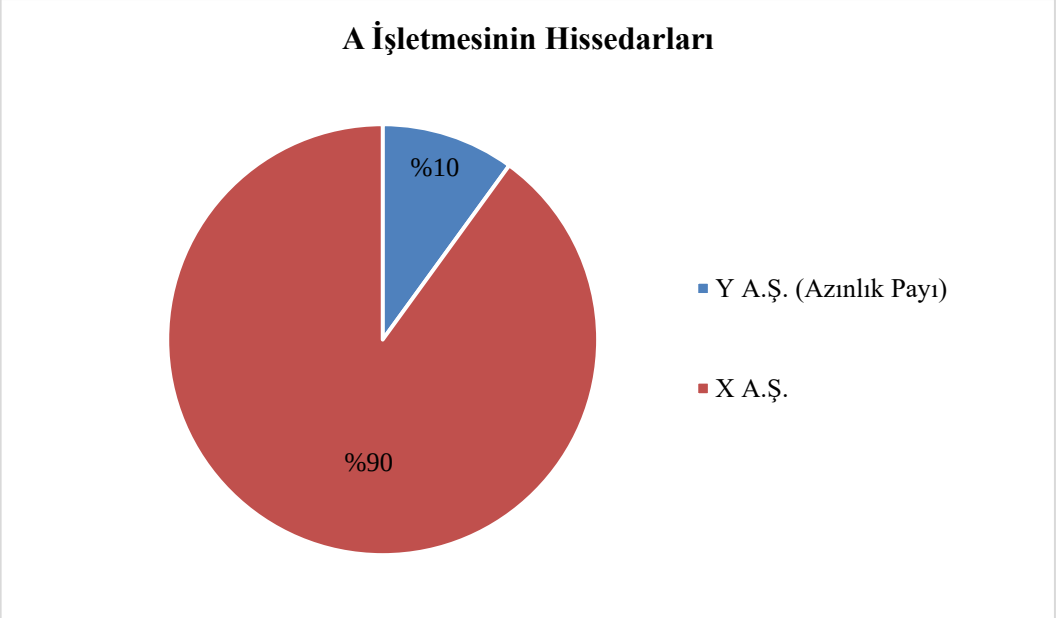
2.2.1.3.1.5. Kontrol Gücü Olmayan Payların Belirlenmesi

UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardı uyarınca kontrol gücü olmayan paylar, bir bağlı ortaklığın doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ana ortaklığa ait olmayan paylarıdır.[236] Yatırım yapan işletme (ana ortaklık), yatırım yapılan işletmenin (bağlı ortaklık) hisse senetlerinin belirli bir kısmını satın aldığında, geri kalan hisse senetleri kontrol gücü olmayan payları bir başka deyişle azınlık paylarını temsil etmektedir.[237]

---

[233] Gürbüz Gökçen, Başak Ataman ve Cemal Çakıcı, **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2011, s. 476.
[234] UMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar, md. 35.
[235] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 23.
[236] UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Ek A.
[237] Rabia Aktaş, İlke Temelli Finansal Raporlama Standartları Nasıl Öğretilmeli? TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı Örneği, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 115 (Ocak – Şubat 2013), s. 154, (Çevrimiçi), http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/115malicozum/7_rabiaaktas.pdf , (Erişim: 14.01.2017)

Şekil 14: Kontrol Gücü Olmayan Paylar

Yukarıdaki şekilde bir A işletmesinin ortaklık yapısı gösterilmiştir. Hissedarlardan X A.Ş. diğer etkenler göz ardı edildiğinde %90 hisseye sahip olmasından ötürü kontrol sahibi (hakim)[238] ortak olarak nitelendirilir. Y A.Ş.'nin A işletmesindeki %10 oranındaki payı normal şartlarda kontrol gücü sağlamayacaktır. X A.Ş. kendi konsolide finansal tablolarını hazırlarken, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de detaylı şekilde anlatılacağı üzere, sahip olduğu kontrol gücü nedeniyle bağlı ortaklığı olarak nitelendirilecek olan A İşletmesinin hissedarlarından Y A.Ş.'ye ait payı konsolide finansal tablolarında kontrol gücü olmayan paylar kaleminde gösterecektir.

UFRS 3 uyarınca edinen işletme edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payları gerçeğe uygun değerlerinden veya edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçme seçiminde bulunabilmektedir.[239] İşletmelerin bu seçimi yaparken bir takım faktörleri dikkate alması gerekmektedir. Zira kontrol gücü olmayan payların ölçümü, hesaplanacak şerefiyeyi[240] ve birleşme sonrası finansal sonuçları etkilemektedir.[241]

---

[238] Kontrol kavramından çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha detaylı olarak bahsedilecektir.
[239] Pricewaterhousecoopers, **Business Combinations and Noncontrolling Interests: Application of US GAAP and IFRS Standard**s, 2014, s. 2-62, (Çevrimiçi), http://www.pwc.com/us/en/cfodirect/asset (...), (Erişim: 14.01.2017)
[240] Şerefiye kavramından çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha detaylı olarak bahsedilecektir.
[241] Grant Thornton LLP, **a.g.e.**, s. 21.

2.2.1.3.1.6. Transfer Edilen Bedelin Belirlenmesi

Transfer edilen bedel, bir başka deyişle satın alma bedeli, edinilen işletme için ödenen/katlanılan tutarı ifade etmektedir.[242] Transfer edilen bedel nakit olabileceği gibi diğer varlıklar, edinen işletmenin bir işletmesi veya iştiraki, koşullu bedeller, sıradan veya imtiyazlı özkaynağa dayalı finansal araçlar, opsiyonlar, garantiler ve ortak faydalı işletmelerin üye hakları şeklinde de olabilmektedir. Bir işletme birleşmesinde transfer edilen bedel gerçeğe uygun değer ile ölçülmekte olup edinen işletme tarafından transfer edilen varlıkların birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerlerinin, edinen işletme tarafından edinilen işletmenin önceki sahiplerine karşı üstlenilen borçların ve edinen işletme tarafından çıkarılan özkaynak paylarının toplamı olarak hesaplanmaktadır.[243]

Transfer edilen bedelin bir kısmı ertelenmiş veya şarta bağlı varlık ve yükümlülükleri de kapsayabilmektedir. Ayrıca edinilen işletmeye transfer edilecek bedel sözleşmeye dayanan satın alma fiyatından farklı olabilmektedir. Bunun nedeni, gerçekleşen işlem içerisinde işletme birleşmesinin bir parçası olmayan unsurların bulunmasıdır. Bu nedenle aşağıdakilerin işletme birleşmesinden ayrı olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir:[244]

- Satın alma ile ilgili maliyetler,
- Edinen ve edinilen işletme arasında daha önceden mevcut olan işlemler,
- Gelecekteki hizmetler için tazminat nevinde şarta bağlı ödemeler.

Bazı durumlarda edinen işletme herhangi bir bedel transfer etmeden de edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirebilmektedir. Bu tür birleşmelerde de satın alma yöntemi uygulanmaktadır. UFRS 3 bu tür durumların aşağıdakileri içerdiğini belirtmektedir: [245]

- Edinilen işletme, var olan bir yatırımcının (edinen işletmenin) kontrolü ele geçirebilmesi için gerekli olacak ölçüde kendi hissesini geri satın alır,
- Daha önceden oy haklarının çoğunluğunu elinde bulunduran edinen işletmenin, edinilen işletmeyi kontrol etmesini engelleyen azınlık veto hakları geçersiz hale gelir,
- Edinen ve edinilen işletmeler, yalnızca sözleşme aracılığı ile işletmelerini birleştirme konusunda anlaşırlar. Edinen işletme, edinilen işletmenin kontrolü

[242] Yıldız Özerhan ve Serap Yanık, **IFRS/IAS ile Uyumlu Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları**, Ankara: TÜRMOB Yayınları, 2012, s. 563.
[243] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 37.
[244] Grant Thornton LLP, **a.g.e.**, s. 21.
[245] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 43.

karşılığında bir bedel transfer etmez ve birleşme tarihinde ya da daha öncesinde edinilen işletmede özkaynak payına sahip değildir. Yalnızca sözleşme aracılığı ile gerçekleştirilen işletme birleşmelerine örnek, iki işletmenin birlikte özkaynağa dayalı menkul kıymet ihraç etmek üzere anlaşması veya birden fazla borsada işlem gören bir anonim şirket oluşturmak için bir araya gelmesidir.

Yalnızca sözleşme ile gerçekleşen bir işletme birleşmesinde edinen işletme, edinilen işletmenin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirmiş olduğu net varlıklarının tutarını edinilen işletmenin sahiplerine atfetmektedir. Başka bir deyişle, edinen işletme dışındaki taraflarca elde bulundurulan edinilen işletmedeki özkaynak payları, edinilen işletmedeki özkaynak paylarının tamamı kontrol gücü olmayan paylara atfedilmiş olsa dahi, edinen işletmenin birleşme sonrası finansal tablolarında kontrol gücü olmayan pay niteliğindedir.[246]

2.2.1.3.1.7. Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Karının Belirlenmesi

2.2.1.3.1.7.1. Şerefiye

Türk Dil Kurumu (TDK) şerefiye kelimesini "*Bir yer bayındır duruma getirildiğinde çevrede bulunan mülklerin değeri arttığından, sahiplerinden belediyece alınan para*" olarak tanımlamaktadır. TDK ayrıca "*Kooperatiflerde üst katlardaki evlerin veya caddeye bakan evlerin sahiplerinden alınan fazla ücreti"* de şerefiyenin başka bir tanımı olarak belirtmektedir.[247] Peştamallık kelimesi *"Bir yeri kira ile tutabilmek için sahibine veya çoğunlukla içindeki kiracıya açıktan verilen para"* olarak tanımlanmaktadır.[248] İngilizce'de *"İşletmenin itibarı veya ticari ilişkileri nedeniyle oluşan ticari fayda*[249] olarak tanımlanan "Goodwill" kelimesinin karşılığı Türkçe muhasebe literatüründe şerefiye olarak kullanılmaktadır. UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı uyarınca tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen bir işletme birleşmesinde edinilmiş diğer varlıklardan kaynaklanan gelecekteki ekonomik faydaya şerefiye adı verilmektedir.[250]

Şerefiye, konsolide bilançoda işletmenin varlıkları arasında raporlanmaktadır. Bu hesap, bir işletme devralınırken katlanılan maliyet ile söz konusu işletmenin rayiç

---

[246] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 44.
[247] Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bt0 (...), (Erişim: 15.01.2017)
[248] **a.g.e.**
[249] Alan Gilpin, **Dictionary of Economic Terms**, İngiltere: Butterworth & Co Publishers Ltd., 1978, s. 98.
[250] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Ek A.

bedelle hesaplanan net varlıklarının (öz varlık) değeri arasındaki olumlu farkların izlenmesinde kullanılmaktadır. Şerefiye hesaplanırken rayiç bedelin tespit edilmemesi halinde, net defter değeri esas alınmaktadır.[251] Maddi olmayan duran varlık olan şerefiye işletme bilançolarında sıkça görülmektedir. Bu kavram, finansal raporlamada özel bir anlama sahiptir. Şerefiye şirketin gelecekteki başarısı için gerekli olan bina, arsa ve ekipmanlar gibi maddi nitelikte olmayan, fiziksel nitelik taşımayan varlıktır. Bu unsurlar diğer varlıklar gibi satılamadığı, değiştirilemediği ve işletme ile birlikte bir bütün olarak tanımlandığı için muhasebe açısından özellik göstermektedir.[252] Esasen şerefiye kavramı Türkçe muhasebe dilinde sözlük anlamından farklı olarak peştamallık kelimesinin tanımına uyacak şekilde kullanılmaktadır.[253]

İşletme birleşmelerinde iktisap edilen (edinilen) işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının satın alma bedelinin altında olması, diğer bir ifadeyle satın alma bedelinin net varlıklardan daha yüksek bir bedel olmasının en temel nedenleri iktisap edilen işletmenin piyasa değeri, marka değeri, müşteri listeleri, dağıtım kanalları şeklinde sıralanabilmektedir. Görüldüğü üzere şerefiyenin ortaya çıkmasında işletmenin daha çok maddi nitelikte olmayan varlıklarının etkisi söz konusudur. Literatürde söz konusu maddi olmayan değerlerin tümüne "entelektüel sermaye" ismi verilmektedir. UMSK tarafından yayınlanan standartlarda maliyetinin güvenilir olarak ölçülmesi kriteri esas alındığından işletme içinde oluşturulan şerefiye varlık olarak kayıtlara alınamamaktadır. Bu tür değerler ancak işletme birleşmesine konu olması halinde şerefiye olarak edinen işletmenin finansal tablolarında raporlanmaktadır.[254]

Edinen işletme, şerefiyeyi birleşme tarihi itibarıyla aşağıda şekilde gösterildiği gibi ölçerek muhasebeleştirir:

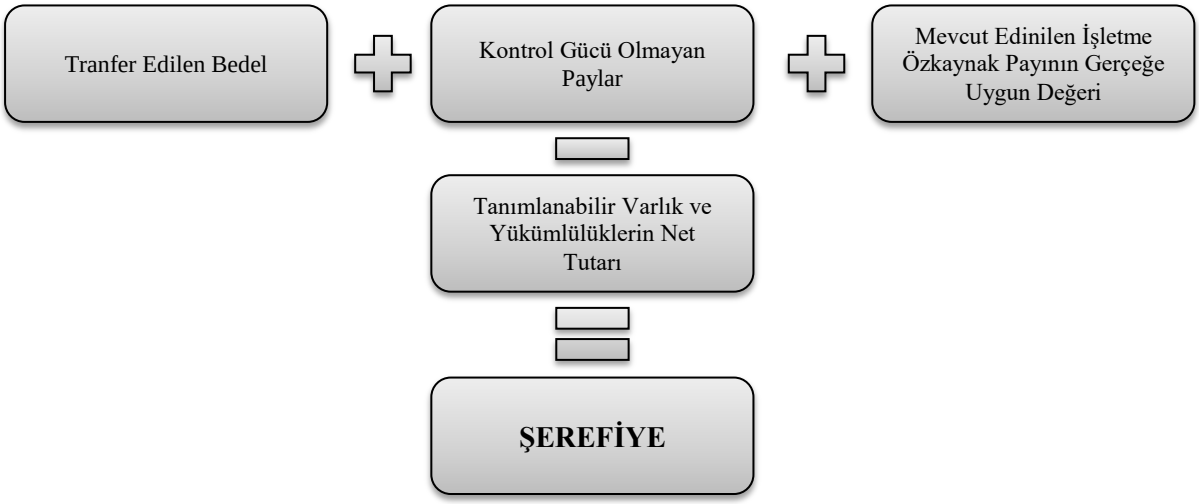
[251] 1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Bölüm V – Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları

[252] Jan R. Williams, Susan F. Haka, Mark S. Bettner ve Robert F. Meigs, **Financial Accounting, Eleventh Edition**, Boston: McGraw-Hill, 2003, s. 383-384. Aktaran: Ali İhsan Akgün, Türkiye Finansal Raporlama Standartlarında Şerefiye ve Gerçeğe Uygun Değer İlişkisi, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C. XII, S.2 (2011), s.41.

[253] Kerem Sarıoğlu ve Özgür Muhittin Esen, İşletme Birleşmelerinde Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması, **İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi**, Y. 18, S. 57 (Haziran 2007), s. 45, (Çevrimiçi), http://isletmeiktisadi.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/0 (...), (Erişim: 15.01.2007)

[254] İlker Kıymetli Şen ve Serkan Terzi, Şerefiyede Değer Düşüklük Testi İçin Değerleme Modelleri, **III. Uluslararası Türk Coğrafyasında UFRS Sempozyumu Kabul Edilen Bildiri**, Balıkesir (7-8 Eylül 2013), s. 4.

Şekil 15: Şerefiyenin Hesaplanışı

Yukarıdaki şekilde gösterilmiş olan "Mevcut Edinilen İşletme Özkaynak Payının Gerçeğe Uygun Değeri" kalemi aşamalı şekilde gerçekleşen işletme birleşmeleri için geçerlidir.

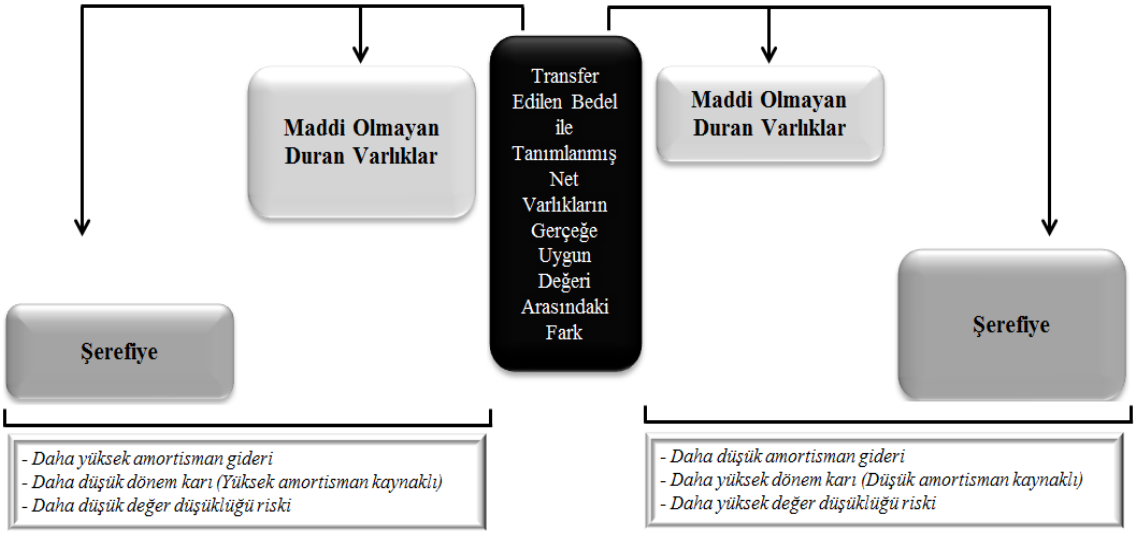
Şerefiye kavramı incelenirken "Nakit Yaratan Birim" kavramı üzerinde de durulması gerekmektedir. UMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı uyarınca diğer varlıklardan veya varlık gruplarından sağlanan nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız bir nakit girişi yaratan belirlenebilir en küçük varlık grubuna nakit yaratan birim adı verilmektedir.[255] Nakit yaratan birim sözü ile birleşme sonrası oluşan yeni işletmenin, birleşme ile edindiği varlık gruplarının, birbirinden bağımsız nakit yaratabilme yetenekleri olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle nakit yaratan birimler şerefiyenin sonraki ölçümleri için önem arz etmektedir.

UFRS 3 uyarınca edinen işletme şerefiyeyi sonraki dönemlerde birleşme tarihinde muhasebeleştirilen tutardan birikmiş değer düşüklüğü zararını düşerek ölçer.[256] Değer düşüklüğü testinin nasıl yapılması gerektiği, UMS 36'da açıklanmıştır. Değer düşüklüğü testinin yapılmasında öncelikle nakit yaratan birimin geri kazanılabilir değerinin belirlenmesi gerekmektedir. Geri kazanılabilir değer, bir varlık ya da nakit yaratan birimin gerçeğe uygun değerinden elden çıkarma maliyetleri (satış giderleri, komisyon v.b.) düşüldükten sonra bulunan değeri ile kullanım değeri arasından büyük olanı olarak tanımlanmıştır. Kullanım değeri ise, bir varlık ya da nakit yaratan birimden gelecekte elde edilecek nakit akışlarının bugünkü değeri olarak tanımlanmıştır. Şerefiye,

[255] UMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü, md. 6.
[256] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. B63.

tanımı gereği, diğer varlıklardan bağımsız nakit akımı yaratamadığından, tek başına değer düşüklüğü testine tabi tutulamamaktadır. Bu nedenle, değer düşüklüğü testi yapılabilmesi için, şerefiyenin elde edildiği tarihten itibaren birleşmenin sinerjisinden yarar sağlaması beklenen nakit yaratan birim veya birimlere dağıtılması gerekmektedir. Şerefiyenin dağıtıldığı nakit yaratan birim veya birimler grubu en az yılda bir kez değer düşüklüğü testine tabi tutulmaktadır. Değer düşüklüğü testinin dönem sonunda yapılması zorunlu değildir, yıl içinde herhangi bir zamanda yapılabilir ancak her yıl aynı vakitte yapılması şarttır. Ayrıca, şerefiyeye ilişkin değer düşüklüğü olabileceğine dair herhangi bir belirtinin bulunması halinde, her yıl yapılan değer düşüklüğü testinden ayrı olarak, dönem sonu itibarıyla yeni bir değer düşüklüğü incelemesi daha yapılır. Şerefiyenin dağıtıldığı nakit yaratan bir birim veya birimler grubunun defter değerinin (şerefiye dahil) geri kazanılabilir değerini aştığı hallerde, değer düşüklüğü zararı olduğu değerlendirilmektedir. Değer düşüklüğü zararı öncelikle şerefiye tutarından düşülmekte, kalan kısım birimdeki diğer varlıkların defter değerlerine oransal olarak dağıtılmaktadır.[257]

Şekil 16: Şerefiyenin Nakit Yaratan Birimlere Dağıtımın Etkileri

2.2.1.3.1.7.2. Pazarlıklı Satın Alma Karı

İşletme birleşmelerinde kimi zaman edinen işletmenin katlandığı maliyetler edinilen işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerinden daha düşük olabilmektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde UFRS 3'ün yayınlanması ile

[257] Nergis Nevruz Dursun ve Ganite Kurt, Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı ve İMKB'de İşlem Gören Şirketlerde Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, C. I, S. 1 (2008), s. 104-105, (Çevrimiçi), http://istanbul.dergipark.gov.tr/uploads/issuefiles/(...), (Erişim: 16.01.2017)

UMS 22'nin yürürlükten kalktığı belirtilmişti. UMS 22'ye göre edinen işletmenin katlandığı maliyetlerin edinilen işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerinden daha düşük olduğu durumlarda edinilen işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerinin edinen işletmenin katlandığı maliyeti aşan kısmı "Negatif Şerefiye" olarak isimlendirilmekteydi. Negatif şerefiye ya ertelenmiş bir gelir olarak bilanço pasifinde tutularak sistematik olarak gelir tablosuna alınmakta ya da varlıklardan bir indirim kalemi olarak raporlanmaktaydı.[258] Ancak UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardının yürürlüğe girmesi ile bu uygulama değişmiştir. Standart bu tür işlemleri "Pazarlıklı Satın Alım" olarak nitelendirmektedir. UFRS 3 uyarınca pazarlıklı satın alımlarda edinilen işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerinin edinen işletmenin katlandığı maliyeti aşan kısmının satın alma sırasında gerçekleşen bir gelir olarak muhasebeleştirilmesi ve o döneme ait gelir tablosunda raporlanması gerektiği hükme bağlanmıştır.[259]

2.2.2. UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar

UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar (IFRS 10 Consolidated Financial Statements) standardının inceleneceği bu bölümde standardın tarihsel gelişimi, standart ile ilgili kavramlar ve standardın teorik çerçevesi hakkında bilgiler aktarılacaktır.

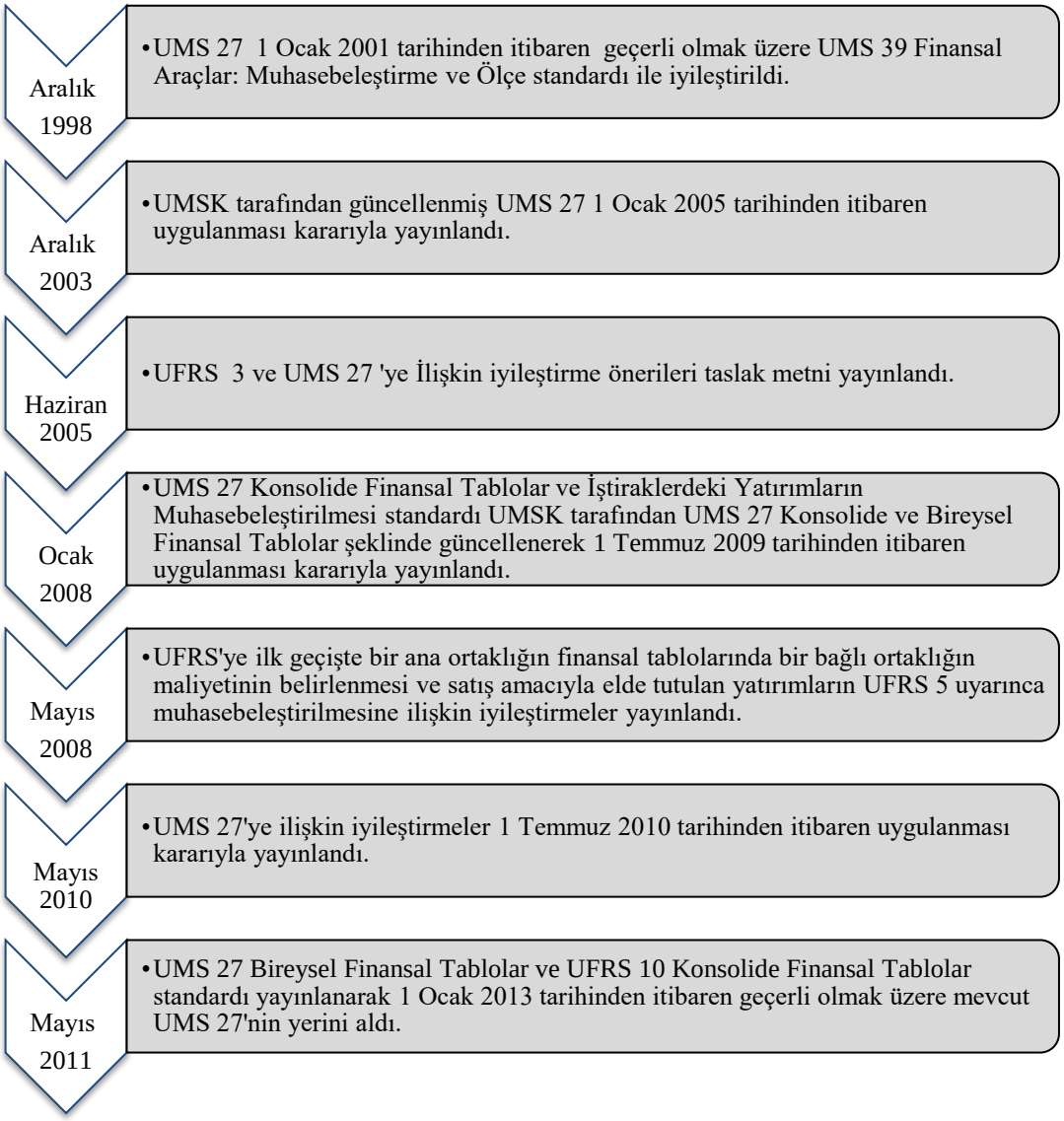
2.2.2.1. Standardın Tarihsel Gelişimi

UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardının temelleri E 30 Konsolide Finansal Tablolar ve İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi Taslak Metni'ne dayanmaktadır. UMSKO, Eylül 1987'de E 30 Konsolide Finansal Tablolar ve İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi Taslak Metni (Exposure Draft E30 Consolidated Financial Statements and Accounting for Investments in Subsidiaries) yayınlayarak kamunun görüşüne sunmuştur. Gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde Nisan 1989'da UMS 27 Konsolide Finansal Tablolar ve İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi (IAS 27 Consolidated Financial Statements and Accounting for Investments in Subsidiaries) standardı yayınlanmış ve 1 Ocak 1990 tarihinden itibaren

[258] Yücel Ercan, Uluslararası Muhasebe Standardı 22 İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi**, Y. 12, S. 45-46 (Ağustos – Kasım 1986), s. 91, (Çevrimiçi), http://muhasebe.istanbul.edu.tr/wp-content (...), (Erişim: 16.01.2017)
[259] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 34.

uygulanmasına karar verilmiştir.[260] Standart o tarihten günümüze kadar aşağıdaki değişikliklere uğramıştır:

Şekil 17: UMS 27 Kronolojisi

Kaynak: Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias27 ,(Erişim: 18.01.2017)

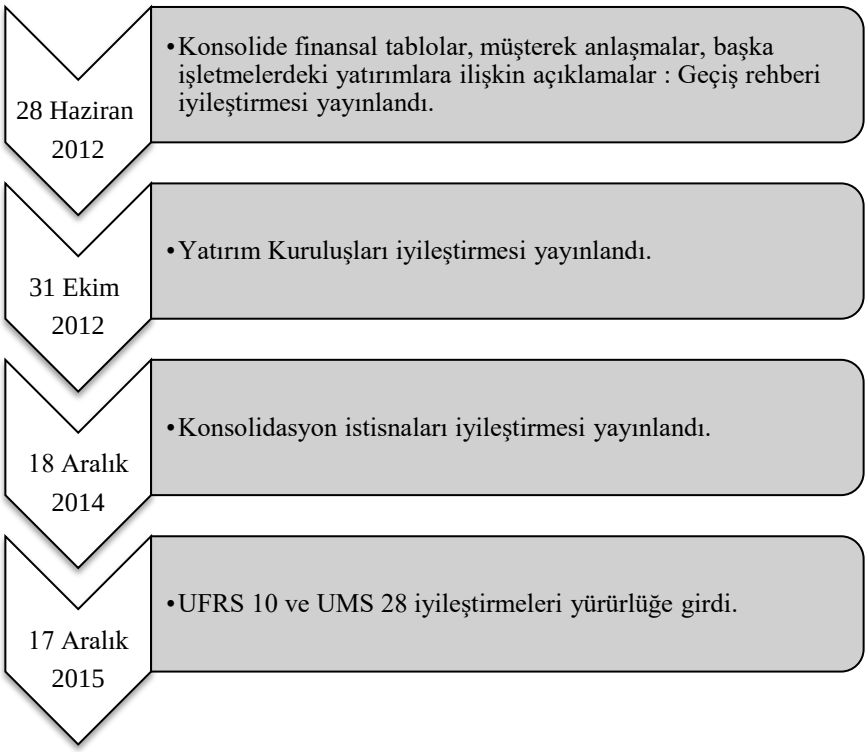
UMS 27 ile birlikte değerlendirilmesi gereken başka bir metin ise IFRIc 12 Konsolidasyon – Özel Amaçlı İşletmeler (SIC 12 Consolidation – Special Purpose Entities)'dir. Söz konusu yorum Kasım 1998'de 1 Temmuz 1999'dan itibaren uygulanması kararıyla yayınlanmıştır. Kasım 2004'te yayınlanan IFRIc ile sermaye tazminat planlarının SIC 12 kapsamı dışında bırakılması uygulaması kaldırılmış olup

[260] Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias27 , (Erişim: 18.01.2017)

UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardının yayınlanması neticesinde yürürlükten kaldırılmıştır.

UMS 27 ile ilgili gelişmelere paralel olarak 18 Aralık 2008'de ED 10 Konsolide Finansal Tablolar UMSK tarafından yayınlanarak kamunun görüşüne sunulmuştur. 12 Mayıs 2011 tarihinde UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardının 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayınlanmasının ardından standart ile ilgili aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır:

Şekil 18: UFRS 10 Kronolojisi

Kaynak: Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs10 , (Erişim: 18.01.2017)

2.2.2.2. Kavramlar

Bu bölümde UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardında geçen kavramlar üzerinde durulacaktır. Öncelikle standart içerisinde bulunan kavramlar bölümünde hangi kavramların açıklandığı belirtilecek olup akabinde bu kavramlardan bazıları teorik olarak irdelenecektir. UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardında geçen kavramlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 13: UFRS 10 Kavramları

Konsolide Finansal Tablolar (Consolidated Financial Statements)

- Ana ortaklığın ve onun bağlı ortaklıklarının varlıklarının, borçlarının, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmeninki gibi sunulduğu, bir gruba ait finansal tablolardır.

Yatırım Yapılan İşletmenin Kontrolü (Control of an Investee)

- Yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kaldığı veya bu getirilerde hak sahibi olduğu, aynı zamanda bu getirileri yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücüyle etkileme imkanına sahip olduğu durumda, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol etmektedir

Karar Almaya Yetkili Mercii (Decision Maker)

- Kendi başına ya da başka tarafların vekili sıfatıyla karar alma haklarına sahip işletmedir.

Grup (Group)

- Bir ana ortaklık ve onun bağlı ortaklıklarıdır.

Yatırım İşletmesi (Investment Entity)

- Yatırım işletmesi;
- Yatırım yönetimi hizmeti sunmak amacıyla bir veya birden fazla yatırımcıdan fon elde eden,
- Yatırımcısına veya yatırımcılarına, iş amacının fonları yalnızca sermaye kazancı veya yatırım geliri ya da her ikisini birden elde etmek üzere yatırım yapmak olduğunu taahhüt eden ve
- Yatırımlarının tamamının (veya tamamına yakınının) performansını gerçeğe uygun değer esası üzerinden ölçen ve değerleyen işletmedir.

Kontrol Gücü Olmayan Paylar (Non-controlling Interest)

- Bir bağlı ortaklığın doğrudan veya dolaylı olarak ana ortaklığa ait olmayan paylarıdır.

Ana Ortaklık (Parent)

- Bir veya daha fazla işletmeyi kontrol eden bir işletmedir.

Güç (Power)

- İlgili faaliyetlerin halihazırda yönetilmesi imkanını sağlayan mevcut haklardır.

Koruyucu Haklar (Protective Rights)

- Bu hakları ellerinde bulunduranların çıkarlarını korumak amacıyla tasarlanmış olan ve ilişkili olduğu işletme üzerinde güç sağlamayan haklardır.

İlgili Faaliyetler (Relevant Activities)

- Bu UFRS'nin amacı açısından ilgili faaliyetler, yatırım yapılan işletmenin getirilerini önemli ölçüde etkileyen faaliyetleridir.

Azletme Hakları (Removal Rights)

- Karar alıcının karar alma yetkisini sonlandırmaya ilişkin haklardır.

Bağlı Ortaklık (Subsidiary)

- Başka bir işletme tarafından kontrol edilen bir işletmedir.

Kaynak: IFRS 10 Consolidated Financial Statements, Appendix A, (Çevrimiçi), http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2016/ifrs10.pdf , (Erişim: 18.01.2017)

2.2.2.3. Standardın Teorik Çerçevesi

UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardı incelendiğinde aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi bir teorik çerçeve kullanıldığı görülmektedir:

Şekil 19: UFRS 10 Teorik Çerçeve

Kaynak: IFRS 10 Consolidated Financial Statements, (Çevrimiçi), http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2016/ifrs10.pdf , (Erişim: 18.01.2017)

2.2.2.3.1. Kontrol ve Güç

Kontrol ve güç kavramları UFRS 10'un içerisinde sıklıkla geçmektedir. Esasen kavramların içeriğine bakıldığında konsolidasyon işleminin temelini oluşturduğu söylenebilmektedir. Kontrol kavramı, bir işletmenin faaliyetlerinden fayda elde etmek için, finansman ve işletme (faaliyet) politikalarını yönetebilme gücünü ifade etmektedir.[261] Bir işletme üzerinde kontrole sahip olabilmek için öncelikle kontrolü sağlayacak güce sahip olmak gerekmektedir. UFRS 10'a göre yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletmenin ilgili faaliyetlerini, diğer bir ifadeyle yatırım yaptığı işletmenin getirilerini önemli ölçüde etkileyen faaliyetlerini yönetme imkanına sahip olduğunda, yatırım yapılan işletme üzerinde güce sahip olduğu kabul edilmektedir.[262] Standarda göre yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletmeyi ancak ve ancak aşağıdaki göstergelerin tümü birden mevcut olduğunda kontrol eder:[263]

a) Yatırım yaptığı işletme üzerinde güce sahiptir,

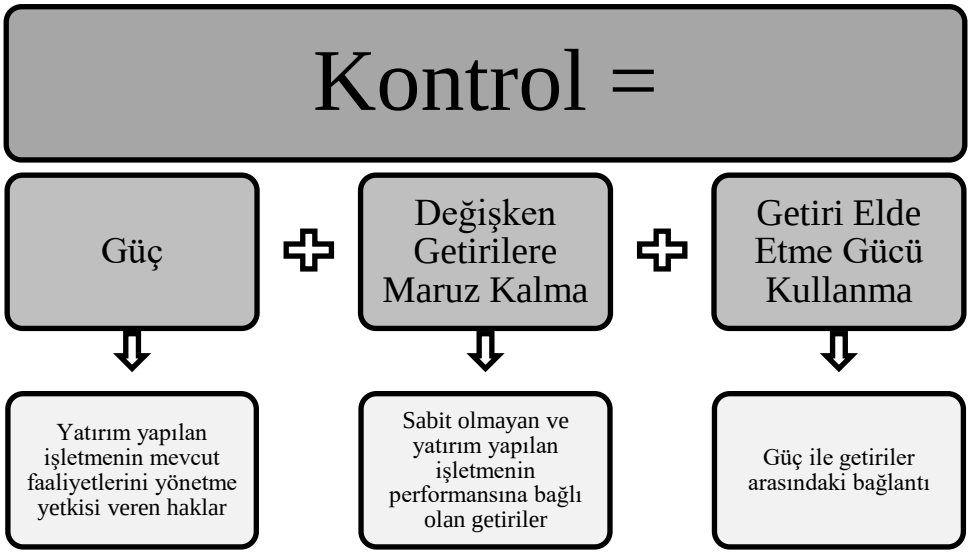
[261] Ataman Akgül ve Akay, **a.g.e.**, s. 133.
[262] UFRS 10 , Konsolide Finansal Tablolar, md. 10.
[263] UFRS 10 , Konsolide Finansal Tablolar, md. 7.

b) Yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kalmakta veya bu getirilerde hak sahibi olmaktadır,

c) Elde edeceği getirilerin miktarını etkileyebilmek için yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücünü kullanma imkanına sahiptir.

UFRS 10'un Ek B2 ve B3 maddeleri dikkate alındığında konsolidasyon işlemi için kontrol gücünün olup olmadığının belirlenmesinde aşağıda gösterilen unsurlar değerlendirilmektedir:

Şekil 20: Kontrolün Unsurları

Kaynak: Deloitte Touche Tohmatsu Limited, **A practical Guide to Implementing IFRS 10 – Consolidated Financial Statements**, 2012, s. 4, (Çevrimiçi), https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ca/Documents/audit/ca-en-audit-clearly-ifrs-consolidated-financial-statements-ifrs-10.pdf , (Erişim: 18.01.2017)

Kontrol gücü, ana ortaklığın bağlı ortaklığın ana sermayesi üzerinde %50 veya daha üstü bir oranda sahip olması anlamına gelmemektedir. Hisse senetlerinin küçük tasarruf sahiplerinin ellerinde büyük dağılımlar gösterdiği durumlarda % 51'in çok altında hatta bazen % 20-25 oranında kalan miktarlarda da yapılan iştirakler işletmelerin denetimini ele geçirmeye yetebilmektedir.[264] UMS 27'de de olduğu gibi UFRS 10'da da kontrolün değerlendirilmesinde sadece nicel faktörler (pay oranı gibi) değil, nitel faktörlerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin bir şirketin yönetim kurulu üye sayısı üç ise ve bu yönetim kurulu üyelerinin iki tanesini başka bir şirket atayabiliyorsa, bu durumda bu şirket pay oranına bakılmaksızın bağlı ortaklık kapsamında olacaktır.

[264] Mahmut Yardımcıoğlu, Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve UMS Yönünden Değerlemesi, Mali Çözüm Dergisi, S. 90 (Kasım – Aralık 2008), s. 147, (Çevrimiçi), http://archive.ismmmo.org.tr/doc (...), (Erişim: 18.01.2017)

Kontrolün değerlendirilmesi açısından UMS 27 ve UFRS 10 arasındaki temel farklılıklar aşağıda sunulmuştur:[265]

Tablo 14: UMS 27 ve UFRS 10 Açısından Kontrolün Değerlendirilmesindeki Temel Farklılıklar

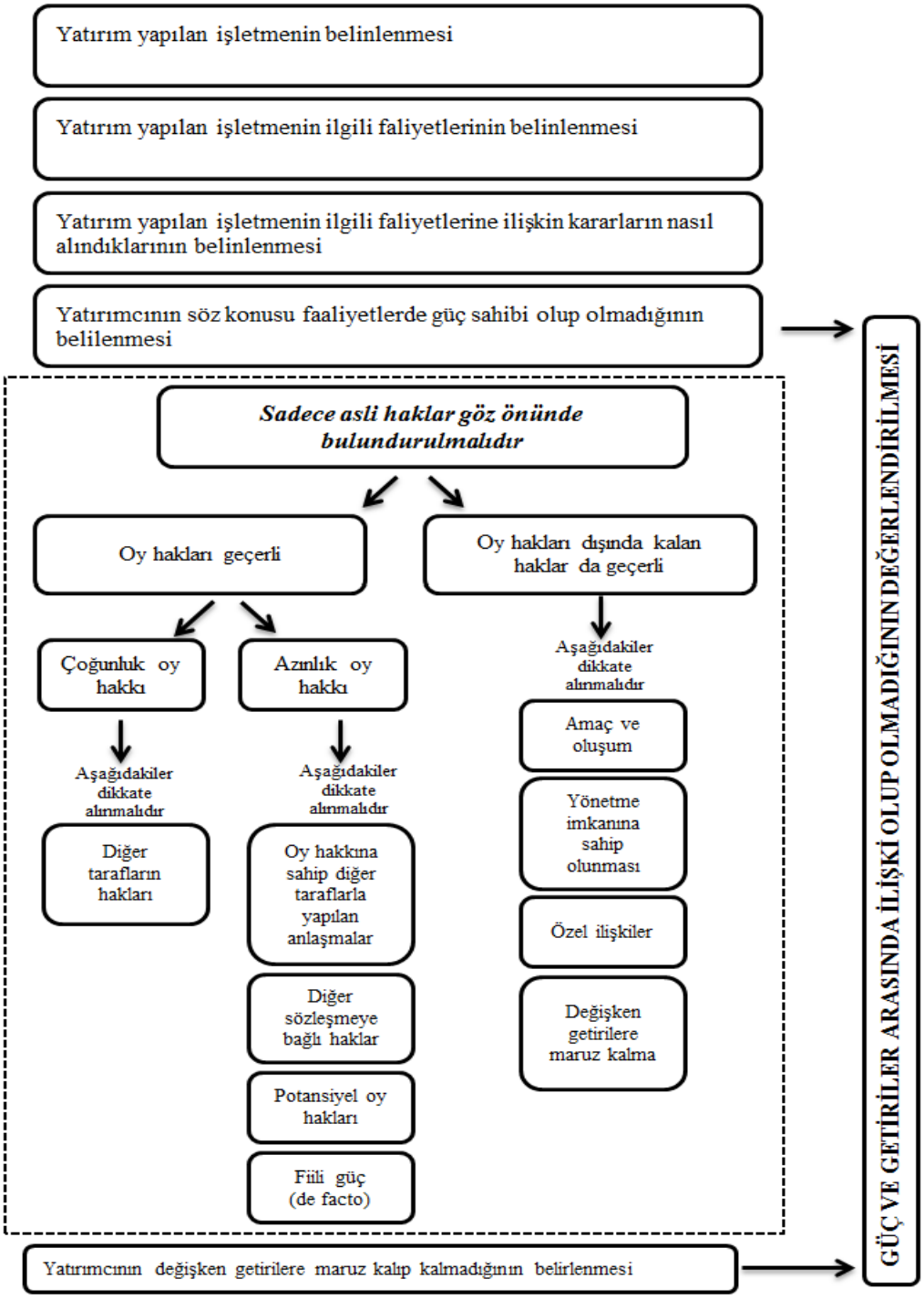
UMS 27 ve SIC 12	UFRS 10
Varlık ve Yükümlülüklerin İlk Ölçümü	
UMS 27'nin ve özel amaçlı işletmelere ilişkin uygulamalara yön veren SIC 12'nin konsolidasyon uygulaması için temel kuralı kontrol varlığıdır. Kontrol getiri ve risklere göre belirlenmektedir.	UFRS 10, konsolidasyon için tek bir kontrol modeli sunmaktadır. Buna göre kontrol için getiri ve riskler tek başına yeterli değildir. UFRS 10 Ek B2'de bu hususlar açıklanmaktadır.
Fiili kontrol (de facto)	
UMS 27'ye göre, fiili kontrol genellikle sahiplik oranı esas alınarak yapılmaktadır.	UFRS 10'da fiili kontrol de kontrol modeline ilave edilmiştir. UFRS 10'a göre fiili kontrol değerlendirmesi için yatırımcının asli hakları ve diğer yatırımcılar hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir.
Potansiyel oy hakları	
UMS 27'ye göre potansiyel oy hakkı, oy gücü esas alınarak belirlenmektedir.	UFRS 10'a göre ise kontrolün belirlenmesinde potansiyel oy hakları yerine asli potansiyel oy hakları esas alınmaktadır. Mevcut potansiyel oy hakları, asli potansiyel oy haklarını yasıtamayabilmekte iken tam tersi durumlar da söz konusu olabilmektedir. Bu hakların belirlenmesinde birçok etken dikkate alınmaktadır.
Asil-vekil ilişkileri	
UMS 27'de asil-vekil ilişkilerine yönelik bir rehber yoktur.	UFRS 10'da ise yatırım yapılan işletmenin faaliyetlerini yürütürken asil-vekil ilişkisine yönelik bir rehber vardır.

Kaynak: KPMG, UFRS 10 Bülteni, Temmuz 2012, S. 1, Aktaran: Terzi, **a.g.m.**, s. 291.

UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardının en önemli özelliği kontrol gücünün olup olmadığının belirlenmesinde daha ayrıntılı bilgi sağlaması ve tek bir kontrol modeli oluşturmasıdır. Bu durum önceki standart olan UMS 27 ile arasındaki en önemli farktır. Yatırım yapan tarafın yatırım yapılan taraf üzerindeki kontrolünün değerlendirilmesi sürecine getiri ve güç ilişkilerinin dahil edilmesi nedeniyle de daha fazla sayıda işletmenin konsolidasyonun kapsamına dahil edilmesi imkanı da ortaya çıkmaktadır. UFRS 10 ile getirilen tek kontrol modeli aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

[265] Serkan Terzi, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS 10) Açısından Konsolidasyon İlkeleri ve Kontrol Modeli, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XV, S. 1 (2013), s. 290, (Çevrimiçi), http://www.iibfdergi.aku.edu.tr/pdf/15_1/13.pdf , (Erişim: 18.01.2017)

Şekil 21: UFRS 10 Kontrol Modeli

Kaynak: KPMG, UFRS 10 Bülteni, Temmuz 2012, S. 1, Aktaran: Terzi, **a.g.m.**, s. 292.

2.2.2.3.2. Konsolidasyon ve Konsolide Finansal Tablolar

Konsolide kavramı Fransızca kökenli bir kelime olup sağlamlaştırmak, takviye etmek anlamına gelmektedir. Konsolidasyon ise konsolide finansal tablo hazırlama, konsolide etme, bir birim olduğu düşünülen işletme grubu ve iki ya da daha fazla işletmenin birleşmesi anlamını taşımaktadır.[266] TDK konsolidasyon kelimesini "*Yapıları benzer durumda olan nesnelerin birleştirilmesi*" şeklinde tanımlamaktadır. TDK ayrıca "*Firmaların tüzel kişiliklerinin ortadan kaldırılarak yeni bir tüzel kişilikte birleştirilmesi"*ni de konsolidasyonun başka bir tanımı olarak belirtmektedir.[267] Konsolide finansal tablolar ise ana ortaklığın unvanı altında düzenlenen ve ana ortaklık ile bağlı ortaklığın ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştiraklerin konsolidasyon yöntemi uygulanarak varlıklar, yabancı kaynaklar, özkaynaklar ile gelir ve giderlerini bir bütün olarak gösteren, iştiraklerin ise özkaynaklardan pay alma yöntemi uygulanarak eklenmesi suretiyle oluşturulan konsolide bilanço, konsolide gelir tablosu ve bu tabloların eki diğer konsolide finansal tablolar ve dipnotlarını ifade eder.[268]

Bir şirketler topluluğuna dahil olan ana ortak ve kontrolü altında olan bağlı ortaklıkları, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin aktif, pasif, gelir ve giderleri ile gayrinakdi yükümlülüklerini tek bir şirkete aitmiş gibi göstererek topluluğun bir bütün olarak finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında tasarruf sahipleri, yatırımcılar, denetim mercileri ve diğer ilgililere bilgi verilmesi konsolide finansal tabloların düzenlenme amacı olarak ifade edilebilir.[269] Konsolide finansal tablolar düzenlenirken bireysel finansal tabloların grup işletmeleri olarak adlandırılan ortaklıklara ait olması gerekmektedir. Grup dışındaki ortaklıklar finansal tabloların konsolidasyonuna dahil edilmemekte bu ortaklıklar farklı yöntemlerle değerlenmektedir.[270] Aşağıdaki şekilde konsolidasyon kapsamına giren ve girmeyen finansal varlıkların (finansal yatırımların) hangi düzenlemeye göre raporlanacağı ve dipnot bilgilerinde sunulacağı gösterilmiştir:

---

[266] Rafet Aktaş ve Ali Deran, Konsolide Mali Tablolarla İlgili IFRS Çerçevesinde Hazırlanan Ulusal Düzenlemelerin İncelenmesi, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü E-Dergisi**, S. 2 (2004), s. 3.

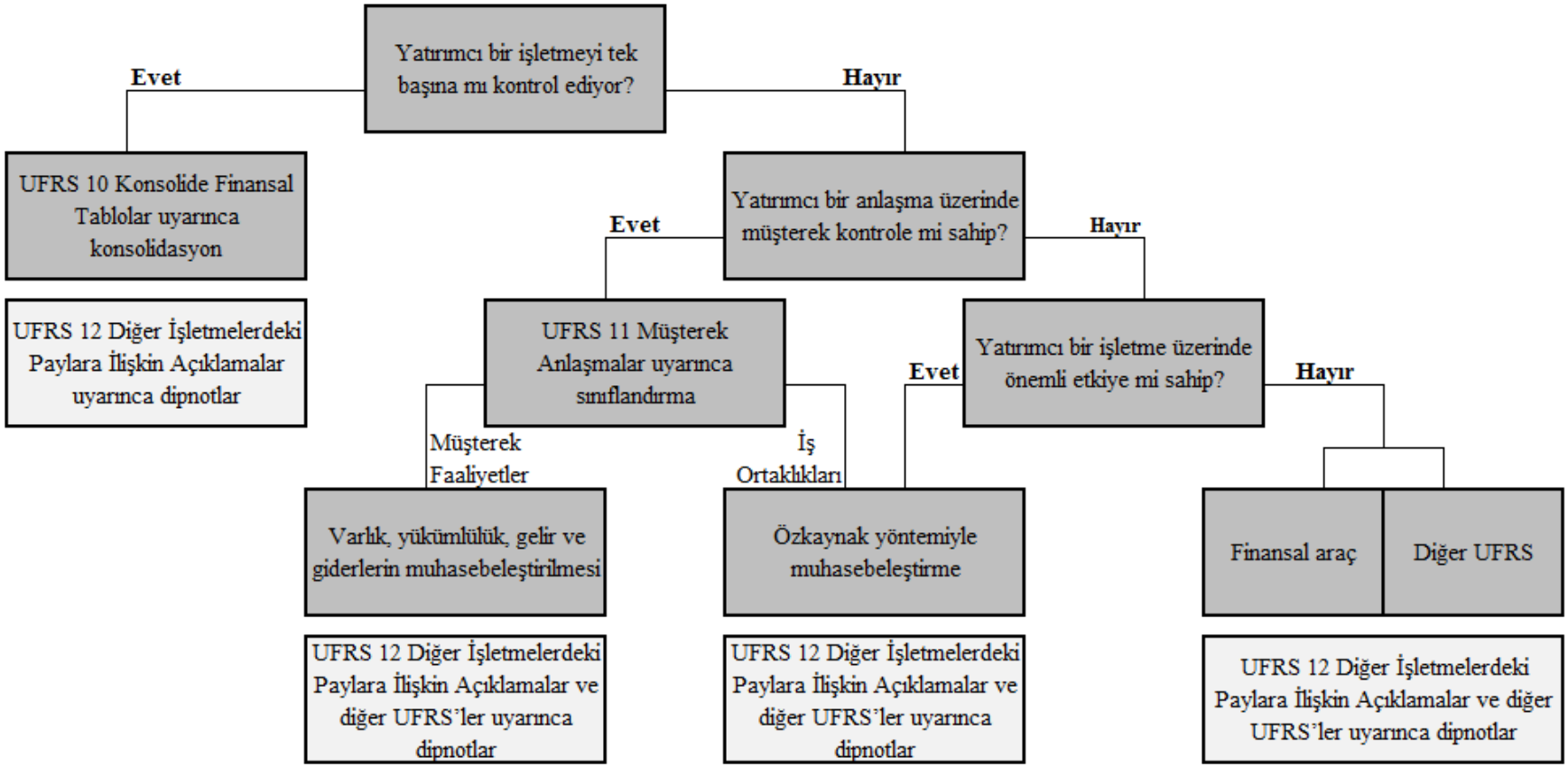
[267] Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option (...), (Erişim: 18.01.2017)

[268] Nalan Akdoğan ve Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2001, s. 408, Aktaran: Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, **a.g.e.**, s. 162.

[269] Hadi Ekinci, Bankacılıkta Mali Tabloların Konsolidasyonu, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 59 (Nisan-Mayıs-Haziran 2002), s. 102, (Çevrimiçi), http://www.istanbulsmmmodasi.org.tr/yayinlar.asp (...), (Erişim: 18.01.2017)

[270] Fahrettin Özdemirci, Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Tabloların Konsolidasyonu, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 307 (Mart 2007), s. 71.

Şekil 22: UFRS 10, UFRS 11, UFRS 12 ve UMS 28 Etkileşimi

Kaynak: Ernst and Young Global, Challenges in Adopting and Applying IFRS 10, 2013, s. 5, (Çevrimiçi), http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Applying_ConsJA_Dec-2013/%24FILE/EY-Applying_ConsJA_Dec_2013.pdf , (Erişim: 19.01.2017)

2.2.2.3.2.1. Finansal Tabloların Konsolidasyonunun Amaçları

Önceki bölümde konsolide finansal tabloların hazırlanmasında hangi amaçların göz önünde bulundurulduğuna kısaca değinilmişti. Çalışmanın bu bölümünde konu bir kademe daha derinleştirilecektir.

2.2.2.3.2.1.1. Finansal Tabloların İşletme İçi Amaçlar Temelinde Konsolidasyonu

Finansal tabloların işletme içi amaçlar temelinde konsolidasyonunun ana hedefi yönetim tarafından gerek duyulan bilgilerin sağlanmasıdır. İşletme içi amaçlar doğrultusunda hazırlanan konsolide finansal durum tablosu (bilanço) aracılığı ile işletme yönetimi, grubun toplam varlıkları, borçları ve özkaynak durumunun analiz edilmesi olanağına sahip olmaktadır. İşletme içi amaçlarla düzenlenen konsolide gelir tablosu aracılığı ile de grubun toplam gelirleri ve giderleri, başka bir deyişle performansı, hakkında toplu bir analiz yapılma olanağı elde edilmektedir.[271]

Konsolide finansal tabloların kullanımıyla yapılacak analizler ile grubun faaliyet sonuçlarının yeterli olup olmadığının belirlenmesi, grubun hedeflerine ulaşma kabiliyetinin belirlenmesi, grubun mevcut varlık ve kaynaklarının faaliyetlerin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için yeterli olup olmadığının belirlenmesi, geleceğe yönelik projeksiyonlar yapılması ve faaliyet bölümleri ile çalışanların performanslarının değerlendirilmesi gibi kritik öneme sahip aksiyonlar gerçekleştirilebilmektedir.

2.2.2.3.2.1.2. Finansal Tabloların İşletme Dışı Amaçlar Temelinde Konsolidasyonu

İşletme tarafından hazırlanacak ve raporlanacak olan konsolide finansal tablolara yatırımcılar, kredi verenler, devlet gibi ilgililer ihtiyaç duymaktadırlar. Grup ile ilgilenen tarafların söz konusu konsolide finansal tablolardan yararlanma amaçları farklı olmaktadır. Kredi veren kuruluşlar verecekleri kredi miktarını, vadesini, faizini bu konsolide finansal tabloları analiz ederek belirlemektedir. Tedarikçiler ise grubun borç ödeme gücünü ölçebilmek ve bu ödeme gücüne göre işletmeye verilebilecek kredili satış tutarını belirlemek amacıyla bu konsolide finansal tablolardan yararlanmaktadır. Yönetim dışındaki ortaklar ve diğer yatırımcılar açısından bu konsolide finansal tabloların kullanılmasının nedeni ise işletmedeki hisselerinin korunması, değerinin yükseltilmesi ve yeterli kar payı dağıtımı olanaklarının saptanmasıdır.[272]

---

[271] Oktay Güvemli, **Kurumlar Topluluğunun Muhasebe, Finansman, Vergi ve Ticaret Hukuku Açısından Yönetimi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, 1993, s. 39.

[272] **a.g.e**, s. 39.

2.2.2.3.2.2. Finansal Tabloların Konsolidasyonuna İlişkin Esaslar

Muhasebe biliminde analiz çalışmalarının odak noktası olan temel finansal tablolar bilanço ve gelir tablosudur. Bilanço (Balance Sheet), başka bir deyişle finansal durum tablosu (Statement of Financial Position), işletmelerin belirli bir anda varlık ve kaynak yapısını gösteren finansal tablodur. Gelir tablosu (Income Statement), başka bir deyişle kar/zarar tablosu (Statement of Profit/Loss) ise bir işletmenin belirli bir dönemde gelir ve giderlerini sınıflandırarak işletmenin finansal performansını gösteren finansal tablodur.

Çalışmanın bu bölümünde konsolide bilanço ve konsolide gelir tablosu üzerinde durulacaktır. Ancak bu finansal tablolara geçmeden önce konsolidasyon işlemlerinin önemli bir süreci olan eliminasyon kavramından bahsedilecektir.

2.2.2.3.2.2.1. Eliminasyon Kavramı

Ana ortaklığın bireysel (solo) finansal tabloları düzenlendiğinde, işletmenin kar/zarar durumunu etkileyen grup içi işlemlerin detayı görünmemektedir. Örneğin, piyasa bedelinin üzerinde mal ve hizmet satışı söz konusu ise ana ortaklığın karı gerçek durumu yansıtmayarak olduğundan fazla görünecektir. Bu handikapın ortadan kaldırılması için konsolide finansal tablolar hazırlanırken ana ortaklığın karını artırıcı nitelik taşıyan grup içi işlemler elimine edilmekte ve dolayısıyla ana ortaklığın doğru finansal tablolarına ulaşılabilmektedir.[273]

Eliminasyon bir arındırma işlemi olarak tanımlanabilmektedir. Konsolide finansal tabloların düzenlenmesinde söz konusu arındırma işlemi önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Bir şirketler topluluğunun üyeleri arasındaki işlemlere konsolide finansal tablolarda yer verilmemektedir. Söz konusu finansal tablolarda varlıklar, yükümlülükler, gelir ve giderlerin, sadece üçüncü kişilerle ilgili olanlarına yer verilmektedir. Bağlı ortaklıklar arasında ve ana ortaklıkla bağlı ortaklıklar arasında gerçekleştirilmiş olan ticari faaliyetler nedeniyle solo finansal tablolara yansıyan tutarlar konsolide finansal tablolara yansıtılmamak için elimine edilmektedir (arındırılmaktadır). Eliminasyon neticesinde konsolide finansal tablolarda sadece grup dışından üçüncü şahıslarla olan ilişkilerden doğan borç ve alacaklar kalmaktadır.[274]

---

[273] Nalan Akdoğan, TMS-5 Konsolide Finansal Tablolar Standardının İncelenmesi ve Bir Örnek Uygulama, **Muhasebe ve Denetime Bakış,** S.5 (Ekim 2001), s.17.

[274] İdil Kaya, **Konsolide Finansal Tablolar**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2011, s. 14.

Aşağıdaki tabloda konsolide finansal tabloların hazırlanması sürecinde gerçekleştirilen eliminasyon işlemlerinin başlıcalarına değinilmiştir:

Tablo 15: Eliminasyon İşlemleri

İşlem Tipi	Etkilenen Finansal Tablo(lar)	İşlemin Tanımı
Cari hesap eliminasyonu	Bilanço	Grup şirketleri arasındaki mal/hizmet alım/satım işlemleri neticesinde oluşan alacak/borç bakiyelerinin karşılıklı olarak silinmesi
Mal alış/satış eliminasyonu	Bilanço / Gelir Tablosu	Grup şirketleri arasında gerçekleşen stok alış/satış işlemlerinin ve varsa kar marjlarının karşılıklı olarak silinmesi
Hizmet alış/satış eliminasyonu	Bilanço / Gelir Tablosu	Grup şirketleri arasında gerçekleşen hizmet alış/satış işlemlerinin ve varsa kar marjlarının karşılıklı olarak silinmesi
Duran varlık alış/satış eliminasyonu	Bilanço / Gelir Tablosu	Grup şirketleri arasında amortismana tabi iktisadi kıymet alış/satış işlemlerinin ve varsa kar marjları ile amortisman farklarının karşılıklı olarak silinmesi ve düzeltilmesi
Temettü eliminasyonu	Bilanço	Bağlı ortaklıkların finansal performansları sonucu ana ortaklığa ödedikleri kar paylarının karşılıklı olarak silinmesi
Sermaye finansal yatırım eliminasyonu	Bilanço	Ana ortaklığın bilançosundaki finansal yatırım hesabı ile bağlı ortaklığın özkaynak tutarının karşılıklı olarak silinmesi
Kontrol gücü olmayan paylar	Bilanço / Gelir Tablosu	Ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki sahiplik oranının dışında kalan payların belirlenmesi
Şerefiye	Bilanço	Transfer edilen bedelin edinilen tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değerini aşan kısmının UFRS 3 uyarınca belirlenmesi

2.2.2.3.2.2.2. Konsolide Bilanço ve Gelir Tablosu

Ana ortaklık ve bu ana ortaklık ile kontrol ilişkisi içerisinde olan bağlı ortaklıklar, iştirakler ve iş ortaklıklarının her birinin ayrı tüzel kişilikleri bulunmaktadır. Dolayısıyla söz konusu işletmelerin her birinin kendisine ait solo bilançoları bulunmaktadır. Konsolide bilanço ise bu işletmelerin düzenlemiş olduğu solo bilançoların, grubun oluşturduğu ekonomik bütünün safi varlığını ifade edecek biçimde birleştirilmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır.[275] Konsolide bilanço, aynı ortak grubunun yönetimine ve denetimine tabi olan işletmelerin her birinin solo halinde düzenlediği bilançolarının, finansal durum ve faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla ve birleştirme tekniği kullanılarak bir araya getirilmiş olan bir finansal tablo olarak nitelendirilmektedir. Konsolide gelir tablosu ise bir ortaklık grubunun denetimi ve yönetimi altında bulunan işletmelerin solo olarak düzenlemiş oldukları gelir tablolarının grubun çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla ve birleştirme tekniği

[275] Fevzi Sürmeli, Ana Şirket İle Bağlı Şirketler Arasındaki Bilanço: Konsolide Bilanço, **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**, C. IX, S. 2 (Haziran 1973), s. 182, (Çevrimiçi), http://libra.anadolu.edu.tr/makaleler/eitia1973_9_2/14324.pdf , (Erişim: 22.01.2017)

kullanılarak bir araya getirilmiş olan diğer bir finansal tablo olarak nitelendirilmektedir.[276]

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken ana ortaklık, finansal tablolarda yer alan kalemleri (varlıklar, borçlar, özkaynaklar, gelirler ve giderler) satır satır birleştirmektedir. Gruba ilişkin finansal bilgilerin tek bir ekonomik işletme olarak ifade edilebilmesi için aşağıdaki prosedürler uygulanmaktadır:[277]

- Ana ortaklığın ve bağlı ortaklıklarının varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir, gider ve nakit akışlarına ait benzer kalemleri birleştirilmektedir,
- Ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarlar elimine edilmektedir,
- Grup işletmeleri arasındaki işlemlerle ilgili grup içi varlık, borç, özkaynak, gelir, gider ve nakit akışlarının tümü elimine edilmektedir.

Aşağıdaki tabloda konsolidasyon işlemleri sırasında karşılaşılan sorunlardan bazılarına değinilmiştir:

Tablo 16: Konsolidasyon İşlemlerinde Karşılaşılan Sorunlar

İşlemler	Muhtemel Sorunlar
İşlem 1) Bütün grup şirketlerinin finansal tablolarının birleştirilmesi	- Tek tip muhasebe politikaların uygulanamaması - Raporlama dönemlerinin farklı olması - Grup şirketlerinin başka ülkelerde olması - Grup yapısında yaşanan değişimler
İşlem 2) Grup içerisinde gerçekleşmiş olan işlemlerin ve cari hesapların elimine edilmesi	- Grup içi işlem zararlarının bulunması - Vergi etkileri - Sınıflandırılması güç olan grup içi işlemlerin bulunması
İşlem 3) Ana ortaklığın grup şirketlerindeki yatırımlarının elimine edilmesi, şerefiye ve işletme birleşmeleri ile ilgili diğer düzeltmelerin yapılması	- İşletme birleşmelerine ilişkin düzeltme kayıtları - Şerefiyenin değer düşüklüğü
İşlem 4) Kapsamlı gelir ve özkaynak kalemlerinin kontrol gücü olmayan paylara dağıtılması	- Etkin sahiplik oranının belirlenmesi - Kontrol gücü olmayan payların belirlenmesinde kullanılacak yöntemin belirlenmesi

Kaynak: Grant Thornton LLP, A Practical Guide to Applying IFRS 10 Consolidated Financial Statements, 2012, s. 52, (Çevrimiçi), https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/18919-gti-ifrs-10-report-upd-2.pdf , (Erişim: 23.01.2017)

[276] Güvemli, **a.g.e**, s. 37.
[277] UFRS 10 , Konsolide Finansal Tablolar, md. B86.

2.2.2.3.2.3. Finansal Tabloların Konsolidasyonunda Kullanılan Yöntemler

Grup şirketlerinin finansal tablolarının konsolidasyonunun gerçekleştirilmesinde temel olarak üç yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemler literatürde tam konsolidasyon, oransal konsolidasyon ve özkaynak yöntemi olarak adlandırılmaktadır. UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardının yayınlanması ile iş ortaklıklarının konsolide finansal tablolara dahil edilmesi sırasında UMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar standardı uyarınca kullanılan oransal konsolidasyon yönteminin kullanımı son bulmuş olup gerek iştiraklerdeki ve gerekse de iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesinde özkaynak yönteminin kullanılması kabul edilmiştir. Ancak UFRS 11 uyarınca bazı istisnalar dışında Müşterek Anlaşmaların konsolidasyonunda kullanılıyor olmasından ötürü çalışmanın bu bölümünde oransal konsolidasyon yönteminden de bahsedilecektir. Yukarıda sıralanmış yöntemlerin dışında çıkarların (menfaatlerin) birleştirilmesi yöntemi de çalışmanın bu bölümünde bahsedilecek diğer bir husustur.

Çalışmanın önceki bölümünde kontrol kavramından bahsedilmiştir. Grup şirketlerinin konsolide finansal tablolara dahil edilmesi sırasında kullanılacak olan yöntemlerin kontrol kavramıyla direkt ilişkisi bulunmaktadır. Çalışmanın sonraki bölümünde konu detaylandırılacaktır.

2.2.2.3.2.3.1. Tam Konsolidasyon

Bir işletmeler grubu içerisindeki ana ortaklığın (parent company) tek başına kontrol ettiği diğer grup şirketleri konsolide finansal tablolara tam konsolidasyon yöntemi kullanılarak dahil edilmektedir.

Tam konsolidasyon, bağlı ortaklıkların konsolide finansal tablolara dahil edilerek grup işletmenin tek bir ekonomik birim gibi gösterilmesini sağlayan yöntemdir.[278] Tam konsolidasyonda ana ortaklığın finansal durum tablosunda varlıklarında yer alan iştirak tutarları, bağlı ortaklığın sermayesinden mahsup edilmektedir. Yapılacak olan bu eliminasyon kaydından sonra her iki işletmenin varlıkları ve borçları birleştirilmektedir. Bağlı ortaklığın ilgili dönemde elde etmiş olduğu kardan ana ortaklığa düşen kısım alınır ve özkaynaklarda birleştirilmek suretiyle konsolidasyon gerçekleştirilmektedir.[279] Kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlar ayrı kalemler olarak konsolide bilanço ve gelir tablosunda gösterilmektedir.

[278] Kaya, **a.g.e.**, s. 53.
[279] Güvemli, **a.g.e**, s. 37.

Teorinin anlaşılabilmesi için tam konsolidasyon ile ilgili olarak aşağıda bir örnek uygulama sunulmuştur. Uygulamanın yalın olması açısından eliminasyonlar kısıtlı tutulmuştur.

A ve B işletmelerinin sermaye yapıları ve bireysel finansal tabloları aşağıda gösterildiği gibidir:

Tablo 17: A ve B İşletmelerinin Sermaye Yapıları (Tam Konsolidasyon)

İşletmeler	Sermayedarlar									
	X A.Ş.		(A) İşletmesi		Y A.Ş.		Z A.Ş.		Toplam	
	Tutar	Oran	Tutar	Oran	Tutar	Oran	Tutar	Oran	Tutar	Oran
(A) İşletmesi	130.000	%90,91	-	-	13.000	%9,09	-	-	143.000	%100
(B) İşletmesi	-	-	50.000	%86,21	-	-	8.000	%13,79	58.000	%100

Tablo 18: A ve B İşletmelerinin Solo UFRS Bilançoları (Tam Konsolidasyon)

BİLANÇO (UFRS)		
31.12.2016	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**
Dönen Varlıklar	**133.160**	**210.000**
Nakit ve Nakit Benzerleri	1.800	1.000
Finansal Yatırımlar	23.160	5.000
Ticari Alacaklar	65.000	140.000
Diğer Alacaklar	15.000	9.000
Stoklar	24.000	50.000
Diğer Dönen Varlıklar	4.200	5.000
Duran Varlıklar	**206.800**	**68.500**
Ticari Alacaklar	1.800	300
Diğer Alacaklar	24.000	1.700
Finansal Yatırımlar	55.000	-
Maddi Duran Varlıklar	108.000	60.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	12.000	3.000
Diğer Duran Varlıklar	6.000	3.500
TOPLAM VARLIKLAR	**339.960**	**278.500**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**114.960**	**164.000**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	6.000	40.000
Ticari Borçlar	42.000	60.000
Diğer Borçlar	9.000	17.500
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	57.960	46.500
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**37.000**	**34.500**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	18.000	10.000
Diğer Borçlar	9.000	5.000
Uzun Vadeli Karşılıklar	7.000	15.000
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	3.000	4.500
Özkaynaklar	**188.000**	**80.000**
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	**188.000**	**80.000**
Ödenmiş Sermaye	143.000	58.000
Geçmiş Yıllar Karları	20.000	10.000
Net Dönem Karı	25.000	12.000
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	**-**	**-**
TOPLAM KAYNAKLAR	**339.960**	**278.500**

Tablo 19: A ve B İşletmelerinin Solo UFRS Gelir Tabloları (Tam Konsolidasyon)

GELİR TABLOSU (UFRS)		
01.01 - 31.12.2016	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**
Satışlar	390.000	525.000
Satışların Maliyeti (-)	(240.000)	(350.000)
BRÜT KAR	**150.000**	**175.000**
Faaliyet Giderleri (-)	(114.000)	(120.000)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	54.000	19.000
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(45.000)	(39.000)
ESAS FAALİYET KARI	**45.000**	**35.000**
Finansman Giderleri (-)	(9.200)	(13.000)
VERGİ ÖNCESİ KAR	**35.800**	**22.000**
Vergi Gideri	**(10.800)**	**(10.000)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(10.800)	(10.000)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	-	-
DÖNEM KARI	**25.000**	**12.000**

Kontrol ile ilgili diğer etkenlerin göz ardı edilerek sermaye yapıları incelendiğinde B işletmesinin A işletmesinin bir bağlı ortaklığı olduğu görülmektedir. Bu nedenle A işletmesinin konsolide finansal tabloları hazırlanırken B işletmesi tam konsolidasyon yöntemi ile konsolidasyona dahil olacaktır. Yine sermaye yapıları incelendiğinde A işletmesinin B işletmesinin %100'üne sahip olmadığından kontrol gücü olmayan paylara düşen tutarların hesaplanması gerekecektir. Azınlık payı (kontrol gücü olmayan paylar) hesaplaması aşağıdaki gibidir:

Tablo 20: B İşletmesi Azınlık Payı Hesaplaması (Tam Konsolidasyon)

Hesap	**B İşletmesi**	**A İşletmesi Payı (%86,21)**	**Azınlık Payı (%13,79)**
Sermaye	58.000	50.000	8.000
Geçmiş Yıllar Karları	10.000	8.621	1.379
Net Dönem Karı	12.000	10.345	1.655
TOPLAM	**80.000**	**68.966**	**11.034**

Yukarıdaki hesaplamaya göre azınlık paylarına ilişkin konsolidasyon kaydı aşağıdaki gibi olacaktır: [280]

İşletme	**Mali Tablo**	**Hesap**	**Borç**	**Alacak**
B İşletmesi	Bilanço	Sermaye	8.000	
B İşletmesi	Gelir Tablosu	Net Dönem Karı	1.655	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları	1.379	
A İşletmesi	Bilanço	Kontrol Gücü Olmayan Paylar		11.034
(2) Azınlık payı hesaplaması				

[280] UFRS kayıtlarının gerçekleştirileceği hesapların bazılarının yerel hesap planlarında bulunmamasından ötürü çalışma içerisinde gösterilecek örnek uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen muhasebe kayıtlarında hesap numarası ve ayrıca gerekmedikçe tarih bilgisi kullanılmayacaktır.

A ana ortaklık ve B bağlı ortaklığının finansal tablolarının birleştirilmesi işleminden sonra azınlık payına ilişkin düzeltmenin yanı sıra finansal yatırım iştirak eliminasyonu yapılmalıdır.

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Sermaye	50.000	
A İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar		50.000
(1) Finansal yatırım sermaye eliminasyonu				

Bu kayıtlardan sonra A işletmesinin konsolide finansal tabloları aşağıdaki gibi oluşur:

Tablo 21: A İşletmesi Konsolide UFRS Bilançosu (Tam Konsolidasyon)

BİLANÇO (UFRS)						
31.12.2016	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**		**Konsolide**
				1	**2**	
Dönen Varlıklar	**133.160**	**210.000**	**343.160**	**-**	**-**	**343.160**
Nakit ve Nakit Benzerleri	1.800	1.000	2.800			2.800
Finansal Yatırımlar	23.160	5.000	28.160			28.160
Ticari Alacaklar	65.000	140.000	205.000			205.000
Diğer Alacaklar	15.000	9.000	24.000			24.000
Stoklar	24.000	50.000	74.000			74.000
Diğer Dönen Varlıklar	4.200	5.000	9.200			9.200
Duran Varlıklar	**206.800**	**68.500**	**275.300**	**(50.000)**	**-**	**225.300**
Ticari Alacaklar	1.800	300	2.100			2.100
Diğer Alacaklar	24.000	1.700	25.700			25.700
Finansal Yatırımlar	55.000	-	55.000	(50.000)		5.000
Maddi Duran Varlıklar	108.000	60.000	168.000			168.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	12.000	3.000	15.000			15.000
Diğer Duran Varlıklar	6.000	3.500	9.500			9.500
TOPLAM VARLIKLAR	**339.960**	**278.500**	**618.460**	**(50.000)**	**-**	**568.460**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**114.960**	**164.000**	**278.960**	**-**	**-**	**278.960**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	6.000	40.000	46.000			46.000
Ticari Borçlar	42.000	60.000	102.000			102.000
Diğer Borçlar	9.000	17.500	26.500			26.500
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	57.960	46.500	104.460			104.460
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**37.000**	**34.500**	**71.500**	**-**	**-**	**71.500**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	18.000	10.000	28.000			28.000
Diğer Borçlar	9.000	5.000	14.000			14.000
Uzun Vadeli Karşılıklar	7.000	15.000	22.000			22.000
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	3.000	4.500	7.500			7.500
Özkaynaklar	**188.000**	**80.000**	**268.000**	**(50.000)**	**-**	**218.000**
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	**188.000**	**80.000**	**268.000**	**(50.000)**	**(11.034)**	**206.966**
Ödenmiş Sermaye	143.000	58.000	201.000	(50.000)	(8.000)	143.000
Geçmiş Yıllar Karları	20.000	10.000	30.000		(1.379)	28.621
Net Dönem Karı	25.000	12.000	37.000		(1.655)	35.345
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	**-**	**-**	**-**		**11.034**	**11.034**
TOPLAM KAYNAKLAR	**339.960**	**278.500**	**618.460**	**(50.000)**	**-**	**568.460**

Tablo 22: A İşletmesi Konsolide UFRS Gelir Tablosu (Tam Konsolidasyon)

GELİR TABLOSU (UFRS)						
01.01 - 31.12.2016	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**		**Konsolide**
				1	**2**	
Satışlar	390.000	525.000	915.000			915.000
Satışların Maliyeti (-)	(240.000)	(350.000)	(590.000)			(590.000)
BRÜT KAR	**150.000**	**175.000**	**325.000**	**-**	**-**	**325.000**
Faaliyet Giderleri (-)	(114.000)	(120.000)	(234.000)			(234.000)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	54.000	19.000	73.000			73.000
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(45.000)	(39.000)	(84.000)			(84.000)
ESAS FAALİYET KARI	**45.000**	**35.000**	**80.000**	**-**	**-**	**80.000**
Finansman Giderleri (-)	(9.200)	(13.000)	(22.200)			(22.200)
VERGİ ÖNCESİ KAR	**35.800**	**22.000**	**57.800**	**-**	**-**	**57.800**
Vergi Gideri	**(10.800)**	**(10.000)**	**(20.800)**	**-**	**-**	**(20.800)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(10.800)	(10.000)	(20.800)			(20.800)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	-	-	-			-
DÖNEM KARI	**25.000**	**12.000**	**37.000**	**-**	**-**	**37.000**
Dönem Karının Dağılımı						
Ana Ortaklık Payları	25.000	12.000	37.000	-	(1.655)	35.345
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-	-	-	1.655	1.655

2.2.2.3.2.3.2. Oransal Konsolidasyon

Oransal konsolidasyon yöntemi, konsolidasyona dahil edilecek grup şirketlerinin varlıkları üzerinde birden fazla kurumun söz sahibi olduğu durumlarda uygulanmaktadır.[281] Oransal konsolidasyon yönteminin uygulama esasları şöyle sıralanabilir:[282]

- Konsolide finansal durum tablosunda, ana ortaklığın finansal durum tablosunda yer alan iş ortaklıklarına ait yatırım tutarı ile iş ortaklıklarının finansal durum tablosunda ana ortaklığa ait olan özkaynaklar arındırılmaktadır,
- İş ortaklıklarının varlıkları, borçları, gelirleri ve giderlerinden ana ortaklığa düşen paylar neticesinde konsolide finansal tablolara dahil edilmektedir,
- Grup içi işlemler, gerçekleşmemiş gelirler ve herhangi bir değer düşüklüğünden kaynaklanmayan zararlar ana ortaklığın payı oranında konsolide finansal tablolardan elimine edilmektedir,
- İş ortaklığının kar dağıtımına ilişkin ödenecek olan vergiler 12 nolu UMS'ye göre muhasebeleştirilirmektedir.

Önceki bölümde de belirtildiği üzere UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardının yayınlanması ile iş ortaklıklarının konsolide finansal tablolara dahil edilmesi sırasında UMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar standardı

[281] **a.g.e**, s. 47.
[282] Kaya, **a.g.e.**, s. 108.

uyarınca kullanılan oransal konsolidasyon yönteminin kullanımı son bulmuştur. Oransal konsolidasyon yöntemi yerine özkaynak yönteminin kullanılmasının finansal tablolara bazı etkileri oluşmuştur. Aşağıdaki tabloda söz konusu etkiler özetlenmiştir:

Tablo 23: Oransal Konsolidasyon Yerine Özkaynak Yönteminin Kullanılmasının Etkileri

Finansal Tablolar	Muhasebeleştirme Yöntemindeki Değişiklikten Ortaya Çıkan Etkiler
Finansal Durum Tablosu	Raporlanmış tutarlar işletmenin iş ortaklığındaki her bir varlık ve yükümlülük için önceden belirlenmiş oranlar ile hesaplanan payı düzeyine düşecek ve bu nedenle brüt varlık ve yükümlülük azalacaktır. İş ortaklığındaki yatırım tek bir kalemde toplanacaktır.
Kapsamlı Gelir Tablosu	Raporlanmış tutarlar işletmenin iş ortaklığındaki her bir gelir ve gider için önceden belirlenmiş oranlar ile hesaplanan payı düzeyine düşecek ve bu nedenle toplam gelir ve toplam gider azalacaktır. Net karda bir değişiklik olmayacaktır.
Özkaynak Değişim Tablosu	Özkaynak değişim tablosunda bir değişiklik olmayacaktır.
Nakit Akış Tablosu	Raporlanmış faaliyetlerden, yatırımlardan ve finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları işletmenin iş ortaklığındaki oranlar ile hesaplanan faaliyetlerden, yatırımlardan ve finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları payı düzeyine düşecektir. İş ortaklıklarından elde edilecek temettü nakit akışı olarak sunulacaktır.

Kaynak: PKF International, IFRS 11 – Joint Arrangements, IFRS Update 2, 2012, s. 3, (Çevrimiçi), http://www.pkf.com/media/856492/update2.pdf , (Erişim: 24.01.2017)

Teorinin anlaşılabilmesi için oransal konsolidasyon ile ilgili olarak aşağıda bir örnek uygulama sunulmuştur. Uygulamanın yalın olması açısından dönem içerisinde eliminasyon gerektirecek bir işlem olmadığı varsayılmıştır:

A işletmesi ile B işletmesi 2016 yılında bir araya gelerek 100.000 TL sermayeli C işletmesini kurmuşlardır. C işletmesi A ve B işletmelerinden ayrı tüzel kişiliğe sahip olup %50 payı A işletmesine, %50 payı B işletmesine aittir. A ve B işletmeleri aralarında yaptıkları anlaşmaya binaen C işletmesini müştereken kontrol etmektedirler. A, B ve C işletmelerinin 31.12.2016 tarihli finansal tabloları aşağıdaki gibidir:

Tablo 24: A, B ve C İşletmelerinin Solo UFRS Finansal Tabloları (Oransal Konsolidasyon)

BİLANÇO (UFRS)			
31.12.2016	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**	**C İşletmesi**
Dönen Varlıklar	**241.176**	**380.664**	**189.000**
Nakit Ve Nakit Benzerleri	20.880	29.160	17.040
Ticari Alacaklar	118.896	183.264	100.200
Stoklar	101.400	168.240	71.760
Duran Varlıklar	**141.600**	**132.000**	**93.600**
İş Ortaklıkları	50.000	50.000	-
Maddi Duran Varlıklar	91.600	82.000	93.600
TOPLAM VARLIKLAR	**382.776**	**512.664**	**282.600**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**185.176**	**264.624**	**169.400**
Finansal Borçlar	65.856	74.784	59.800
Ticari Borçlar	119.320	189.840	109.600
Özkaynaklar	**197.600**	**248.040**	**113.200**
Ödenmiş Sermaye	142.000	200.000	100.000
Geçmiş Yıllar Karı	22.000	13.000	-
Net Dönem Karı	33.600	35.040	13.200
TOPLAM KAYNAKLAR	**382.776**	**512.664**	**282.600**
GELİR TABLOSU (UFRS)			
01.01 - 31.12.2016	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**	**C İşletmesi**
Hasılat	885.720	1.040.760	543.300
Satışların Maliyeti (-)	(855.000)	(969.960)	(486.720)
BRÜT KAR	**30.720**	**70.800**	**56.580**
Faaliyet Giderleri (-)	(17.520)	(93.720)	(43.080)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	34.560	69.240	4.680
ESAS FAALİYET KARI	**47.760**	**46.320**	**18.180**
Esas Faaliyet Dışı Finansal Giderler (-)	(5.760)	(2.520)	(1.680)
VERGİ ÖNCESİ KAR	**42.000**	**43.800**	**16.500**
Dönem vergi gideri (-)	(8.400)	(8.760)	(3.300)
DÖNEM KARI	**33.600**	**35.040**	**13.200**

C işletmesinin sermayesinin %50'şer olarak A ve B işletmelerine ait olmasından ötürü A ve B işletmelerinin konsolide finansal tabloları hazırlanırken C işletmesinin finansal tabloları %50 oran ile dahil olacaktır. İş ortaklığı sermaye eliminasyonu şu şekilde yapılır:

İşletme	**Mali Tablo**	**Hesap**	**Borç**	**Alacak**
C İşletmesi	Bilanço	Sermaye	50.000	
A İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar		50.000
İş ortaklığı sermaye eliminasyonu				
İşletme	**Mali Tablo**	**Hesap**	**Borç**	**Alacak**
C İşletmesi	Bilanço	Sermaye	50.000	
B İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar		50.000
İş ortaklığı sermaye eliminasyonu				

Buna göre A ve B işletmelerinin konsolide finansal tabloları aşağıdaki gibi olacaktır:

Tablo 25: A ve B İşletmelerinin Konsolide UFRS Finansal Tabloları (Oransal Konsolidasyon)

BİLANÇO (UFRS)									
31.12.2016	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**	**C İşletmesi**	**Kombine 1 (A+%50C)**	**Kombine 2 (B+%50C)**	**UFRS Kayıtları**		**Konsolide A**	**Konsolide B**
						AC	**BC**		
Dönen Varlıklar	**241.176**	**380.664**	**189.000**	**335.676**	**475.164**	**-**	**-**	**335.676**	**475.164**
Nakit Ve Nakit Benzerleri	20.880	29.160	17.040	29.400	37.680			29.400	37.680
Ticari Alacaklar	118.896	183.264	100.200	168.996	233.364			168.996	233.364
Stoklar	101.400	168.240	71.760	137.280	204.120			137.280	204.120
Duran Varlıklar	**141.600**	**132.000**	**93.600**	**188.400**	**178.800**	**(50.000)**	**(50.000)**	**138.400**	**128.800**
İş Ortaklıkları	50.000	50.000	-	50.000	50.000	(50.000)	(50.000)	-	-
Maddi Duran Varlıklar	91.600	82.000	93.600	138.400	128.800			138.400	128.800
TOPLAM VARLIKLAR	**382.776**	**512.664**	**282.600**	**524.076**	**653.964**	**(50.000)**	**(50.000)**	**474.076**	**603.964**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**185.176**	**264.624**	**169.400**	**269.876**	**349.324**	**-**	**-**	**269.876**	**349.324**
Finansal Borçlar	65.856	74.784	59.800	95.756	104.684			95.756	104.684
Ticari Borçlar	119.320	189.840	109.600	174.120	244.640			174.120	244.640
Özkaynaklar	**197.600**	**248.040**	**113.200**	**254.200**	**304.640**	**(50.000)**	**(50.000)**	**204.200**	**254.640**
Ödenmiş Sermaye	142.000	200.000	100.000	192.000	250.000	(50.000)	(50.000)	142.000	200.000
Geçmiş Yıllar Karı	22.000	13.000	-	22.000	13.000			22.000	13.000
Net Dönem Karı	33.600	35.040	13.200	40.200	41.640			40.200	41.640
TOPLAM KAYNAKLAR	**382.776**	**512.664**	**282.600**	**524.076**	**653.964**	**(50.000)**	**(50.000)**	**474.076**	**603.964**

GELİR TABLOSU (UFRS)									
01.01 - 31.12.2016	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**	**C İşletmesi**	**Kombine 1 (A+%50C)**	**Kombine 2 (B+%50C)**	**UFRS Kayıtları**		**Konsolide A**	**Konsolide B**
						AC	**BC**		
Hasılat	885.720	1.040.760	543.300	1.157.370	1.312.410			1.157.370	1.312.410
Satışların Maliyeti (-)	(855.000)	(969.960)	(486.720)	(1.098.360)	(1.213.320)			(1.098.360)	(1.213.320)
BRÜT KAR	**30.720**	**70.800**	**56.580**	**59.010**	**99.090**	**-**	**-**	**59.010**	**99.090**
Faaliyet Giderleri (-)	(17.520)	(93.720)	(43.080)	(39.060)	(115.260)			(39.060)	(115.260)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	34.560	69.240	4.680	36.900	71.580			36.900	71.580
ESAS FAALİYET KARI	**47.760**	**46.320**	**18.180**	**56.850**	**55.410**	**-**	**-**	**56.850**	**55.410**
Esas Faaliyet Dışı Finansal Giderler (-)	(5.760)	(2.520)	(1.680)	(6.600)	(3.360)			(6.600)	(3.360)
VERGİ ÖNCESİ KAR	**42.000**	**43.800**	**16.500**	**50.250**	**52.050**	**-**	**-**	**50.250**	**52.050**
Dönem vergi gideri (-)	(8.400)	(8.760)	(3.300)	(10.050)	(10.410)			(10.050)	(10.410)
DÖNEM KARI	**33.600**	**35.040**	**13.200**	**40.200**	**41.640**	**-**	**-**	**40.200**	**41.640**

2.2.2.3.2.3.3. Özkaynak Yöntemi

Bir işletmeler grubu içerisindeki ana ortaklığın tek başına kontrol etmediği ancak üzerinde önemli etkiye sahip olduğu diğer grup şirketleri (iştirakler ve iş ortaklıkları) konsolide finansal tablolara özkaynak yöntemi kullanılarak dahil edilmektedir.

Özkaynak yöntemi iştirakteki yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilerek, sonrasında bu tutarın yatırım yapılan iştirakin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği ve böylece yatırımcı işletmenin kar veya zararının yatırım yapılan işletmenin kar veya zararından kendisine düşen payı kapsadığı muhasebeleştirme yöntemidir.[283] Tanımdan da anlaşılacağı üzere yatırım yapan işletme yatırım yapılan işletmeyi ilk muhasebeleştirme sırasında yatırım tutarı ile finansal tablolarına almakta ve sonraki ölçümlerde yatırım yapılan işletmedeki değişimlere göre yatırım tutarını artırıp azaltmaktadır. Örneğin yatırım yapılan işletmenin hissedarlarına dağıtacağı kar payları defter değerini azaltacaktır.

Özkaynak yöntemiyle ilgili olarak çalışmanın UMS 28 standardının inceleneceği bölümlerinde daha detaylı bilgi verilecek olup teorinin anlaşılabilmesi için aşağıda bir örnek uygulama sunulmuştur. Uygulamanın yalın olması açısından eliminasyonlar kısıtlı tutulmuştur:

A işletmesi B işletmesinin %25 hissesini nakit olarak 125.000 TL bedel ile 30 Eylül 2015 tarihinde satın almıştır. B işletmesi 31 Aralık 2015 ve 2016 tarihlerinde sona eren dönemlere ilişkin finansal tablolarında sırasıyla 210.000 TL net kar ve 125.000 TL net zarar açıklamıştır. İştirakin edinimi sırasında yapılması gereken kayıt ile 2015 ve 2016 performanslarının yansıması aşağıdaki gibi olacaktır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Bilanço	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	125.000	
A İşletmesi	Bilanço	Bankalar		125.000
İştirakin ilk muhasebeleştirmesi (30 Eylül 2015)				

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Bilanço	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	52.500	
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından Paylar		52.500
B İşletmesinin 31.12.2015 Karından A'nın Payına Düşen (210.000 X %25) = 52.500				

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Zararlarından Paylar	31.250	
A İşletmesi	Bilanço	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar		31.250
B İşletmesinin 31.12.2016 Zararından A'nın Payına Düşen (125.000 X %25) = 31.250				

Yukarıdaki kayıtların finansal tablolara yansıması aşağıdaki gibi olacaktır:

[283] UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar, md. 2.

Tablo 26: A İşletmesinin Konsolide UFRS Finansal Tabloları (Özkaynak Yöntemi)

A İŞLETMESİ BİLANÇO (UFRS)	30.09.2015			31.12.2015 (*)	İştirak Etkisi	31.12.2015	31.12.2016 (*)	İştirak Etkisi	31.12.2016
	İştirak İktisabı Öncesi	İştirak İktisabı	İştirak İktisabı Sonrası						
Dönen Varlıklar	**579.830**	**(125.000)**	**454.830**	**451.663**	**-**	**451.663**	**509.560**	**-**	**509.560**
Nakit Ve Nakit Benzerleri	238.708	(125.000)	113.708	125.079		125.079	160.115		160.115
Ticari Alacaklar	204.673		204.673	176.490		176.490	188.844		188.844
Stoklar	136.449		136.449	150.094		150.094	160.601		160.601
Duran Varlıklar	**150.400**	**125.000**	**275.400**	**290.440**	**52.500**	**342.940**	**326.396**	**(31.250)**	**295.146**
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	-	125.000	125.000	125.000	52.500	177.500	177.500	(31.250)	146.250
Maddi Duran Varlıklar	150.400		150.400	165.440		165.440	148.896		148.896
TOPLAM VARLIKLAR	**730.230**	**-**	**730.230**	**742.103**	**52.500**	**794.603**	**835.956**	**(31.250)**	**804.706**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**167.350**	**-**	**167.350**	**174.135**	**-**	**174.135**	**156.722**	**-**	**156.722**
Finansal Borçlar	74.500		74.500	72.000		72.000	64.800		64.800
Ticari Borçlar	92.850		92.850	102.135		102.135	91.922		91.922
Özkaynaklar	**562.880**	**-**	**562.880**	**567.968**	**52.500**	**620.468**	**679.234**	**(31.250)**	**647.984**
Ödenmiş Sermaye	400.000		400.000	400.000		400.000	400.000		400.000
Geçmiş Yıllar Karı	112.000		112.000	112.000		112.000	220.468		220.468
Net Dönem Karı (Zararı)	50.880		50.880	55.968	52.500	108.468	58.766	(31.250)	27.516
TOPLAM KAYNAKLAR	**730.230**	**-**	**730.230**	**742.103**	**52.500**	**794.603**	**835.956**	**(31.250)**	**804.706**

A İŞLETMESİ GELİR TABLOSU (UFRS)	30.09.2015			31.12.2015 (*)	İştirak Etkisi	31.12.2015	31.12.2016 (*)	İştirak Etkisi	31.12.2016
	İştirak İktisabı Öncesi	İştirak İktisabı	İştirak İktisabı Sonrası						
Hasılat	718.300		718.300	790.130		790.130	829.637		829.637
Satışların Maliyeti (-)	(488.800)		(488.800)	(537.680)		(537.680)	(564.564)		(564.564)
BRÜT KAR	**229.500**	**-**	**229.500**	**252.450**	**-**	**252.450**	**265.073**	**-**	**265.073**
Faaliyet Giderleri (-)	(80.100)		(80.100)	(88.110)		(88.110)	(92.516)		(92.516)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	22.000		22.000	24.200		24.200	25.410		25.410
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar	-		-	-	52.500	52.500	-	(31.250)	(31.250)
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	**171.400**	**-**	**171.400**	**188.540**	**52.500**	**241.040**	**197.967**	**(31.250)**	**166.717**
Esas Faaliyet Dışı Finansal Giderler (-)	(107.800)		(107.800)	(118.580)		(118.580)	(124.509)		(124.509)
VERGİ ÖNCESİ KAR (ZARAR)	**63.600**	**-**	**63.600**	**69.960**	**52.500**	**122.460**	**73.458**	**(31.250)**	**42.208**
Dönem vergi gideri (-)	(12.720)		(12.720)	(13.992)		(13.992)	(14.692)		(14.692)
DÖNEM KARI (ZARARI)	**50.880**	**-**	**50.880**	**55.968**	**52.500**	**108.468**	**58.766**	**(31.250)**	**27.516**

(*) Özkaynak yöntemiyle değerlenen yatırımın finansal performans etkisi öncesi mali tablo

2.2.2.3.2.3.4. Çıkarların (Menfaatlerin) Birleştirilmesi

Çıkarların (Menfaatlerin) birleştirilmesi yönteminde varlıklar, borçlar ve birleşmeye konu olan işletmenin faaliyet sonuçları herhangi bir düzeltme yapılmaksızın defter değerleri ile konsolide finansal tablolara dahil edilmektedir. Bu yöntemin kullanımındaki temel amaç, birleşen işletmelerin birleşmeden sonra müştereken sahip olunmakla birlikte, sanki aynı işletmelere eskiden olduğu üzere devam ediyormuş gibi muhasebeleştirilmesidir. Çıkarların birleştirilmesi yöntemi, satın alma bedelinin nakit ve benzeri şekilde ödenmesi durumunda değil, ancak hisse senetlerinin değişimi yoluyla olması halinde kullanılmaktadır.[284]

2.2.3. UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar

UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar (IFRS 11 Joint Arrangements) standardının inceleneceği bu bölümde standardın tarihsel gelişimi, standart ile ilgili kavramlar ve standardın teorik çerçevesi hakkında bilgiler aktarılacaktır.

2.2.3.1. Standardın Tarihsel Gelişimi

UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standardının temelleri E 35 İş Ortaklıklarındaki Payların Raporlanması Taslak Metni'ne dayanmaktadır. UMSKO Aralık 1989'da E 35 İş Ortaklıklarındaki Payların Raporlanması Taslak Metni'ni (Exposure Draft E 35 Financial Reporting of Interests in Joint Ventures) yayınlayarak kamunun görüşüne sunmuştur. Gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde Aralık 1990'da UMS 31 İş Ortaklıklarındaki Payların Raporlanması (IAS 31 Financial Reporting of Interests in Joint Ventures) standardı yayınlanmış ve 1 Ocak 1992 tarihinden itibaren uygulanmasına karar verilmiştir.[285] Standart o tarihten günümüze kadar aşağıdaki değişikliklere uğramıştır:

---

[284] Aziz Kağıtçı, Anonim Ortaklıklarda Birleşme Süreci ve Muhasebeleştirme Yöntemlerinde Meydana Gelen Gelişmeler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. XII, S. 1-2 (2009), s. 43, (Çevrimiçi), http://sbmyod.selcuk.edu.tr/sumbtd/article/view/210/201 , (Erişim: 24.01.2017)

[285] Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias31 ,(Erişim: 26.01.2017)

Şekil 23: UFRS 11 Kronolojisi

Kaynak: Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias31 , (Erişim: 26.01.2017)

2.2.3.2. Kavramlar

UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standardında geçen kavramlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 27: UFRS 11 Kavramları

Müşterek Anlaşma (Joint Arrangement)	• İki veya daha fazla tarafın üzerinde müşterek kontrole sahip olduğu anlaşmadır.
Müşterek Kontrol (Joint Control)	• Bir anlaşma üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılmasıdır. Bu kontrol sadece ilgili faaliyetlere ilişkin kararların kontrolü paylaşan tarafların oy birliği ile mutabakatını gerektirdiği durumlarda vardır.
Müşterek Faaliyet (Joint Operation)	• Müşterek anlaşmanın müşterek kontrolüne sahip tarafların bu anlaşmayla ilgili varlıklar üzerinde haklara ve borçlara ilişkin yükümlülüklere sahip oldukları müşterek anlaşmadır.
Müşterek Faaliyet Katılımcısı (Joint Operator)	• Müşterek faaliyet üzerinde müşterek kontrole sahip olan katılımcı taraftır.
İş Ortaklığı (Joint Venture)	• Müşterek kontrole sahip olan tarafların, anlaşmanın net varlıkları üzerinde haklarının bulunduğu müşterek anlaşmadır.
İş Ortaklığı Katılımcısı (Joint Venturer)	• İş ortaklığı üzerinde müşterek kontrole sahip olan katılımcı taraftır.
Müşterek Anlaşma Tarafı (Party to a Joint Arrangement)	• Müşterek anlaşma üzerinde müşterek kontrole sahip olup olmadığına bakılmaksızın söz konusu anlaşmaya iştirak eden işletmedir.
Ayrı Araç (Separate Vehicle)	• İşletmelerin tüzel kişiliğine sahip olup olmadığına bakılmaksızın ayrı tüzel kişi işletmeler ya da böyle olduğu kabul edilen işletmeler de dahil olmak üzere ayrı olarak tanımlanabilir finansal yapıdır.

Kaynak: IFRS 11 Joint Arrangements, Appendix A, (Çevrimiçi), http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2016/ifrs11.pdf , (Erişim: 26.01.2017)

2.2.3.3. Standardın Teorik Çerçevesi

UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standardı incelendiğinde aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi bir teorik çerçeve kullanıldığı görülmektedir:

Şekil 24: UFRS 11 Teorik Çerçeve

Kaynak: IFRS 11 Joint Arrangements, (Çevrimiçi), http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2016/ifrs11.pdf , (Erişim: 26.01.2017)

Önceki bölümde de belirtildiği üzere UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardı daha önce iş ortaklıklarının muhasebeleştirilmesine ilişkin ilkelerini açıklayan UMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar Standardının yerini almıştır. Standart müşterek kontrol edilen anlaşmaların muhasebeleştirilmesine ilişkin ilkeleri Müşterek Faaliyetler ve İş Ortaklıkları sınıflandırması yaparak açıklamaktadır. Standart ile iş ortaklıklarındaki payların muhasebeleştirilmesinde daha önceden kullanılan oransal konsolidasyon yöntemi terk edilerek özkaynak yöntemi kullanımına geçilmiştir.

2.2.3.3.1. UMS 31 ile UFRS 11 Arasındaki Farklar

Aşağıdaki tabloda UMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar Standardı ile UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardı arasındaki temel farklılıklar gösterilmiştir:

Tablo 28: UMS 31 ile UFRS 11 Arasındaki Farklar

Temel Değişim	UMS 31	UFRS 11
Sınıflandırma Sayısı ve Tipi		
UFRS 11 kapsamında: - Sınıflandırmalar üçten ikiye indirilmiştir, - Müşterek kontrol edilen işletmeler iş ortaklıkları olarak isimlendirilmiştir, - Müşterek kontrol edilen faaliyetler ile varlıklar müşterek faaliyetler olarak isimlendirilmiştir.	1.Müşterek kontrol edilen işletmeler, 2.Müşterek kontrol edilen faaliyetler, 3.Müşterek kontrol edilen varlıklar.	1.İş Ortaklığı, 2.Müşterek Faaliyet.
Sınıflandırma Tayini		
Yalnızca işletme yapısı veya yasal şekle göre tayin işlemi son bulmuştur.	Ayrı bir işletmenin kurulduğu her müşterek anlaşma müşterek kontrol edilen işletme olarak sınıflandırılır.	Bir müşterek anlaşma uyarınca ayrı bir işletme kurulması tek başına müşterek faaliyetin sınıflandırmasını belirleyemez.
Sonraki Ölçüm		
İş ortaklıkları için tek muhasebeleştirme yöntemi özkaynak yöntemi olmuştur. Oransal konsolidasyon yöntemi iş ortaklığı tanımına uyan yapılar için kaldırılmıştır.	Müşterek kontrol edilen işletmelerin sonraki ölçümlerinde özkaynak veya oransal konsolidasyon yöntemlerinden herhangi biri kullanılabilir.	İş ortaklıklarının sonraki ölçümlerinde sadece özkaynak yöntemi kullanılabilir.
Müşterek Kontrolün Tanımı		
UFRS 10 kapsamında yapılmış olan yeni kontrol tanımı UFRS 11 kapsamındaki müşterek kontrol tanımını doğrudan etkilemektedir. Müşterek anlaşmaya ilişkin faaliyetlerin belirlenmesi, ilgili faaliyetin hangi tarafça kontrol edildiğinin belirlenmesi adına önemli hale gelmiştir.	Bir işletmenin faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla, söz konusu işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür.	Yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kaldığı veya bu getirilerde hak sahibi olduğu, aynı zamanda bu getirileri yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücüyle etkileme imkanına sahip olduğu durumda, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol etmektedir.

Kaynak: BDO International, IFRS 11 Joint Arrangements, 2013, s. 12, (Çevrimiçi), https://www.bdo.global/getattachment/Services/Audit-Assurance/IFRS/Need-to-Know/Need-to-Know-IFRS-11-Joint-Arrangements-(print)-(1).pdf.aspx?lang=en-GB (Erişim: 26.01.2017)

2.2.3.3.2. Müşterek Anlaşmaların Sınıflandırılması

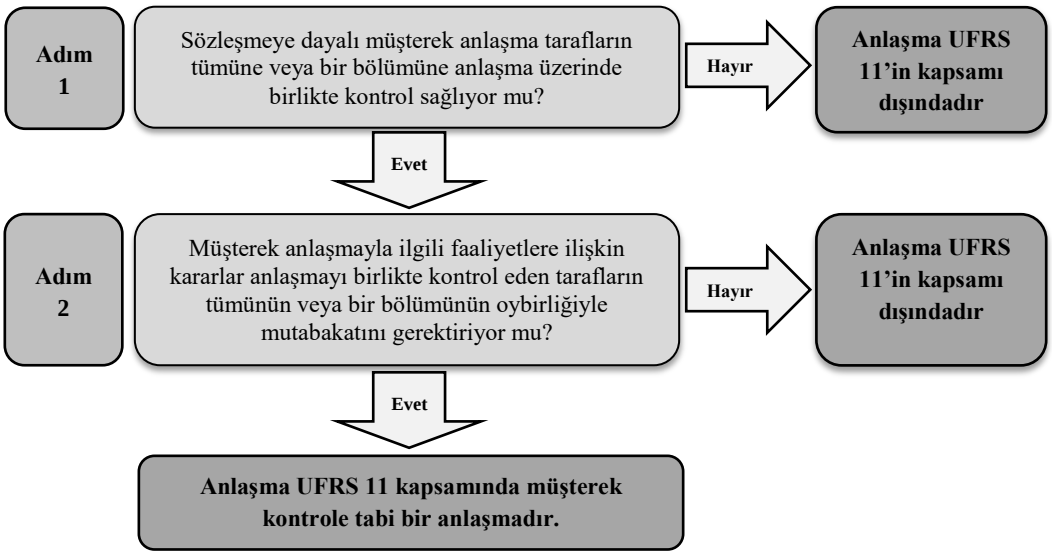
UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standardı müşterek kontrol edilen anlaşmaların muhasebeleştirilmesine ilişkin ilkeleri müşterek faaliyetler ve iş ortaklıkları şeklinde temel bir ayrım ile değerlendirmektedir. Çalışmanın bu bölümünde standardın müşterek faaliyetlere ilişkin yaptığı ayrım incelenecektir. Ancak incelemeye geçilmeden önce müşterek kontrol kavramından bahsedilmesi gerekmektedir.

2.2.3.3.2.1. Müşterek Kontrol

Önceki bölümde de belirtildiği üzere UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standardı müşterek anlaşmayı iki veya daha fazla tarafın üzerinde müşterek kontrole sahip olduğu anlaşma olarak tanımlamaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere bir anlaşmanın müşterek anlaşma olabilmesi için öncelikle tarafların anlaşmayı müştereken kontrol etmesi gerekmektedir. Müştereken kontrolün bulunmadığı bir anlaşma standart uyarınca müşterek anlaşma olarak değerlendirilmemektedir.

Standart uyarınca bir anlaşma üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılması halinde müşterek kontrolden söz edilebilmektedir. Müşterek kontrol, ilgili faaliyetlere ilişkin kararların kontrolü paylaşan tarafların oy birliği ile mutabakatı neticesinde alınabilmesi durumudur.[286] Aşağıdaki şekilde müşterek kontrolün değerlendirilmesine ilişkin bir model sunulmuştur:

Şekil 25: İki Adımlı Müşterek Kontrol Modeli

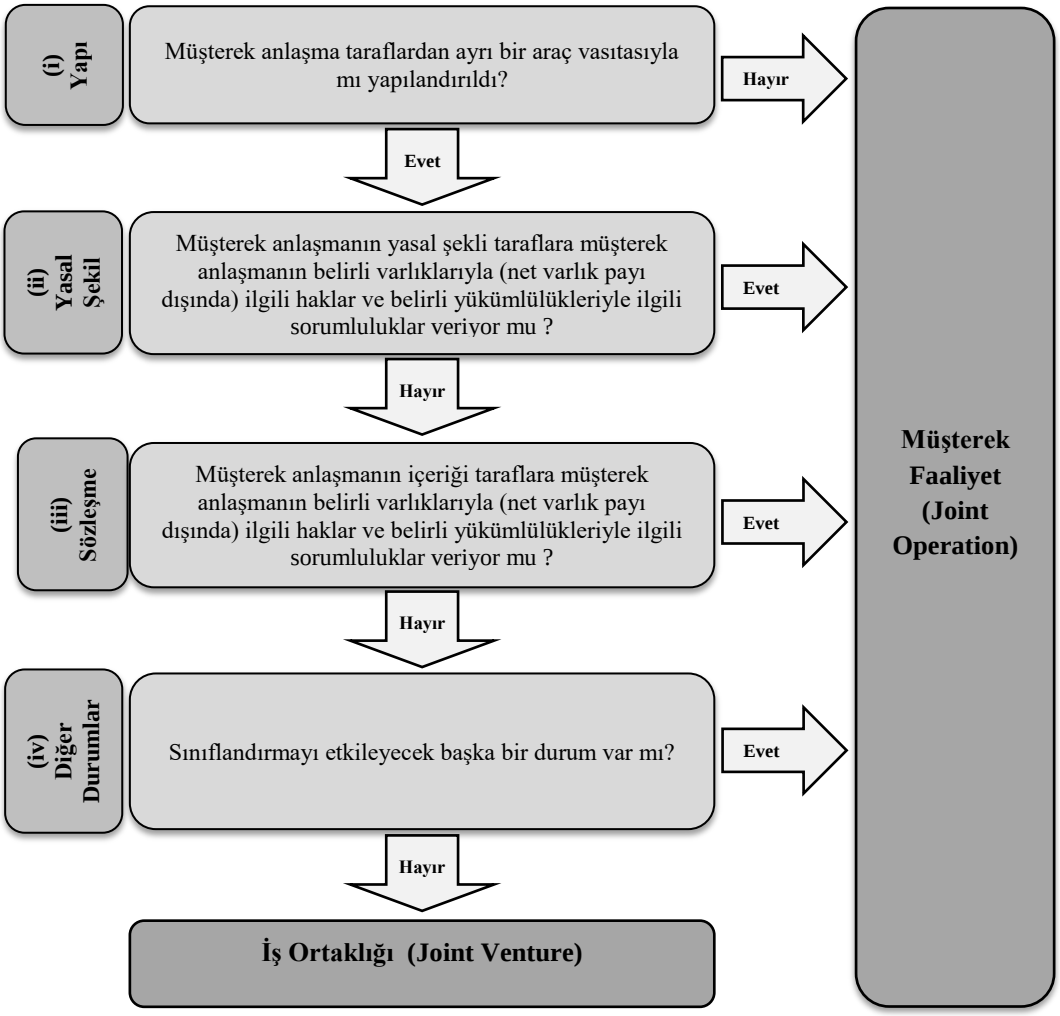
Kaynak: BDO International, **a.g.e.**, s. 22

2.2.3.3.3. Müşterek Faaliyetler (Joint Operations) ve İş Ortaklıkları (Joint Ventures)

UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standardı müşterek kontrol edilen anlaşmaların muhasebeleştirilmesine ilişkin ilkeleri müşterek faaliyetler ve iş ortaklıkları şeklinde temel bir ayrım ile değerlendirmektedir. Aşağıdaki şekilde iş ortaklıkları ile müşterek faaliyetlerin sınıflandırılmasına ilişkin bir akış şeması gösterilmektedir:

[286] UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar, md. 7.

Şekil 26: Müşterek Anlaşmaların Sınıflandırılması

Kaynak: BDO International, **a.g.e.**, s. 38

Yukarıdaki şekil incelendiğinde müşterek anlaşmalarının hangi sınıfta değerlendirileceğini nihai olarak tarafların müşterek anlaşma üzerindeki hak ve yükümlülüklerinin sınırlarının belirleyeceği söylenebilmektedir.

Ayrı bir araç vasıtasıyla yapılmayan anlaşmalar doğrudan müşterek faaliyet olarak sınıflandırılacaktır. Bu tür durumlarda, tarafların söz konusu anlaşmayla ilgili varlıklar üzerindeki hakları ile borçlara ilişkin yükümlülüklerini ve tarafların ilgili giderlere karşılık gelen yükümlülüklerini ve hasılatlarını sözleşmeye bağlı anlaşma belirlemektedir. Ancak ayrı bir araç vasıtasıyla yapılan her müşterek anlaşma bir iş ortaklığı olarak sınıflandırılmamaktadır. Müşterek anlaşmanın ayrı bir araç vasıtasıyla yapılandırılması durumunda söz konusu ayrı aracın hukuki şekli, sözleşmeye dayalı anlaşma hükümleri ile diğer durum ve koşullar değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmeler neticesinde tarafların:

- Anlaşmaya ilişkin varlıklar üzerindeki haklar ve borçlara ilişkin yükümlülüklere sahip olduğu belirlenirse müşterek faaliyet,
- Anlaşmaya ilişkin net varlıklara üzerindeki haklara sahip olduğu belirlenirse iş ortaklığı

sınıflandırması yapılır. [287]

Teorinin anlaşılabilmesi için müşterek anlaşmaların muhasebeleştirilmelerine ilişkin bir örnek uygulama sunulacaktır. Özkaynak yönteminin çalışmanın önceki bölümünde açıklanmış olmasından ötürü örnek sadece müşterek faaliyetleri kapsayacaktır:

A ve B işletmeleri bir işin yapılması için %50 - %50'lik paylarla müşterek faaliyet yapmışlar ve AB müşterek ortaklığını oluşturmuşlardır. Müşterek faaliyet katılımcıları olan taraflar bina yatırımı ve bununla ilgili banka kredisi dışında bütün varlıklarda yarı yarıya haklara ve borçlar üzerinde de yarı yarıya yükümlülüklere sahiptir. A işletmesinin bina yatırımının tamamı üzerinde hak sahibi olması, ancak aynı zamanda bina için alınan banka kredisinin tamamından da yükümlü olması yönünde taraflar anlaşmıştır. AB müşterek ortaklığının 31.12.2016 tarihli bilançosu aşağıdaki gibidir:[288]

Tablo 29: AB İşletmesi Bilanço (Müşterek Faaliyet)

AB İşletmesi Bilanço 31.12.2016	
Dönen Varlıklar	**448.000**
Nakit ve Nakit Benzerleri	44.000
Ticari Alacaklar	284.000
Stoklar	120.000
Duran Varlıklar	**204.800**
Demirbaşlar	6.000
Demirbaşlar Birikmiş Amortisman (-)	(1.200)
Binalar	200.000
Toplam Varlıklar	**652.800**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**552.000**
Ticari Borçlar	152.000
Banka Kredileri	400.000
Özkaynaklar	**100.800**
Ödenmiş Sermaye	100.000
Geçmiş Yıllar Karları	800
Toplam Kaynaklar	**652.800**

AB müşterek ortaklığının 31.12.2016 tarihli bilançosunun müşterek faaliyet katılımcılarına bölüştürülmesi şu şekilde gerçekleştirilecektir:

[287] UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar, B19-21.
[288] Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, **a.g.e.**, s. 100-101.

Tablo 30: AB İşletmesi Bilançosunun Bölüştürülmesi (Müşterek Faaliyet)

Bilanço 31.12.2016	AB	A'nın Payı		B'nin Payı	
Dönen Varlıklar	**448.000**		**224.000**		**224.000**
Nakit ve Nakit Benzerleri	44.000	44.000 X %50	22.000	44.000 X %50	22.000
Ticari Alacaklar	284.000	284.000 X %50	142.000	284.000 X %50	142.000
Stoklar	120.000	120.000 X %50	60.000	120.000 X %50	60.000
Duran Varlıklar	**204.800**		**202.400**		**2.400**
Demirbaşlar	6.000	6.000 X %50	3.000	6.000 X %50	3.000
Demirbaşlar Birikmiş Amortisman (-)	(1.200)	(1.200) X %50	(600)	(1.200) X %50	(600)
Binalar	200.000	200.000 X %100	200.000	200.000 X %0	-
Toplam Varlıklar	**652.800**		**426.400**		**226.400**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**552.000**		**376.000**		**176.000**
Ticari Borçlar	152.000	152.000 X %50	76.000	152.000 X %50	76.000
Banka Kredileri	400.000	400.000 X %75 (*)	300.000	400.000 X %25 (*)	100.000
Özkaynaklar	**100.800**		**50.400**		**50.400**
Ödenmiş Sermaye	100.000	100.000 X %50	50.000	100.000 X %50	50.000
Geçmiş Yıllar Karları	800	800 X %50	400	800 X %50	400
Toplam Kaynaklar	**652.800**		**426.400**		**226.400**

(*) AB'nin Binalar için kullandığı kredi 200.000 TL'dir. Geri kalan kredi bakiyesi olan 200.000 TL eşit olarak dağıtıldığında A'nın toplam krediden payı 200.000 + 100.000 = 300.000 TL, B'nin toplam krediden payı ise 100.000 TL olarak hesaplanmaktadır.

2.2.4. UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar

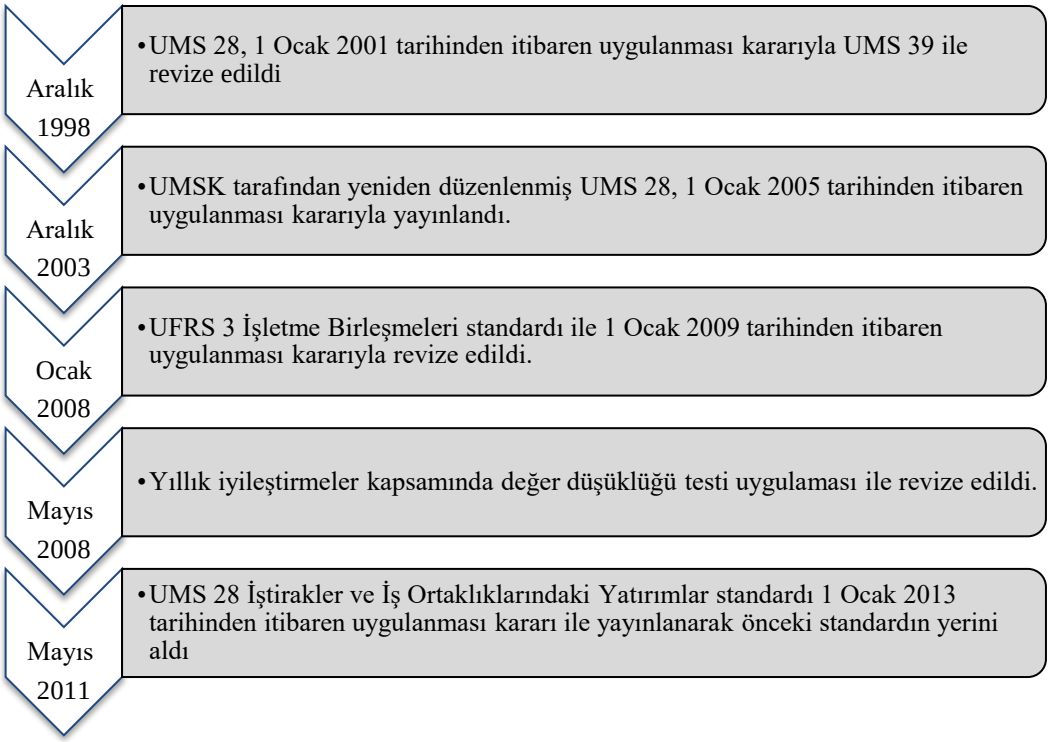
UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar (IAS 28 Investments in Associates and Joint Ventures) standardının inceleneceği bu bölümde standardın tarihsel gelişimi, standart ile ilgili kavramlar ve standardın teorik çerçevesi hakkında bilgiler aktarılacaktır.

2.2.4.1. Standardın Tarihsel Gelişimi

UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardının temelleri E 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi Taslak Metni'ne dayanmaktadır. UMSKO, Temmuz 1986'da E 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi Taslak Metni (Exposure Draft E28 Accounting for Investments in Associates and Joint Ventures) yayınlayarak kamunun görüşüne sunmuştur. Gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde Nisan 1989'da UMS 28 İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi (IAS 28 Accounting for Investments in Associates) standardı yayınlanmış ve 1 Ocak 1990 tarihinden itibaren

uygulanmasına karar verilmiştir.[289] Standart o tarihten günümüze kadar aşağıdaki değişikliklere uğramıştır:

Şekil 27: UMS 28 Kronolojisi

Kaynak: Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias28 , (Erişim: 02.02.2017)

2.2.4.2. Kavramlar

Bu bölümde UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardında geçen kavramlar üzerinde durulacaktır. Öncelikle standart içerisinde bulunan kavramlar bölümünde hangi kavramların açıklandığı belirtilecek olup akabinde bu kavramlardan bazıları teorik olarak irdelenecektir. UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardında geçen kavramlar aşağıdaki gibidir:

[289] Deloitte Touche Tohmatsu Limited, (Çevrimiçi), https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias28, (Erişim: 02.02.2017)

Tablo 31: UMS 28 Kavramları

İştirak (Associate)	• Yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmedir.
Konsolide Finansal Tablolar (Consolidated Financial Statements)	• Ana ortaklığın ve bağlı ortaklıklarının varlıklarının, borçlarının, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmeninki gibi sunulduğu grup finansal tablolarıdır.
Özkaynak Yöntemi (Equity Method)	• Yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği ve sonrasında bu tutarın yatırım yapılan işletmenin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği bir muhasebe yöntemidir. Yatırımcı işletmenin kar veya zararı, yatırım yapılan işletmenin kar veya zararından kendisine düşen payı; yatırımcı işletmenin diğer kapsamlı karı, yatırım yapılan işletmenin diğer kapsamlı kârından kendisine düşen payı kapsamaktadır.
Müşterek Anlaşma (Joint Arrangement)	• İki veya daha fazla tarafın üzerinde müşterek kontrole sahip olduğu anlaşmadır.
Müşterek Kontrol (Joint Control)	• Bir anlaşma üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılmasıdır. Bu kontrol sadece ilgili faaliyetlere ilişkin kararların kontrolü paylaşan tarafların oy birliği ile mutabakatını gerektirdiği durumlarda vardır.
İş Ortaklığı (Joint Venture)	• Müşterek kontrole sahip olan tarafların, anlaşmanın net varlıkları üzerinde haklarının bulunduğu müşterek anlaşmadır.
İş Ortaklığı Katılımcısı (Joint Venturer)	• İş ortaklığı üzerinde müşterek kontrole sahip olan katılımcı taraftır.
Önemli Etki (Significant Influence)	• Yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikalarının belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile müşterek kontrol etme gücünü ifade etmemektedir.

Kaynak: IAS 28 Investments in Asscociates and Joint Ventures, md. 3, (Çevrimiçi), http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2016/ias28.pdf , (Erişim: 02.02.2017)

2.2.4.3. Standardın Teorik Çerçevesi

UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardı incelendiğinde aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi bir teorik çerçeve kullanıldığı görülmektedir:

Şekil 28: UMS 28 Teorik Çerçeve

Kaynak: IAS 28 Investments in Asscociates and Joint Ventures, (Çevrimiçi), http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2016/ias28.pdf , (Erişim: 02.02.2017)

2.2.4.3.1. İştirak ve Önemli Etki Kavramları

UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardı uyarınca yatırımcının üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmeler "İştirak" olarak değerlendirilmektedir. Aynı standartta yatırımcının yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikalarının belirlenmesine ilişkin kararlara tek başına ya da bir başka taraf ile müşterek kontrol etme durumları dışındaki katılma gücü ise "Önemli Etki" olarak nitelendirilmektedir.[290] İştirakler ile çalışmanın önceki bölümlerinde açıklanmış olan iş ortaklıkları arasında benzerlikler bulunmaktadır. Ancak bu iki yatırım tipi gerek önemli etki hususu ve gerekse de iş ortaklıklarının bir sözleşmeye dayalı olmasından ötürü birbirinden ayrılmaktadır.

Standart uyarınca yatırımcının doğrudan ya da bağlı ortaklıkları vasıtasıyla dolaylı olarak yatırım yaptığı işletmenin oy hakkının %20'si ya da daha fazlasını tutması durumunda aksi durumlar açıkça ortaya konulmadığı sürece yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etkisinin bulunduğu kabul edilmektedir. Aksi durumda, yani yatırımcının doğrudan ya da bağlı ortaklıkları vasıtasıyla dolaylı olarak yatırım yaptığı işletmenin oy hakkının %20'sinden daha azını tutması durumunda ise aksi durumlar açıkça ortaya konulmadığı sürece yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etkisinin bulunmadığı kabul edilmektedir. Bir yatırımcı işletmenin yatırım yaptığı işletmeye başka bir yatırımcının önemli tutarda veya mutlak çoğunlukla sahip olması, yatırımcı işletmenin önemli etkiye sahip olmasına engel teşkil etmeyebilmektedir. Aşağıdaki hususların bir ya da birden fazlasının varlığı halinde bir işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilir:[291]

a) Yatırım yapılan işletmenin yönetim kurulu ya da eşdeğer idari organında temsil edilme,
b) Temettüler ya da diğer dağıtım kararları dahil olmak üzere, işletmenin politika belirleme süreçlerine katılma,
c) Yatırımcı işletme ile yatırım yapılan işletme arasında önemli işlemlerin gerçekleştirilmesi,
d) İşletmeler arasında yönetici personel değişimi veya
e) İşletme için gerekli teknik bilginin sağlanması.

[290] UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar, md. 3.
[291] UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar, md. 5-6.

Önemli etki hususu ile ilgili olarak pratikte karşılaşılan durumlara dair örnekler aşağıda verilmiştir:

- A işletmesi B işletmesinin %25 hissesine sahiptir. B işletmesinin yönetim kurulu 8 üyeden oluşmakta ve yönetim kurulunda A işletmesini temsilen 2 üye bulunmaktadır. Eğer yönetim kurulu kararlarında A işletmesinin üyelerinin bir etkisi yoksa, başka bir deyişle yönetim kurulu kararlarında geri kalan 6 üyenin oyları çoğunluğu sağlıyorsa, A işletmesinin %25 hissesine sahip olmasına rağmen B işletmesi üzerinde önemli etkisinin olduğu söylenemez.
- A işletmesi B işletmesinin %10 hissesine sahiptir. B işletmesinin yönetim kurulu 8 üyeden oluşmakta ve yönetim kurulunda A işletmesini temsilen 2 üye bulunmaktadır. Eğer yönetim kurulu kararlarında A işletmesinin üyelerinin etkisi varsa, başka bir deyişle yönetim kurulu kararlarında geri kalan 6 üyenin oyları A işletmesinin temsilcilerinin oylarına göre belirleniyorsa, A işletmesinin %10 hissesine sahip olmasına rağmen B işletmesi üzerinde önemli etkisinin olduğu söylenebilir.
- A işletmesi B işletmesinin %15 hissesine sahiptir. B işletmesinin perakende olarak sattığı malların piyasadaki en önemli üreticisi A işletmesi olup B işletmesi sattığı malların tamamını maliyet avantajları nedeniyle A işletmesinden tedarik etmektedir. Ayrıca A işletmesi B işletmesinin fiyatlandırma politikalarına teknik destek sağlamaktadır. Böyle bir durumda A işletmesinin %15 hissesine sahip olmasına rağmen B işletmesi üzerinde önemli etkisinin olduğu söylenebilir.
- A işletmesi B işletmesinin %80, C işletmesinin %10 hissesine sahiptir. B işletmesinin de C işletmesinin sermayesindeki payı %17'dir. A işletmesinin C işletmesi üzerinde önemli etkisinin olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi esnasında B işletmesinin C işletmesindeki payları da değerlendirlmelidir. Basitçe ifade etmek gerekirse A işletmesinin B işletmesindeki payları nedeniyle C işletmesinde dolaylı olarak sahip olduğu %13,60 (%80 X %17) oranındaki pay ile doğrudan sahip olduğu %10'luk hissenin toplamı olan %23,60 oranı dikkate alınmalıdır.
- DEF işletmesi KLM işletmesinin %17'sine sahiptir. Ayrıca başka herhangi bir hissedarın sahip olmadığı bir opsiyonu elinde tutmaktadır. Söz konusu opsiyon DEF işletmesine, KLM işletmesinin %10 hissesini daha satın alma hakkı

vermektedir. Raporlama tarihi itibarıyla, herhangi bir koşula bağlı olmaksızın opsiyon kullanılabilir durumdadır. DEF işletmesinin KLM işletmesi üzerinde önemli etkisinin olup olmadığı belirlenirken, raporlama tarihi itibarıyla kullanılabilir olan opsiyon sözleşmesi de dikkate alınmalıdır. Eğer opsiyon kullanılmış olsaydı, DEF işletmesi KLM işletmesinde %27'lik bir paya sahip olacaktı. %27'lik bir pay söz konusu olduğunda da aksi açıkça ortaya konmadıkça DEF işletmesinin önemli etkisinin olduğu kabul edilmektedir.[292]

Çalışmanın önceki bölümlerinde ortaklık yatırımlarının UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesinde hangi standartların dikkate alınacağı belirtilmiştir. Konunun pekişmesi açısından aşağıdaki tabloda ortaklık yatırımlarının UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesinde dikkate alınması gereken standartlar bir arada verilmiştir:

Tablo 32: Ortaklık Yatırımlarının UFRS Uyarınca Muhasebeleştirilmesi

Oy Hakkı	Yatırımcının Durumu	Yatırım Yapılan Şirkete İlişkin Sınıflandırma	Uygulanacak Muhasebe Yöntemi
% 20'den küçük	Kontrol gücü ve önemli etki yok	Bağlı Menkul Kıymet	Maliyet Yöntemi veya UFRS 9
% 20 - % 50 arası	*Önemli etki var*	*İştirak*	*UMS 28 Özkaynak Yöntemi*
% 50'den büyük	Kontrol gücü var	Bağlı Ortaklık	UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar
Müşterek anlaşma	Müşterek Kontrol	*İş Ortaklığı*	*UMS 28 Özkaynak Yöntemi*
		Müşterek Faaliyet	İlgili UMS/UFRS'ler

Kaynak: Hakkı Fındık ve Fatih Şentürk, Ortaklık Yatırımlarının IAS/IFRS'e Göre Finansal Tablolarda Sunulması, **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**, C. LI, S. 597 (2014), s. 76, (Çevrimiçi), http://docplayer.biz.tr/1660234-Ortaklik-yatirimlarinin-ias-ifrs-e-gore (...), (Erişim: 04.02.2017)

Bir işletmenin bir iştirakteki önemli etkisini kaybetmesi, bu iştirakin finansal ve faaliyet politikalarına ilişkin kararlarına katılma gücünü yitirmesi durumunda gerçekleşmektedir. Önemli etkinin kaybedilmesi, sahiplik düzeylerinde mutlak veya göreceli bir değişim ile olabileceği gibi böyle bir değişiklik gerçekleşmeksizin de meydana gelebilmektedir. Örneğin, bir iştirakin; devlet, mahkeme, kayyum ya da bir düzenleyici otoritenin kontrolüne geçmesi durumunda önemli etki ortadan kalkabilmektedir. Önemli etkinin ortadan kalkması, sözleşmeye bağlı bir anlaşmanın sonucu olarak da gerçekleşebilmektedir.[293]

---

[292] Bruce Mackenzie, Allan Lombard, Danie Coetsee, Tapiwa Njikizana ve Raymond Chamboko, **Applying IFRS for SMEs**, New Jersey: John Wiley & Sons, 2011, s. 108-109, Aktaran: Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, **a.g.e.**, s. 109

[293] UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar, md. 9.

2.2.4.3.2. Özkaynak Yönteminin Uygulanması

Çalışmanın UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardının açıklandığı bölümde özkaynak yöntemi üzerinde durulmuş ve bir işletmenin tek başına kontrol etmediği ancak üzerinde önemli etkiye sahip olduğu yatırımlarını konsolide finansal tablolarına özkaynak yöntemini kullanarak dahil etmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak işletmenin UFRS 10'un istisna hükümlerine göre konsolide finansal tablo hazırlamaktan muaf olan bir ana ortaklık olması veya aşağıda yer alan tüm durumlara uyması halinde özkaynak yönteminin uygulanması zorunlu değildir: [294]

i. İşletmenin bir başka işletme tarafından kısmen veya tamamen sahip olunan bir bağlı ortaklık olması ve işletmenin oy verme yetkisi olmayanlar da dahil olmak üzere, diğer ortaklarının özkaynak yöntemi uygulanmadığı konusunda bilgilendirilmiş ve buna itiraz edilmemiş olması,

ii. İşletmenin borçlanma araçlarının veya özkaynağa dayalı finansal araçlarının kamuya açık bir piyasada (yerel, bölgesel, yurtiçi, yurtdışı, tezgah üstü piyasalar olabilir) işlem görmemesi,

iii. İşletmenin, kamuya açık bir piyasada işlem görmek üzere herhangi bir finansal araç ihraç etmek amacıyla, finansal tabloları ile bir sermaye piyasası düzenleyici kuruluşa ya da benzeri bir kuruluşa başvurmamış olması veya böyle bir başvuru süreci ve hazırlığı içinde olmaması,

iv. İşletmenin nihai ya da ara düzeydeki ana ortaklığı konumundaki işletmenin, UFRS'lere uygun konsolide finansal tablolar hazırlayarak kamuoyunun bilgisine sunması.

Özkaynak yöntemi, yatırımcının yaptığı yatırımı ilk muhasebeleştirme esnasında elde etme maliyeti ile kayıtlarına almasını ve sonrasında kayıtlı tutarı yatırımın net varlıklarındaki payına düşecek kısmını yansıtacak şekilde düzeltmesini öngörmektedir. Yatırımcının kar/zararı ile diğer kapsamlı geliri yatırımın kar/zararı ile diğer kapsamlı gelirinden kendisine düşen payı kapsamaktadır.[295] Standart uyarınca özkaynak yönteminin uygulanmasına ilişkin hükümler şu şekilde özetlenebilir:

[294] UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar, md. 17.
[295] UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar, md. 3.

Tablo 33: UMS 28 Uyarınca Özkaynak Yönteminin Uygulanması

Bölüm	Açıklama
Md. 33	Özkaynak yönteminin uygulanmasında yatırım yapılan işletmenin en güncel finansal tabloları kullanılır. Yatırım yapılan işletmenin raporlama dönemi sonunun yatırımcınınkinden farklı olduğu durumlarda yatırımcının kullanımı için yatırım yapılan işletme tarafından yatırımcının raporlama tarihi itibarıyla finansal tabloları hazırlanır.
Md. 34	Yatırım yapılan işletmenin finansal tablolarının yatırımcının raporlama tarihinden farklı bir tarihte hazırlandığı durumlarda söz konusu tarih ile yatırımcının finansal tablolarının hazırlandığı tarih arasında gerçekleşen önemli işlem ve olayların etkilerinin yansıtılması için gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.
Md. 35	Yatırımcının finansal tabloları benzer işlemler ve benzer koşullardaki diğer olaylar için tek tip muhasebe politikaları benimsenerek hazırlanmalıdır.
Md. 36	Yatırım yapılan işletmenin benzer işlemler ve benzer koşullardaki olaylar için yatırımcının uyguladığının dışında muhasebe politikaları uygulaması durumunda yatırımcı özkaynak yöntemini uygularken yatırım yapılan işletmenin finansal tablolarını kendi finansal tabloları ile uyumlu hale getirmek için gerekli düzeltmeleri yapar.
Md. 10	Özkaynak yöntemine göre yatırım yapılan işletme başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilir. Edinme tarihinden sonra ise yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kar veya zararındaki payı yatırımın defter değeri artırılarak ya da azaltılarak finansal tablolara yansıtılır. Yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kar veya zararından alacağı pay, yatırımcının kar veya zararı olarak muhasebeleştirilir. Maddi duran varlıkların yeniden değerlemesi ya da yabancı para çevrim farkları yatırım yapılan işletmenin diğer kapsamlı karında değişikliğe neden olur. Bu değişikliklerden yatırımcıya düşen pay oranında yatırımın defter değeri düzeltilir.
Md. 12	Potansiyel oy haklarının veya potansiyel oy hakkını içeren diğer türev araçların varlığı durumunda, yatırımcının yatırım yapılan işletmedeki payı potansiyel oy haklarının ve diğer türev araçların kullanılması ya da dönüştürülmesi imkanları dikkate alınmadan mevcut sahiplik durumuna göre belirlenir.
Md. 37	Yatırım yapılan işletmenin ihraç ettiği ve yatırımcı dışındaki tarafların elinde bulunan imtiyazlı hisse senetlerinin bulunması ve bunların özkaynak olarak sınıflandırılmış olması halinde kar payı dağıtımı kararı alınmış olsun veya olması yatırımcı, yatırım yapılan işletmenin kar veya zararından kendisine düşen payı bu hisse senetleri için ödenecek kar paylarına göre gerekli düzeltmeyi yapmasından sonra hesaplar.
Md. 25	Yatırımcının yatırım yapılan işletmedeki ortaklık payı azalmasına rağmen yatırımın iştirak ya da iş ortaklığı şeklinde sınıflandırılmasına devam ediliyorsa daha önce diğer kapsamlı karda muhasebeleştirilen kazanç ya da kaybın ortaklık payındaki bu azalışa isabet eden kısmı, ilgili varlık veya borçlar elden çıkarıldığında söz konusu kazanç veya kaybın kar veya zararda yeniden sınıflandırılması gerekecek olması halinde kar veya zarar olarak yeniden sınıflandırılır.
Md. 38	Yatırımcının yatırım yapılan bir işletmenin zararlarından kendisine düşen payı söz konusu yatırım yapılan işletmedeki toplam payına eşit ya da bu payın üstünde ise yatırımcı kendi payının üzerindeki zarar tutarını finansal tablolara yansıtmaz.
Md. 39	Yatırımcının payı sıfıra indikten sonra, ilave zarar karşılığı ayrılması ve borç tutarlarının muhasebeleştirilmesi, ancak işletmenin yasal veya zımni kabulden doğan yükümlülüğe maruz kalmış olması ya da yatırım yapılan işletme adına ödemeler yapmış olması halinde söz konusudur. Yatırım yapılan işletmenin sonraki dönemlerde kar etmesi durumunda, yatırımcının kardan aldığı payı finansal tablolara yansıtması, ancak yatırım yapılan işletmenin karından kendisine düşen payın finansal tablolara yansıtılmamış zararlardan kendisine düşen paya eşitlenmesinden sonra söz konusu olur.

Kaynak: UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar

2.3. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Çalışmanın önceki bölümlerinde işletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi hususunda yol gösterici standartlara ilişkin teorik açıklamalar ile bu açıklamaların bazılarına ilişkin yalın örnek uygulamalar verilmiştir. Bu bölümde konu ile ilgili olarak kapsamlı örnek uygulamalar sunulacaktır. Uygulamalar ilk muhasebeleştirme ve sonraki ölçüm şeklinde iki ayrı bölümde ele alınacak olup aksi belirtilmedikçe ertelenmiş vergi etkisi ihmal edilecektir.

2.3.1. Uygulama 1

A sanal işletmesi otomotiv sektöründe faaliyet gösteren ve stratejik hedefleri doğrultusunda satın alma yöntemiyle büyümeyi hedefleyen bir anonim şirkettir. Aynı sektörde faaliyet gösteren B sanal işletmesi ise nispeten daha küçük ölçekli ancak dağıtım kanallarının genişliği nedeniyle yakın gelecekte büyüme potansiyeline sahip bir teşekküldür. Bu nedenle A İşletmesi B İşletmesinin hisselerinin tamamını satın alarak kontrolünü ele geçirmeye karar vermiştir. Ancak yapılan görüşmelerde B İşletmesinin ana hissedarının işletmede %10 payının kalması kararlaştırılmıştır. Nihai anlaşma uyarınca A İşletmesi 31.12.2016 tarihinde B İşletmesinin %90 oranındaki hisselerini 600.000 TL bedele katlanarak satın almıştır. Sözleşme uyarınca A İşletmesi satın alma bedelini aşağıdaki yapılandırma ile B İşletmesinin hissedarlarına ödeyecektir:

Tablo 34: Ödeme Planı (Uygulama 1)

Ödeme Tarihi	Ödeme Tutarı
01.01.2017	150.000
30.06.2017	150.000
01.01.2018	150.000
30.06.2018	150.000

Satın alma tarihinde A ve B işletmelerinin bilançoları aşağıdaki gibidir:

Tablo 35: A ve B İşletmelerinin 31.12.2016 Tarihli Bilançoları (Uygulama 1)

BİLANÇO		
31.12.2016	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**
Dönen Varlıklar	**550.000**	**330.000**
Nakit ve Nakit Benzerleri	9.000	20.000
Ticari Alacaklar	325.000	150.000
Diğer Alacaklar	75.000	45.000
Stoklar	120.000	100.000
Diğer Dönen Varlıklar	21.000	15.000
Duran Varlıklar	**714.000**	**452.500**
Ticari Alacaklar	9.000	1.500
Diğer Alacaklar	15.000	8.500
Maddi Duran Varlıklar	600.000	400.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	60.000	25.000
Diğer Duran Varlıklar	30.000	17.500
TOPLAM VARLIKLAR	**1.264.000**	**782.500**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**174.000**	**120.000**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	20.000	20.000
Ticari Borçlar	93.000	60.000
Diğer Borçlar	45.000	17.500
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	16.000	22.500
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**150.000**	**112.500**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	55.000	50.000
Diğer Borçlar	45.000	25.000
Uzun Vadeli Karşılıklar	35.000	15.000
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	15.000	22.500
Özkaynaklar	**940.000**	**550.000**
Ödenmiş Sermaye	715.000	400.000
Geçmiş Yıllar Karları	100.000	60.000
Net Dönem Karı	125.000	90.000
TOPLAM KAYNAKLAR	**1.264.000**	**782.500**

2.3.1.1. İlk Muhasebeleştirme

Çalışmanın önceki bölümlerinde işletme birleşmelerinin hangi basamaklarda incelenmesi gerektiği açıklanmıştır. Buna göre satın alma sonrasında A İşletmesinin konsolide bilançosunun oluşturulması için aşağıdaki işlemlerin yapılması gerekmektedir:

2.3.1.1.1. İşletme Birleşmesinin Tanımlanması

Satın alma yöntemi uyarınca bir işletme birleşmesinin muhasebeleştirilme işlemlerinin ilk basamağı gerçekleşen işlemlerin bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğunun belirlenmesidir. Klasik satın almalar UFRS 3 kapsamında işletme birleşmeleri olarak kabul edilir. Bununla birlikte edinilenin (B İşletmesi) bir

işletme olması, başka bir deyişle girdileri ve bu girdilere uygulanan ve çıktı yaratma kabiliyeti olan süreçlerinin bulunması ve A İşletmesinin payların %90'ını edinmesinden ötürü kontrol elde etmesi gibi etkenler de bu işlemin bir işletme birleşmesi olduğunu işaret etmektedir.

2.3.1.1.2. Edinen İşletmenin Tanımlanması

Klasik işletme birleşmelerinde edinen işletmenin büyüklüğü edinilen işletmeden önemli derecede fazla olmasından ötürü edinen işletme edinilen işletmeyi varlık transferi veya borçların yüklenilmesi ile edinmektedir. Bu uygulamada A İşletmesi sektörde nispeten daha büyük hacimli bir teşekkül olması ve B İşletmesinin payları karşılığında nakit varlık transferini taahhüt etmiş olmasından ötürü edinen işletme olarak değerlendirilmelidir. Buna göre B İşletmesi de edinilen işletme olarak nitelendirilecektir.

2.3.1.1.3. Birleşme Tarihinin Belirlenmesi

Edinilen işletmenin satın alma yöntemine göre muhasebeleştirilmesinden birleşme tarihi esas alınmaktadır. Birleşme tarihi ise edinen işletmenin edinilen işletme üzerinde kontrolü elde ettiği tarihtir. Bu uygulamada açık olarak 31 Aralık 2016 tarihinde A İşletmesinin B İşletmesini edindiği belirtilmiştir. Buna göre 31 Aralık 2016 tarihi bu uygulamadaki birleşme tarihi olarak kabul edilir.

2.3.1.1.4. Tanımlanabilir Varlık ve Yükümlülüklerin Ölçülmesi

UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı uyarınca edinen işletme edinilen işletmedeki tanımlanabilir varlık ve yükümlülükleri birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçerek muhasebeleştirir. Bu nedenle edinilen işletmenin bünyesindeki varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu safhada dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan bir tanesi edinilen işletmenin fiilen finansal tablolarında olmayan ancak sözleşmeye dayalı olması veya diğer yasal haklardan kaynaklanıyor olması nedeniyle tanımlanabilir olarak değerlendirilen varlık ve yükümlülüklerinin araştırılmasıdır.

Yapılan çalışma neticesinde B İşletmesinin varlık ve yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değerleri aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

Tablo 36: B İşletmesinin 31.12.2016 Tarihli Gerçeğe Uygun Değer Bilançosu (Uygulama 1)

B İŞLETMESİ BİLANÇO			
31.12.2016	**Defter Değeri**	**Gerçeğe Uygun Değer (GUD)**	**Fark**
Dönen Varlıklar	**330.000**	**295.000**	**(35.000)**
Nakit ve Nakit Benzerleri	20.000	20.000	-
Ticari Alacaklar	150.000	135.000	(15.000)
Diğer Alacaklar	45.000	45.000	-
Stoklar	100.000	80.000	(20.000)
Diğer Dönen Varlıklar	15.000	15.000	-
Duran Varlıklar	**452.500**	**429.750**	**(22.750)**
Ticari Alacaklar	1.500	1.250	(250)
Diğer Alacaklar	8.500	8.500	-
Maddi Duran Varlıklar	400.000	380.000	(20.000)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	25.000	22.500	(2.500)
Diğer Duran Varlıklar	17.500	17.500	-
TOPLAM VARLIKLAR	**782.500**	**724.750**	**(57.750)**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**120.000**	**106.250**	**(13.750)**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	20.000	16.250	(3.750)
Ticari Borçlar	60.000	50.000	(10.000)
Diğer Borçlar	17.500	17.500	-
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	22.500	22.500	-
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**112.500**	**99.500**	**(13.000)**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	50.000	40.000	(10.000)
Diğer Borçlar	25.000	25.000	-
Uzun Vadeli Karşılıklar	15.000	12.000	(3.000)
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	22.500	22.500	-
Özkaynaklar	**550.000**	**519.000**	**(31.000)**
Ödenmiş Sermaye	400.000	400.000	-
Geçmiş Yıllar Karları	60.000	50.000	(10.000)
Net Dönem Karı	90.000	69.000	(21.000)
TOPLAM KAYNAKLAR	**782.500**	**724.750**	**(57.750)**

Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere B İşletmesinin bazı varlık ve yükümlülüklerinin defter değerleri ile gerçeğe uygun değerleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu durumun temel nedeni değerleme ölçütlerinin, muhasebe tahmin ve varsayımlarının arasındaki farklılıklardır.

B İşletmesinin GUD bilançosunun tespit sonrasında tanımlanabilir net varlıkların aşağıdaki şekliyle hesaplanması gerekmektedir:

Tablo 37: B İşletmesinin Tanımlanabilir Net Varlıklar (Uygulama 1)

Dönen Varlıklar	295.000
Duran Varlıklar	429.750
Toplam Varlıklar (α)	**724.750**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	106.250
Uzun Vadeli Yükümlülükler	99.500
Toplam Yükümlülükler (β)	**205.750**
Net Varlıklar (α - β)	**519.000**

Görüldüğü üzere A İşletmesinin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değeri 519.000 TL olarak hesaplanmıştır. Bu tutar çalışmanın sonraki bölümündeki hesaplamalar için temel teşkil edecektir.

2.3.1.1.5. Kontrol Gücü Olmayan Payların Belirlenmesi

Uygulamada açıklandığı üzere A İşletmesi B İşletmesinin hisselerinin %90'ını satın almıştır. Böylece B İşletmesinin hissedar dağılımı %90 A işletmesi, %10 diğer ortaklar şekline dönüşmüştür. Hissedarlardan A İşletmesi diğer etkenler göz ardı edildiğinde %90 hisseye sahip olmasından ötürü hakim ortak olarak nitelendirilir. Diğer hissedarların B İşletmesindeki %10 oranındaki payı normal şartlarda kontrol gücü sağlamayacaktır. A İşletmesi kendi konsolide finansal tablolarını hazırlarken sahip olduğu kontrol gücü nedeniyle bağlı ortaklığı olarak nitelendirilecek olan B İşletmesinin diğer hissedarlarına ait payı konsolide finansal tablolarında kontrol gücü olmayan paylar kaleminde gösterecektir.

Çalışmanın önceki bölümlerinde UFRS 3 uyarınca edinen işletmenin edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payları gerçeğe uygun değerlerinden veya edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçme seçiminde bulunabileceği belirtilmiştir. Bu uygulamada A İşletmesinin konsolide finansal tablolarında B İşletmesinden kaynaklı kontrol gücü olmayan paylar orantılı pay esasına göre aşağıdaki gibi hesaplanır:

Tablo 38: Azınlık Payı Hesabı (Uygulama 1)

Hesap	B İşletmesi	A İşletmesi Payı (%90)	Azınlık Payı (%10)
Sermaye	400.000	360.000	40.000
Geçmiş Yıllar Karları	50.000	45.000	5.000
Net Dönem Karı	69.000	62.100	6.900
Toplam	**519.000**	**467.100**	**51.900**

2.3.1.1.6. Transfer Edilen Bedelin Belirlenmesi

Transfer edilen bedel veya bir başka deyişle satın alma bedelinin edinilen işletme için ödenen/katlanılan tutarı ifade ettiği çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Klasik satın almalarda transfer edilen bedel bir nakit varlık olarak gerçekleşmektedir. Bu uygulamada da A İşletmesi B İşletmesinin %90 oranındaki hisselerini edinmek için 600.000 TL bedele katlanmıştır. Bu nedenle uygulamadaki transfer edilen bedel tutarı 600.000 TL olarak kabul edilecektir.

2.3.1.1.7. Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Karının Belirlenmesi

Uygulamadaki satın almanın muhasebeleştirilmesinden önceki son aşama şerefiye veya oluşması halinde pazarlıklı satın alma karının belirlenmesidir. Transfer edilen bedel ile edinilen işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerleri arasındaki pozitif fark şerefiye; negatif fark ise pazarlıklı satın alma karı olarak nitelendirilmektedir. Bu hesaplama yapılırken kontrol gücü olmayan paylar ve satın alma işleminin kademeli gerçekleşip gerçekleşmediği hususları da dikkate alınır.

Yukarıdaki ifadeden hareketle A İşletmesinin B İşletmesinin %90 oranındaki hisselerini satın alması neticesinde ortaya çıkan şerefiye veya pazarlıklı satın alma karı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

Tablo 39: Şerefiye Hesabı (Uygulama 1)

Transfer Edilen Bedel (α)	600.000
B'nin Net Varlıklarının Gerçeğe Uygun Değeri (β)	519.000
A'nın B'den Satın Aldığı Hisse Oranı (σ)	90%
B'nin GUD Üzerinden Net Varlıklarının A'nın Satın Aldığı Hisse Oranına Düşen Kısmı λ=(β* σ)	467.100
Şerefiye (α - λ)	**132.900**

Yukarıda hesaplanmış olan 132.900 TL tutarı A İşletmesinin konsolide bilançosunda ayrı bir duran varlık kalemi olarak gösterilecektir. A İşletmesi söz konusu tutara ilişkin olarak belirli periyotlarda değer düşüklüğü olup olmadığını test etmek ve gerekmesi halinde değer düşüklüğü karşılığı ayırmakla yükümlüdür.

2.3.1.1.8. Muhasebeleştirme İşlemleri

Uygulamanın bu kısma kadar olan bölümünde A İşletmesinin B İşletmesine ait hisselerinin %90'ının satın almasına ilişkin hesaplamalar gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde satın alma işlemine ilişkin muhasebe kayıtlarının ne şekilde oluşturulacağı açıklanacak olup akabinde A İşletmesinin konsolide bilançosu düzenlenecektir.

2.3.1.1.8.1. Finansal Yatırımların Kayıtlara Alınması

Öncelikli olarak A İşletmesinin B İşletmesinden satın aldığı hisseleri kendi solo finansal tablolarına alması gerekmektedir. A İşletmesi söz konusu hisseleri muhasebeleştirirken katlandığı maliyeti esas alacaktır. Uygulamada satın alma işlemi ile ilişkili başka bir gider oluşmadığı varsayılmıştır. Satın alma işlemi ile ilgili giderler ayrıca muhasebeleştirilmektedir. A İşletmesi ödeyeceği bedeli belirli aralıklarla taksitlendirmiştir. Ödeme planına bakıldığında 2017 ve 2018 yılları içerisinde ikişer taksit görülmektedir. Ödemeye ilişkin yükümlülük muhasebeleştirilirken bu husus dikkate alınacaktır.

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda A işletmesi B işletmesinin paylarını aşağıdaki kayıtla finansal tablolarına alacaktır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar	600.000	
A İşletmesi	Bilanço	Kısa Vadeli Diğer Borçlar		300.000
A İşletmesi	Bilanço	Uzun Vadeli Diğer Borçlar		300.000
(1) Bağlı ortaklığın kayıtlara alınması				

2.3.1.1.8.2. Şerefiyenin Kayıtlara Alınması

Konsolide finansal tabloların oluşturulması sırasında önceki bölümde hesaplanmış olan şerefiye tutarının kayıtlara alınması gerekmektedir. A İşletmesi B İşletmesinin sermayesinin, geçmiş yıllar karının ve net dönem karının sırasıyla 360.000 TL, 45.000 TL ve 62.100 TL olmak üzere toplamda 467.100 TL'lik kısımların (%90'a tekabül etmektedir) kontrolünü ele geçirebilmek için 600.000 TL'lik bir bedele katlanmıştır. Söz konusu tutarlar arasındaki fark olan şerefiye kalemi aşağıdaki şekliyle kayıtlara alınır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Sermaye	360.000	
A İşletmesi	Bilanço	Şerefiye	132.900	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları	45.000	
B İşletmesi	Bilanço	Net Dönem Karı	62.100	
A İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar		600.000
(2) Şerefiyenin kayıtlara alınması				

Yukarıdaki kayıt incelendiğinde esas itibarıyla bir eliminasyon kaydı karakteristiği gösterdiği söylenebilecektir. Eliminasyonun kimi kaynaklarda "Netleştirme" anlamında kullanıldığı göz önünde bulundurulursa şerefiyenin finansal tablolara alınmasının, edinilen hisselere tekabül eden net varlıklar ile satın alma işlemi

için katlanılan bedelin netleştirilmesi işlemi olarak tanımlanması da mümkün olarak değerlendirilmektedir.

2.3.1.1.8.3. Kontrol Gücü Olmayan Payların Kayıtlara Alınması

Uygulamanın açıklama kısmında satın alma görüşmeleri neticesinde B İşletmesinin ana hissedarının işletmede %10 payının kalmasının kararlaştırıldığı belirtilmişti. Birleşme tarihinde bu oran B işletmesinin özkaynakları içerisinde bulunan sermayesinin, geçmiş yıllar karının ve net dönem karının sırasıyla 40.000 TL, 5.000 TL ve 6.900 TL olmak üzere toplamda 51.900 TL'lik kısımlarına denk gelmektedir. A İşletmesi B İşletmesinin kontrolünü tek başına elinde tuttuğundan (%90 pay oranının tek başına kontrol için yeterli olduğu varsayılmıştır) konsolide finansal tablolarının hazırlanması sırasında önceki bölümlerde aktarılmış olan tam konsolidasyon yöntemi kullanılacaktır (kontrol unsuru tek başına sağlandığı için B İşletmesi A İşletmesinin bağlı ortaklığı konumuna gelmiştir). Dolayısıyla A İşletmesinin B İşletmesindeki payları dışında kalan kısım (%10) konsolide finansal tablolarda kontrol gücü olmayan paylar olarak gösterilecektir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında kontrol gücü olmayan paylara ilişkin aşağıdaki kayıt gerçekleştirilecektir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Sermaye	40.000	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları	5.000	
B İşletmesi	Bilanço	Net Dönem Karı	6.900	
A İşletmesi	Bilanço	Kontrol Gücü Olmayan Paylar		51.900
(3) Azınlık paylarının kayıtlara alınması				

2.3.1.1.8.4. Konsolide Bilançonun Hazırlanması

Yukarıdaki kayıtların oluşturulması sonrasında konsolide finansal tabloların hazırlanması aşamasına geçilecektir. A İşletmesi B İşletmesini konsolide finansal tablolarına alırken tam konsolidasyon yöntemini kullanacaktır. Tam konsolidasyon uyarınca A İşletmesi ile B İşletmesinin bilanço kalemleri tek tek birleştirilecek ve birleşmiş (kombine) bilanço yukarıdaki kayıtlar ile düzeltilecektir. Düzeltmeler neticesinde A İşletmesinin konsolide finansal tablolarına ulaşılacaktır. A İşletmesinin konsolide bilançosu aşağıdaki şekliyle gerçekleşecektir:

Tablo 40: A İşletmesinin 31.12.2016 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 1)

A İŞLETMESİ KONSOLİDE BİLANÇO							
31.12.2016	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**			**A Konsolide TL**
				1	**2**	**3**	
Dönen Varlıklar	**550.000**	**295.000**	**845.000**	**-**	**-**	**-**	**845.000**
Nakit ve Nakit Benzerleri	9.000	20.000	29.000				29.000
Ticari Alacaklar	325.000	135.000	460.000				460.000
Diğer Alacaklar	75.000	45.000	120.000				120.000
Stoklar	120.000	80.000	200.000				200.000
Diğer Dönen Varlıklar	21.000	15.000	36.000				36.000
Duran Varlıklar	**714.000**	**429.750**	**1.143.750**	**600.000**	**(467.100)**	**-**	**1.276.650**
Finansal Yatırımlar	-	-	-	600.000	(600.000)		-
Ticari Alacaklar	9.000	1.250	10.250				10.250
Diğer Alacaklar	15.000	8.500	23.500				23.500
Maddi Duran Varlıklar	600.000	380.000	980.000				980.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	60.000	22.500	82.500				82.500
Şerefiye	-	-	-		132.900		132.900
Diğer Duran Varlıklar	30.000	17.500	47.500				47.500
TOPLAM VARLIKLAR	**1.264.000**	**724.750**	**1.988.750**	**600.000**	**(467.100)**	**-**	**2.121.650**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**174.000**	**106.250**	**280.250**	**300.000**	**-**	**-**	**580.250**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	20.000	16.250	36.250				36.250
Ticari Borçlar	93.000	50.000	143.000				143.000
Diğer Borçlar	45.000	17.500	62.500	300.000			362.500
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	16.000	22.500	38.500				38.500
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**150.000**	**99.500**	**249.500**	**300.000**	**-**	**-**	**549.500**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	55.000	40.000	95.000				95.000
Diğer Borçlar	45.000	25.000	70.000	300.000			370.000
Uzun Vadeli Karşılıklar	35.000	12.000	47.000				47.000
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	15.000	22.500	37.500				37.500
Özkaynaklar	**940.000**	**519.000**	**1.459.000**	**-**	**(467.100)**	**-**	**991.900**
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	**940.000**	**519.000**	**1.459.000**	**-**	**(467.100)**	**(51.900)**	**940.000**
Ödenmiş Sermaye	715.000	400.000	1.115.000		(360.000)	(40.000)	715.000
Geçmiş Yıllar Karları	100.000	50.000	150.000		(45.000)	(5.000)	100.000
Net Dönem Karı	125.000	69.000	194.000		(62.100)	(6.900)	125.000
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-	-			51.900	**51.900**
TOPLAM KAYNAKLAR	**1.264.000**	**724.750**	**1.988.750**	**600.000**	**(467.100)**	**-**	**2.121.650**

2.3.1.2. Sonraki Ölçüm

Önceki bölümde A İşletmesinin B İşletmesinin %90 oranındaki hisselerini satın almasına ilişkin işlemlerin ilk sefer muhasebeleştirilmesi ve söz konusu muhasebeleştirme işlemleri neticesinde oluşan konsolide A İşletmesi bilançosu verilmiştir. Bu bölümde de sonraki döneme ilişkin bir takım bilgiler verilecek olup A İşletmesinin konsolide bilançosu oluşturulacaktır. 31 Aralık 2017 tarihinde A ve B İşletmelerinin finansal tabloları aşağıdaki gibidir:

Tablo 41: A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihli Bilançoları (Uygulama 1)

BİLANÇO		
31.12.2017	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**
Dönen Varlıklar	**524.500**	**379.800**
Nakit ve Nakit Benzerleri	9.500	35.000
Ticari Alacaklar	295.000	110.000
Diğer Alacaklar	79.000	25.000
Stoklar	126.000	199.800
Diğer Dönen Varlıklar	15.000	10.000
Duran Varlıklar	**1.280.000**	**425.500**
Finansal Yatırımlar	600.000	-
Ticari Alacaklar	9.500	1.500
Diğer Alacaklar	15.000	5.500
Maddi Duran Varlıklar	570.000	380.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	57.000	23.500
Diğer Duran Varlıklar	28.500	15.000
TOPLAM VARLIKLAR	**1.804.500**	**805.300**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**457.000**	**134.000**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	40.000	30.000
Ticari Borçlar	107.000	95.000
Diğer Borçlar	300.000	5.000
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	10.000	4.000
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**270.000**	**56.000**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	200.000	35.000
Diğer Borçlar	20.000	7.000
Uzun Vadeli Karşılıklar	40.000	10.000
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	10.000	4.000
Özkaynaklar	**1.077.500**	**615.300**
Ödenmiş Sermaye	715.000	400.000
Geçmiş Yıllar Karları	225.000	119.000
Net Dönem Karı	137.500	96.300
TOPLAM KAYNAKLAR	**1.804.500**	**805.300**

Tablo 42: A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Gelir Tabloları (Uygulama 1)

GELİR TABLOSU		
01.01 - 31.12.2017	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**
Satışlar	505.000	353.500
Satışların Maliyeti (-)	(328.000)	(229.600)
BRÜT KAR (ZARAR)	**177.000**	**123.900**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(120.000)	(84.000)
Pazarlama Giderleri (-)	(200.000)	(140.000)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	250.000	175.000
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(32.000)	(22.400)
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	**75.000**	**52.500**
Finansman Gelirleri	136.000	95.200
Finansman Giderleri (-)	(40.000)	(28.000)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI (ZARARI)	**171.000**	**119.700**
Dönem Vergi Gideri (-)	(33.500)	(23.400)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI (ZARARI)	**137.500**	**96.300**

2017 yılı içerisinde aşağıdaki durumlar gerçekleşmiştir:

2.3.1.2.1. Emtia Satışı

B işletmesi ürettiği emtiayı A İşletmesine satmıştır. A İşletmesi ise B İşletmesinden satın aldığı malların bir kısmını grup dışındaki başka bir şirketlere satmıştır. Kalan kısmı A İşletmesinin stoklarında bulunmaktadır. Satışlara ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 43: A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme İlişkin Emtia Satış Bilgileri (Uygulama 1)

İşlem	**Satış Adedi**	**Birim Maliyet**	**Birim Satış Fiyatı**	**Toplam Maliyet**	**Toplam Satış Fiyatı**	**Toplam Kar**
B'nin A'ya Satışı	100	1.000	1.200	100.000	120.000	20.000
A'nın Grup Dışına Satışı	70	1.200	1.300	84.000	91.000	7.000
			Toplam	**184.000**	**211.000**	**27.000**

Çalışmanın önceki bölümlerinde eliminasyon kavramından bahsedilmişti. Konsolide finansal tablolar oluşturulurken bağlı ortaklığın ana ortaklığa yaptığı mal satışı üzerindeki kar marjının elimine edilmesi gerekmektedir. Bu eliminasyon işlemi yapılmazsa A İşletmesinin söz konusu malları grup dışına satışı neticesinde konsolide finansal tablolarda mükerrer satış ve maliyet bilgileri (tam konsolidasyon uygulanacak olmasından ötürü) raporlanmış olacaktır. A İşletmesi B İşletmesinden satın aldığı

malların bir kısmını grup dışına satmış olup kalan kısım stoklarında bulunmaktadır. Dolayısıyla elimine edilecek kar marjının bir kısmı stokların maliyeti içerisine dahil olmuş haldedir. Söz konusu kar marjı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Tablo 44: Elimine Edilecek Kar Marjı (Uygulama 1)

B'den A'ya Satış	
B Satışlar (α)	120.000
B Satışların Maliyeti (β)	100.000
B Brüt Kar (σ = α - β)	**20.000**
A'da Kalan Stok Oranı (λ)[296]	30%
A Stoklardan Elimine Edilecek Kar (Φ = λ*σ)	**6.000**

Öncelikle B İşletmesinin yapmış olduğu satış tutarının A İşletmesinin grup dışına yaptığı satış kadarı karşılıklı olarak elimine edilecektir:

İşletme	**Mali Tablo**	**Hesap**	**Borç**	**Alacak**
B İşletmesi	Gelir Tablosu	Satışlar	84.000	
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Satışların Maliyeti		84.000
Satış eliminasyonu				

Daha sonra B İşletmesinin kalan satış miktarı ile satışların maliyeti (nette brüt kar tutarı) A İşletmesinin bilançosunda kalan stok tutarı ile karşılıklı olarak elimine edilecektir:

İşletme	**Mali Tablo**	**Hesap**	**Borç**	**Alacak**
B İşletmesi	Gelir Tablosu	Satışlar	36.000	
A İşletmesi	Bilanço	Stoklar		6.000
B İşletmesi	Gelir Tablosu	Satışların Maliyeti		30.000
Bilanço kar marjı eliminasyonu				

Yukarıdaki iki eliminasyon kaydı kümüle olarak ele alındığında konsolide finansal tablolara yapacakları etki aşağıdaki gibi olacaktır:

İşletme	**Mali Tablo**	**Hesap**	**Borç**	**Alacak**
A Konsolide	Gelir Tablosu	Satışlar	120.000	
A Konsolide	Bilanço	Stoklar		6.000
A Konsolide	Gelir Tablosu	Satışların Maliyeti		114.000
(1) Stok satış kar marjı eliminasyonu				

Satışlardan 120.000 TL, satışların maliyetinden 114.000 TL ile stoklardan 6.000 TL'nin karşılıklı olarak elimine edildiği görülmektedir. Eğer A İşletmesi stokların

[296] 100 adet emtianın 70 adedi grup dışına satılmış olup 30 adedi A işletmesinin bilançosunda stoklar altında gösterilmektedir.

tamamını satmış olsaydı satışlardan ve satışların maliyetinden 120.000'er TL silinmesi gerekecekti.

Tüm hisselerine sahip olunmayan (bu örnekte B İşletmesi) bir grup şirketinin başka grup şirketlerine (ana ortaklık veya diğer ortaklıklar) yapmış olduğu stok satışlarından elde edilen karın elimine edilmesi gerekmektedir. Bu gibi durumlarda gerçekleştirilecek eliminasyon işleminin kontrol gücü olmayan paylara ne şekilde yansıtılacağı çözülmesi gereken bir sorun olarak uygulayıcıların karşısına çıkmaktadır. Pratikte iki yöntem arasında seçim yapılmaktadır. Birinci yöntemde kar marjı eliminasyonu kontrol gücü olmayan paylara mevcut ortaklık oranları doğrultusunda dağıtılır. Bu yöntem satış yapan işletmedeki karı elimine eder. İkinci yöntemde ise kar marjı eliminasyonu kontrol gücü olmayan paylara dağıtılmaz. Bu yönteme göre kontrol gücü olmayan paylara atfedilen tutar bağlı ortaklığın sermaye ve yedeklerini yansıtır. UFRS 10 yukarıdaki yöntemlerden hangisinin kullanılmasının gerektiğini ve hangi yöntemin daha doğru sonuçlar vereceği konusunda bir açıklama yapmamaktadır. İşletmelerin seçtikleri yöntemi dipnotlarında muhasebe politikası olarak belirtmesi gerekmektedir.[297]

2.3.1.2.2. Hizmet Satışı

A İşletmesi B İşletmesine üretim ve dağıtım kanallarının ıslahı ve bilgi işlem sisteminin uyumluluğunun sağlanması adına danışmanlık hizmeti vermiştir. A İşletmesinin sunduğu hizmetlerin dökümü aşağıdaki gibidir:

Tablo 45: A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme İlişkin Hizmet Satış Bilgileri (Uygulama 1)

İşlem	Tutar	A'nın Kaydettiği Hesap	B'nin Kaydettiği Hesap
Üretim / Dağıtım Danışmanlık	50.000	Hizmet Satışları	Genel Yönetim Giderleri
Bilgi İşlem Danışmanlık	12.000	Hizmet Satışları	Genel Yönetim Giderleri

Konsolide finansal tablolarda söz konusu tutarların elimine edilmesi gerekmektedir. Buna göre aşağıdaki eliminasyon kaydı gerçekleştirilecektir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Satışlar	62.000	
B İşletmesi	Gelir Tablosu	Genel Yönetim Giderleri		62.000
(2) Hizmet satış eliminasyonu				

[297] Deloitte Touche Tohmatsu Limited, **İGAAP 2016 in Depth, Volume A, Part 2, A Guide to IFRS Reporting**, Londra: Wolters Kluwer, 2016, s. 1788-1789.

2.3.1.2.2. Duran Varlık Satışı

A İşletmesi B İşletmesine üretimde kullanılmak üzere bir makine satmıştır. A İşletmesinin gerçekleştirdiği makine satışına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 46: A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme İlişkin Duran Varlık Satış Bilgileri (Uygulama 1)

A'nın B'ye Makine Satışı	
Maliyet Bedeli	30.000
Birikmiş Amortisman	(12.000)
Net Defter Değeri	18.000
Satış Tutarı	25.000
Faydalı Ömür (Yıl)	10
Kalan Faydalı Ömür (Yıl)	6
Satış Tarihi	01.01.2017

Makinenin B İşletmesindeki maliyeti A İşletmesinin satış fiyatı olan 25.000 TL'dir. Makinenin iki durumda (A İşletmesinde kalması ve B İşletmesine satılması) amortisman projeksiyonu aşağıdaki gibi olacaktır:

Tablo 47: Satılan Makineye İlişkin Amortisman Gideri Projeksiyonu (Uygulama 1)

İşletme	2016 Birikmiş Amortisman	Dönem Amortisman Gideri [298]						2021 Birikmiş Amortisman
		2017	2018	2019	2020	2021	2021	
A İşletmesi	12.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	30.000
B İşletmesi	-	4.167	4.167	4.167	4.167	4.167	4.167	25.000

Öncelikle A İşletmesinin yapmış olduğu satış tutarı geri çekilecektir. A İşletmesinin net defter değeri 18.000 TL olan makiyeyi 25.000 TL'ye satmış olmasından ötürü gelir tablosunda 7.000 TL kar bulunmaktadır. Buna göre aşağıdaki kayıt gerçekleştirilecektir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Bilanço	Tesis, Makine ve Cihazlar	30.000	
B İşletmesi	Bilanço	Tesis, Makine ve Cihazlar		25.000
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Diğer Gelir ve Karlar	7.000	
A İşletmesi	Bilanço	Birikmiş Amortismanlar		12.000
Sabit kıymet satış eliminasyonu				

[298] Dönem amortisman gideri Maliyet Bedeli / Faydalı Ömür formülüyle hesaplanmaktadır. A işletmesi için 30.000 / 10 = 3.000 ; B işletmesi için 25.000 / 6 = 4.167 TL tutarları bulunur.

Daha sonra cari dönem amortismanlarının düzeltilmesi gerekmektedir. B İşletmesi almış olduğu makineye 2017 yılı içerisinde 4.167 TL amortisman ayırmıştır. Eğer A işletmesi makineyi satmamış olsaydı 2017 yılı içerisinde 3.000 TL amortisman gideri ayırmış olacaktı. Bu bilgiler ışığında aşağıdaki kayıt gerçekleştirilir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Amortisman Giderleri	3.000	
A İşletmesi	Bilanço	Birikmiş Amortismanlar		3.000
B İşletmesi	Bilanço	Birikmiş Amortismanlar	4.167	
B İşletmesi	Gelir Tablosu	Amortisman Giderleri		4.167
Amortisman gideri eliminasyonu				

Yukarıdaki iki eliminasyon kaydı kümüle olarak ele alındığında konsolide finansal tablolara yapacakları etki aşağıdaki gibi olacaktır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A Konsolide	Bilanço	Tesis, Makine ve Cihazlar	5.000	
A Konsolide	Gelir Tablosu	Diğer Gelir ve Karlar	7.000	
A Konsolide	Bilanço	Birikmiş Amortismanlar		10.833
A Konsolide	Gelir Tablosu	Amortisman Giderleri		1.167
(3) Sabit kıymet satış ve amortisman eliminasyonu				

2.3.1.2.4. Cari Hesaplar

Dönem içerisinde A İşletmesi ile B İşletmesi arasında gerçekleşmiş olan işlemler neticesinde iki işletmenin bilançolarında oluşan cari hesap bakiyeleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 48: A ve B İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihi İtibarıyla Cari Hesap Bakiyeleri (Uygulama 1)

Şirket	Hesap	Bakiye
A	Ticari Alacaklar	21.000
A	Alacak Senetleri	30.000
B	Ticari Borçlar	21.000
B	Borç Senetleri	30.000

Konsolide finansal tablolarda mükerrer raporlama olmaması adına yukarıdaki bakiyelerin aşağıdaki kayıt ile elimine edilmesi gerekmektedir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Ticari Borçlar	21.000	
B İşletmesi	Bilanço	Borç Senetleri	30.000	
A İşletmesi	Bilanço	Ticari Alacaklar		21.000
A İşletmesi	Bilanço	Alacak Senetleri		30.000
(4) Cari hesap eliminasyonu				

2.3.1.2.5. Şerefiye Değer Düşüklüğü

B İşletmesinin birleşme tarihinde nakit yaratan birim olarak kabul edilen net varlıklarının gerçeğe uygun değeri 519.000 TL olarak hesaplanmıştır. Bu tutardan %90 hisse oranına isabet eden 467.100 TL'lik kısmı B İşletmesinden A İşletmesine geçen nakit yaratan birimin gerçeğe uygun değeridir. Nitekim A İşletmesinin ödemeyi taahhüt ettiği 600.000 TL bedel ile bu tutar arasındaki fark olan 132.900 TL, A İşletmesinin konsolide bilançosunda şerefiye kalemi olarak raporlanmıştır.

Aralık 2017'de B İşletmesinin nakit yaratan birimi temsil ettiği kabul edilen mali tablo kalemleri uzman kuruluşça değer düşüklüğü testine tabi tutulmuştur. Buna göre nakit yaratan birimi temsil ettiği varsayılan mali tablo kalemleri aynı tarihteki gerçeğe uygun değeri olası elden çıkarma maliyetleri düşüldükten sonra 470.000 TL, kullanım değeri[299] ise 480.000 TL'dir. Bu durumda söz konusu nakit yaratan birimin geri kazanılabilir değeri[300] 480.000 TL'dir. B işletmesinin nakit yaratan birimi temsil ettiği kabul edilen varlık ve kaynaklarının net defter değerinin 510.000 TL olduğu varsayılırsa nakit yaratan birimin değerinde bir değer azalışı söz konusu olacaktır. Bu değer azalışı 510.000 – 480.000 = 30.000 TL olarak hesaplanmaktadır. Bu durumda söz konusu değer azalışının A İşletmesinin bilançosunda şerefiye kaleminden indirilerek raporlanması gerekmektedir. Buna göre şerefiye tutarı aşağıdaki gibi hesaplanır:

Tablo 49: Şerefiye Değer Düşüklüğü Hesabı (Uygulama 1)

Şerefiye Değer Düşüklüğü	
Satış Maliyetleri Düşülmüş GUD (α)	470.000
Kullanım Değeri (β)	480.000
Geri Kazanılabilir Değer (σ = α ve β'dan büyük olanı)	**480.000**
A'nın B'den Satın Aldığı Hisse Oranı (λ)	90%
Geri Kazanılabilir Değerden A'nın Payına Düşen (Ω = σ * λ)	**432.000**
Defter Değeri (Φ)	510.000
Defter Değerden A'nın Payına Düşen (Ч = Φ * λ)	**459.000**
Değer Düşüklüğü (Ч - Ω)	**27.000**

Şerefiyenin değer düşüklüğü kaydına geçilmeden önce geçmiş dönem kaydının cari döneme taşınması gerekmektedir. Geçmiş dönemdeki kayıt cari döneme aşağıdaki gibi taşınır:

[299] Bir varlık veya nakit yaratan birimden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeridir.

[300] Bir varlığın veya nakit yaratan birimin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır.

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Sermaye	360.000	
A İşletmesi	Bilanço	Şerefiye	132.900	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları	107.100	
A İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar		600.000
2016 Şerefiye kaydının taşınması				

Yukarıdaki hesaplama uyarınca şerefiye değer düşüklüğüne ilişkin kayıt aşağıdaki gibi olacaktır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Değer Düşüklüğü Gideri	27.000	
A İşletmesi	Bilanço	Şerefiye		27.000
2017 Şerefiye değer düşüklüğü				

Yukarıdaki iki eliminasyon kaydı kümüle olarak ele alındığında konsolide finansal tablolara yapacakları etki aşağıdaki gibi olacaktır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A Konsolide	Bilanço	Sermaye	360.000	
A Konsolide	Bilanço	Şerefiye	105.900	
A Konsolide	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları	107.100	
A Konsolide	Gelir Tablosu	Değer Düşüklüğü Gideri	27.000	
A Konsolide	Bilanço	Finansal Yatırımlar		600.000
(5) 2017 Şerefiye kaydı				

2.3.1.2.6. Kontrol Gücü Olmayan Paylar

%10 oranındaki kontrol gücü olmayan paylara ilişkin aşağıdaki kayıt gerçekleştirilecektir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Ödenmiş Sermaye	40.000	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları	11.900	
B İşletmesi	Gelir Tablosu	Net Dönem Karı	9.630	
A İşletmesi	Bilanço	Kontrol Gücü Olmayan Paylar		61.530
(6) 2017 Azınlık payları				

Bu bölüme kadar gerçekleştirilmiş tüm kayıtların etkileri bir araya geldiğinde A İşletmesinin 2017 yılına ilişkin konsolide finansal tabloları aşağıdaki gibi olacaktır:

Tablo 50: A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 1)

A İŞLETMESİ KONSOLİDE BİLANÇO											
31.12.2017	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**						**A Konsolide TL**
				1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	
Dönen Varlıklar	**524.500**	**379.800**	**904.300**	**(6.000)**	**-**	**-**	**(51.000)**	**-**	**-**	**847.300**
Nakit ve Nakit Benzerleri	9.500	35.000	44.500							44.500
Ticari Alacaklar	295.000	110.000	405.000				(51.000)			354.000
Diğer Alacaklar	79.000	25.000	104.000							104.000
Stoklar	126.000	199.800	325.800	(6.000)						319.800
Diğer Dönen Varlıklar	15.000	10.000	25.000							25.000
Duran Varlıklar	**1.280.000**	**425.500**	**1.705.500**	**-**	**-**	**(5.833)**	**-**	**(494.100)**	**-**	**1.205.567**
Finansal Yatırımlar	600.000	-	600.000					(600.000)		-
Ticari Alacaklar	9.500	1.500	11.000							11.000
Diğer Alacaklar	15.000	5.500	20.500							20.500
Maddi Duran Varlıklar	570.000	380.000	950.000			(5.833)				944.167
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	57.000	23.500	80.500							80.500
Şerefiye	-	-	-					105.900		105.900
Diğer Duran Varlıklar	28.500	15.000	43.500							43.500
TOPLAM VARLIKLAR	**1.804.500**	**805.300**	**2.609.800**	**(6.000)**	**-**	**(5.833)**	**(51.000)**	**(494.100)**	**-**	**2.052.867**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**457.000**	**134.000**	**591.000**	**-**	**-**	**-**	**(51.000)**	**-**	**-**	**540.000**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	40.000	30.000	70.000							70.000
Ticari Borçlar	107.000	95.000	202.000				(51.000)			151.000
Diğer Borçlar	300.000	5.000	305.000							305.000
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	10.000	4.000	14.000							14.000
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**270.000**	**56.000**	**326.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**326.000**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	200.000	35.000	235.000							235.000
Diğer Borçlar	20.000	7.000	27.000							27.000
Uzun Vadeli Karşılıklar	40.000	10.000	50.000							50.000
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	10.000	4.000	14.000							14.000
Özkaynaklar	**1.077.500**	**615.300**	**1.692.800**	**(6.000)**	**-**	**(5.833)**	**-**	**(494.100)**	**-**	**1.186.867**
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	**1.077.500**	**615.300**	**1.692.800**	**(6.000)**	**-**	**(5.833)**	**-**	**(494.100)**	**(61.530)**	**1.125.337**
Ödenmiş Sermaye	715.000	400.000	1.115.000					(360.000)	(40.000)	715.000
Geçmiş Yıllar Karları	225.000	119.000	344.000					(107.100)	(11.900)	225.000
Net Dönem Karı	137.500	96.300	233.800	(6.000)	-	(5.833)	-	(27.000)	(9.630)	185.337
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-	-	-	-	-	-	-	61.530	**61.530**
TOPLAM KAYNAKLAR	**1.804.500**	**805.300**	**2.609.800**	**(6.000)**	**-**	**(5.833)**	**(51.000)**	**(494.100)**	**-**	**2.052.867**

Tablo 51: A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 1)

A İŞLETMESİ KONSOLİDE GELİR TABLOSU										
01.01 - 31.12.2017	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**						**A Konsolide TL**
				1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	
Satışlar	505.000	353.500	858.500	(120.000)	(62.000)					676.500
Satışların Maliyeti (-)	(328.000)	(229.600)	(557.600)	114.000		1.167				(442.433)
BRÜT KAR (ZARAR)	**177.000**	**123.900**	**300.900**	**(6.000)**	**(62.000)**	**1.167**	**-**	**-**	**-**	**234.067**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(200.000)	(140.000)	(340.000)		62.000					(278.000)
Pazarlama Giderleri (-)	(120.000)	(84.000)	(204.000)							(204.000)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	250.000	175.000	425.000			(7.000)				418.000
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(32.000)	(22.400)	(54.400)					(27.000)		(81.400)
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	**75.000**	**52.500**	**127.500**	**(6.000)**	**-**	**(5.833)**	**-**	**(27.000)**	**-**	**88.667**
Finansman Gelirleri	136.000	95.200	231.200							231.200
Finansman Giderleri (-)	(40.000)	(28.000)	(68.000)							(68.000)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI (ZARARI)	**171.000**	**119.700**	**290.700**	**(6.000)**	**-**	**(5.833)**	**-**	**(27.000)**	**-**	**251.867**
Dönem Vergi Gideri (-)	(33.500)	(23.400)	(56.900)							(56.900)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI (ZARARI)	**137.500**	**96.300**	**233.800**	**(6.000)**	**-**	**(5.833)**	**-**	**(27.000)**	**-**	**194.967**
Ana Ortaklık Payları	137.500	96.300	233.800	(6.000)	-	(5.833)	-	(27.000)	(9.630)	185.337
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-	-						9.630	9.630

2.3.2. Uygulama 2

A sanal işletmesi ilaç sektöründe faaliyet gösteren bir anonim şirkettir. A işletmesi üretim ve dağıtım olanaklarının iyileştirilmesi amacıyla yurtdışında faaliyet gösteren B sanal işletmesini satın alma konusunda irade göstermektedir. Gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde B işletmesinin %95 oranındaki hisselerinin A İşletmesi tarafından 31.12.2016 tarihinde 110.000 TL bedel ile satın alınması konusunda uzlaşmaya varılmıştır. Satın alma tarihinde A ve B İşletmelerinin finansal tabloları aşağıdaki gibidir:

Tablo 52: A ve B İşletmelerinin 31.12.2016 Tarihli Bilançoları (Uygulama 2)

BİLANÇO	**A İşletmesi**	**B İşletmesi**
31.12.2016	**TL**	**ABD Doları**
Dönen Varlıklar	**496.651**	**74.612**
Nakit ve Nakit Benzerleri	135.375	5.306
Ticari Alacaklar	224.719	39.274
Diğer Alacaklar	3.678	10.100
Stoklar	49.702	7.455
Peşin Ödenmiş Giderler	18.312	2.747
Diğer Dönen Varlıklar	64.865	9.730
Duran Varlıklar	**166.744**	**32.311**
Ticari Alacaklar	43.630	6.545
Diğer Alacaklar	156	1.323
Maddi Duran Varlıklar	110.837	22.625
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.112	167
Diğer Duran Varlıklar	11.009	1.651
TOPLAM VARLIKLAR	**663.395**	**106.923**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**281.762**	**28.819**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	67.128	9.004
Ticari Borçlar	150.852	11.748
Diğer Borçlar	19.846	2.860
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	9.835	91
Kısa Vadeli Karşılıklar	32.732	4.910
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.369	206
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**176.615**	**37.569**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	151.037	30.506
Ticari Borçlar	907	136
Uzun Vadeli Karşılıklar	16.880	2.532
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	7.791	4.395
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	-	-
Özkaynaklar	**205.018**	**40.535**
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	**205.018**	**40.535**
Ödenmiş Sermaye	100.000	60.000
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler	48	30
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	48	30
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	38.000	5.300
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	21.513	(28.376)
Net Dönem Karı (Zararı)	45.457	3.581
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-
TOPLAM KAYNAKLAR	**663.395**	**106.923**

Tablo 53: A ve B İşletmelerinin 31.12.2016 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Gelir Tabloları (Uygulama 2)

GELİR TABLOSU 01.01. - 31.12.2016	A İşletmesi TL	B İşletmesi ABD Doları
Satışlar	999.348	153.902
Satışların Maliyeti (-)	(891.317)	(142.697)
BRÜT KAR (ZARAR)	**108.031**	**11.205**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(38.954)	(3.443)
Pazarlama Giderleri (-)	(584)	(388)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	87.809	11.171
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(81.401)	(12.210)
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar	-	-
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	**74.901**	**6.335**
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	2.328	349
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(523)	(79)
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNCESİ FAALİYET KARI (ZARARI)	**76.706**	**6.605**
Finansman Gelirleri	4.846	1.727
Finansman Giderleri (-)	(23.702)	(3.555)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI (ZARARI)	**57.850**	**4.777**
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	**(12.393)**	**(1.196)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(9.835)	(812)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	(2.558)	(384)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI (ZARARI)	**45.457**	**3.581**
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-
Ana Ortaklık Payları	45.457	3.581

2.3.2.1. İlk Muhasebeleştirme

2.3.2.1.1. Tanımlanabilir Varlık ve Yükümlülüklerin Ölçülmesi

Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı uyarınca edinen işletme edinilen işletmedeki tanımlanabilir varlık ve yükümlülükleri birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçerek muhasebeleştirir. Bu nedenle edinilen işletmenin bünyesindeki varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu uygulamada B İşletmesinin finansal tablo kalemlerinin gerçeye uygun değerlerine yakınsadığı varsayılacaktır. Dolayısıyla birleşme işlemleri yapılırken mevcut finansal tablolar kullanılacaktır.

B İşletmesi Türkiye dışında faaliyet gösterdiği için finansal tablolarını ABD doları üzerinden hazırlamaktadır. Bu durumdan ötürü birleşme işlemlerinin gerçekleştirilmesi sırasında UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri standardının hükümlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri standardına ana konudan sapılmaması hususu da dikkate alınarak özet olarak değinilecektir.

2.3.2.1.2. UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri

UMS 21 Kur Değişimin Etkileri standardının amacı yabancı para üzerinden gerçekleşen işlemlerin ve yurtdışındaki işletmelerin finansal tablolara dahil edilmesi ve finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrilmesi sırasında dikkate alınacak hususların düzenlenmesidir.[301] Standardın temel konularını finansal tabloların hazırlanması sırasında hangi döviz kurlarının kullanılacağı ve döviz kurlarındaki değişimin finansal tablolar üzerindeki etkilerinin ne şekilde raporlanacağı oluşturmaktadır. Standartta geçen temel kavramlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 54: UMS 21 Kavramları

Kapanış Kuru (Closing Rate)	•Raporlama dönemi sonunda geçerli kurdur.
Kur Farkı (Exchange Difference)	•Bir para birimindeki belirli bir tutarın diğer bir para birimine farklı kurlardan çevrilmesinden kaynaklanan farktır.
Döviz Kuru (Exchange Rate)	•İki para biriminin değişim oranıdır.
Yabancı Para (Foreign Currency)	•İşletmenin geçerli para biriminden farklı para birimidir.
Yurt Dışındaki İşletme (Foreign Operation)	•Raporlayan işletmenin, kendisininkinden farklı bir ülke ya da para biriminde faaliyette bulunan, bir bağlı ortaklığı, iştiraki, müşterek anlaşması ya da şubesidir.
Geçerli (Fonksiyonel) Para Birimi (Functional Currency)	•İşletmenin faaliyet gösterdiği temel ekonomik çevrenin para birimidir.
Parasal Kalemler (Monetary Items)	•Elde tutulan para ile sabit veya belirlenebilir bir tutarda para olarak alınacak veya ödenecek varlık ve borçlardır.
Yurtdışındaki İşletmede (Net Investment in a Foreign Operation)	•Yurtdışındaki işletmenin net aktiflerinde raporlayan işletmenin payıdır.
Finansal Tablolarda Kullanılan (Sunum) Para Birimi (Presentation Currency)	•Finansal tabloların sunulduğu para birimidir.

Kaynak: IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates, md. 8, (Çevrimiçi), http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2016/ias21.pdf , (Erişim: 02.03.2017)

[301] UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri, md. 1.

2.3.2.1.2.1. Finansal Tabloların Çevriminin Nedenleri

Çevrim işlemi esas itibarıyla farklı para birimi üzerinden hazırlanmış finansal tabloların yerel para birimine dönüştürülmesi işlemidir. Finansal tabloların çevriminin nedenlerinin aşağıdaki gibi özetlenmesi mümkündür:[302]

- Finansal tabloların çevrilmesinin ana nedeni, konsolide finansal tabloların ana işletmeye ait olmasıdır. Burada ana işletmenin bulunduğu yer konsolide finansal tabloların hazırlanmasında belirleyici bir unsur olmaktadır,
- Para birimlerinin farklı kurlara tabi olması nedeniyle önemli ölçüde kar veya zarar ortaya çıkar. Aşırı kar ya da zararı ortadan kaldırmak için finansal tabloların çevrimine ihtiyaç duyulur,
- Yabancı para cinsinden işlemleri kaydetme, yurt dışı şube, iştirak ve bağlı ortaklık faaliyetlerini raporlama ve bağımsız işletmelerin faaliyet sonuçlarını yurt dışına raporlamak için finansal tabloların çevrimine ihtiyaç duyulur.

2.3.2.1.2.2. Fonksiyonel ve Sunum Para Birimi

Önceki bölümde geçerli (fonksiyonel) para birimi, işletmenin faaliyet gösterdiği temel ekonomik çevrenin para birimi şeklinde tanımlanmıştır. Temel ekonomik çevre kavramı işletmenin faaliyetlerine ilişkin nakit akımlarının gerçekleştiği yeri tasvir etmektedir. Fonksiyonel para biriminin belirlenmesi finansal raporlamanın doğru gerçekleştirilmesi adına önem taşıyan bir husustur. İşletmelerin fonksiyonel para birimlerini belirlerken:[303]

- Mal ve hizmetlere ilişkin satış fiyatlarının büyük oranda bağlı olduğu para birimlerini,
- İçsel dinamikleri nedeniyle mal ve hizmetlere ilişkin satış fiyatlarını büyük oranda etkileyebilme potansiyeline sahip ülkelere ait para birimlerini,
- Mal ve hizmetlere ilişkin maliyet bileşenlerinin (Hammadde, işçilik, genel üretim giderleri, vb.) bağımlı olduğu para birimlerini

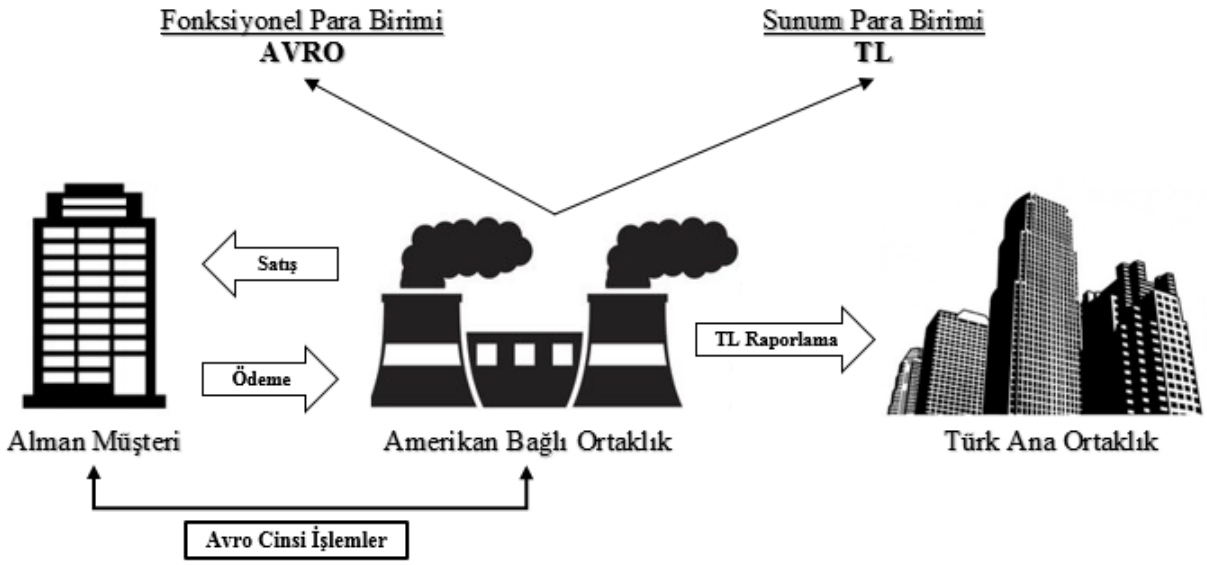
göz önünde bulundurması gerekmektedir. Ayrıca finansman faaliyetlerinden (borçlanma aracı ya da özkaynağa dayalı finansal araçlar gibi) yaratılan fonların para birimleri ile işletme faaliyetlerine ilişkin tahsilatların tutulduğu para birimleri de belirleme işlemini etkileyen diğer faktörlerdir.

---

[302] Metin Saban ve Murat Genç, Finansal Tabloların Farklı Para Birimine Dönüştürülmesi, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 76 (Haziran – Temmuz 2006), s. 35-36.
[303] UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri, md. 9-10.

Sunum (raporlama) para birimi finansal tabloların sunulduğu para birimidir. Fonksiyonel para biriminden farklı olarak işletmeler finansal tablolarını herhangi bir para biriminde (ya da para birimlerinde) sunmakta serbesttir. Bu serbesti gerek bireysel raporlayan bir işletme ve gerekse de bir grubun bağlı ortaklığı, iştiraki ya da iş ortaklığı gibi yurtdışındaki bir işletme veya yurtdışında işletmelere sahip ana ortaklıkların tümü tarafından kullanılabilmektedir. Finansal tablolarda kullanılan para birimi, işletmenin fonksiyonel para biriminden farklılık gösterebilmektedir. Bu durumda işletme, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumunu raporlama para birimine çevirir. Bir işletmeler grubu farklı fonksiyonel para birimleri olan işletmelerden oluşabilir. Ana ortaklık konsolide finansal tablolarını sunulabilmek amacıyla grup bünyesindeki her bir işletmenin finansal durumunu ortak bir para birimi ile ifade eder. Bu ortak para birimi de genellikle ana ortaklığın fonksiyonel para birimi olmaktadır.[304]

Şekil 29: Fonksiyonel ve Sunum Para Birimi

Yukarıdaki şekilde Amerikan menşeili bir bağlı ortaklığın para birimi incelenmiştir. İşletmenin bulunduğu ülke ABD olup ülkenin para birimi ABD dolarıdır. Ancak işletmenin tüm işlemleri Avro cinsinden gerçekleşmektedir. Diğer göstergelerin etkisinin olmadığı varsayımıyla işletmenin fonksiyonel para biriminin Avro olduğu söylenebilir. Şekilde ana ortaklığın Türk menşeili olduğu ve bağlı ortaklığın ana ortaklığa TL üzerinden raporlama yaptığı görülmektedir. Bu durumda bağlı ortaklığın sunum para biriminin TL olduğu söylenebilecektir.

[304] Deloitte Touche Tohmatsu Limited, **a.g.e**, s. 1511.

2.3.2.1.2.3. Finansal Tabloların Çevriminde Kullanılan Yöntemler

Bir yabancı para işlemi ilk muhasebeleştirme sırasında yabancı para birimindeki tutara fonksiyonel para birimi ile işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanarak fonksiyonel para birimi cinsinden kaydedilir. İşlem tarihi, işlemin UFRS'ye göre ilk defa kaydedilmesi gerektiği tarihtir. Uygulama kolaylığı nedeniyle, işlem tarihindeki gerçek kura yaklaşan bir kurun, örneğin, haftanın ya da ayın ortalama kurunun, o dönem içinde her bir yabancı para biriminde gerçekleşen işlemlerin tümü için kullanılması mümkündür. Bununla birlikte, döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda ortalama kur kullanılmaz.[305]

Literatürde yabancı ülkede faaliyet gösteren bağlı ortaklıkların varlık ve yükümlülüklerinin çevriminde farklı metotlar kullanıldığı görülmektedir. Ancak belirtilmesi gereken bir konu ise uygulayıcılar arasında bir birlik olmadığıdır. Uygulamada yaygın olarak kullanılan finansal tablo çevrim yöntemleri aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 55: Çevrim Yöntemleri

Yöntem	Uygulama	
	Bilanço	**Gelir Tablosu**
Kapanış Kuru (Cari Kur) Yöntemi	Özkaynaklar dışındaki aktif ve pasif hesaplar dönem sonu kuru ile, özkaynak kalemleri ise kendi içerisinde farklı kurlar (Örneğin, dağıtılmamış karlar, nominal sermaye ve geçmiş yıllar karları işlemin gerçekleştiği tarihteki tarihi kurla, dönem karı ise gelir tablosu kalemlerinin düzeltilmiş sonucu olarak ortalama kur) üzerinden çevrilmektedir.	Bilanço hesapları ile ilişkili olan hesaplar (amortisman, menkul değerler gibi) ilgili bilanço hesaplarının çevrilmesinde kullanılan kurlarla çevrilir. Bilanço hesaplarıyla ilişkili olan hesaplar dışında kalan gelir ve gider hesapları ise gerçekleştikleri gündeki kurlarla ya da ortalama kurlarla çevrilir.
Cari / Cari Olmayan Yöntem	Bilançonun cari kalemleri (dönen varlıklar ve kısa vadeli borçlar) cari kurla (bilanço tarihindeki kurla), cari olmayan kalemler ise (duran varlıklar ve uzun vadeli borçlar) tutarların belirlendiği zamana (tarihi kur) ait geçerli kur üzerinden çevriye tabi tutulur	
Parasal / Parasal Olmayan Yöntem	Bilançonun parasal unsurları (kasa, banka, alacaklar vb.) kapanış kuru üzerinden, parasal olmayan unsurlar ise (binalar, makineler, stoklar vb.) tutarların belirlendiği zamana (tarihi kur) ait geçerli kur üzerinden değerlendirilir.	
Geleneksel Yöntem	Parasal kalemler cari kur ile çevrilir. Parasal olmayan kalemler işlemin gerçekleştiği tarihteki kur kullanılarak çevrilir. Sermaye ve sermaye artışları tarihi kurla çevrilir.	Gelir tablosu kalemleri ise, işlemin gerçekleştiği tarihteki kur ile çevrilir.

Kaynak: Selim Bekçioğlu ve Çağrı Köroğlu, UMS 21 , TMS 21 Kur Değişim Etkileri Standardına Göre Finansal Tabloların Çevrimi ve Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 66 (Mart – Nisan 2008), s. 33-34, (Çevrimiçi), http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/86 (...), (Erişim: 03.03.2017)

Aşağıdaki tablolarda ise finansal tablo kalemleri detayında çevrim yöntemlerinin uygulanışı belirtilmiştir:

[305] UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri, md. 20-23.

Tablo 56: Çevrim Yöntemlerinin Bilanço Kalemlerine Uygulanışı

Bilanço Kalemleri	Çevrim Yöntemleri [306]			
	Cari Kur Yöntemi	Cari - Cari Olmayan Yöntem	Parasal - Parasal Olmayan Yöntem	Geleneksel Yöntem
Dönen Varlıklar				
Hazır Değerler	CK	CK	CK	CK
Menkul Kıymetler	CK	CK	TK	İK
Ticari Alacaklar	CK	CK	CK	CK
Diğer Alacaklar	CK	CK	CK	CK
Stoklar	CK	CK	TK	İK
Gelecek Aylara Ait Giderler	CK	CK	TK	İK
Gelir Tahakkukları	CK	CK	CK	CK
Diğer Dönen Varlıklar	CK	CK	CK	CK
Duran Varlıklar				
Ticari Alacaklar	CK	TK	CK	CK
Diğer Alacaklar	CK	TK	CK	CK
Mali Duran Varlıklar	CK	TK	TK	İK
Maddi Duran Varlıklar	CK	TK	TK	İK
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	CK	TK	TK	İK
Gelecek Yıllara Ait Giderler	CK	TK	TK	İK
Gelir Tahakkukları	CK	TK	CK	CK
Diğer Duran Varlıklar	CK	TK	CK	CK
Kısa Vadeli Borçlar				
Mali Borçlar	CK	CK	CK	CK
Ticari Borçlar	CK	CK	CK	CK
Diğer Borçlar	CK	CK	CK	CK
Alınan Avanslar	CK	CK	TK	İK
Ödenecek Vergi ve Fonlar	CK	CK	CK	CK
Borç ve Gider Karşılıkları	CK	CK	CK	CK
Gelecek Aylara Ait Gelirler	CK	CK	TK	İK
Gider Tahakkukları	CK	CK	CK	CK
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	CK	CK	CK	CK
Uzun Vadeli Borçlar				
Mali Borçlar	CK	TK	CK	CK
Ticari Borçlar	CK	TK	CK	CK
Diğer Borçlar	CK	TK	CK	CK
Alınan Avanslar	CK	TK	TK	İK
Borç ve Gider Karşılıkları	CK	TK	CK	CK
Gelecek Yıllara Ait Gelirler	CK	TK	TK	İK
Gider Tahakkukları	CK	TK	CK	CK
Özkaynaklar				
Ödenmiş Sermaye	TK	TK	TK	TK
Sermaye Yedekleri	TK	TK	TK	TK
Kar Yedekleri	TK	TK	TK	TK
Geçmiş Yıl Karları/Zararları	TK	TK	TK	TK
Dönem Net Karı/Zararı	GT	GT	GT	GT

Kaynak: Raif Parlakkaya, Yabancı Para Üzerinden Düzenlenmiş Finansal Tabloların Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, S. 2 (1999), s. 44-45, Aktaran: Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, **a.g.e.**, s. 206-208.

[306] CK Cari Kur (Kapanış Kuru), TK Tarihi Kur, OK Ortalama Kur, İK İşlem Tarihindeki Kur, GT Gelir Tablosundan Aktarılan.

Tablo 57: Çevrim Yöntemlerinin Gelir Tablosu Kalemlerine Uygulanışı

Gelir Tablosu Kalemleri	Çevrim Yöntemleri			
	Cari Kur Yöntemi	Cari - Cari Olmayan Yöntem	Parasal - Parasal Olmayan Yöntem	Geleneksel Yöntem
Satışlar	OK/CK	OK	OK/TK	İK
Satışların Maliyeti	OK/CK	OK	TK	İK
Faaliyet Giderleri	OK/CK	OK	OK/TK	İK
Amortisman Giderleri	OK/CK	TK	TK	İK
Diğer Olağan Gelirler	OK/CK	OK	OK/TK	İK
Diğer Olağan Giderler	OK/CK	OK	OK/TK	İK
Finansman Giderleri	OK/CK	OK	OK/TK	İK
Duran Varlık Satış Kar/Zararı	OK/CK	TK	TK	İK

Kaynak: a.g.e., s. 206-208.

Birleşme işleminin gerçekleştirilmesi için B işletmesinin finansal tablolarının A işletmesinin sunum para birimi olan TL'ye çevrilmesi gerekmektedir. Yukarıdaki bilgiler ışığında çevrim işlemi şu şekilde gerçekleştirilecektir:

Tablo 58: B İşletmesinin 31.12.2016 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait TL'ye Çevrilmiş Gelir Tablosu (Uygulama 2)

GELİR TABLOSU 01.01. - 31.12.2016	B İşletmesi ABD Doları	Çevrim Kuru	B İşletmesi TL
Satışlar	153.902	2,5023	385.109
Satışların Maliyeti (-)	(142.697)	2,5023	(357.071)
BRÜT KAR (ZARAR)	**11.205**		**28.038**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(3.443)	2,5023	(8.615)
Pazarlama Giderleri (-)	(388)	2,5023	(971)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	11.171	2,5023	27.953
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(12.210)	2,5023	(30.553)
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar	-	2,5023	-
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	**6.335**		**15.852**
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	349	2,5023	873
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(79)	2,5023	(198)
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNCESİ FAALİYET KARI (ZARARI)	**6.605**		**16.527**
Finansman Gelirleri	1.727	2,5023	4.321
Finansman Giderleri (-)	(3.555)	2,5023	(8.896)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI (ZARARI)	**4.777**		**11.952**
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	**(1.196)**		**(2.993)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(812)	2,5023	(2.032)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	(384)	2,5023	(961)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI (ZARARI)	**3.581**		**8.959**

Tablo 59: B İşletmesinin 31.12.2016 Tarihli TL'ye Çevrilmiş Bilançosu (Uygulama 2)

BİLANÇO 31.12.2016	B İşletmesi ABD Doları	Çevrim Kuru	B İşletmesi TL
Dönen Varlıklar	**74.612**		**227.581**
Nakit ve Nakit Benzerleri	5.306	3,0502	16.184
Ticari Alacaklar	39.274	3,0502	119.794
Diğer Alacaklar	10.100	3,0502	30.807
Stoklar	7.455	3,0502	22.739
Peşin Ödenmiş Giderler	2.747	3,0502	8.379
Diğer Dönen Varlıklar	9.730	3,0502	29.678
Duran Varlıklar	**32.311**		**98.555**
Ticari Alacaklar	6.545	3,0502	19.964
Diğer Alacaklar	1.323	3,0502	4.035
Maddi Duran Varlıklar	22.625	3,0502	69.011
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	167	3,0502	509
Diğer Duran Varlıklar	1.651	3,0502	5.036
TOPLAM VARLIKLAR	**106.923**		**326.136**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**28.819**		**87.904**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	9.004	3,0502	27.464
Ticari Borçlar	11.748	3,0502	35.834
Diğer Borçlar	2.860	3,0502	8.724
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	91	3,0502	278
Kısa Vadeli Karşılıklar	4.910	3,0502	14.976
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	206	3,0502	628
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**37.569**		**114.593**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	30.506	3,0502	93.049
Ticari Borçlar	136	3,0502	415
Uzun Vadeli Karşılıklar	2.532	3,0502	7.723
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	4.395	3,0502	13.406
Özkaynaklar	**40.535**		**123.639**
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	**40.535**		**123.639**
Ödenmiş Sermaye	60.000	3,0502	183.012
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler	30		75
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	30	2,5023	75
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)	-		1.979
- Yabancı Para Çevrim Farkları [307]	-		1.979
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazançları (Kayıpları)	-	2,5023	-
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	5.300	3,0502	16.166
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	(28.376)	3,0502	(86.552)
Net Dönem Karı (Zararı)	3.581		8.959
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-		-
TOPLAM KAYNAKLAR	**106.923**	**-**	**326.136**

[307] Yabancı para çevrim farkları bilanço ve gelir tablosu çevriminde farklı kurların kullanılmasından ötürü oluşmaktadır. Temel hesaplama formülü Yabancı Para Çevrim Farkı = Çevrilmiş Varlıklar Tutarı – Çevrilmiş Yükümlülükler Tutarı şeklindedir.

Yukarıdaki tablolarda çevrim işlemi yapılırken 3,0502 ve 2,5023 kurlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu kurlar sırasıyla 31.12.2016 tarihindeki ABD doları / TL kuru ve 01.01. – 31.12.2016 dönemine ilişkin ortalama ABD doları / TL kurlarıdır. Buradan anlaşılacağı üzere çevrim işlemi cari kur yöntemine göre gerçekleştirilmiştir. Cari kur yönteminde sermaye hesapları tarihi kurdan çevrileceği belirtilmiş olup uygulamada kapanış kuru kullanılmıştır. Bu durumun nedeni birleşme işlemi neticesinde oluşacak A işletmesinin konsolide finansal tablolarında birleşme tarihi olan 31.12.2016 gününe ilişkin kurun tarihi kur olarak kabul edilecek olmasıdır. Sonraki ölçümlerde sermaye hesaplarına ilişkin tarihi kur olarak 31.12.2016 tarihinde geçerli olan 3,0502 kuru esas alınacaktır.

Çevrim işlemi ile ilgili bir başka husus ise dönem net karı kalemi ile ilgilidir. Bilançoya bakıldığında dönem net karı kaleminin herhangi bir çevrim işlemine tabi tutulmadığı görülmektedir. Bunun nedeni cari kur yönteminde dönem net karı tutarının gelir tablosunun çevrimi neticesinde oluşan tutarın bilançoya aktarılmasıdır. Başka bir deyişle gelir tablosunun çevrim işlemi tamamlandığında oluşan dönem net kar (zarar) tutarı aynen bilançoya aktarılmıştır. Benzer şekilde Yeniden Değerleme Ölçüm Kazançları (Kayıpları) kalemi de Kapsamlı Gelir Tablosundan[308] aktarılmıştır. Söz konusu kalemin çevriminde de gelir tablosunda kullanılan kur esas alınmıştır.

B İşletmesinin bilançosunun çevrimi sonrasında tanımlanabilir net varlıkların aşağıdaki şekliyle hesaplanması gerekmektedir:

Tablo 60: B İşletmesinin Tanımlanabilir Net Varlıkları (Uygulama 2)

Dönen Varlıklar	227.581
Duran Varlıklar	98.555
Toplam Varlıklar (α)	**326.136**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	87.904
Uzun Vadeli Yükümlülükler	114.593
Toplam Yükümlülükler (β)	**202.497**
Net Varlıklar (α - β)	**123.639**

[308] UMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardı uyarınca kapsamlı gelir tablosu bir işletmenin bir dönemde muhasebeleştirilen tüm gelir ve gider kalemlerinin sunulduğu tablodur. Söz konusu tablo, tek bir kapsamlı gelir tablosu veya kar veya zarar bileşenlerini gösteren bir tablo (bireysel gelir tablosu) ve kar veya zarar bileşenleri ile diğer kapsamlı gelir bileşenlerini birlikte gösteren ikinci bir tablo (kapsamlı gelir tablosu) olmak üzere iki tablo halinde sunulabilir. Diğer kapsamlı gelir (özkaynaklara yansıtılan kar veya zararlar) diğer UFRS'ler tarafından gerekli kılındığında ya da izin verildiğinde kar ya da zararda muhasebeleştirilmeyen gelir ya da gider (yeniden sınıflandırma düzeltmeleri de dahil olmak üzere) kalemlerini kapsar. Diğer kapsamlı gelirin unsurları yeniden değerleme fazlasındaki değişimler, tanımlanmış fayda planlarının yeniden ölçümleri, dış ülkedeki bağlı işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç ve kayıplar, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan özkaynağa dayalı finansal araçlardaki yatırımlardan kaynaklanan kazanç ya da kayıplar ve nakit akış riskine ilişkin riskten korunma araçlarına bağlı olarak oluşan kazanç veya kayıpların etkin kısımlarını kapsar. (UMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, Md. 7 ve md. 81)

2.3.2.1.3. Kontrol Gücü Olmayan Payların Belirlenmesi

Uygulamada açıklandığı üzere A İşletmesi B İşletmesinin hisselerinin %95'ini satın almıştır. Böylece B İşletmesinin hissedar dağılımı %95 A İşletmesi, %5 diğer ortaklar şekline dönüşmüştür. Hissedarlardan A İşletmesi diğer etkenler göz ardı edildiğinde %95 hisseye sahip olmasından ötürü hakim ortak olarak nitelendirilir. Diğer hissedarların B İşletmesindeki %5 oranındaki payı normal şartlarda kontrol gücü sağlamayacaktır. A İşletmesi kendi konsolide finansal tablolarını hazırlarken sahip olduğu kontrol gücü nedeniyle bağlı ortaklığı olarak nitelendirilecek olan B İşletmesinin diğer hissedarlarına ait payı konsolide finansal tablolarında kontrol gücü olmayan paylar kaleminde gösterecektir. Bu uygulamada A İşletmesinin konsolide finansal tablolarında B İşletmesinden kaynaklı kontrol gücü olmayan paylar aşağıdaki gibi hesaplanır:

Tablo 61: 31.12.2016 Azınlık Payı Hesabı (Uygulama 2)

Hesap	B İşletmesi	A İşletmesi Payı (%95)	Azınlık Payı (%5)
Ödenmiş Sermaye	183.012	173.861	9.151
Yabancı Para Çevrim Farkları	1.979	1.880	99
Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	75	71	4
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	16.166	15.358	808
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	(86.552)	(82.224)	(4.328)
Net Dönem Karı (Zararı)	8.959	8.511	448
TOPLAM	**123.639**	**117.457**	**6.182**

2.3.2.1.4. Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Karının Belirlenmesi

Uygulamadaki satın almanın muhasebeleştirilmesinden önceki son aşama şerefiye veya oluşması halinde pazarlıklı satın alma karının belirlenmesidir. Transfer edilen bedel ile edinilen işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerleri arasındaki pozitif fark şerefiye; negatif fark ise pazarlıklı satın alma karı olarak nitelendirilmektedir. Bu hesaplama yapılırken kontrol gücü olmayan paylar ve satın alma işleminin kademeli gerçekleşip gerçekleşmediği hususları da dikkate alınır.

Yukarıdaki ifadeden hareketle A İşletmesinin B İşletmesinin %95 oranındaki hisselerini satın alması neticesinde ortaya çıkan şerefiye veya pazarlıklı satın alma karı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

Tablo 62: Pazarlıklı Satın Alma Karı Hesabı (Uygulama 2)

Transfer Edilen Bedel (α)	110.000
B'nin Net Varlıklarının Gerçeğe Uygun Değeri (β)	123.639
A'nın B'den Satın Aldığı Hisse Oranı (ϭ)	95%
B'nin GUD Üzerinden Net Varlıklarının A'nın Satın Aldığı Hisse Oranına Düşen Kısmı λ=(β* ϭ)	117.457
Pazarlıklı Satın Alma Karı (α - λ)	**(7.457)**

Yukarıda hesaplanmış olan 7.457 TL tutarı A İşletmesinin konsolide gelir tablosunda Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler kalemi altında gösterilecektir.

2.3.2.1.5. Muhasebeleştirme İşlemleri

Uygulamanın bu kısma kadar olan bölümünde A İşletmesinin B İşletmesine ait hisselerinin %95'ini satın almasına ilişkin hesaplamalar gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde satın alma işlemine ilişkin muhasebe kayıtlarının ne şekilde oluşturulacağı açıklanacak olup akabinde A İşletmesinin konsolide bilançosu düzenlenecektir.

2.3.2.1.5.1. Finansal Yatırımın Kayıtlara Alınması

Öncelikli olarak A İşletmesinin B İşletmesinden satın aldığı hisseleri kendi solo finansal tablolarına alması gerekmektedir. A İşletmesi söz konusu hisseleri muhasebeleştirirken katlandığı maliyeti esas alacaktır. Uygulamada satın alma işlemi ile ilişkili başka bir gider oluşmadığı varsayılmıştır. Satın alma işlemi ile ilgili giderler ayrıca muhasebeleştirilmektedir. Uygulamada A İşletmesinin bedeli nakit olarak ifa edeceği varsayılacaktır. Bu bilgiler doğrultusunda A İşletmesi B İşletmesinin paylarını aşağıdaki kayıtla finansal tablolarına alacaktır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
A İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar	100.000	
A İşletmesi	Bilanço	Nakit ve Nakit Benzerleri		100.000
(1) Bağlı ortaklığın kayıtlara alınması				

2.3.2.1.5.2. Pazarlıklı Satın Alma Karının Kayıtlara Alınması

Konsolide finansal tabloların oluşturulması sırasında önceki bölümde hesaplanmış olan pazarlıklı satın alma karını kayıtlara alınması gerekmektedir. A İşletmesi B İşletmesinin ödenmiş sermayesinin, kar veya zararda yeniden sınıflandırılmayacak birikmiş diğer kapsamlı gelirlerinin, kar veya zararda yeniden sınıflandırılacak birikmiş diğer kapsamlı gelirlerinin, kardan ayrılan kısıtlanmış yedeklerinin, geçmiş yıllar zararlarının ve dönem karının sırasıyla 173.861 TL, 71 TL, 1.880 TL, 15.358 TL, 82.224 TL (Negatif) ve 8.511 TL olmak üzere toplamda 117.457 TL'lik kısımlarının (%95'e tekabül etmektedir) kontrolünü ele geçirebilmek için 110.000 TL'lik bir bedele

katlanmıştır. Söz konusu tutarlar arasındaki negatif fark olan pazarlıklı satın alma karı aşağıdaki şekliyle kayıtlara alınır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Ödenmiş Sermaye	173.861	
B İşletmesi	Bilanço	Yabancı Para Çevrim Farkları	1.880	
B İşletmesi	Bilanço	Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	71	
B İşletmesi	Bilanço	Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	15.358	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)		82.224
B İşletmesi	Bilanço	Net Dönem Karı (Zararı)	8.511	
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler		7.457
A İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar		110.000
(3) Pazarlıklı satın alma karının kayıtlara alınması				

2.3.2.1.5.3. Kontrol Gücü Olmayan Payların Kayıtlara Alınması

Uygulamanın açıklama kısmında satın alma görüşmeleri neticesinde B İşletmesinin ana hissedarının işletmede %5 payının kalmasının kararlaştırıldığı belirtilmişti. Birleşme tarihinde bu oran B İşletmesinin özkaynakları içerisinde bulunan ödenmiş sermayesinin, kar veya zararda yeniden sınıflandırılmayacak birikmiş diğer kapsamlı gelirlerinin, kar veya zararda yeniden sınıflandırılacak birikmiş diğer kapsamlı gelirlerinin, kardan ayrılan kısıtlanmış yedeklerinin, geçmiş yıllar zararlarının ve dönem karının sırasıyla 9.151 TL, 99 TL, 4 TL, 808 TL, 4.328 TL (Negatif) ve 448 TL olmak üzere toplamda 6.152 TL'lik kısımlarına denk gelmektedir. A İşletmesi B İşletmesinin kontrolünü tek başına elinde tuttuğundan (%95 pay oranının tek başına kontrol için yeterli olduğu varsayılmıştır) konsolide finansal tablolarının hazırlanması sırasında önceki bölümlerde aktarılmış olan tam konsolidasyon yöntemini kullanacaktır (kontrol unsuru tek başına sağlandığı için B İşletmesi A İşletmesinin bağlı ortaklığı konumuna gelmiştir). Dolayısıyla A İşletmesinin B İşletmesindeki payları dışında kalan kısım (%5) konsolide finansal tablolarda kontrol gücü olmayan paylar olarak gösterilecektir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında kontrol gücü olmayan paylara ilişkin aşağıdaki kayıt gerçekleştirilecektir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Ödenmiş Sermaye	9.151	
B İşletmesi	Bilanço	Yabancı Para Çevrim Farkları	99	
B İşletmesi	Bilanço	Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	4	
B İşletmesi	Bilanço	Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	808	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)		4.328
B İşletmesi	Bilanço	Net Dönem Karı (Zararı)	448	
A İşletmesi	Bilanço	Kontrol Gücü Olmayan Paylar		6.182
(2) Azınlık paylarının kayıtlara alınması				

2.3.2.1.5.4. Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanması

Yukarıdaki kayıtların oluşturulması sonrasında konsolide finansal tabloların hazırlanması aşamasına geçilecektir. A İşletmesi B İşletmesini konsolide finansal tablolarına alırken tam konsolidasyon yöntemini kullanacaktır. Tam konsolidasyon uyarınca A İşletmesi ile B İşletmesinin bilanço kalemleri tek tek birleştirilecek ve birleşmiş (kombine) bilanço yukarıdaki kayıtlar ile düzeltilecektir. Düzeltmeler neticesinde A İşletmesinin konsolide finansal tablolarına ulaşılacaktır. A İşletmesinin konsolide finansal tabloları aşağıdaki şekliyle gerçekleşecektir:

Tablo 63: A İşletmesinin 31.12.2016 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 2)

A İŞLETMESİ KONSOLİDE GELİR TABLOSU							
01.01. - 31.12.2016	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**			**A Konsolide TL**
				1	**2**	**3**	
Satışlar	999.348	385.109	1.384.457				1.384.457
Satışların Maliyeti (-)	(891.317)	(357.071)	(1.248.388)				(1.248.388)
BRÜT KAR (ZARAR)	**108.031**	**28.038**	**136.069**	**-**	**-**	**-**	**136.069**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(38.954)	(8.615)	(47.569)				(47.569)
Pazarlama Giderleri (-)	(584)	(971)	(1.555)				(1.555)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	87.809	27.953	115.762				115.762
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(81.401)	(30.553)	(111.954)				(111.954)
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından Paylar	-	-	-				-
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	**74.901**	**15.852**	**90.753**	**-**	**-**	**-**	**90.753**
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	2.328	873	3.201			7.457	10.658
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(523)	(198)	(721)				(721)
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNCESİ FAALİYET KARI (ZARARI)	**76.706**	**16.527**	**93.233**	**-**	**-**	**7.457**	**100.690**
Finansman Gelirleri	4.846	4.321	9.167				9.167
Finansman Giderleri (-)	(23.702)	(8.896)	(32.598)				(32.598)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI (ZARARI)	**57.850**	**11.952**	**69.802**	**-**	**-**	**7.457**	**77.259**
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	**(12.393)**	**(2.993)**	**(15.386)**	**-**	**-**	**-**	**(15.386)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(9.835)	(2.032)	(11.867)				(11.867)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	(2.558)	(961)	(3.519)				(3.519)
Konsolidasyon Etkisi [309]	-	-	-		*5.734*	*(8.511)*	*(2.777)*
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI (ZARARI)	**45.457**	**8.959**	**54.416**	**-**	**5.734**	**(1.054)**	**59.096**
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-	-	-	6.182	-	6.182
Ana Ortaklık Payları	45.457	8.959	54.416	-	(448)	(1.054)	52.914

[309] Gelir tablosuna eklenmiş olan bu satır bilançoda dönem net karı kalemi ile ilgili olan kayıtların (6.182 – 448) karşılığıdır. Teoride bu kayıtların gelir tablosu kalemlerinden dönem içerisinde gerçekleşen işlemler doğrultusunda dağıtılarak düşülmesi gerekmektedir. Ancak bu uygulamada kayıtların karmaşık bir hal alarak okuyucunun konuyu özümsemesinin önünde engel teşkil etmemesi adına tutarlar söz konusu satırda birleştirilmiştir.

Tablo 64: A İşletmesinin 31.12.2016 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 2)

A İŞLETMESİ KONSOLİDE BİLANÇO							
31.12.2016	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**			**A Konsolide TL**
				1	**2**	**3**	
Dönen Varlıklar	**496.651**	**227.581**	**724.232**	**(110.000)**	**-**	**-**	**614.232**
Nakit ve Nakit Benzerleri	135.375	16.184	151.559	(110.000)			41.559
Ticari Alacaklar	224.719	119.794	344.513				344.513
Diğer Alacaklar	3.678	30.807	34.485				34.485
Stoklar	49.702	22.739	72.441				72.441
Peşin Ödenmiş Giderler	18.312	8.379	26.691				26.691
Diğer Dönen Varlıklar	64.865	29.678	94.543				94.543
Duran Varlıklar	**166.744**	**98.555**	**265.299**	**110.000**	**-**	**(110.000)**	**265.299**
Finansal Yatırımlar	-	-	-	110.000		(110.000)	-
Ticari Alacaklar	43.630	19.964	63.594				63.594
Diğer Alacaklar	156	4.035	4.191				4.191
Maddi Duran Varlıklar	110.837	69.011	179.848				179.848
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.112	509	1.621				1.621
Diğer Duran Varlıklar	11.009	5.036	16.045				16.045
TOPLAM VARLIKLAR	**663.395**	**326.136**	**989.531**	**-**	**-**	**(110.000)**	**879.531**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**281.762**	**87.904**	**369.666**	**-**	**-**	**-**	**369.666**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	67.128	27.464	94.592				94.592
Ticari Borçlar	150.852	35.834	186.686				186.686
Diğer Borçlar	19.846	8.724	28.570				28.570
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	9.835	278	10.113				10.113
Kısa Vadeli Karşılıklar	32.732	14.976	47.708				47.708
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.369	628	1.997				1.997
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**176.615**	**114.593**	**291.208**	**-**	**-**	**-**	**291.208**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	151.037	93.049	244.086				244.086
Ticari Borçlar	907	415	1.322				1.322
Uzun Vadeli Karşılıklar	16.880	7.723	24.603				24.603
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	7.791	13.406	21.197				21.197
Özkaynaklar	**205.018**	**123.639**	**328.657**	**-**	**-**	**(110.000)**	**218.657**
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	**205.018**	**123.639**	**328.657**	**-**	**(6.182)**	**(110.000)**	**212.475**
Ödenmiş Sermaye	100.000	183.012	283.012		(9.151)	(173.861)	100.000
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler	48	75	123	-	(4)	(71)	48
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	48	75	123		(4)	(71)	48
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)	-	1.979	1.979	-	(99)	(1.880)	-
- Yabancı Para Çevrim Farkları	-	1.979	1.979		(99)	(1.880)	-
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	38.000	16.166	54.166		(808)	(15.358)	38.000
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	21.513	(86.552)	(65.039)		4.328	82.224	21.513
Net Dönem Karı (Zararı)	45.457	8.959	54.416		(448)	(1.054)	52.914
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	**-**	**-**	**-**	**-**	**6.182**	**-**	**6.182**
TOPLAM KAYNAKLAR	**663.395**	**326.136**	**989.531**	**-**	**-**	**(110.000)**	**879.531**

2.3.2.2. Sonraki Ölçüm

Önceki bölümde A İşletmesinin B İşletmesinin %95 oranındaki hisselerini satın alma işlemlerinin ilk sefer muhasebeleştirilmesi ve söz konusu muhasebeleştirme işlemleri neticesinde oluşan konsolide A İşletmesi finansal tabloları verilmiştir. Bu bölümde de sonraki dönem içerisinde gerçekleşen işlemlere ilişkin bilgiler verilecek olup A İşletmesinin konsolide finansal tabloları oluşturulacaktır.

Sonraki dönem içerisinde A İşletmesinin bağlı ortaklığı konumunda olan B İşletmesi stratejik hedefleri doğrultusunda yan sanayi alanında faaliyet gösteren ABD menşeili C İşletmesinin %30 oranındaki hisselerini 31.03.2017 tarihinde 40.000 ABD doları karşılığında satın almış ve söz konusu bedeli nakit olarak C İşletmesine ödemiştir. Önceki uygulamada bağlı ortaklıklardaki eliminasyon işlemlerine değinilmiş olmasından ötürü bu uygulamada dönem içerisinde A ve B İşletmeleri arasında başka herhangi bir ilişkili taraf işlemi gerçekleşmediği ve A İşletmesinin konsolide bilançosunda raporladığı şerefiyenin değer düşüklüğüne uğramadığı varsayılacak olup özkaynak yöntemine ilişkin eliminasyon örneği verilecektir. 31.12.2017 tarihinde A, B ve C İşletmelerinin solo finansal tabloları aşağıdaki gibidir:

Tablo 65: A, B ve C İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Gelir Tabloları (Uygulama 2)

GELİR TABLOSU **01.01. - 31.12.2017**	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi ABD Doları**	**C İşletmesi ABD Doları**
Satışlar	1.122.329	168.349	361.962
Satışların Maliyeti (-)	(936.376)	(150.456)	(332.579)
BRÜT KAR	**185.953**	**17.893**	**29.383**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(43.573)	(4.136)	(2.001)
Pazarlama Giderleri (-)	(708)	(406)	(660)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	61.152	9.173	8.375
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(65.879)	(9.882)	(13.728)
ESAS FAALİYET KARI	**136.945**	**12.642**	**21.369**
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	406	61	-
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(48)	(7)	-
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNCESİ FAALİYET KARI	**137.303**	**12.696**	**21.369**
Finansman Gelirleri	3.834	4.575	767
Finansman Giderleri (-)	(14.780)	(2.217)	(2.956)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI	**126.357**	**15.054**	**19.180**
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	**(24.639)**	**(4.637)**	**(1.977)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(21.481)	(2.559)	(3.261)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	(3.158)	(2.078)	1.284
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI	**101.718**	**10.417**	**17.203**

Tablo 66: A, B ve C İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihli Bilançoları (Uygulama 2)

BİLANÇO **31.12.2017**	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi ABD Doları**	**C İşletmesi ABD Doları**
Dönen Varlıklar	**371.764**	**75.764**	**58.242**
Nakit ve Nakit Benzerleri	101.375	9.206	4.638
Ticari Alacaklar	141.732	33.359	25.629
Diğer Alacaklar	5.646	11.747	59
Stoklar	39.457	8.919	23.153
Peşin Ödenmiş Giderler	22.412	3.362	4.752
Diğer Dönen Varlıklar	61.142	9.171	11
Duran Varlıklar	**259.055**	**72.458**	**23.529**
Finansal Yatırımlar	110.000	-	-
Ticari Alacaklar	28.817	7.323	-
Diğer Alacaklar	194	1.129	-
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	-	40.000	-
Maddi Duran Varlıklar	104.674	21.701	18.177
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.450	218	437
Peşin Ödenmiş Giderler	215	32	-
Ertelenmiş Vergi Varlığı	-	-	4.915
Diğer Duran Varlıklar	13.705	2.055	-
TOPLAM VARLIKLAR	**630.819**	**148.222**	**81.771**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**212.671**	**42.661**	**31.781**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	42.296	14.007	-
Ticari Borçlar	95.385	19.881	21.804
Diğer Borçlar	30.186	4.966	6.716
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	21.481	309	3.261
Kısa Vadeli Karşılıklar	22.040	3.306	-
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.283	192	-
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**111.340**	**54.559**	**608**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	95.167	50.511	-
Ticari Borçlar	4.526	679	-
Uzun Vadeli Karşılıklar	7.014	1.052	608
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	4.633	2.317	-
Özkaynaklar	**306.808**	**51.002**	**49.382**
Ödenmiş Sermaye	100.000	60.000	10.000
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler	120	80	13
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	120	80	13
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	38.000	5.300	2.127
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	66.970	(24.795)	20.039
Net Dönem Karı (Zararı)	101.718	10.417	17.203
TOPLAM KAYNAKLAR	**630.819**	**148.222**	**81.771**

Bilançolar incelendiğinde A ve B İşletmelerinin önceki dönemlerden farklı olarak sırasıyla finansal yatırım ve özkaynak yöntemiyle değerlenen yatırımlar kalemlerinde bakiyeler bulunduğu görülmektedir. Bu bakiyeler sırasıyla A İşletmesinin önceki dönem satın aldığı B İşletmesi hisseleri ile B İşletmesinin cari dönemde satın aldığı C İşletmesi hisseleriyle ilişkilidir.

3.3.2.2.1. Emtia Satışı

B işletmesi ürettiği emtiayı C işletmesine satmıştır. Satışa ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 67: B ve C İşletmelerinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme İlişkin Emtia Satış Bilgileri (Uygulama 2)

İşlem	Satış Adedi	Birim Maliyet	Birim Satış Fiyatı	Toplam Maliyet	Toplam Satış Fiyatı	Toplam Kar
B'nin C'ye Satışı	50	300	400	15.000	20.000	5.000
			Toplam	**15.000**	**20.000**	**5.000**

Konsolide finansal tablolar oluşturulurken ana ortaklığın iştirakine mal satış üzerindeki kar marjının elimine edilmesi gerekmektedir. Satış işleminin B İşletmesinin para biriminden gerçekleştiği ve herhangi bir yabancı para çevrim farkının oluşmadığı varsayımıyla söz konusu kar marjı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Tablo 68: Elimine Edilecek Kar Marjı (Uygulama 2)

B'den C'ye Satış	
B Satışlar (α)	20.000
B Satışların Maliyeti (β)	15.000
B Brüt Kar (σ = α - β)	**5.000**
B'nin C'deki Pay Oranı (λ)	30%
C Stoklardan Elimine Edilecek Kar (λ*σ)	**1.500**

B İşletmesinin yapmış olduğu satış tutarının B'nin C'deki hisse oranı kadarının elimine edilmesi gerekmektedir. Eliminasyon kaydı şu şekilde gerçekleştirilecektir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B Konsolide	Gelir Tablosu	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar	1.500	
B Konsolide	Bilanço	Ticari Mallar [310]		1.500
(1) Satış eliminasyonu				

[310] Literatürde bu tip eliminasyon işlemlerinde ticari mallar ve özkaynak yöntemiyle değerlenen yatırımlar hesaplarının seçimlik olarak kullanıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmada eliminasyon ticari mallar hesabından yapılmıştır.

2.3.2.2.2. Konsolidasyon İşlemleri

Uygulamanın sonraki ölçüm bölümü başında verilmiş olan finansal tablolar bir ana ortaklık (A İşletmesi), ana ortaklığın bağlı ortaklığı (B İşletmesi) ve bağlı ortaklığın iştirakine (C İşletmesi) aittir. Çalışmanın önceki bölümlerinde kontrol ve güç unsurlarından detaylıca bahsedilmiştir. Mevcut durumda A İşletmesinin konsolide finansal tablolarının hazırlanabilmesi için öncelikle B İşletmesinin konsolide finansal tablolarının hazırlanması gerekmektedir.

Önceki bölümlerde özkaynak yöntemi açıklanmıştır. Bu uygulamada B İşletmesi C İşletmesini özkaynak yöntemiyle konsolide finansal tablosuna dahil edecektir. C İşletmesinin 2017 yılı finansal performansının B İşletmesinin konsolide finansal tablolarına yansıması şu şekilde olacaktır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B Konsolide	Bilanço	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	5.161	
B Konsolide	Gelir Tablosu	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından Paylar		5.161
(2) C İşletmesinin 31.12.2017 Karından B'nin Payına Düşen (17.203 X %30) = 5.161				

Yukarıdaki kayıt ile birlikte B İşletmesinin konsolide finansal tabloları aşağıdaki gibi gerçekleşecektir:

Tablo 69: B İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 2)

B İŞLETMESİ KONSOLİDE GELİR TABLOSU				
01.01. - 31.12.2017	**B İşletmesi ABD Doları**	**UFRS Kayıtları**		**B Konsolide ABD Doları**
		1	**2**	
Satışlar	168.349			168.349
Satışların Maliyeti (-)	(150.456)			(150.456)
BRÜT KAR	**17.893**	**-**	**-**	**17.893**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(4.136)			(4.136)
Pazarlama Giderleri (-)	(406)			(406)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	9.173			9.173
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(9.882)			(9.882)
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından Paylar	-	(1.500)	5.161	3.661
ESAS FAALİYET KARI	**12.642**	**(1.500)**	**5.161**	**16.303**
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	61			61
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(7)			(7)
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNCESİ FAALİYET KARI	**12.696**	**(1.500)**	**5.161**	**16.357**
Finansman Gelirleri	4.575			4.575
Finansman Giderleri (-)	(2.217)			(2.217)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI	**15.054**	**(1.500)**	**5.161**	**18.715**
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	**(4.637)**	**-**	**-**	**(4.637)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(2.559)			(2.559)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	(2.078)			(2.078)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI	**10.417**	**(1.500)**	**5.161**	**14.078**

Tablo 70: B İşletmesinin 31.12.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 2)

B İŞLETMESİ KONSOLİDE BİLANÇO				
31.12.2017	**B İşletmesi ABD Doları**	**UFRS Kayıtları**		**B Konsolide ABD Doları**
		1	**2**	
Dönen Varlıklar	**75.764**	**(1.500)**	**-**	**74.264**
Nakit ve Nakit Benzerleri	9.206	-		9.206
Ticari Alacaklar	33.359			33.359
Diğer Alacaklar	11.747			11.747
Stoklar	8.919	(1.500)		7.419
Peşin Ödenmiş Giderler	3.362			3.362
Diğer Dönen Varlıklar	9.171			9.171
Duran Varlıklar	**72.458**	**-**	**5.161**	**77.619**
Ticari Alacaklar	7.323			7.323
Diğer Alacaklar	1.129			1.129
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	40.000		5.161	45.161
Maddi Duran Varlıklar	21.701			21.701
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	218			218
Peşin Ödenmiş Giderler	32			32
Diğer Duran Varlıklar	2.055			2.055
TOPLAM VARLIKLAR	**148.222**	**(1.500)**	**5.161**	**151.883**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**42.661**	**-**	**-**	**42.661**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	14.007			14.007
Ticari Borçlar	19.881			19.881
Diğer Borçlar	4.966			4.966
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	309			309
Kısa Vadeli Karşılıklar	3.306			3.306
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	192			192
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**54.559**	**-**	**-**	**54.559**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	50.511			50.511
Ticari Borçlar	679			679
Uzun Vadeli Karşılıklar	1.052			1.052
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	2.317			2.317
Özkaynaklar	**51.002**	**(1.500)**	**5.161**	**54.663**
Ödenmiş Sermaye	60.000		-	60.000
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler	80	-	-	80
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	80		-	80
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	5.300		-	5.300
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	(24.795)		-	(24.795)
Net Dönem Karı (Zararı)	10.417	(1.500)	5.161	14.078
TOPLAM KAYNAKLAR	**148.222**	**(1.500)**	**5.161**	**151.883**

B İşletmesinin konsolide finansal tablosunun oluşturulmasının ardından A İşletmesinin konsolide finansal tablolarının oluşturulması işlemine geçilir. Cari dönem konsolidasyonu yapılırken önceki dönemde de gerçekleştirildiği gibi B İşletmesinin finansal tablolarının sunum para birimi olan TL'ye çevrilmesi gerekmektedir.

31.12.2017 tarihindeki ABD doları / TL kuru ve 01.01. – 31.12.2017 dönemine ilişkin ortalama ABD doları / TL kuru sırasıyla 3,1417 ve 2,9774 olduğu belirlenmiştir. Çevrim şu şekilde gerçekleşecektir:

Tablo 71: B İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait TL'ye Çevrilmiş Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 2)

B İŞLETMESİ KONSOLİDE GELİR TABLOSU			
01.01. - 31.12.2017	**B Konsolide ABD Doları**	**Çevrim Kuru**	**B Konsolide TL**
Satışlar	168.349	2,9774	501.242
Satışların Maliyeti (-)	(150.456)	2,9774	(447.968)
BRÜT KAR	**17.893**		**53.274**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(4.136)	2,9774	(12.315)
Pazarlama Giderleri (-)	(406)	2,9774	(1.209)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	9.173	2,9774	27.312
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(9.882)	2,9774	(29.423)
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından Paylar	3.661	2,9774	10.900
ESAS FAALİYET KARI	**16.303**		**48.539**
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	61	2,9774	182
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(7)	2,9774	(21)
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNCESİ FAALİYET KARI	**16.357**		**48.700**
Finansman Gelirleri	4.575	2,9774	13.622
Finansman Giderleri (-)	(2.217)	2,9774	(6.601)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI	**18.715**		**55.721**
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	**(4.637)**		**(13.806)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(2.559)	2,9774	(7.619)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	(2.078)	2,9774	(6.187)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI	**14.078**		**41.915**

Tablo 72: B İşletmesinin 31.12.2017 Tarihli TL'ye Çevrilmiş Konsolide Bilançosu (Uygulama 2)

B İŞLETMESİ KONSOLİDE BİLANÇO			
31.12.2017	**B Konsolide ABD Doları**	**Çevrim Kuru**	**B Konsolide TL**
Dönen Varlıklar	**74.264**		**233.315**
Nakit ve Nakit Benzerleri	9.206	3,1417	28.922
Ticari Alacaklar	33.359	3,1417	104.804
Diğer Alacaklar	11.747	3,1417	36.906
Stoklar	7.419	3,1417	23.308
Peşin Ödenmiş Giderler	3.362	3,1417	10.562
Diğer Dönen Varlıklar	9.171	3,1417	28.813
Duran Varlıklar	**77.619**		**241.850**
Ticari Alacaklar	7.323	3,1417	23.007
Diğer Alacaklar	1.129	3,1417	3.547
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	45.161	3,1417	141.882
Maddi Duran Varlıklar	21.701	3,0502	66.192
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	218	3,0502	665
Peşin Ödenmiş Giderler	32	3,1417	101
Diğer Duran Varlıklar	2.055	3,1417	6.456
TOPLAM VARLIKLAR	**151.883**		**475.165**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**42.661**		**134.028**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	14.007	3,1417	44.006
Ticari Borçlar	19.881	3,1417	62.460
Diğer Borçlar	4.966	3,1417	15.602
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	309	3,1417	971
Kısa Vadeli Karşılıklar	3.306	3,1417	10.386
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	192	3,1417	603
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**54.559**		**171.407**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	50.511	3,1417	158.690
Ticari Borçlar	679	3,1417	2.133
Uzun Vadeli Karşılıklar	1.052	3,1417	3.305
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	2.317	3,1417	7.279
Özkaynaklar	**54.663**		**169.730**
Ödenmiş Sermaye	60.000	3,0502	183.012
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler	80		238
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	80	2,9774	238
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler	-		5.992
- Yabancı Para Çevrim Farkları	-		5.992
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	5.300	3,0502	16.166
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	(24.795)		(77.593)
Net Dönem Karı (Zararı)	14.078		41.915
TOPLAM KAYNAKLAR	**151.883**		**475.165**

Yukarıdaki bilançoda geçmiş yıllar karları (zararları) hesabının çevriminde kullanılan çevrim kurunun belirtilmediği görülmektedir. Bilindiği üzere bilançonun özkaynaklar bölümü altında bulunan geçmiş yıllar karları (zararları) önceki seneki

geçmiş yıllar karları (zararları) ile önceki dönem net kar (zarar) hesabının toplamını (temettü dağıtımı ve yedek ayrımı yapılmadığı varsayımıyla) ifade eder. Finansal tablo çevrimlerinde geçmiş yıllar karları (zararları) hesabı uygulayıcıları en çok zorlayan kalemlerden bir tanesidir. Zira söz konusu finansal tablo kaleminin bileşenleri olan dönem net karı (zararı) hesabı ortalama kurdan ve geçmiş yıllar karları (zararları) hesabı cari kurdan (bu uygulamada satın alma olduğundan satın alma tarihindeki kur kullanılmıştır) çevrime tabi tutulmaktadır. Dolayısıyla cari dönemde yapılan çevrim neticesinde oluşan geçmiş yıllar karları (zararları) hesabının önceki dönem tutarları ile arasında fark oluşmaktadır. Pratikte bu fark yabancı para çevrim farkları kaleminde değerlendirilerek bütünlük sağlanmaktadır. Bu uygulamada da aşağıdaki hesaplama neticesinde oluşan 305 TL tutarlı fark yabancı para çevrim farkları hesabında değerlendirilmiştir:

Tablo 73: Geçmiş Yıllar Karları (Zararları) Çevrim Farkı (Uygulama 2)

31.12.2017 Geçmiş Yıllar Karları (Zararları) ABD Doları Bakiyesi (α)	(24.795)
Cari Kur (β)	3,1417
31.12.2017 Geçmiş Yıllar Karları (Zararları) TL Çevrimi (σ = α * β)	(77.898)
31.12.2016 Geçmiş Yıllar Karları (Zararları) TL Çevrimi (λ)	(86.552)
31.12.2016 Net Dönem Karı (Zararı) TL Çevrimi (Ω)	8.959
Fark (λ + Ω - σ)	**305**

Yukarıdaki bilançoda kimi kalemlerin birleşme tarihindeki kur olan 3,0502 ile çevrime tabi tutuldukları görülmektedir. Bunun nedeni sermaye ve duran varlık kalemlerinin tarihi kur ile çevrime tabi tutulması prensibidir. A İşletmesinin sonraki dönemlerindeki konsolide finansal tablo çalışmalarında da söz konusu bilanço kalemleri için aynı kur kullanılacaktır.

B İşletmesinin konsolide finansal tablolarının çevrimi tamamlanmış ve A İşletmesinin konsolide finansal tablolarının oluşturulabilmesi için gereken alt yapı hazırlanmıştır. Bu noktada A İşletmesinin konsolide finansal tablolarının hazırlanması için gerekli eliminasyon kayıtları gerçekleştirilecektir. Öncelikle geçmiş dönemde gerçekleştirilen pazarlıklı satın alma karı kaydı aşağıdaki şekliyle cari döneme taşınacaktır:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Ödenmiş Sermaye	173.861	
B İşletmesi	Bilanço	Yabancı Para Çevrim Farkları	1.880	
B İşletmesi	Bilanço	Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	71	
B İşletmesi	Bilanço	Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	15.358	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)		82.224
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	8.511	
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Geçmiş Yıllar Karları (Zararları) [311]		7.457
A İşletmesi	Bilanço	Finansal Yatırımlar		110.000
Pazarlıklı satın alma karı kaydının taşınması				

A İşletmesinin B İşletmesindeki payları dışında kalan kısma tekabül eden kontrol gücü olmayan paylar aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Tablo 74: 31.12.2017 Azınlık Payı Hesabı (Uygulama 2)

Hesap	B İşletmesi	A İşletmesi Payı (%95)	Azınlık Payı (%5)
Ödenmiş Sermaye	183.012	173.861	9.151
Yabancı Para Çevrim Farkları	5.992	5.692	300
Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	238	226	12
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	16.166	15.358	808
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	(77.593)	(73.713)	(3.880)
Net Dönem Karı (Zararı)	41.915	39.819	2.096
TOPLAM	**169.730**	**161.243**	**8.487**

Yukarıdaki hesaplama neticesinde aşağıdaki kayıt gerçekleştirilir:

İşletme	Mali Tablo	Hesap	Borç	Alacak
B İşletmesi	Bilanço	Ödenmiş Sermaye	9.151	
B İşletmesi	Bilanço	Yabancı Para Çevrim Farkları	300	
B İşletmesi	Bilanço	Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	12	
B İşletmesi	Bilanço	Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	808	
B İşletmesi	Bilanço	Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)		3.880
B İşletmesi	Bilanço	Net Dönem Karı (Zararı)	2.096	
A İşletmesi	Bilanço	Kontrol Gücü Olmayan Paylar		6.182
A İşletmesi	Gelir Tablosu	Kontrol Gücü Olmayan Paylar		2.305
Azınlık paylarının kayıtlara alınması				

Yukarıdaki kayıtta Kontrol Gücü Olmayan Paylar hesabının bilanço ve gelir tablosu şeklinde iki bölüme ayrıldığı görülmektedir. Burada Geçmiş Yıllar Karı (Zararı) hesabıyla aynı prensip ile hareket edilmektedir. Bilançoya alınmış olan kısım önceki dönemden kaynaklı kontrol gücü olmayan paylar tutarıdır. Gelir tablosuna alınmış kısım ise cari dönem performansının kontrol gücü olmayan paylara tekabül eden kısmıdır.

[311] Önceki dönem gelir tablosunu etkilemiş olan bakiye cari dönemin geçmiş yılları karı (zararı) hesabına alınarak taşınır.

Tablo 75: A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 2)

A İŞLETMESİ KONSOLİDE BİLANÇO						
31.12.2017	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**		**A Konsolide TL**
				1	**2**	
Dönen Varlıklar	**371.764**	**233.315**	**605.079**	**-**	**-**	**605.079**
Nakit ve Nakit Benzerleri	101.375	28.922	130.297			130.297
Ticari Alacaklar	141.732	104.804	246.536			246.536
Diğer Alacaklar	5.646	36.906	42.552			42.552
Stoklar	39.457	23.308	62.765			62.765
Peşin Ödenmiş Giderler	22.412	10.562	32.974			32.974
Diğer Dönen Varlıklar	61.142	28.813	89.955			89.955
Duran Varlıklar	**259.055**	**241.850**	**500.905**	**-**	**(110.000)**	**390.905**
Finansal Yatırımlar	110.000	-	110.000		(110.000)	-
Ticari Alacaklar	28.817	23.007	51.824			51.824
Diğer Alacaklar	194	3.547	3.741			3.741
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	-	141.882	141.882			141.882
Maddi Duran Varlıklar	104.674	66.192	170.866			170.866
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.450	665	2.115			2.115
Peşin Ödenmiş Giderler	215	101	316			316
Diğer Duran Varlıklar	13.705	6.456	20.161			20.161
TOPLAM VARLIKLAR	**630.819**	**475.165**	**1.105.984**	**-**	**(110.000)**	**995.984**
Kısa Vadeli Yükümlülükler	**212.671**	**134.028**	**346.699**	**-**	**-**	**346.699**
Kısa Vadeli Borçlanmalar	42.296	44.006	86.302			86.302
Ticari Borçlar	95.385	62.460	157.845			157.845
Diğer Borçlar	30.186	15.602	45.788			45.788
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	21.481	971	22.452			22.452
Kısa Vadeli Karşılıklar	22.040	10.386	32.426			32.426
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.283	603	1.886			1.886
Uzun Vadeli Yükümlülükler	**111.340**	**171.407**	**282.747**	**-**	**-**	**282.747**
Uzun Vadeli Borçlanmalar	95.167	158.690	253.857			253.857
Ticari Borçlar	4.526	2.133	6.659			6.659
Uzun Vadeli Karşılıklar	7.014	3.305	10.319			10.319
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	4.633	7.279	11.912			11.912
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	-	-	-			-
Özkaynaklar	**306.808**	**169.730**	**476.538**	**-**	**(110.000)**	**366.538**
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	**306.808**	**169.730**	**476.538**	**(8.487)**	**(110.000)**	**358.051**
Ödenmiş Sermaye	100.000	183.012	283.012	(9.151)	(173.861)	100.000
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler	120	238	358	(12)	(71)	275
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	120	238	358	(12)	(71)	275
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)	-	5.992	5.992	(300)	(1.880)	3.812
- Yabancı Para Çevrim Farkları	-	5.992	5.992	(300)	(1.880)	3.812
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazançları (Kayıpları)	-	-	-			-
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	38.000	16.166	54.166	(808)	(15.358)	38.000
Geçmiş Yıllar Karları (Zararları)	66.970	(77.593)	(10.623)	3.880	81.170	74.427
Net Dönem Karı (Zararı)	101.718	41.915	143.633	(2.096)		141.537
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-	-	8.487		8.487
TOPLAM KAYNAKLAR	**630.819**	**475.165**	**1.105.984**	**-**	**(110.000)**	**995.984**

Tablo 76: A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu (Uygulama 2)

A İŞLETMESİ KONSOLİDE GELİR TABLOSU						
01.01. - 31.12.2017	**A İşletmesi TL**	**B İşletmesi TL**	**Kombine (A+B)**	**UFRS Kayıtları**		**A Konsolide TL**
				1	**2**	
Satışlar	1.122.329	501.242	1.623.571			1.623.571
Satışların Maliyeti (-)	(936.376)	(447.968)	(1.384.344)			(1.384.344)
BRÜT KAR	**185.953**	**53.274**	**239.227**	**-**	**-**	**239.227**
Genel Yönetim Giderleri (-)	(43.573)	(12.315)	(55.888)			(55.888)
Pazarlama Giderleri (-)	(708)	(1.209)	(1.917)			(1.917)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	61.152	27.312	88.464			88.464
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(65.879)	(29.423)	(95.302)			(95.302)
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından Paylar	-	10.900	10.900			10.900
ESAS FAALİYET KARI	**136.945**	**48.539**	**185.484**	**-**	**-**	**185.484**
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	406	182	588			588
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(48)	(21)	(69)			(69)
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNCESİ FAALİYET KARI	**137.303**	**48.700**	**186.003**	**-**	**-**	**186.003**
Finansman Gelirleri	3.834	13.622	17.456			17.456
Finansman Giderleri (-)	(14.780)	(6.601)	(21.381)			(21.381)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI	**126.357**	**55.721**	**182.078**	**-**	**-**	**182.078**
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	**(24.639)**	**(13.806)**	**(38.445)**	**-**	**-**	**(38.445)**
Dönem Vergi Gideri (-)	(21.481)	(7.619)	(29.100)			(29.100)
Ertelenmiş Vergi Geliri (Gideri)	(3.158)	(6.187)	(9.345)			(9.345)
Konsolidasyon Etkisi	-	-	-	209		209
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI	**101.718**	**41.915**	**143.633**	**209**	**-**	**143.842**
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	-	-	2.305		2.305
Ana Ortaklık Payları	101.718	41.915	143.633	(2.096)	-	141.537

Tablo 77: A İşletmesinin 31.12.2017 Tarihinde Sona Eren Döneme Ait Konsolide Özkaynak Değişim Tablosu (Uygulama 2)

A İŞLETMESİ KONSOLİDE ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU	Ödenmiş sermaye	Yabancı para çevrim farkları	Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazançları	Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	Geçmiş Yıllar Karları	Net Dönem Karı	Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Toplam Özkaynaklar
01.01.2017 itibarıyla açılış bakiyesi	**100.000**	**-**	**48**	**38.000**	**21.513**	**52.914**	**212.475**	**6.182**	**218.657**
Transferler	-	-	-	-	52.914	(52.914)	-	-	-
Dönem karı	-	-	-	-	-	141.537	141.537	2.305	143.842
Diğer Kapsamlı Gelirler		3.812	227	-	-	-	4.039	-	4.039
31.12.2017 itibarıyla kapanış bakiyesi	**100.000**	**3.812**	**275**	**38.000**	**74.427**	**141.537**	**358.051**	**8.487**	**366.538**

2.3.3. Uygulama 3

Alfa A.Ş., Beta A.Ş.'nin hisselerini elde etmeyi amaçlamaktadır. Alfa A.Ş. söz konusu Beta A.Ş. hisselerine karşılık olarak ihraç edeceği yeni hisselerini Beta A.Ş.'nin hissedarlarına verecektir. İşlem sonunda konsolide işletmede Beta A.Ş.'nin hissedarlarının sermaye payı çoğunlukta olacaktır. Çoğunluğun Beta A.Ş.'de olacak olmasından ötürü bu işlem bir ters birleşme olarak isimlendirilecek olup Alfa A.Ş. yasal ana ortaklık (UFRS edinilen); Beta A.Ş. yasal bağlı ortaklık (UFRS edinen) işletme olarak nitelendirilecektir.[312]

Ters işletme birleşmeleri UFRS 3 içerisinde ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Ters işletme birleşemelerinde karşı tarafın hisselerini elde etmeyi amaçlayan işletme bu işlem için katlanacağı bedeli ihraç ettiği kendi hisseleri ile karşıladığından "Yasal Ana Ortaklık" olarak isimlendirilmektedir. Ancak yasal ana ortaklık, ters işletme birleşmesi sonucunda oluşacak sahiplik oranının diğer işletmeden daha düşük olacak olmasından ötürü, UFRS 3 uyarınca "Edinilen" işletme olarak nitelendirilecektir. Benzer şekilde hisselerine talip olunan işletme "Yasal Bağlı Ortaklık" olarak isimlendirilmektedir. Ancak aynı işletmenin ters işletme birleşmesi sonucunda oluşacak sahiplik oranının diğer işletmeden daha büyük olacak olmasından ötürü yasal bağlı ortaklık UFRS 3 uyarınca "Edinen" işletme olarak nitelendirilmektedir. Ters işletme birleşmelerine ilişkin muhasebe uygulamalarının klasik işletme birleşmelerinden farklılık göstermesinin temeli buna dayanmaktadır.

Bir ters işletme birleşmesi neticesinde oluşan konsolide finansal tablolar yasal ana ortaklık adı altında sunulmaktadır. Ancak aynı finansal tablolar UFRS perspektifinden bakıldığında edinilen işletmenin varlık, yükümlülük, gelir ve giderlerinden oluşmaktadır. Başka bir deyişle ters işletme birleşmesi işlemi neticesinde UFRS uyarınca edinilen işletme edinen işletmenin devamını sağlamaktadır. Bu nedenle dipnotlarda yasal bağlı ortaklığın finansal tablolarının devamı olduğu belirtilmektedir. Birleşme işlemine ilişkin transfer edilen bedel ise yasal bağlı ortaklığın yasal ana ortaklığın hisselerini elde etmeyi amaçladığı bir birleşme sonrasında oluşacak konsolide şirkette aynı sahiplik oranına ulaşabilmek için ihraç etmesi gerekecek hisselerin gerçeğe uygun değerinden ölçülmektedir. Söz konusu transfer edilen bedel ile yasal ana

[312] Olcay Akçin ve İlker Kıymetli Şen, UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı Kapsamında Ters İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi, **Business and Economics Research Journal**, C. IX, S. 1 (Ocak 2018), s. 213-233

ortaklığın tanımlanmış net varlıklarının gerçeğe uygun değeri karşılaştırılarak şerefiye veya pazarlıklı satın alma karı ölçülmektedir. Klasik işletme birleşmelerinde bu işlem yasal bağlı ortaklığın varlık ve yükümlülükleri üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Şirketlerin birleşme tarihi olan 30 Eylül 2017 ve önceki yılsonu olan 31 Aralık 2016 tarihlerindeki bilançoları aşağıdaki gibidir:

Tablo 78: Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş.'nin 31.12.2016 ve 30.09.2017 Tarihli Bilançoları (Uygulama 3)

Alfa A.Ş. (Yasal Ana Ortaklık, UFRS Edinilen) Bilanço (TL)	**30.09.2017**	**31.12.2016**
Dönen varlıklar	1.200.000	1.000.000
Duran varlıklar	1.900.000	1.950.000
Toplam Varlıklar	**3.100.000**	**2.950.000**
Kısa vadeli yabancı kaynaklar	400.000	350.000
Uzun vadeli yabancı kaynaklar	700.000	800.000
Toplam Yükümlülükler	**1.100.000**	**1.150.000**
Sermaye (100.000 adet adi hisse senedi)	500.000	500.000
Birikmiş karlar	1.500.000	1.300.000
Toplam Özkaynaklar	**2.000.000**	**1.800.000**
Beta A.Ş. (Yasal Bağlı Ortaklık, UFRS Edinen) Bilanço (TL)	**30.09.2017**	**31.12.2016**
Dönen varlıklar	1.500.000	2.500.000
Duran varlıklar	7.250.000	5.500.000
Toplam Varlıklar	**8.750.000**	**8.000.000**
Kısa vadeli yabancı kaynaklar	1.250.000	1.000.000
Uzun vadeli yabancı kaynaklar	1.750.000	2.000.000
Toplam Yükümlülükler	**3.000.000**	**3.000.000**
Sermaye (60.000 adet adi hisse senedi)	1.200.000	1.200.000
Birikmiş karlar	4.550.000	3.800.000
Toplam Özkaynaklar	**5.750.000**	**5.000.000**

Birleşme tarihinde Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş. işletmelerinin beher hisselerinin ölçülebilen piyasa değeri ve gerçeğe uygun değeri aşağıdaki gibidir:

Tablo 79: Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş.'nin Beher Hisse Değerleri (Uygulama 3)

Şirket	**Piyasa Değeri (TL)**	**Gerçeğe Uygun Değeri (TL)**
Alfa A.Ş.	25	Bulunmuyor
Beta A.Ş.	Bulunmuyor	105

Alfa A.Ş.'nin 30 Eylül 2017 tarihinde tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değeri, 2.500.000 TL olarak değerlenen maddi duran varlıklar hariç olmak üzere, defter değerlerine eşittir. Alfa A.Ş.'nin birleşme işlemi için Beta A.Ş.'nin hissedarlarına

ihraç edeceği hisse senetleri ve birleşme sonrasında oluşacak konsolide işletmedeki ortaklık dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 80: Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş.'nin Konsolide Sahiplik Oranları (Uygulama 3)

Beta A.Ş.'nin birleşmeye konu hisse senedi adedi (α)	60.000
Alfa A.Ş.'nin Beta A.Ş.'nin 1 adet hissesi için ihraç edeceği hisse senedi adedi (β)	3
Alfa A.Ş.'nin ihraç edeceği toplam hisse adedi (λ = α x β)	**180.000**
Alfa A.Ş.'nin birleşmeye konu hisse senedi adedi (σ)	100.000
Birleşme sonrasında konsolide hisse senedi adedi (ϕ = σ + λ)	**280.000**
Alfa A.Ş.'nin sahiplik oranı (σ / ϕ)	35,71%
Beta A.Ş.'nin sahiplik oranı (λ / ϕ)	64,29%

2.3.2.1. Transfer Edilen Bedelin Ölçümü

Yukarıdaki örnekte yasal ana ortaklık (UFRS edinilen) işletme Alfa A.Ş.'nin beher hissesinin gerçeğe uygun değerinin tespit edilmediği görülmektedir. Ancak yasal bağlı ortaklık (UFRS edinen) işletme Beta A.Ş.'nin beher hissesinin gerçeğe uygun değeri tespit edilmiştir. Buna göre varsayımsal olarak Beta A.Ş.'nin Alfa A.Ş. hisse senetlerini elde ederek işlem sonunda oluşacak konsolide işletmede aynı sahiplik oranına ulaşması için ihraç etmesi gereken hisse senedi sayısı ve akabinde ters birleşme işlemine ilişkin transfer edilen bedel aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

Tablo 81: Transfer Edilen Bedel (Uygulama 3)

Beta A.Ş. hissedarları için Alfa A.Ş. tarafından ihraç edilen hisse senedi adedi (α)	180.000
Alfa A.Ş.'nin birleşme öncesi hisse senedi adedi (β)	100.000
Birleşme sonrasında konsolide hisse senedi adedi (λ = α + β)	**280.000**
Beta A.Ş. hissedarlarının birleşme sonrası sahiplik oranı (ϕ = α / λ)	64,29%
Beta A.Ş.'nin birleşmeye konu hisse senedi adedi (μ)	60.000
Beta A.Ş.'nin Alfa A.Ş. hisselerini elde ettiğinde oluşacak konsolide işletmede aynı sahiplik oranına (%64,29) ulaşması için ihraç etmesi gereken hisse senetleri (Ч = μ x β / α)	**33.333**
Beta A.Ş.'nin beher hissesinin gerçeğe uygun değeri (TL) (Ω)	105
Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri (TL) (Ч x Ω)	**3.500.000**

Yukarıdaki hesaplamaya göre varsayımsal olarak Beta A.Ş., Alfa A.Ş.'nin 100.000 adet hissesini elde edip aynı zamanda %64,29 olan sahiplik oranına ulaşması için 33.333 adet hisse senedi ihraç etmesi gerekeceği görülmektedir. Bu hisse senetlerinin gerçeğe uygun değer toplamı olan 3.500.000 TL de ters birleşme işlemine ilişkin transfer edilen bedel olarak kabul edilmektedir.

2.3.2.2. Şerefiyenin Ölçümü

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinde edinen işletme edinilen işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değerlerini tespit etmektedir. Gerçeğe uygun değer tespit işlemi esasen edinen işletmenin edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirmek için katlandığı bedelin söz konusu net varlıklara bölüştürülmesidir. Bu işleme "Satın Alma Fiyatının Dağıtımı (Purchase Price Allocation)" ismi verilmektedir. Dağıtım sonrası kalan tutar şerefiye olarak kayıtlara alınmaktadır. Yukarıda hesaplanan 3.500.000 TL tutarındaki transfer edilen bedel yasal ana ortaklık/UFRS edinilen Alfa A.Ş.'nin tanımlanabilir varlık ve yükümlülüklerine aşağıdaki şekilde dağıtılarak şerefiye hesaplanmaktadır:

Tablo 82: Şerefiye Hesaplaması (Uygulama 3)

Dönen varlıklar	1.200.000
Duran varlıklar (*)	2.500.000
Toplam Varlıklar (α)	**3.700.000**
Kısa vadeli yabancı kaynaklar	400.000
Uzun vadeli yabancı kaynaklar	700.000
Toplam Yükümlülükler (β)	**1.100.000**
Net Varlıklar (λ = α - β)	**2.600.000**
Satın alma bedeli (ϕ)	3.500.000
Şerefiye (ϕ - λ)	**900.000**

(*) Maddi duran varlıkların gerçeğe uygun değerinin 2.500.000 TL olduğu önceki bölümde belirtilmiştir.

2.3.2.3. Konsolidasyon İşlemleri

Yukarıdaki bilgilerden hareketle 30 Eylül 2017 tarihli ters birleşme işlemine ilişkin konsolide bilanço aşağıdaki gibi hazırlanmaktadır:

Tablo 83: Alfa A.Ş.'nin 30.09.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 3)

Alfa A.Ş. Konsolide Bilanço 30 Eylül 2017 (TL)	**Alfa A.Ş.**	**Beta A.Ş.**	**Kombine**	**Konsolidasyon Düzeltmesi**	**Konsolide**
Dönen varlıklar	1.200.000	1.500.000	2.700.000	-	2.700.000
Duran varlıklar	1.900.000	7.250.000	9.150.000	600.000	9.750.000
Şerefiye	-	-	-	900.000	900.000
Toplam Varlıklar	**3.100.000**	**8.750.000**	**11.850.000**	**1.500.000**	**13.350.000**
Kısa vadeli yabancı kaynaklar	400.000	1.250.000	1.650.000	-	1.650.000
Uzun vadeli yabancı kaynaklar	700.000	1.750.000	2.450.000	-	2.450.000
Toplam Yükümlülükler	**1.100.000**	**3.000.000**	**4.100.000**	**-**	**4.100.000**
Sermaye	500.000	1.200.000	1.700.000	3.000.000	4.700.000
Birikmiş karlar	1.500.000	4.550.000	6.050.000	(1.500.000)	4.550.000
Toplam Özkaynaklar	**2.000.000**	**5.750.000**	**7.750.000**	**1.500.000**	**9.250.000**

Hesap	Borç	Alacak
Duran varlıklar	600.000	
Şerefiye	900.000	
Birikmiş karlar	1.500.000	
Sermaye		3.000.000
Konsolidasyon düzeltmesi		

Yukarıda Alfa A.Ş.'nin duran varlıklarının gerçeğe uygun değerinin 2.500.000 TL olduğu belirtilmiştir. Konsolidasyon kaydındaki 600.000 TL duran varlıkların defter değerleri ile gerçeğe uygun değerleri arasındaki farktır (2.500.000 - 1.900.000). Konsolide finansal tablolarda gösterilen sermaye tutarı yasal bağlı ortaklığın birleşme öncesi sermayesi (100.000 adet hisse - 1.200.000 TL) ile transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değerinin (180.000 adet hisse - 3.500.000 TL) toplamından oluşmaktadır. Hesaplamada varsayımsal olarak Beta A.Ş.'nin ihraç etmesi gereken hisse senedi adedinin kullanılmış olması okuyucuyu yanıltmamalıdır. Fiilen bu fiyat 180.000 adet Alfa A.Ş. hissesinin fiyatıdır. Bu tutara ulaşmak için kombine sermaye tutarına 3.000.000 TL eklenmektedir. Birikmiş karların ise edinen işletmenin birleşme öncesi birikmiş kar tutarını yansıtması gerektiğinden edinilen işletmenin 1.500.000 TL tutarlı birikmiş karları elimine edilmelidir.

2.3.2.5. Hisse Başına Kazanç

31 Aralık 2017 tarihinde sona eren döneme ilişkin konsolide kazancın 1.500.000 TL olduğu varsayılırsa bu tutar Beta A.Ş.'nin 2017 yılındaki tüm kazancı ile Alfa A.Ş.'nin birleşme tarihi olan 30 Eylül 2017'den yıl sonuna kadar olan kazancını içerecektir. Birleşme sonrası oluşan şirketin unvanının Alfa A.Ş. olmasına rağmen muhasebe açısından bu şirketin Beta A.Ş. olduğu unutulmamalıdır. Buna göre hisse başına kazanç aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

Tablo 84: Hisse Başına Kazanç Hesaplaması (Uygulama 3)

Birleşme tarihinden yılsonuna kadarki dönemde mevcut hisse senedi adedi (α)	280.000
Birleşme tarihinden önce mevcut hisse senedi (Alfa A.Ş.'nin Beta A.Ş.'ye ihraç ettiği hisse senetleri) adedi (β)	180.000
Ortalama hisse senedi adedi (α x 3 + β x 9) / 12 (*)	**205.000**
31 Aralık 2017 tarihinde sona eren döneme ilişkin konsolide kazanç	1.500.000
Hisse başına kazanç	**7,32**

Ters birleşme işlemlerinde ortalama hisse senedi adedi hesaplamasında birleşme işleminin gerçekleştiği yıl başlangıcından birleşme tarihine kadarki dönemdeki hisse senedi adedi olarak yasal ana ortaklık (UFRS edinilen) işletmenin yasal bağlı ortaklık

(UFRS edinen) işletmenin hissedarlarına ihraç ettiği hisse senetleri temel alınmaktadır. Birleşme tarihinden yıl sonuna kadar olan dönemdeki hisse senedi adedi olarak ise konsolide işletmenin hisse senetleri kullanılmaktadır. Hisse başına kazancın raporlanmasına konu döneme ilişkin mevcut hisse senetlerinin belirlenmesi sırasında hisse senetlerinin yapısı ve sayısındaki değişiklikler dikkate alınmalıdır. Bu noktada önceki yıllardaki hisse başına kazancın mevcut yılla karşılaştırmalı olarak nasıl gösterileceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Beta A.Ş.'nin 31 Aralık 2016 tarihinde sona eren döneme ilişkin kazancının 1.500.000 olduğu varsayılırsa hisse başına kazanç şu şekilde hesaplanacaktır:

Tablo 85: Yeniden Düzenlenmiş Hisse Başına Kazanç Hesaplaması (Uygulama 3)

Birleşmeden önce mevcut hisse senedi adedi (α)	60.000
Birleşmeden sonra mevcut hisse senedi adedi (β)	280.000
31 Aralık 2016 tarihinde sona eren döneme ilişkin kazanç (λ)	1.500.000
Önceki hisse başına kazanç (λ / α)	**25,00**
Yeniden düzenlenmiş hisse başına kazanç (λ / β)	**5,36**

2.3.2.6. Kontrol Gücü Olmayan Paylar

Yukarıdaki örnekte Beta A.Ş.'nin 55.000 adet hisseye sahip hissedarının birleşme işlemine dahil olduğu, başka bir deyişle birleşme sonrasında 5.000 adet hisselik kontrol gücü olmayan pay oluştuğu varsayılırsa Alfa A.Ş.'nin birleşme işlemi için Beta A.Ş.'nin hissedarlarına ihraç edeceği hisse senetleri ve birleşme sonrasında oluşacak konsolide işletmedeki ortaklık dağılımı aşağıdaki gerçekleşecektir:

Tablo 86: Alfa A.Ş. ve Beta A.Ş.'nin Konsolide Sahiplik Oranları (Uygulama 3)

Beta A.Ş.'nin birleşmeye konu hisse senedi adedi (α)	55.000
Alfa A.Ş.'nin Beta A.Ş.'nin 1 adet hissesi için ihraç edeceği hisse senedi adedi (β)	3
Alfa A.Ş.'nin ihraç edeceği toplam hisse adedi (λ = α x β)	**165.000**
Alfa A.Ş.'nin birleşmeye konu hisse senedi adedi (σ)	100.000
Birleşme sonrasında konsolide hisse senedi adedi (ϕ = σ + λ)	**265.000**
Alfa A.Ş.'nin sahiplik oranı (σ / ϕ)	37,74%
Beta A.Ş.'nin sahiplik oranı (λ / ϕ)	62,26%

Önceki durumda Alfa A.Ş. Beta A.Ş.'nin her 1 adet hissesi için 3 adet hisse ihraç etmiştir. Yani 180.000 adet Alfa A.Ş. hissesi 60.000 adet Beta A.Ş. hissesi ile el değiştirmiştir. 5.000 adet hisseye sahip Beta A.Ş. hissedarının birleşme işlemine katılmadığında Alfa A.Ş. kalan 55.000 adet Beta A.Ş. hissesi için 165.000 adet hisse ihraç edecektir. İşlem sonrasında Beta A.Ş.'nin hissedarları Alfa A.Ş.'nin toplam

265.000 adet hissesinin 165.000 adedine, başka bir deyişle %62,26'sına sahip olacak ve çoğunluk hisseleri yine Beta A.Ş.'de olacağından dolayı bu durum bir kez daha bir ters işletme birleşmesi olarak nitelendirilecektir.

Transfer edilen bedel yine benzer şekilde hesaplanacaktır. Buna göre varsayımsal olarak Beta A.Ş.'nin Alfa A.Ş. hisse senetlerini elde ederek işlem sonunda oluşacak konsolide işletmede aynı sahiplik oranına ulaşması için ihraç etmesi gereken hisse senedi sayısı ve akabinde ters birleşme işlemine ilişkin transfer edilen bedel aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

Tablo 87: Transfer Edilen Bedel (Uygulama 3)

Beta A.Ş. hissedarları için Alfa A.Ş. tarafından ihraç edilen hisse senedi adedi (α)	165.000
Alfa A.Ş.'nin birleşme öncesi hisse senedi adedi (β)	100.000
Birleşme sonrasında konsolide hisse senedi adedi (λ = α + β)	**265.000**
Beta A.Ş. hissedarlarının birleşme sonrası sahiplik oranı (ϕ = α / λ)	62,26%
Beta A.Ş.'nin birleşmeye konu hisse senedi adedi (μ)	55.000
Beta A.Ş.'nin Alfa A.Ş. hisselerini elde ettiğinde oluşacak konsolide işletmede aynı sahiplik oranına (%62,26) ulaşması için ihraç etmesi gereken hisse senetleri (Ч = μ x β / α)	**33.333**
Beta A.Ş.'nin beher hissesinin gerçeğe uygun değeri (TL) (Ω)	105
Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri (TL) (Ч x Ω)	**3.500.000**

Yukarıdaki hesaplama neticesinde kontrol gücü olmayan payların bulunması halinde de transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değerinin değişmediği görülmektedir. Şerefiye hesaplaması ise şu şekilde gerçekleştirilecektir:

Tablo 88: Şerefiye Hesaplaması (Uygulama 3)

Dönen varlıklar	1.200.000
Duran varlıklar	2.500.000
Toplam Varlıklar (α)	**3.700.000**
Kısa vadeli yabancı kaynaklar	400.000
Uzun vadeli yabancı kaynaklar	700.000
Toplam Yükümlülükler (β)	**1.100.000**
Net Varlıklar (λ = α - β)	**2.600.000**
Satın alma bedeli (ϕ)	4.000.000
Şerefiye (ϕ - λ)	**1.400.000**

Yukarıda görüldüğü üzere şerefiye tutarında da herhangi bir değişiklik olmamaktadır. Buna göre konsolide bilanço aşağıdaki gibi hazırlanacaktır:

Tablo 89: Alfa A.Ş.'nin 30.09.2017 Tarihli Konsolide Bilançosu (Uygulama 3)

Alfa A.Ş. Konsolide Bilanço 30 Eylül 2017 (TL)	Alfa A.Ş.	Beta A.Ş.	Kombine	Konsolidasyon Düzeltmesi	Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Konsolide
Dönen varlıklar	1.200.000	1.500.000	2.700.000			2.700.000
Duran varlıklar	1.900.000	7.250.000	9.150.000	600.000		9.750.000
Şerefiye	-	-	-	1.400.000		1.400.000
Toplam Varlıklar	**3.100.000**	**8.750.000**	**11.850.000**	**2.000.000**	**-**	**13.850.000**
Kısa vadeli yabancı kaynaklar	400.000	1.250.000	1.650.000			1.650.000
Uzun vadeli yabancı kaynaklar	700.000	1.750.000	2.450.000			2.450.000
Toplam Yükümlülükler	**1.100.000**	**3.000.000**	**4.100.000**	**-**	**-**	**4.100.000**
Sermaye	500.000	1.200.000	1.700.000	3.500.000	(100.000)	5.100.000
Birikmiş karlar	1.500.000	4.550.000	6.050.000	(1.500.000)	(379.167)	4.170.833
Kontrol gücü olmayan paylar	-	-	-	-	479.167	479.167
Toplam Özkaynaklar	**2.000.000**	**5.750.000**	**7.750.000**	**2.000.000**	**-**	**9.750.000**

Konsolide bilançonun oluşturulması sırasında aşağıdaki kayıtlar gerçekleştirilmiştir:

Hesap	Borç	Alacak
Duran varlıklar	600.000	
Şerefiye	1.400.000	
Birikmiş karlar	1.500.000	
Sermaye		3.500.000
Konsolidasyon düzeltmesi		

Hesap	Borç	Alacak
Sermaye	100.000	
Birikmiş karlar	379.167	
Kontrol gücü olmayan paylar		479.167
Kontrol gücü olmayan paylar		

Konsolide finansal tablolarda kontrol gücü olmayan paylara tekabül eden tutarlar aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

Tablo 90: Kontrol Gücü Olmayan Paylar Hesaplaması (Uygulama 3)

Beta A.Ş.'nin birleşmeye konu olmayan hisse senedi adedi (α)	5.000
Beta A.Ş.'nin toplam hisse senedi adedi (β)	60.000
Kontrol gücü olmayan pay oranı (λ = α / β)	**8,33%**
Sermaye (60.000 adet adi hisse senedi) (ϕ)	1.200.000
Sermayeden kontrol gücü olmayan paylara düşen tutar (μ = ϕ x λ)	**100.000**
Birikmiş karlar (Ч)	4.550.000
Birikmiş karlardan kontrol gücü olmayan paylara düşen tutar (Ω = Ч x λ)	**379.167**
Toplam kontrol gücü olmayan paylara düşen tutar (Ω + μ)	**479.167**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI UYARINCA MUHASEBELEŞTİRİLMESİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu bölümde işletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesinde karşılaşılan sorunlar üzerine gerçekleştirilmiş olan araştırmaya ilişkin bulgular ve söz konusu bulgulara binaen sunulacak çözüm önerileri aktarılacaktır.

3.1. METODOLOJİ

Bu alt bölümde araştırmanın amacı, yöntemi, kapsamı, sınırları, örneklem büyüklüğünün belirlenmesi, verilerin elde edilişi ve kullanılacak analiz yöntemleri hakkında bilgi verilecektir.

3.1.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Sınırlandırılması, Yöntemi ve Uygulanması

3.1.1.1. Araştırmanın Amaç ve Kapsamı

UMS ve UFRS'ler muhasebe işlemlerinin raporlanmasına ilişkin bir çok noktada keskin sınırlar çizmesine karşın kimi noktalarda uygulayıcıların mesleki yargılarını kullanmasına olanak sağlayan yoruma açık ifadelerde bulunmaktadır. Bu tip ifadeler uygulamada kimi zaman sorunlarla karşılaşılmasına neden olabilmektedir. Bu tez çalışmasının başlığı "İşletme Birleşmelerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uyarınca Muhasebeleştirilmesi, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri" şeklindedir. Bu çalışmada uygulayıcıların karşılaştıkları sorunlar ile ilgili istatistiklerin ortaya konarak çözüm önerilerinin sıralanması planlanmaktadır. Çalışmanın önceki bölümlerinde de belirtildiği üzere UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi "Satın Alma Yöntemi" kullanılarak muhasebeleştirilmektedir. Bu çalışmada Satın Alma Yöntemi'nin uygulanışı esnasında uygulayıcıların hangi safhalarda sorunlarla karşılaştığının tespit edilmesi ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin sıralanması amaçlanmaktadır. Araştırma neticesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1) UFRS hükümleri uyarınca bir işlemin işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık alımı mı olduğunun anlaşılması sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?

2) İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
3) İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin belirlenmesi sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
4) İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında yapılan şerefiye hesaplamalarında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
5) İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemleri sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
6) İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların belirlenmesi sırasında sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?
7) İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesi neticesinde finansal tablo kullanıcılarına yapılması gereken açıklamaların belirlenmesinde sorunlarla karşılaşılmakta mıdır?

3.1.1.2. Araştırmanın Sınırlandırılması

Araştırmalarda belirli sınırlamalar yapılarak her türlü grubun ana kütleye dönüştürülmesi mümkündür. Ancak ideal ana kütle / ulaşılabilir ana kütle ayrımının yapılması gerekmektedir. Eğer ideal ana kütleyi oluşturan örneklere ulaşmak mümkün olmuyorsa ulaşılabilir ana kütle tanımlanarak araştırma sınırlandırılır.[313] İşletme birleşmelerinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesinde karşılaşılan sorunların tespit edilmesine yönelik bir araştırma ancak UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi sürecine dahil olan uygulayıcılar üzerine gerçekleştirilebilecek bir araştırmadır. Konunun uluslararası bir boyut içermesinden ötürü araştırmaya dahil olabilecek uygulayıcılara ilişkin bir limit bulunmamaktadır. Başka bir deyişle araştırmaya ilişkin anakütle ulaşılabilir değildir. Bu nedenle araştırma Türkiye'de UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi sürecine dahil olan kişilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de UFRS uyarınca raporlama yapan ve özellikle işletme birleşmelerinin UFRS 3 uyarınca raporlanmasına ilişkin tecrübesi bulunan kaç uygulayıcının bulunduğu bilinmemektedir. Araştırmanın bireyler üzerinden yürütülecek olmasından ötürü 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun bireylerin iletişim bilgilerine ulaşılmasındaki kısıtlamaları araştırmanın seyrini etkilemiştir. İlgili

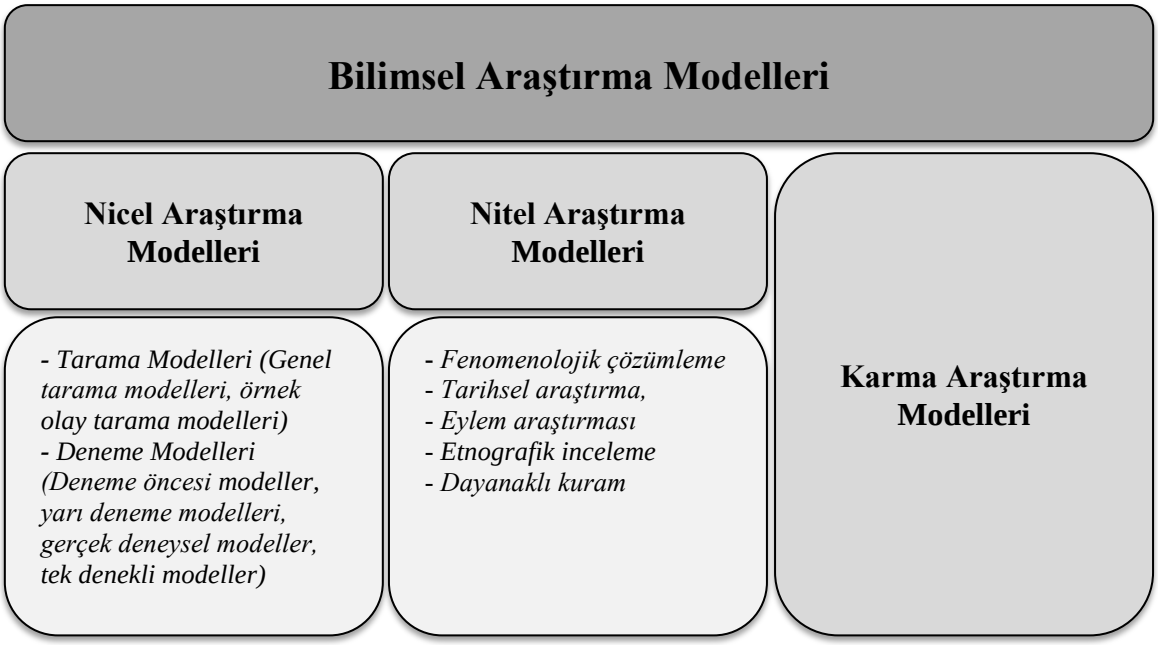
[313] Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu ve Engin Yıldırım, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2015, s. 66.

kanunun getirdiği kısıtlamaların araştırmayı olumsuz yönde etkilememesi adına, bazı kişisel bilgileri KGK tarafından kamuya açıklanmış olan Türkiye'de yetkilendirilmiş bağımsız denetçiler araştırmaya katılmışlardır. Başka bir deyişle Türkiye'de KGK tarafından yetkilendirilmiş bağımsız denetçiler araştırmanın ideal anakütlesi olarak kabul edilmiştir.

3.1.1.3. Araştırma Yönteminin Seçimi ve Uygulanması

Literatürde bilimsel araştırmaların üç ana model ile yürütüldüğü görülmektedir. Bu modeller aşağıdaki gibidir:

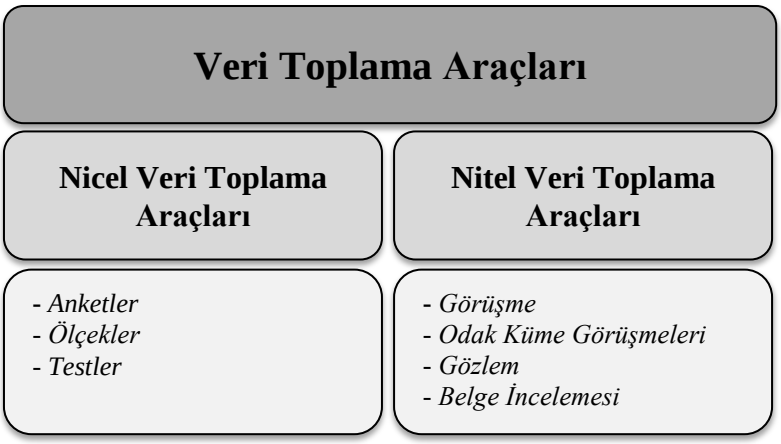
Şekil 30: Bilimsel Araştırma Modelleri

Kaynak: Ahmet Doğanay, Murat Ataizi, Ali Şimşek, Jale Balaban Salı ve Yavuz Akbulut, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No. 2653, 2012, s. 91-100.

Araştırmanın uygulama yöntemi tespit edilirken veri elde etme noktasındaki sınırlar yöntemin belirlenmesi hususunda etkili olmuştur. Literatürde veri elde etme yöntemleri çeşitlilik arz etmektedir. Aşağıdaki şekilde veri elde etme yöntemleri belirtilmiştir:

Şekil 31: Veri Toplama Araçları

Kaynak: Doğanay, Ataizi, Şimşek, Balaban Salı ve Akbulut, **a.g.e.**, s. 136-151.

İşletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesinde karşılaşılan sorunlara ilişkin bir araştırma nicel bir modelle gerçekleştirilebilecektir. Araştırma konusuna en uygun nicel veri toplama tekniği olarak anket uygulaması görülmektedir. Bu nedenle anakütleden tesadüfi olarak belirlenen örnekleme anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Anakütle büyüklüğüne, örneklem hatasına ve güven aralığına göre uygun örneklem büyüklüğünün belirlenmesi konusunda çeşitli istatistiksel yöntemler mevcut olup, yapılan hesaplar özet olarak örneklem büyüklüğü tabloları ile gösterilmektedir. Söz konusu ilişkilerin daha iyi anlaşılması için $\alpha = 0,05$ ve $\pm 0,03$, $\pm 0,05$ ve $\pm 0,10$ örnekleme hataları için farklı anakütlelere ilişkin örneklem büyüklükleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 91: $\alpha = 0,05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Anakütle Büyüklüğü	±0,03 örnekleme hatası			±0,05 örnekleme hatası			±0,10 örnekleme hatası		
	p = 0,5 q = 0,5	p = 0,8 q = 0,2	p = 0,3 q = 0,7	p = 0,5 q = 0,5	p = 0,8 q = 0,2	p = 0,3 q = 0,7	p = 0,5 q = 0,5	p = 0,8 q = 0,2	p = 0,3 q = 0,7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1.000	516	406	473	275	198	244	88	58	75
2.500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5.000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10.000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25.000	1.023	665	865	378	244	319	96	61	80
50.000	1.045	674	881	381	245	321	96	61	81
100.000	1.056	678	888	383	245	322	96	61	81

Kaynak: Yahşi Yazıcıoğlu ve Samiye Erdoğan, **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004, s. 50.

Literatürde örneklem büyüklüğünün hesaplanması için kullanılan formüllerden bazıları şu şekildedir:[314]

Anakütle standart sapması biliniyorsa:[315] $n = \frac{N*\sigma^2*Z_\alpha}{(N-1)*d^2}$

Anakütle standart sapması bilinmiyorsa:[316] $n = \frac{N*p*q*{t_{\alpha,sd}}^2}{(N-1)*d^2}$

Araştırmanın başlangıç tarihinde KGK tarafından yetkilendirilmiş 15.130 adet denetçi bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre anket çalışmasının uygulanacağı örneklem büyüklüğü

$$n = \frac{15.130 * 0{,}5 * 0{,}5 * 1{,}96^2}{(15.130 - 1) * 0{,}10^2} = 96$$

şeklinde hesaplanmıştır. Hesaplamada p ve q değerleri bilinmediği için %50 olarak kabul edilmiştir. 1,96 değeri t tablosunda %95'lik güven düzeyinde bulunan değer olup örnekleme hatası %10 olarak kabul edilmiştir. Hesaplama sonucunun yukarıda verilen tablo ile tutarlı olduğu görülmektedir.

Bir hipotez testi sonucunda iki tip hata yapma riski bulunmaktadır. Bunlardan birisi gerçekte doğru olan hipotezin reddedilmesidir ve "I. Tip Hata" olarak isimlendirilir. Diğeri ise gerçekte yanlış olan bir hipotezin kabul edilmesi durumudur ve "II. Tip Hata" olarak isimlendirilir. Hipotez testinin daha güvenilir olması için hata riskinin minimize edilmesi gerekmektedir. Her iki hata tipini de azaltmanın en ideal yolu örneklem büyüklüğünün artırılmasıdır.[317] Bu bağlamda çalışmadaki örneklem büyüklüğü hesaplanan örneklem büyüklüğüne göre yaklaşık %20 oranında artırılarak 115 olarak ele alınmıştır. Başka bir deyişle tesadüfi olarak belirlenen 115 kişiye anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.

---

[314] Kazım Özdamar, **Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2003, s. 116 – 118.

[315] N: Anakütle birim sayısı, n: Örneklem büyüklüğü, Zα: α anlamlılık düzeyinde z dağılımı kritik değeri, d: Örneklem hatası, σ: Anakütle standart sapması.

[316] N: Anakütle birim sayısı, n: Örneklem büyüklüğü, p: İlgilenilen olayın görülme oranı, q: İlgilenilen olayın görülmeme oranı, $t_{\alpha,sd}$: α anlamlılık düzeyinde sd serbestlik derecesinde t dağılımı kritik değeri, d: Örneklem hatası.

[317] Mahmut Kartal, **Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri, Parametrik ve Nonparametrik Teknikler**, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014, s. 5.

3.2. BULGULARIN ANALİZİ

3.2.1. Kullanılan İstatistiksel Yöntem

Değişken terimi genel olarak birimlerin ölçülebilen özellikleri olarak tanımlanabilir ve doğrudan sayı ile ifade edilebilme durumuna göre nicel (kantitatif) ve nitel (kalitatif) değişkenler olarak sınıflandırılabilir. Nicel değişkenler doğrudan sayı ile ölçülebilen (ücret, fiyat, ağırlık, uzunluk, vb.) değişkenler iken nitel değişkenler doğrudan sayı ile ifade edilemeyen (cinsiyet, medeni durum, tercihler, vb.) değişkenlerdir. Nicel değişken belirli bir aralıkta tüm noktalarda gerçel değerler alabiliyorsa sürekli (sıcaklık, basınç, ağırlık, vb.); sadece belirli noktaları değer olarak alabiliyorsa kesikli (bir oteldeki oda sayısı, ailedeki çocuk sayısı, son beş yılda gerçekleşen grev sayısı, vb.) değişken olarak tanımlanır. Kategorik değişken ise sadece sınırlı değerler veya kategorilerle ölçülebilen değişkendir. Bu tanımdan kesikli nicel ve nitel değişkenlerin kategorik değişken olarak sınıflandırılabileceği anlaşılmaktadır. Sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda kullanılan birçok değişken kategoriktir. Kategorik değişkenlerin analizinde kullanılan yöntemler literatürde "Kategorik Verilerin Analizi" başlığı altında yer almaktadır.[318] Literatürde değişkenlerin ölçümlerine ilişkin kullanılan ölçekler ana hatlarıyla aşağıdaki şekilde gösterildiği gibidir:

Şekil 32: Ölçek Türleri

Kaynak: Kartal, **a.g.e.**, s. 19-21.

[318] Çiğdem Arıcıgil Çilan, **Sosyal Bilimlerde Kategorik Verilerle İlişki Analizi**, Ankara: Pegem Yayınevi, 2009, s. 5.

Ölçek türlerine göre uygulanabilen analiz yöntemleri farklılık göstermektedir. Aşağıdaki tabloda ölçek türleri ve uygulanabilen analiz yöntemlerinin bir karşılaştırması sunulmuştur:

Tablo 92: Ölçeklerin Karşılaştırılması

Ölçek	Sağladığı İşlemler	Tipik Örnek	Merkezi Eğilim Ölçüleri	Dağılma Ölçüleri	Korelasyon	Testler
Nominal (Kategorik)	Eşitlik	Cinsiyet Tutum Telefon Numaraları	Mod	Değişkenlik İndeksi Değişim Oranı	Kontenjans Katsayısı	Binomial test Ki-kare testi Fisher testi Mc Nemar testi
Ordinal (Sıralı)	Eşitlik Sıralama	Başarı Sıralaması Boy Sıralaması Kapı Numaraları	Medyan	Kartil Sapma	Spearman Kendal	İşaret testi Sıra testi Mann Whitney U Kolmogorov Smirnov Wilcoxon Kruskal Wallis
Interval (Aralıklı)	Eşitlik Sıralama Toplanabilirlik	Termometreler Takvimler	Aritmetik Ortalama	Ortalama Sapma Standart Sapma	Pearson	t testi F testi Walls testi
Ratio (Oran)	Eşitlik Sıralama Toplanabilirlik Oranlama	Uzunluk Ağırlık Süre	Geometrik Ortalama Harmonik Ortalama	Yüzde Değişme Değişme Katsayısı	Tüm korelasyon analizleri	Tüm istatistiksel testler

Kaynak: Kartal, **a.g.e.**, s. 22.

Anket soruları incelendiğinde katılımcıların kişisel yargı ve tecrübelerinin öğrenilmesine yönelik olduğu görülecektir. Anket dizaynı araştıma sorularına yönelik olarak gerçekleştirilmiş ve böylelikle her bir araştırma sorusuna ilişkin olarak katılımcıların düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sorularına ilişkin cevaplar "Evet" veya "Hayır" şeklinde cevaplandığından elde edilen veriler kategorik (nominal) karakterlidir. Başka bir deyişle araştırma soruları "Evet" ve "Hayır" şeklinde iki kategoride cevap bulmaktadır. Analizin derinleştirilmesi için sorulan diğer sorularda kategori sayısı artırılmış ve demografik amaçlı sorulan sorularda ordinal ve interval ölçek kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere kategorik verilerin analizinde kullanılan yöntemler sınırlı olup bu çalışmada frekans dağılımları, çapraz tablolar ile nonparametrik testlerden binomial test, ki-kare testi ve fisher testi uygulanmıştır.

3.2.2. Analizler

3.2.2.1. Katılımcı Profili

Anket katılımcılarının eğitim düzeyleri ve mevcut görev unvanlarına ilişkin tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 93: Anket Katılımcılarının Eğitim Düzeyleri ve Mevcut Unvanlarına İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans [319]	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Eğitim Düzeyi	Lisans	94	81,7	81,7	81,7
	Yüksek Lisans	21	18,3	18,3	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	
Mevcut Görev	Denetçi	67	58,3	58,3	58,3
	Sorumlu Denetçi	48	41,7	41,7	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Araştırmanın başlangıç tarihinde KGK tarafından yetkilendirilmiş bir bağımsız denetim şirketine bağlı olarak görev yapan bağımsız denetçilerin %54,08'inin Denetçi; %45,92'sinin Sorumlu Denetçi unvanına sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen örneklemde bu dağılımın %4,22 sapma gösterdiği görülmekte olup söz konusu sapma kabul edilebilir düzeydedir. Bu bağlamda araştırmaya dahil olan örneklemin unvan açısından anakütleyi yansıttığı söylenebilecektir. Anket katılımcılarının mesleki tecrübesi ve dahil olduğu işletme birleşmeleri sayısına ilişkin tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 94: Anket Katılımcılarının Mesleki Tecrübesi ve Dahil Olduğu İşletme Birleşmesi Sayısına İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Mesleki Tecrübe	1- 5 yıl	5	4,3	4,3	4,3
	6 – 10 yıl	39	33,9	33,9	38,3
	10 yıldan fazla	71	61,7	61,7	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	
İşletme Birleşmesi Tecrübesi	1 adet	15	13	13	13
	2 – 5 adet	49	42,6	42,6	55,7
	5 adetten fazla	51	44,3	44,3	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki tablo incelendiğinde anket katılımcılarının %61,7'si 10 yıldan uzun olmak üzere toplamda %95,6'sının 6 yıl veya daha uzun süredir hizmet verdiği

[319] SPSS programının İngilizce olarak oluşturduğu çıktılar Türkçe'ye çevrilmiştir.

görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %44,4'ü 5 adetten fazla olmak üzere toplamda %87'si 2 veya daha fazla işletme birleşmesine dahil olmuştur. Bu bilgiler ışığında gerek mesleki tecrübe ve gerekse de spesifik olarak işletme birleşmesi tecrübesi göz önünde bulundurulduğunda anket katılımcılarının işletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesine ilişkin yeterli bilgi düzeyinde oldukları değerlendirilmektedir. Ayrıca katılımcıların hangi sektörlerde işletme birleşmesi işlemine dahil olduğuna ilişkin tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 95: Anket Katılımcılarının Dahil Olduğu İşletme Birleşmelerinin Sektörel Dağılımına İlişkin SPSS Çıktısı

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Üretim (makine, tekstil, gıda, vd.)	92	27,00%	80,00%
Hızlı tüketim ve perakendecilik	47	13,80%	40,90%
Enerji, madencilik ve doğal kaynaklar	36	10,60%	31,30%
İnşaat ve mühendislik	34	10,00%	29,60%
Otomotiv	21	6,20%	18,30%
Turizm	20	5,90%	17,40%
Bankacılık, finans ve sigortacılık	14	4,10%	12,20%
Lojistik	14	4,10%	12,20%
Eğitim	14	4,10%	12,20%
Elektrik, elektronik ve bilişim	13	3,80%	11,30%
Medya, iletişim ve yayıncılık	12	3,50%	10,40%
Sağlık ve ilaç	11	3,20%	9,60%
Diğer	13	3,90%	11,30%
Toplam	**341**	**100,00%**	**296,50%**

Yukarıdaki tablo SPSS 25.0 paket programının "Multi Response Analysis (Çoklu Yanıt Analizi)" fonksiyonu kullanılarak hazırlanmıştır. Adı geçen fonksiyon, çoklu yanıt verilebilen anket sorularının gerek yanıt bazında ve gerekse de katılımcı bazında frekans dağılımını hesaplamaktadır. Bu bağlamda anket sorusunun çoklu yanıtlarından bir tanesi olan "Üretim (makine, tekstil, gıda, vd.)" sektörü yanıt bazında tüm yanıtlara oranla %27; katılımcı bazında tüm katılımcıların %80'inin işletme birleşmesi gerçekleştirdiği bir sektör olarak göze çarpmaktadır.

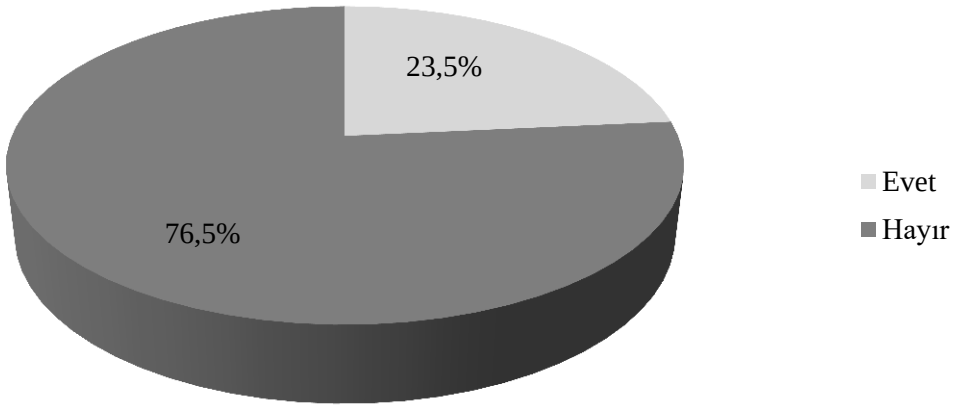
3.2.2.2. Araştırma Soruları

3.2.2.2.1. Araştırma Sorusu 1

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin ilk basamağının "İşletme Birleşmesinin Tanımlanması" olduğu çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?" sorusu yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde belirtildiği gibidir:

Şekil 33: Araştırma Sorusu 1'e Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa varlık edini mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?	Evet	27	23,5	23,5	23,5
	Hayır	88	76,5	76,5	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcılarının %76,5'inin bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşamadığı görülmektedir. Araştırma sorusuna ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- H_1: Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.
- H_a: Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 96: H_1 Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlem Oranı	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?	Grup 1	Hayır	88	,77	,50	**,000***
	Grup 2	Evet	27	,23		
	Toplam		**115**	**1,00**		

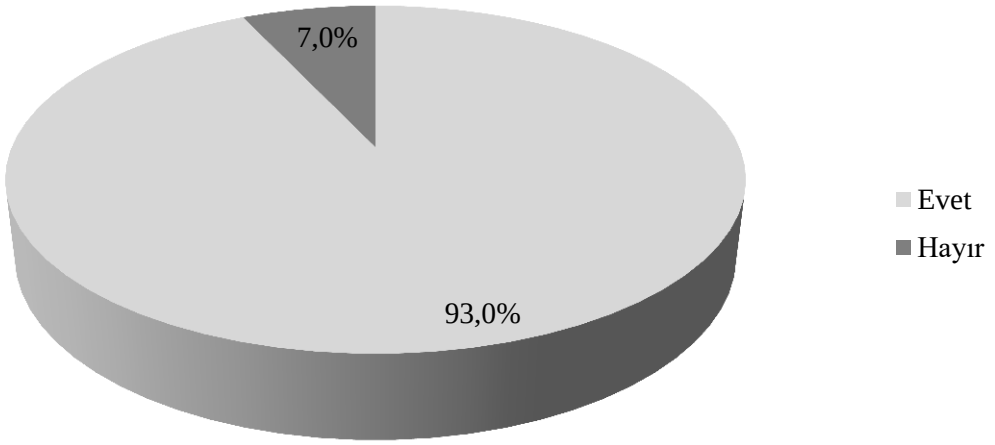
*p<0,05

Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_1 hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu, %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen hayır cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

İşletme birleşmeleri ile varlık ediniminlerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesinde farklı uygulamalara tabi olduğu çalışmanın önceki bölümlerinde aktarılmıştır. Anket katılımcılarına konuyla ilgili olarak "Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları var mı?" ve "Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları aşağıdakilerden hangisi(leri)dir?" soruları yöneltilmiştir. Detaylar aşağıdaki gibidir:

Şekil 34: İşletme Birleşmeleri ile Varlık Edinimlerinin Farklı Muhasebeleştirme İşlemlerine Tabi Olmasına İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları var mı?	Evet	107	93	93	93
	Hayır	8	7	7	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

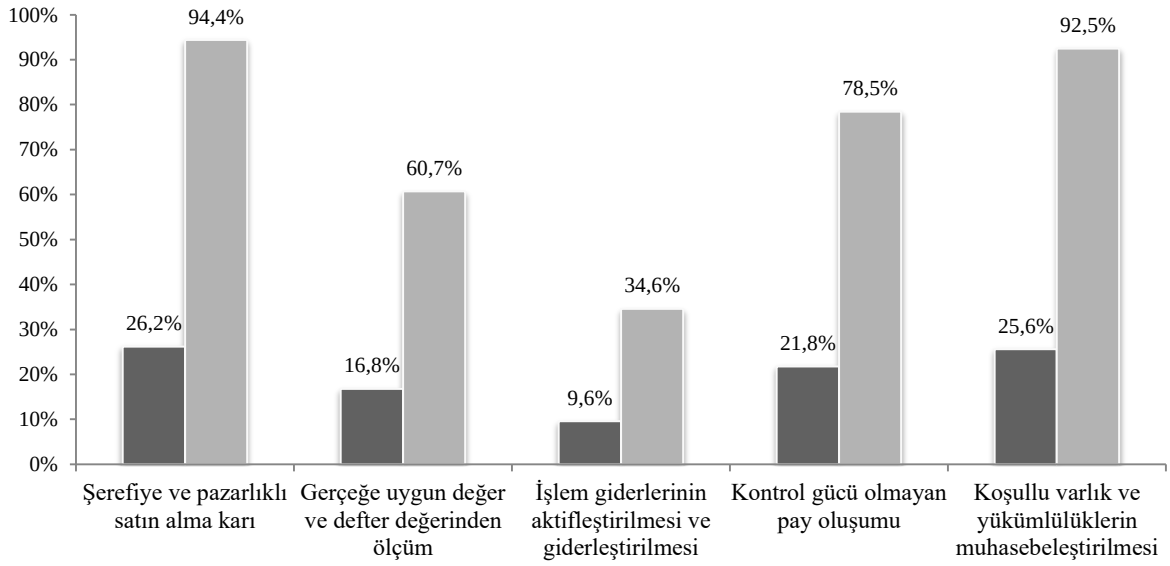

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcıların büyük çoğunluğunun (%93) işletme birleşmeleri ile varlık edinimlerinin farklı muhasebeleştirme hükümlerine tabi olmalarının faydalı olduğunu düşündüğü görülmektedir. Katılımcıların söz konusu faydalara ilişkin düşünceleri aşağıdaki şekilde belirtildiği gibidir:

Şekil 35: İşletme Birleşmeleri ile Varlık Edinimlerinin Muhasebeleştirme İşlemleri Arasındaki Farkların Faydalarına İlişkin Yorumlar SPSS Çıktısı

Geçerli		Geçersiz		Toplam	
N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
107	93,00%	8	7,00%	115	100,00%

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Birleşmelerde pazarlıklı satın alma kârı veya şerefiye oluşur, varlık ediniminde oluşmaz.	101	26,2%	94,4%
Birleşmelerde edinilen varlık ve yükümlülükler gerçeğe uygun değerden ölçülür, varlık ediniminde defter değerinden ölçülür.	65	16,8%	60,7%
Birleşmelerde işlem giderleri dönem gideri olarak değerlendirilir, varlık ediniminde aktifleştirilir.	37	9,6%	34,6%
Birleşmelerde kontrol gücü olmayan paylar oluşur, varlık ediniminde oluşmaz.	84	21,8%	78,5%
Birleşmelerde koşullu varlık/yükümlülükler muhasebeleştirilebilir, varlık ediniminde muhasebeleştirilmez.	99	25,6%	92,5%
Toplam	**386**	**100%**	**360,7%**

Yukarıdaki çoklu cevap analizi şekli incelendiğinde bir önceki çoklu cevap analizi şeklinden farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılığın nedeni "Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları var mı?" sorusuna hayır cevabı veren 8 anket katılımcısının bu soruyu atlamış olmasıdır. SPSS 25.0 paket programının çoklu cevap analizi fonksiyonu kaç anket katılımcısının söz konusu soruya cevap vermediğini şeklin üst kısmında gösterildiği gibi belirtmektedir. Şeklin kalan kısmındaki hesaplamalar ilgili soruya cevap veren anket katılımcıları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda şekil incelendiğinde anket

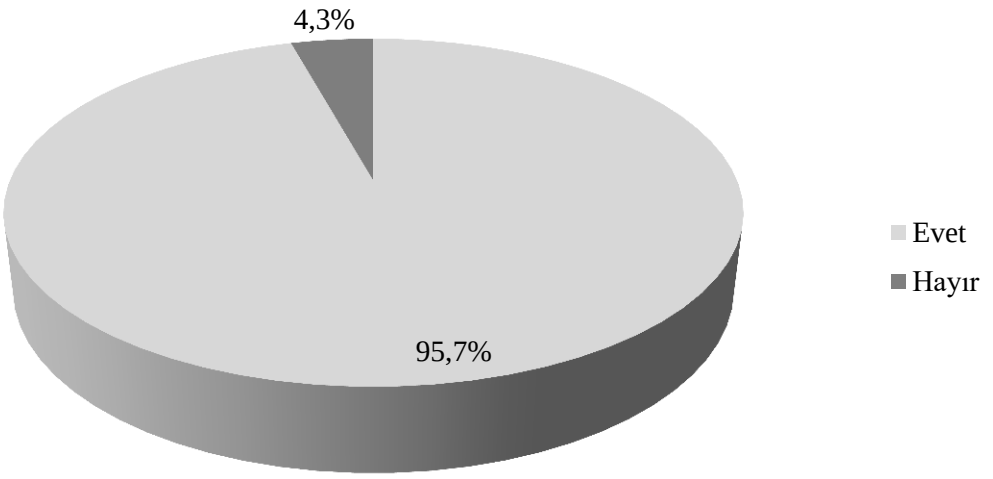
katılımcılarından “Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları var mı?” sorusuna evet cevabı veren 107 kişiden %94,4’ü birleşmelerde pazarlıklı satın alma karı veya şerefiye oluşmasının varlık edinimlerine göre daha faydalı bir uygulama olduğunu düşündüğü görülmektedir. Aynı yanıtın verilen tüm yanıtlara oranı ise %26,2’dir.

3.2.2.2.2. Araştırma Sorusu 2

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin diğer bir basamağının “Edinilen Varlık ve Yükümlülüklerin Tanımlanması” olduğu çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara “Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık/yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde belirtildiği gibidir:

Şekil 36: Araştırma Sorusu 2’ye Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık / yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?	Evet	110	95,7	95,7	95,7
	Hayır	5	4,3	4,3	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcılarının %95,7'sinin işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletme bünyesindeki varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluk yaşandığını belirttiği görülmektedir. Araştırma sorusuna ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- H_2: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 97: H_2 Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlem Oranı	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık / yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?	Grup 1	Evet	110	,96	,50	**,000***
	Grup 2	Hayır	5	,04		
	Toplam		**115**	**1,00**		

*p<0,05

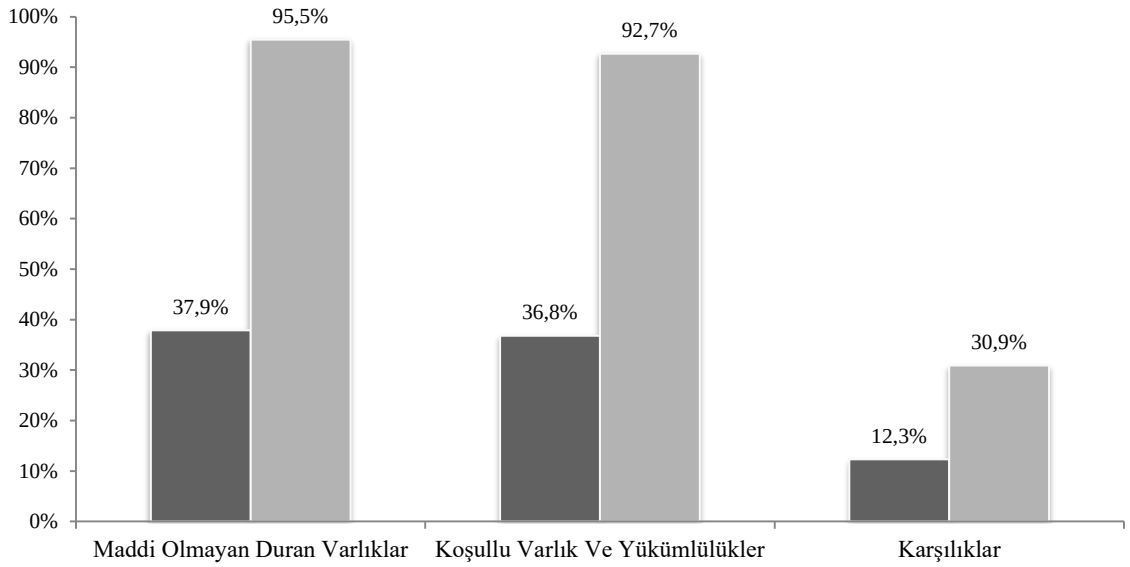
Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_2 hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen evet cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

Araştırma sorusu 2'nin akabinde anket katılımcılarına hangi varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması esnasında zorluk yaşandığı sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların ilgili soruya verdikleri yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir:

Şekil 37: Tanımlanması Esnasında Sorun Yaşanan Varlık / Yükümlülüklere İlişkin SPSS Çıktısı

Geçerli		Geçersiz		Toplam	
N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
110	95,7%	5	4,3%	115	100,00%

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	105	37,9%	95,5%
Koşullu Varlık Ve Yükümlülükler	102	36,8%	92,7%
Karşılıklar	34	12,3%	30,9%
Özkaynak Kalemleri	7	2,5%	6,4%
Finansal Yatırımlar	6	2,2%	5,5%
Maddi Duran Varlıklar	6	2,2%	5,5%
Transfer Edilen Bedel	6	2,2%	5,5%
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	5	1,8%	4,5%
Stoklar	3	1,1%	2,7%
Ertelenmiş Gelirler	2	0,7%	1,8%
Finansal Borçlanmalar	1	0,4%	0,9%
Toplam	**277**	**100%**	**251,8%**

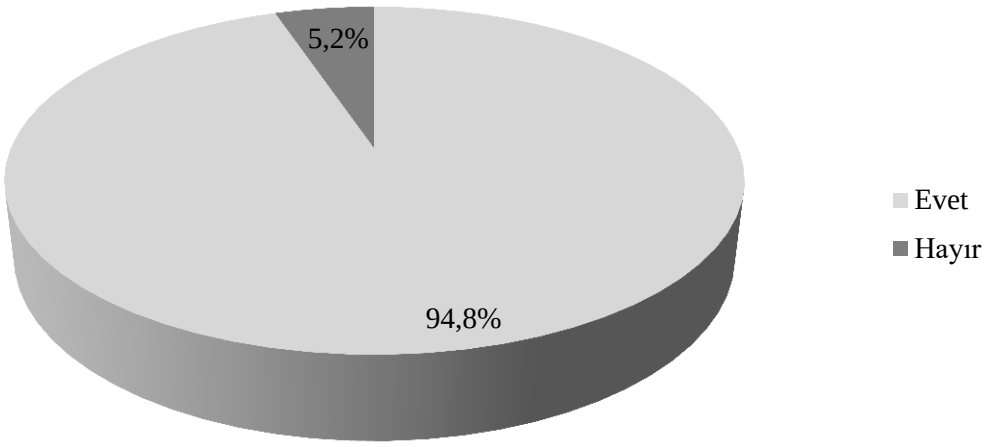
Yukarıdaki şekil incelendiğinde ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının büyük çoğunluğunun maddi olmayan duran varlıklar (%95,5) ile koşullu varlık ve yükümlülüklerin (%92,7) tanımlanması sırasında sorun yaşandığını belirttiği görülmektedir. Ayrıca anket katılımcılarının %30,9'luk kısmının karşılıklar kalemini sorun yaşanan bir diğer yükümlülük olarak gördüğü gözlemlenmektedir.

3.2.2.2.3. Araştırma Sorusu 3

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin diğer bir basamağının "Tanımlanabilir Varlık ve Yükümlülüklerin Ölçülmesi" olduğu ve bir işletme birleşmesinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında söz konusu varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerleri ile ölçüldüğü çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde belirtildiği gibidir:

Şekil 38: Araştırma Sorusu 3'e Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?	Evet	109	94,8	94,8	94,8
	Hayır	6	5,2	5,2	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcılarının %94,8'inin işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletme bünyesindeki varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluk yaşandığını belirttiği görülmektedir. Araştırma sorusuna ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- H_3: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.

- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 98: H_3 Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlemlenen	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?	Grup 1	Evet	109	,95	,50	**,000***
	Grup 2	Hayır	6	,05		
	Toplam		**115**	**1,00**		

*p<0,05

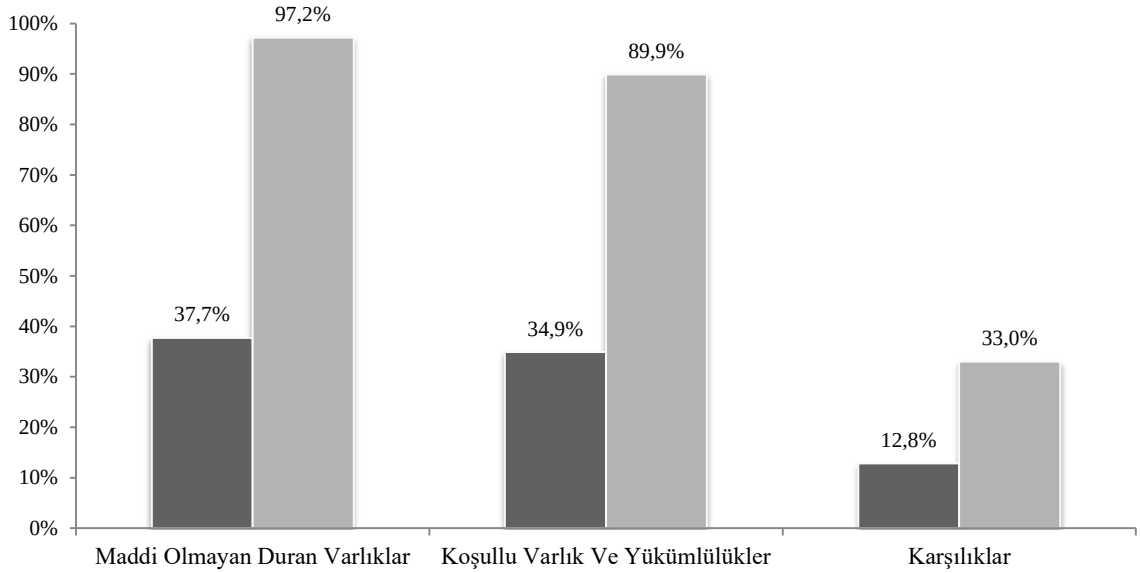
Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_3 hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçüm işlemlerinde sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen gerçeğe uygun değer ölçümlerinde sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen evet cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

Araştırma sorusu 3'ün akabinde anket katılımcılarına hangi varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümü esnasında zorluk yaşandığı sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların ilgili soruya verdikleri yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir:

Şekil 39: Gerçeğe Uygun Değer Ölçümleri Esnasında Sorun Yaşanan Varlık / Yükümlülüklere İlişkin SPSS Çıktısı

Geçerli		Geçersiz		Toplam	
N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
109	94,8%	6	5,2%	115	100,00%

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	106	37,70%	97,20%
Koşullu Varlık Ve Yükümlülükler	98	34,90%	89,90%
Karşılıklar	36	12,80%	33,00%
Maddi Duran Varlıklar	9	3,20%	8,30%
Finansal Yatırımlar	7	2,50%	6,40%
Özkaynak Kalemleri	6	2,10%	5,50%
Transfer edilen bedel	5	1,80%	4,60%
Stoklar	4	1,40%	3,70%
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	4	1,40%	3,70%
Ticari ve Diğer Alacak ve Borçlar	3	1,10%	2,80%
Finansal Borçlanmalar	1	0,40%	0,90%
Peşin ödenmiş giderler	1	0,40%	0,90%
Ertelenmiş gelirler	1	0,40%	0,90%
Toplam	**281**	**100%**	**257,8%**

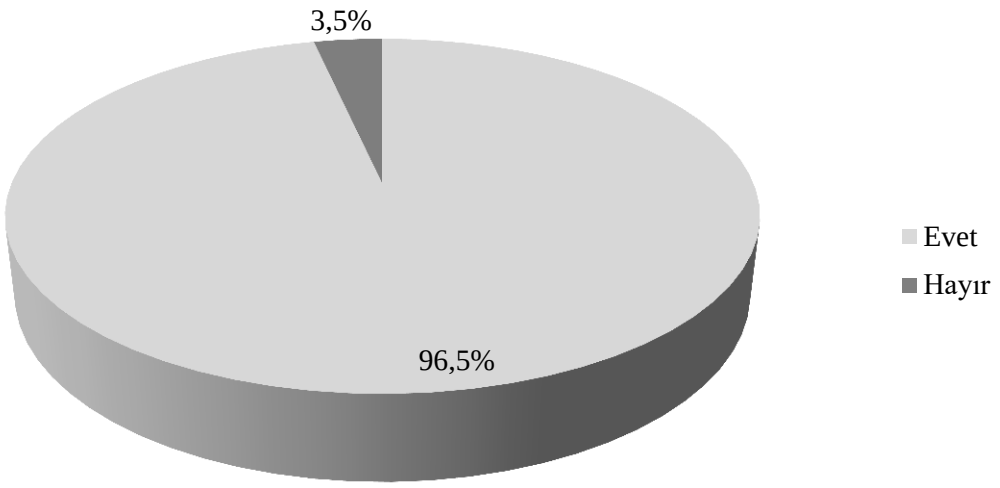
Yukarıdaki şekil incelendiğinde ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının büyük çoğunluğunun maddi olmayan duran varlıklar (%97,2) ile koşullu varlık ve yükümlülüklerin (%89,9) gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında sorun yaşandığını belirttiği görülmektedir. Ayrıca anket katılımcılarının %33'lük kısmının karşılıklar kalemini sorun yaşanan bir diğer yükümlülük olarak gördüğü gözlemlenmektedir. Bu sonuçların önceki araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

3.2.2.2.4. Araştırma Sorusu 4

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin diğer bir basamağının "Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Karının Hesaplanması" olduğu çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde belirtildiği gibidir:

Şekil 40: Araştırma Sorusu 4'e Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce şerefiye hesaplaması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?	Evet	111	96,5	96,5	96,5
	Hayır	4	3,5	3,5	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcılarının %96,5'inin işletme birleşmeleri kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemleri sırasında zorluk yaşandığını belirttiği görülmektedir. Araştırma sorusuna ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- H_4: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 99: H_4 Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlem Oranı	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Sizce şerefiye hesaplaması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?	Grup 1	Evet	111	,97	,50	**,000***
	Grup 2	Hayır	4	,03		
	Toplam		**115**	**1,00**		

*p<0,05

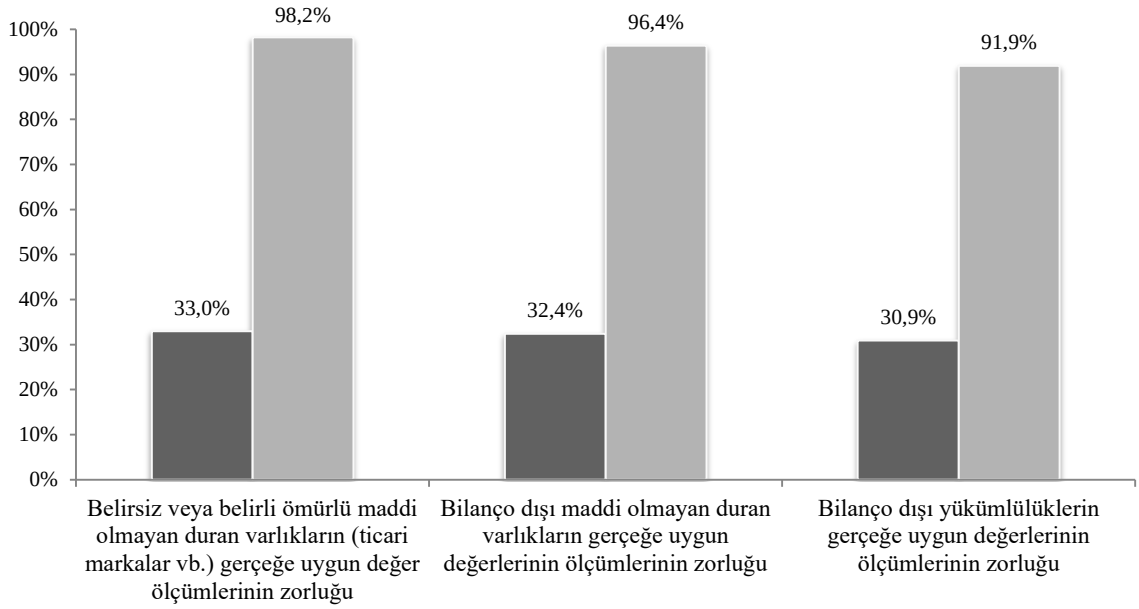
Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_4 hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında uygulanan şerefiye hesaplaması işlemlerinde sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen evet cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

Araştırma sorusu 4'ün akabinde anket katılımcılarına "Şerefiye hesaplanması işlemlerinde yaşanan zorlukların nedeni aşağıdakilerden hangisi(leri)dir?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların ilgili soruya verdikleri yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir:

Şekil 41: Şerefiye Hesaplamasında Yaşanan Zorlukların Nedenlerine İlişkin SPSS Çıktısı

Geçerli		Geçersiz		Toplam	
N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
111	96,5%	4	3,5%	115	100,00%

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Belirsiz veya belirli ömürlü maddi olmayan duran varlıkların (ticari markalar vb.) gerçeğe uygun değer ölçümlerinin zorluğu	109	33,0%	98,2%
Bilanço dışı maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğu	107	32,4%	96,4%
Bilanço dışı yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğu	102	30,9%	91,9%
Özkaynak kalemlerinin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğu	12	3,6%	10,8%
Toplam	**330**	**100%**	**297,3%**

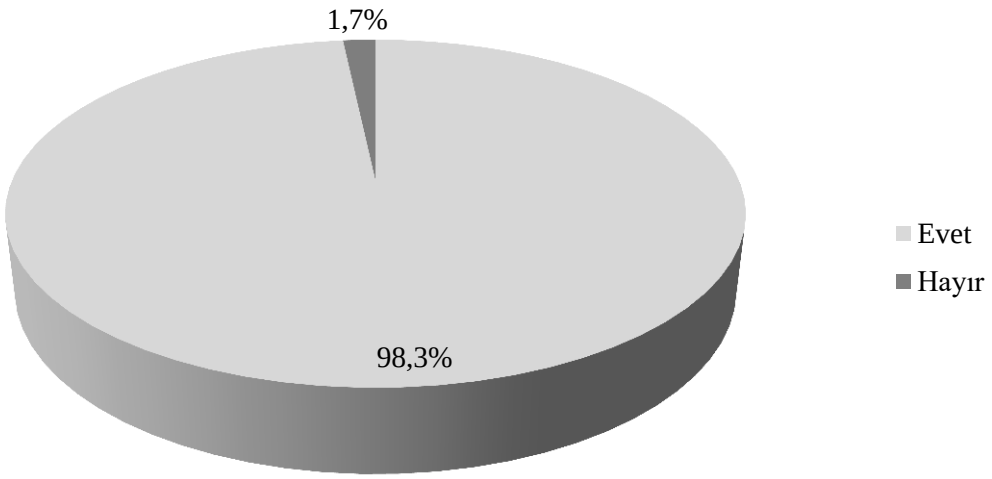
Yukarıdaki şekil incelendiğinde şerefiye hesaplamalarında yaşanan sorunların kaynağı olarak ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının %98,2'sinin belirsiz veya belirli ömürlü maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değer ölçümlerinin zorluğu, %96,4'ünün bilanço dışı maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğu ve %91,9'unun bilanço dışı yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğunu gördüğü gözlemlenmiştir.

Şerefiye ile ilgili olarak bir başka husus değer düşüklüğüdür. UFRS 3 uyarınca edinen işletmenin şerefiyeyi sonraki dönemlerde birleşme tarihinde muhasebeleştirilen tutardan birikmiş değer düşüklüğü zararını düşerek ölçtüğü çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Buna mukabil anket katılımcılarına "Sizce şerefiye ile ilgili

gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde belirtildiği gibidir:

Şekil 42: Şerefiyenin Değer Düşüklüne İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?	Evet	113	98,3	98,3	98,3
	Hayır	2	1,7	1,7	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcılarının %98,3'ünün şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde sırasında zorluk yaşandığını belirttiği görülmektedir. Alt araştırma sorusuna ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- $H_{4.1}$: Şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde zorluklar yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.
- H_a: Şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde zorluklar yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 100: $H_{4.1}$ Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlem Oranı	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Sizce şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?	Grup 1	Evet	113	,98	,50	**,000***
	Grup 2	Hayır	2	,02		
	Toplam		**115**	**1,00**		

*p<0,05

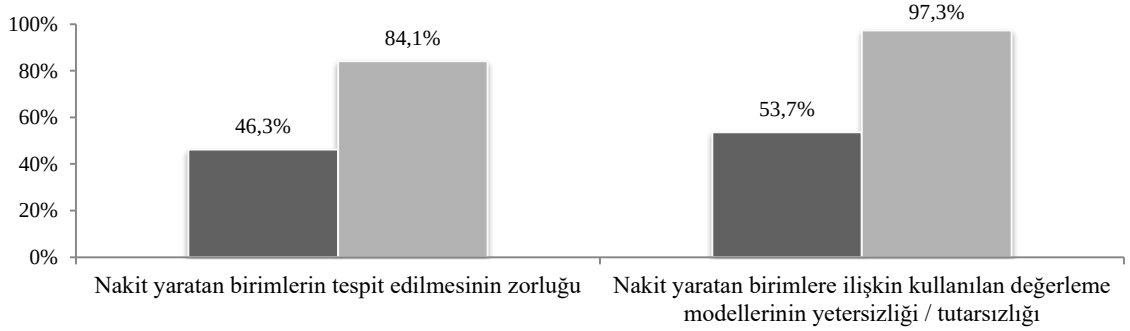
Test sonucuna göre p < 0,05 olduğu için $H_{4.1}$ hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre şerefiye değer düşüklüğü testlerinde sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle şerefiye değer düşüklüğü testlerinde sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen evet cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

Önceki sorunun akabinde katılımcılara "Şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde yaşanan zorluklar aşağıdakilerin hangisi(leri) ile ilgilidir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların ilgili soruya verdikleri yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir:

Şekil 43: Şerefiye Değer Düşüklüğü Testlerinde Yaşanan Zorlukların Nedenlerine İlişkin SPSS Çıktısı

Geçerli		Geçersiz		Toplam	
N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
113	98,3%	2	1,7%	115	100,00%

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Nakit yaratan birimlerin tespit edilmesinin zorluğu	95	46,3%	84,1%
Nakit yaratan birimlere ilişkin kullanılan değerleme modellerinin yetersizliği / tutarsızlığı	110	53,7%	97,3%
Toplam	**205**	**100%**	**181,4%**

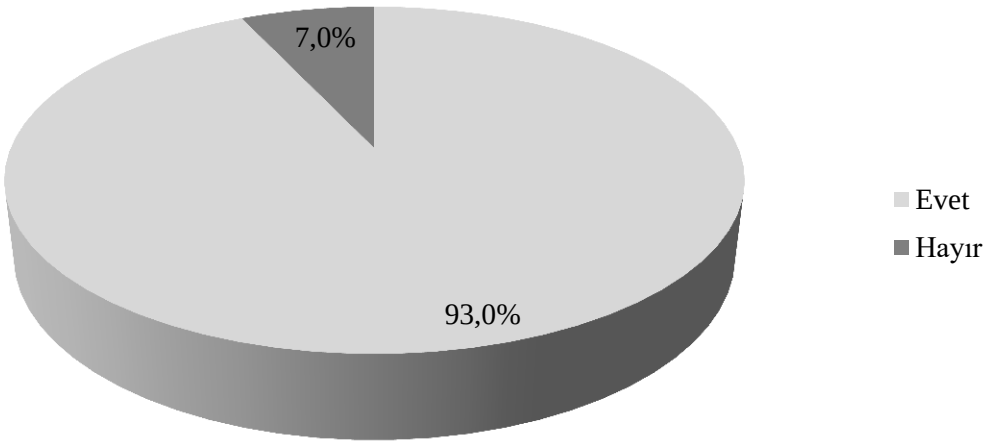
Yukarıdaki şekil incelendiğinde şerefiyenin değer düşüklüğü testlerinde yaşanan sorunların kaynağı olarak ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının %97,3'ünün nakit yaratan birimlerin tespit edilmesinin zorluğunu, %84,1'inin nakit yaratan birimlere ilişkin kullanılan değerleme modellerinin yetersizliği/tutarsızlığını gördüğü gözlemlenmiştir.

3.2.2.2.5. Araştırma Sorusu 5

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin uygulanması sırasında satın alma fiyatının dağıtımı işlemi yapıldığı çalışmanın önceki bölümlerinde aktarılmıştır. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde belirtildiği gibidir:

Şekil 44: Araştırma Sorusu 5'e Alınan Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?	Evet	107	93	93	93
	Hayır	8	7	7	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcılarının %93'ünün işletme birleşmeleri kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemleri sırasında zorluk yaşandığını belirttiği görülmektedir. Araştırma sorusuna ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- H_5: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 101: H_5 Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlem Oranı	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?	Grup 1	Evet	107	,93	,50	**,000***
	Grup 2	Hayır	8	,07		
	Toplam		**115**	**1,00**		

*p<0,05

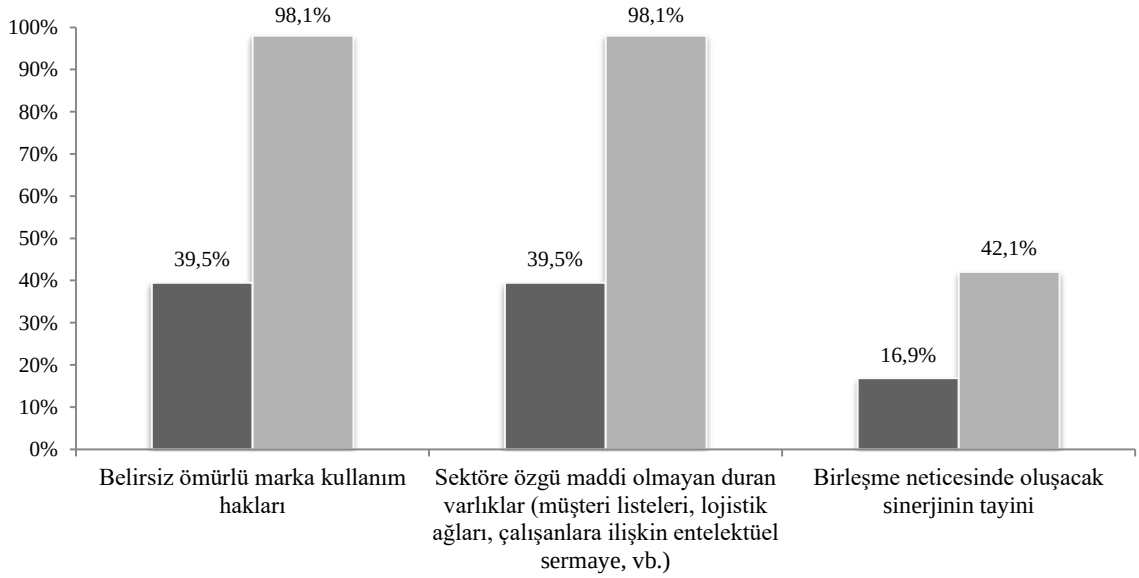
Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_5 hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen evet cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

Araştırma sorusu 5'in akabinde anket katılımcılarına "Satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında yaşanan zorluklar aşağıdakilerin hangisi(leri) ile ilgilidir?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların ilgili soruya verdikleri yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir:

Şekil 45: Satın Alma Fiyatının Dağıtımında Yaşanan Zorlukların Nedenlerine İlişkin SPSS Çıktısı

Geçerli		Geçersiz		Toplam	
N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
111	96,5%	4	3,5%	115	100,00%

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Belirsiz ömürlü marka kullanım hakları	105	39,5%	98,1%
Sektöre özgü maddi olmayan duran varlıklar (müşteri listeleri, lojistik ağları, çalışanlara ilişkin entelektüel sermaye, vb.)	105	39,5%	98,1%
Birleşme neticesinde oluşacak sinerjinin tayini	45	16,9%	42,1%
Sabit kıymetlere ilişkin değerleme ve değer düşüklüğü taktirleri	8	3%	7,5%
Stoklara ilişkin değerleme ve değer düşüklüğü taktirleri	3	1,1%	2,8%
Toplam	**266**	**100%**	**248,6%**

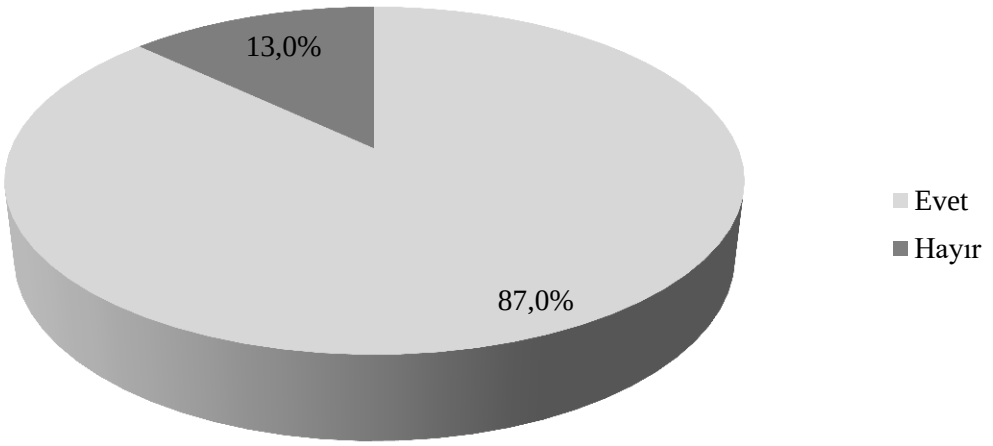
Yukarıdaki şekil incelendiğinde satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunların kaynağı olarak ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının %98,1'erlik kısımlarının belirsiz ömürlü marka kullanım hakları ile sektöre özgü maddi olmayan duran varlıkları gördüğü gözlemlenmiştir. Ayrıca %42,1'lik kısım birleşme neticesinde oluşacak sinerjinin tayinini satın alma fiyatının dağıtımında yaşanan zorlukların bir diğer nedeni olarak belirttiği görülmektedir.

3.2.2.2.6. Araştırma Sorusu 6

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin diğer bir basamağının "Kontrol Gücü Olmayan Payların Belirlenmesi" olduğu ve bir işletme birleşmesinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerlerinden veya edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçüldüğü çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında kontrol gücü olmayan payların ölçümüne ilişkin olarak katılımcılara "Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?" ve "Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?" şeklinde iki soru yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının sorulara verdikleri cevaplar aşağıdaki şekillerde belirtildiği gibidir:

Şekil 46: Araştırma Sorusu 6.1'e Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?	Evet	100	87	87	87
	Hayır	15	13	13	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcılarının %87'sinin işletme birleşmeleri kapsamında gerçekleştirilen kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemleri sırasında zorluk yaşandığını belirttiği görülmektedir. Araştırma sorusunun ilk bölümüne ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- $H_{6.1}$: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 102: $H_{6.1}$ Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlem Oranı	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?	Grup 1	Evet	100	,87	,50	**,000***
	Grup 2	Hayır	15	,13		
	Toplam		**115**	**1,00**		

*p<0,05

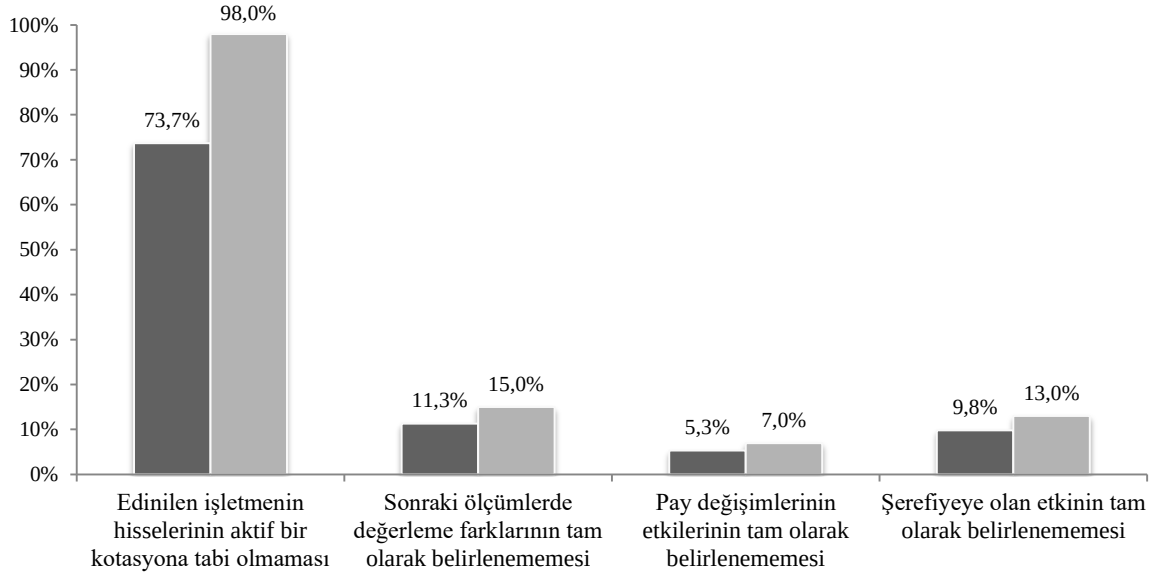
Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için $H_{6.1}$ hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçümü işlemlerinde sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçümü işlemlerinde sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen evet cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

Önceki sorunun akabinde katılımcılara "Edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan zorluklar aşağıdakilerin hangisi(leri) ile ilgilidir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların ilgili soruya verdikleri yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir:

Şekil 47: Kontrol Gücü Olmayan Payların Gerçeğe Uygun Değerden Ölçümünde Yaşanan Zorlukların Nedenlerine İlişkin SPSS Çıktısı

Geçerli		Geçersiz		Toplam	
N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
100	87%	15	13%	115	100,00%

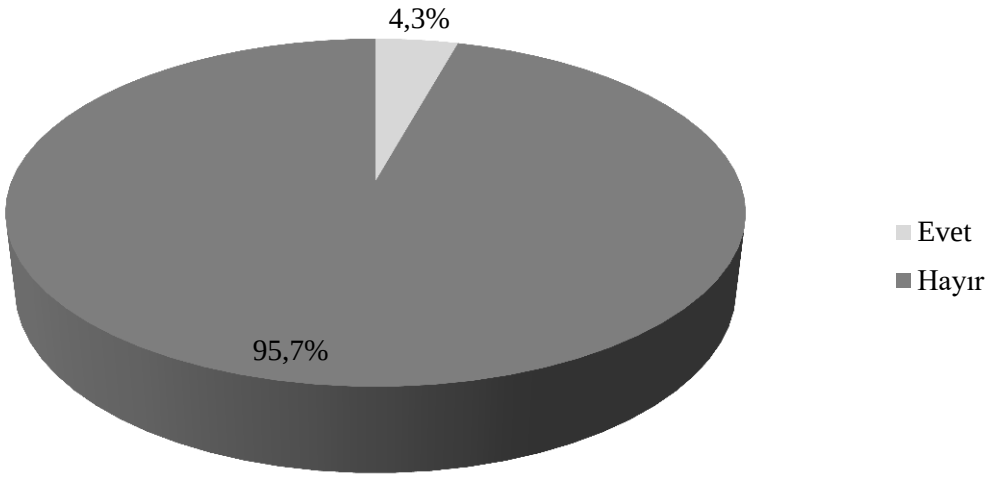
	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Edinilen işletmenin hisselerinin aktif bir kotasyona tabi olmaması	98	73,7%	98%
Sonraki ölçümlerde değerleme farklarının tam olarak belirlenememesi	15	11,3%	15%
Pay değişimlerinin etkilerinin tam olarak belirlenememesi	7	5,3%	7%
Şerefiyeye olan etkinin tam olarak belirlenememesi	13	9,8%	13%
Toplam	**205**	**100%**	**133%**

Yukarıdaki şekil incelendiğinde kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçümünde yaşanan sorunların kaynağı olarak ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının %98'inin edinilen işletmenin aktif bir kotasyona tabi olmamasını gördüğü gözlemlenmiştir.

Şekil 48: Araştırma Sorusu 6.2'ye Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?	Evet	5	4,3	4,3	4,3
	Hayır	110	95,7	95,7	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Araştırma sorusunun ikinci bölümüne ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- $H_{6.2}$: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 103: $H_{6.2}$ Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlem Oranı	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?	Grup 1	Hayır	109	,95	,50	**,000***
	Grup 2	Evet	6	,05		
	Toplam		**115**	**1,00**		

*p<0,05

Test sonucuna göre p < 0,05 olduğu için $H_{6.2}$ hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçümü işlemlerinde sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçümü işlemlerinde sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen hayır cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

3.2.2.2.7. Araştırma Sorusu 7

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinin akabinde edinen işletme finansal tablo dipnotlarında bir takım açıklamalar yapmakla yükümlüdür. Söz konusu açıklamalar standardın 59 – 63. maddelerinde belirtilmiştir. Uygulama rehberi kısmının B64 – B67 maddelerinde detaylandırılan açıklamalardan bazıları şu şekildedir:

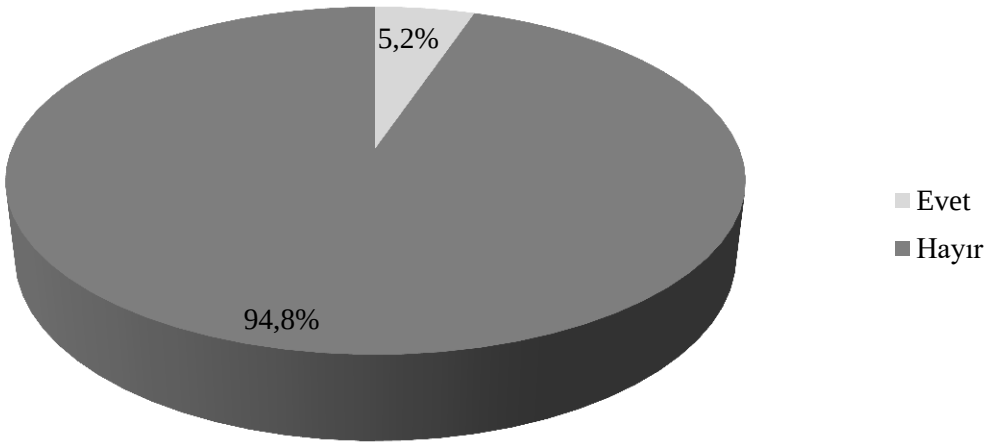
- Edinilen işletmenin unvanı ve tanımı,
- Birleşme tarihi,
- Edinilen işletmedeki oy hakkına sahip özkaynak payı yüzdesi,
- İşletme birleşmesinin ana nedenleri ve edinen işletmenin edinilen işletmenin kontrolünü nasıl elde ettiğinin açıklaması,

- Muhasebeleştirilen şerefiyenin elde edilmesine katkı sağlayan etkenlerin niteliksel bir tanımı,
- Transfer edilen bedelin birleşme tarihindeki toplam gerçeğe uygun değeri ve birleşme tarihindeki bedelin her bir ana sınıfa göre birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri,
- Her bir ana edinilen varlık ve üstlenilen borç sınıfına ilişkin birleşme tarihi itibari ile muhasebeleştirilen tutarlar.

Gerçekleştirilen anket çalışmasında edinen işletmenin yapacağı açıklamalara ilişkin olarak katılımcılara "Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki şekilde belirtildiği gibidir:

Şekil 49: Araştırma Sorusu 7'ye Alınan Yanıtlara İlişkin SPSS Çıktısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?	Evet	6	5,2	5,2	5,2
	Hayır	109	94,8	94,8	100
	Toplam	**115**	**100**	**100**	

Yukarıdaki şekil incelendiğinde anket katılımcılarının %94,8'inin işletme birleşmelerine ilişkin olarak yapılması gereken açıklamaların hazırlanmasında sorun yaşanmadığını belirttiği görülmektedir. Araştırma sorusuna ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

- H_7: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 104: H_7 Test Sonucu

Binomial Test

		Kategori	N	Gözlem Oranı	Test Oranı	Anlamlılık (Çift taraf)
Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?	Grup 1	Hayır	109	,95	,50	**,000***
	Grup 2	Evet	6	,05		
	Toplam		**115**	**1,00**		

*p<0,05

Test sonucuna göre p < 0,05 olduğu için H_7 hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında yapılan açıklamaların hazırlanmasında sorun yaşayanların oranının %50'den anlamlı derecede farklı olduğu %95'lik güven düzeyinde söylenebilir. Başka bir deyişle UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında yapılan açıklamaların hazırlanmasında sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorulan soruya verilen hayır cevabının anlamlı olduğu kabul edilir.

3.2.2.3. Çapraz Tablolar

Çapraz tablolar kategorik verilerin analizinde kullanılan bir diğer istatistiksel yöntemdir. Araştırmanın bu bölümünde araştırma sorularına verilen verilen cevapların katılımcıların mesleki tecrübesi, dahil olduğu işletme birleşmesi sayısı ve meslek unvanlarına göre değişiklik gösterip göstermediği çapraz tablolar yardımıyla incelenecektir.

Çapraz tabloların analizine ilişkin kullanılan "Pearson Ki-kare" istatistiği değişkenler arasındaki bağımlılığın araştırılmasında en sık kullanılan yöntemdir. Bu test ile tek anakütleye ilişkin iki kategorik değişkenin bağımsızlığı frekanslar yardımıyla araştırılır. Ki-kare istatistiği büyük örneklemlerde ki-kare dağılımına uygun şekilde dağılır. Burada "büyük" ifadesinden çapraz tablodaki hücre frekanslarının 5 veya 5'ten büyük olması gerektiği ve ancak bu şekilde hesaplanan ki-kare istatistiklerinin ki-kare dağılımına uygun dağılacağı anlaşılmalıdır.[320] Aksi durumlarda hesaplanan ki-kare istatistiği anlamlı sonuç vermeyecektir. Çapraz tablodaki hücre frekanslarının 5 veya 5'ten küçük olduğu durumlarda kullanılan başka bir nonparametrik test Fisher testidir. Ancak Fisher testi sadece 2X2'lik çapraz tablolarda hesaplanabilmektedir. Bu araştırmadaki mesleki tecrübe ve dahil olunan işletme birleşmeleri sayısı değişkenleri 1-5 yıl, 6-10 yıl, 10 yıldan fazla ile 1, 2-5 ve 5'ten fazla şeklinde üçer kategoriden oluşmaktadır. Mevcut durumda 2X3'lük çapraz tablolar oluşacağından çapraz tablodaki hücre frekanslarının 5 veya 5'ten küçük olması halinde Fisher testi uygulanamayacaktır. Bu nedenle mesleki tecrübe değişkenindeki kategoriler 1-10 yıl ile 10'yıldan fazla; dahil olunan işletme birleşmesi sayısı değişkeni ise 1-5 ile 5'ten fazla şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Hipotezlerin test edilmesi sırasında çapraz tablodaki hücre frekanslarının 5 veya 5'ten büyük olduğu durumlarda ki-kare istatistiği, küçük olduğu durumlarda Fisher istatistiği kullanılmıştır.

3.2.2.3.1. Araştırma Sorusu 1'e İlişkin Çapraz Tablolar

Önceki bölümde anket katılımcılarına "Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?" sorusunun yöneltildiği belirtilmiştir. Bu bölümde söz konusu soruya verilen cevapların katılımcıların mesleki tecrübesi, dahil olduğu işletme birleşmesi sayısı ve meslek unvanlarına göre değişiklik gösterip göstermediği incelenecektir.

[320] Arıcıgil Çilan, **a.g.e.**, s. 33.

3.2.2.3.1.1. Mesleki Tecrübe

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_8: Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir.
- H_a: Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar uygulayıcının meskeli tecrübe durumuna göre değişmektedir.

Tablo 105: H_8 Test Sonucu

Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl) * Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı? Çapraz Tablolama			Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?		Toplam
			Evet	Hayır	
Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	1-10	Adet	5	39	44
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	11,4%	88,6%	100,0%
	10'dan fazla	Adet	22	49	71
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	31,0%	69,0%	100,0%
Toplam		Adet	27	88	115
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	23,5%	76,5%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	5,822[a]	1	**,016***		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	4,781	1	,029		
Olabilirlik Oranı	6,295	1	,012		
Fisher Testi				,023	,012
Lineer İlişki	5,771	1	,016		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 0 hücre (0,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. [321] Minimum beklenen adet 10,33.

b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır

*p<0,05

Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_8 hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunların uygulayıcının sektörel tecrübe durumuna göre değiştiği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

[321] Çapraz tablodaki hücre frekanslarının 5 veya 5'ten büyük olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle test için ki-kare istatistiği kullanılmıştır.

3.2.2.3.1.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_9: Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir.
- H_a: Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmektedir.

Tablo 106: H_9 Test Sonucu

Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz? * Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı? Çapraz Tablolama			Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?		Toplam
			Evet	Hayır	
Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	1-5	Adet	7	57	64
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	10,9%	89,1%	100,0%
	5'ten fazla	Adet	20	31	51
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	39,2%	60,8%	100,0%
Toplam		Adet	27	88	115
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	23,5%	76,5%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	12,633a	1	**,000***		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	11,108	1	,001		
Olabilirlik Oranı	12,852	1	,000		
Fisher Testi				,001	,000
Lineer İlişki	12,523	1	,000		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 0 hücre (0,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 11,97.

b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır

*p<0,05

Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_9 hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunların uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değiştiği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.1.3. Meslek Unvanı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{10}: Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmemektedir.
- H_a: Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmektedir.

Tablo 107: H_{10} Test Sonucu

Mevcut Göreviniz * Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı? Çapraz Tablolama			Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?		Toplam
			Evet	Hayır	
Mevcut Göreviniz	Denetçi	Adet	14	53	67
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	20,9%	79,1%	100,0%
	Sorumlu Denetçi	Adet	13	35	48
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	27,1%	72,9%	100,0%
Toplam		Adet	27	88	115
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	23,5%	76,5%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	,596[a]	1	**,440***		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	,301	1	,583		
Olabilirlik Oranı	,591	1	,442		
Fisher Testi				,506	,290
Lineer İlişki	,591	1	,442		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 0 hücre (0,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 11,27.

b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{10} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunların uygulayıcının mesleki unvanına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.2. Araştırma Sorusu 2'ye İlişkin Çapraz Tablolar

3.2.2.3.2.1. Mesleki Tecrübe

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{11}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmektedir.

Tablo 108: H_{11} Test Sonucu

Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl) * Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık / yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık/yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	1-10	Adet	40	4	44
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	90,9%	9,1%	100,0%
	10'dan fazla	Adet	70	1	71
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	98,6%	1,4%	100,0%
Toplam		Adet	110	5	115
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	95,7%	4,3%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	3,855[a]	1	0,050		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	2,229	1	0,135		
Olabilirlik Oranı	3,815	1	0,051		
Fisher Testi				**0,070***	0,07
Lineer İlişki	3,822	1	0,051		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. [322] Minimum beklenen adet 1,91.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{11} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunların uygulayıcının sektörel tecrübe durumuna göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

[322] Çapraz tablodaki 2 hücreye ilişkin frekansların 5'ten küçük olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle test için fisher istatistiği kullanılmıştır.

3.2.2.3.2.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{12}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmektedir.

Tablo 109: H_{12} Test Sonucu

Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz? * Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık/yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık/yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	1-5	Adet	60	4	64
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	93,8%	6,3%	100,0%
	5'ten fazla	Adet	50	1	51
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	98,0%	2,0%	100,0%
Toplam		Adet	110	5	115
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	95,7%	4,3%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	1,256[a]	1	,262		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	,436	1	,509		
Olabilirlik Oranı	1,365	1	,243		
Fisher Testi				**0,380***	0,261
Lineer İlişki	1,245	1	,265		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 2,22.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{12} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunların uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.2.3. Meslek Unvanı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{13}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmektedir.

Tablo 110: H_{13} Test Sonucu

Mevcut Göreviniz * Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık/yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık/yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Mevcut Göreviniz	Denetçi	Adet	63	4	67
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	94,0%	6,0%	100,0%
	Sorumlu Denetçi	Adet	47	1	48
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	97,9%	2,1%	100,0%
Toplam		Adet	110	5	115
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	95,7%	4,3%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	1,016[a]	1	,314		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	0,296	1	,586		
Olabilirlik Oranı	1,109	1	,292		
Fisher Testi				**0,399***	,303
Lineer İlişki	1,007	1	,316		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 2,09.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{13} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunların meslek unvanına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.3. Araştırma Sorusu 3'e İlişkin Çapraz Tablolar

3.2.2.3.3.1. Mesleki Tecrübe

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{14}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmektedir.

Tablo 111: H_{14} Test Sonucu

Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl) * Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	1-10	Adet	39	5	44
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	88,6%	11,4%	100,0%
	10'dan fazla	Adet	70	1	71
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	98,6%	1,4%	100,0%
Toplam		Adet	109	6	115
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	94,8%	5,2%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	5,444[a]	1	,020		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	3,617	1	,057		
Olabilirlik Oranı	5,452	1	,020		
Fisher Testi				**0,030***	,030
Lineer İlişki	5,397	1	,020		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 2,30.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p<0,05

Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_{14} hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunların uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değiştiği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.3.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{15}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmektedir.

Tablo 112: H_{15} Test Sonucu

Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz? * Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	1-5	Adet	59	5	64
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	92,2%	7,8%	100,0%
	5'ten fazla	Adet	50	1	51
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	98,0%	2,0%	100,0%
Toplam		Adet	109	6	115
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	94,8%	5,2%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	1,965[a]	1	,161		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	,960	1	,327		
Olabilirlik Oranı	2,182	1	,140		
Fisher Testi				**,225***	,165
Lineer İlişki	1,948	1	,163		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 2,66.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{15} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunların uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.3.3. Meslek Unvanı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{16}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmektedir.

Tablo 113: H_{16} Test Sonucu

Mevcut Göreviniz * Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Mevcut Göreviniz	Denetçi	Adet	62	5	67
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	92,5%	7,5%	100,0%
	Sorumlu Denetçi	Adet	47	1	48
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	97,9%	2,1%	100,0%
Toplam		Adet	109	6	115
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	94,8%	5,2%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	1,636[a]	1	,201		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	,729	1	,393		
Olabilirlik Oranı	1,828	1	,176		
Fisher Testi				**,398***	,200
Lineer İlişki	1,622	1	,203		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 2,50.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{16} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunların mesleki unvana göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.4. Araştırma Sorusu 4'e İlişkin Çapraz Tablolar

3.2.2.3.4.1. Mesleki Tecrübe

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{17}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmektedir.

Tablo 114: H_{17} Test Sonucu

Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl) * Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	1-10	Adet	40	4	44
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	90,9%	9,1%	100,0%
	10'dan fazla	Adet	71	0	71
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	100,0%	0,0%	100,0%
Toplam		Adet	111	4	115
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	96,5%	3,5%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	6,687[a]	1	,010		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	4,253	1	,039		
Olabilirlik Oranı	7,920	1	,005		
Fisher Testi				**,020***	,020
Lineer İlişki	6,629	1	,010		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 1,53.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p<0,05

Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_{17} hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunların uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değiştiği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.4.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{18}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmektedir.

Tablo 115: H_{18} Test Sonucu

Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz? * Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	1-5	Adet	60	4	64
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	93,8%	6,3%	100,0%
	5'ten fazla	Adet	51	0	51
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	100,0%	0,0%	100,0%
Toplam		Adet	111	4	115
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	96,5%	3,5%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	3,302[a]	1	0,069		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	1,703	1	0,192		
Olabilirlik Oranı	4,803	1	0,028		
Fisher Testi				**0,128***	0,092
Lineer İlişki	3,274	1	0,07		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 1,77.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{18} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunların uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.4.3. Meslek Unvanı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{19}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmektedir.

Tablo 116: H_{19} Test Sonucu

Mevcut Göreviniz * Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Mevcut Göreviniz	Denetçi	Adet	63	4	67
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	94,0%	6,0%	100,0%
	Sorumlu Denetçi	Adet	48	0	48
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	100,0%	0,0%	100,0%
Toplam		Adet	111	4	115
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	96,5%	3,5%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	2,969[a]	1	,085		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	1,457	1	,227		
Olabilirlik Oranı	4,425	1	,035		
Fisher Testi				**,139***	,111
Lineer İlişki	2,943	1	,086		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 1,67.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{19} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunların meslek unvanına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.5. Araştırma Sorusu 5'e İlişkin Çapraz Tablolar

3.2.2.3.5.1. Mesleki Tecrübe

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{20}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmektedir.

Tablo 117: H_{20} Test Sonucu

Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl) * Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	1-10	Adet	38	6	44
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	86,4%	13,6%	100,0%
	10'dan fazla	Adet	69	2	71
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	97,2%	2,8%	100,0%
Toplam		Adet	107	8	115
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	93,0%	7,0%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	4,913[a]	1	,027		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	3,384	1	,066		
Olabilirlik Oranı	4,806	1	,028		
Fisher Testi				**,053**	,035
Lineer İlişki	4,87	1	,027		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 3,06.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{20} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunların mesleki tecrübe durumuna göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.5.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{21}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmektedir.

Tablo 118: H_{21} Test Sonucu

Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz? * Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	1-5	Adet	58	6	64
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	90,6%	9,4%	100,0%
	5'ten fazla	Adet	49	2	51
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	96,1%	3,9%	100,0%
Toplam		Adet	107	8	115
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	93,0%	7,0%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	1,304[a]	1	,253		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	,598	1	,439		
Olabilirlik Oranı	1,378	1	,240		
Fisher Testi				**,298***	,223
Lineer İlişki	1,293	1	,256		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 3,55.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{21} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunların uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.5.3. Meslek Unvanı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{22}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmektedir.

Tablo 119: H_{22} Test Sonucu

Mevcut Göreviniz * Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Mevcut Göreviniz	Denetçi	Adet	60	7	67
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	89,6%	10,4%	100,0%
	Sorumlu Denetçi	Adet	47	1	48
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	97,9%	2,1%	100,0%
Toplam		Adet	107	8	115
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	93,0%	7,0%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	3,023[a]	1	,082		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	1,869	1	,172		
Olabilirlik Oranı	3,492	1	,062		
Fisher Testi				**,136***	,082
Lineer İlişki	2,997	1	,083		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 3,34.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{22} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunların meslek unvanına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.6. Araştırma Sorusu 6'ya İlişkin Çapraz Tablolar

3.2.2.3.6.1. Mesleki Tecrübe

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{23}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmektedir.

Tablo 120: H_{23} Test Sonucu

Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl) * Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	1-10	Adet	32	12	44
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	72,7%	27,3%	100,0%
	10'dan fazla	Adet	68	3	71
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	95,8%	4,2%	100,0%
Toplam		Adet	100	15	115
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	87,0%	13,0%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	12,722[a]	1	**,001***		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	10,771	1	,001		
Olabilirlik Oranı	12,639	1	,001		
Fisher Testi				,001	,001
Lineer İlişki	12,612	1	,001		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 0 hücre (0,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 5,74.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p<0,05

Test sonucuna göre p < 0,05 olduğu için H_{23} hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçümü işlemlerinde yaşanan sorunların mesleki tecrübeye göre değiştiği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.6.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{24}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar dahil olunan işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar dahil olunan işletme birleşmesi sayısına göre değişmektedir.

Tablo 121: H_{24} Test Sonucu

Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz? * Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	1-5	Adet	52	12	64
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	81,3%	18,8%	100,0%
	5'ten fazla	Adet	48	3	51
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	94,1%	5,9%	100,0%
Toplam		Adet	100	15	115
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	87,0%	13,0%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	4,143[a]	1	**,042***		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	3,087	1	,079		
Olabilirlik Oranı	4,47	1	,035		
Fisher Testi				,052	,037
Lineer İlişki	4,107	1	,043		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 0 hücre (0,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 6,65.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p<0,05

Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_{24} hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçümü işlemlerinde yaşanan sorunların dahil olunan işletme birleşmesi sayısına göre değiştiği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.6.3. Meslek Unvanı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{25}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmektedir.

Tablo 122: H_{25} Test Sonucu

Mevcut Göreviniz * Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Mevcut Göreviniz	Denetçi	Adet	55	12	67
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	82,1%	17,9%	100,0%
	Sorumlu Denetçi	Adet	45	3	48
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	93,8%	6,3%	100,0%
Toplam		Adet	100	15	115
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	87,0%	13,0%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	3,352[a]	1	**,067***		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	2,403	1	,121		
Olabilirlik Oranı	3,630	1	,057		
Fisher Testi				,092	,057
Lineer İlişki	3,323	1	,068		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 0 hücre (0,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 6,26.

b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır

*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{25} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçümü işlemlerinde yaşanan sorunların mesleki unvana göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.7. Araştırma Sorusu 7'ye İlişkin Çapraz Tablolar

3.2.2.3.7.1. Mesleki Tecrübe

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{26}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre göre değişmektedir.

Tablo 123: H_{26} Test Sonucu

Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl) * Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	1-10	Adet	5	39	44
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	11,4%	88,6%	100,0%
	10'dan fazla	Adet	1	70	71
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	1,4%	98,6%	100,0%
Toplam		Adet	6	109	115
		(% içinde) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)	5,2%	94,8%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	5,444[a]	1	,020		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	3,617	1	,057		
Olabilirlik Oranı	5,452	1	,020		
Fisher Testi				**,030***	,030
Lineer İlişki	5,397	1	,020		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 2,30.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p<0,05

Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_{26} hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunların uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değiştiği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.7.2. Dahil Olunan İşletme Birleşmesi Sayısı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{27}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar dahil olunan işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar dahil olunan işletme birleşmesi sayısına göre değişmektedir.

Tablo 124: H_{27} Test Sonucu

Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz? * Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	1-5	Adet	4	60	64
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	6,3%	93,8%	100,0%
	5'ten fazla	Adet	2	49	51
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	3,9%	96,1%	100,0%
Toplam		Adet	6	109	115
		(% içinde) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?	5,2%	94,8%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	,311[a]	1	,577		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	,018	1	,892		
Olabilirlik Oranı	,319	1	,572		
Fisher Testi				**,692***	,453
Lineer İlişki	,308	1	,579		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 2,66.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p>0,05

Test sonucuna göre p > 0,05 olduğu için H_{27} hipotezi bu örneklem için kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunların dail olunan işletme birleşmesi sayısına göre değişmediği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.2.2.3.7.3. Meslek Unvanı

Bu bölümde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

- H_{28}: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmemektedir.
- H_a: UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmektedir.

Tablo 125: H_{28} Test Sonucu

Mevcut Göreviniz * Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır? Çapraz Tablolama			Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?		Toplam
			Evet	Hayır	
Mevcut Göreviniz	Denetçi	Adet	6	61	67
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	9,0%	91,0%	100,0%
	Sorumlu Denetçi	Adet	0	48	48
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	0,0%	100,0%	100,0%
Toplam		Adet	6	109	115
		(% içinde) Mevcut Göreviniz	5,2%	94,8%	100,0%

Ki-Kare Testleri					
	Değer	sd	Asimptotik Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Çift Taraflı)	Anlamlılık (Tek Taraflı)
Pearson Ki-Kare	4,535[a]	1	,033		
Süreklilik Düzeltmesi[b]	2,905	1	,088		
Olabilirlik Oranı	6,718	1	,010		
Fisher Testi				**0,040***	,035
Lineer İlişki	4,496	1	,034		
Geçerli Vaka Sayısı	115				

a. 2 hücre (50,0%) 5'ten düşük beklenen adetlere sahiptir. Minimum beklenen adet 2,50.
b. 2x2'lik tablo için hesaplanmıştır
*p<0,05

Test sonucuna göre $p < 0,05$ olduğu için H_{28} hipotezi bu örneklem için reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Buna göre UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunların mesleki unvana göre değiştiği %95'lik güven düzeyinde söylenebilir.

3.3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Önceki bölümde araştırma soruları kapsamında elde edilen verilerin analizi ve araştırma sorularına ilişkin hipotez testleri gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde araştırma sorularına alınan yanıtlara ilişkin yorumlar ve uygulayıcıların işletme birleşmelerinin UFRS 3 hükümlerine göre muhasebeleştirilmesinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri aktarılacaktır.

3.3.1. Araştırma Sorusu 1

Çalışmanın önceki bölümlerinde ilişkili olmayan bir işletme varlığındaki kontrol gücü edinimi gibi geleneksel satın alımların çoğunun UFRS 3 kapsamında işletme birleşmeleri olarak kabul edildiği, bununla birlikte, başka bir varlık veya varlık grubunun satın alımıyla ilgili işlemler sırasında UFRS 3 uygulaması adına aşağıdakilere cevap aranması gerektiği belirtilmişti:

- Edinilen şey bir işletmeyi mi teşkil eder?
- Kontrol elde edildi mi?
- Bu birleşme UFRS 3 kapsamında yer almakta mıdır?

Araştırma sorusu 1 kapsamında uygulayıcılara "Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?" sorusu yöneltilmiştir. Bu sorunun sorulma amacı işletme birleşmeleri ile varlık edinimlerinin muhasebeleştirilme ilkeleri arasındaki farkın uygulayıcılar tarafından ne denli benimsendiğinin ölçülmesidir. Katılımcıların gerek yukarıdaki soru ve gerekse de bu soru akabinde sorulan "Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları var mı?" sorusuna verdikleri cevaplar neticesinde konunun yeterli düzeyde benimsendiği yorumu yapılabilmektedir. Bir işlemin varlık edinimi mi yoksa bir işletme birleşmesi mi olduğuna karar verilmesi hususunda yaşanabilecek sorunlara ilişkin aşağıdaki senaryo örnek olarak verilebilir:

A işletmesinin otomotiv üretim sektöründe faaliyet gösteren güçlü bir şirket olduğu; B işletmesinin ise TTK'nın 376. maddesi uyarınca teknik iflas halinde olan bir otomotiv yan sanayi şirketi olduğu varsayılsın. Aynı zamanda B işletmesinin aktifinde A işletmesinin işleri için çok faydalı olacağı düşünülen bir fabrika bulunduğu ve söz konusu fabrikanın defter değerinin B işletmesinin toplam aktifinin %99'unu yansıttığı

varsayılsın. Böyle bir durumda A işletmesinin söz konusu fabrikayı satın almasının bir varlık edinimi mi yoksa bir işletme birleşmesi mi olduğuna nasıl karar verilecektir?

Uygulayıcılar açısından A işletmesinin B işletmesi bünyesindeki fabrikanın bir duran varlık alımı olarak muhasebeleştirilmesinin söz konusu işlemin bir işletme birleşmesi şeklinde muhasebeleştirmesinden nispeten daha kolay olduğu değerlendirilmektedir. UFRS 3 uyarınca bir işletme, girdilerden ve bu girdilere uygulanan ve çıktı yaratma kabiliyeti olan süreçlerden oluşmaktadır. Standart ayrıca işletmelerin genellikle çıktılara sahip olmasına rağmen, çıktıların bütün bir grubun işletme olarak tanımlanabilmesi için şart olmadığını belirtmektedir. Buna göre yukarıdaki işlem özelinde mesleki yargı kullanılması kaçınılmazdır. Söz konusu fabrika B işletmesinin faaliyetlerinin yürütüldüğü merkezdir. Mevcut durumda her ne kadar çıktı yaratma kabiliyeti olmasa da girdi sağlandığında uygulayacağı süreçlerle çıktı oluşturabilecek durumdadır. Bu bağlamda standardın koşullarını sağlamakta olup işlemin bir işletme birleşmesi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

3.3.2. Araştırma Sorusu 2

Araştırma Sorusu 2 kapsamında yapılan analizler neticesinde bir işletme birleşmesinde edinilen işletme bünyesindeki varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması (belirlenmesi) sırasında sorunlar yaşandığı ve araştırma katılımcılarının büyük çoğunluğunun söz konusu sorunların spesifik kaynağı olarak maddi olmayan duran varlıklar ile koşullu varlık ve yükümlülükleri işaret ettiği görülmektedir. Ayrıca yapılan çapraz tablo analizlerinde bahsi geçen sorunların uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna, dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına ve meslek unvanına göre değişmediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletme bünyesindeki varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması (belirlenmesi) sırasında yaşanan sorunların kişilerden bağımsız genel sorunlar olduğu söylenebilir. Çalışmanın sonraki bölümünde bir işletme birleşmesinde edinilen işletme bünyesindeki maddi olmayan duran varlıklar ile koşullu varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması (belirlenmesi) sırasında yaşanan sorunlara çözüm önerileri sunulacaktır.

3.3.2.1. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Tanımlanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

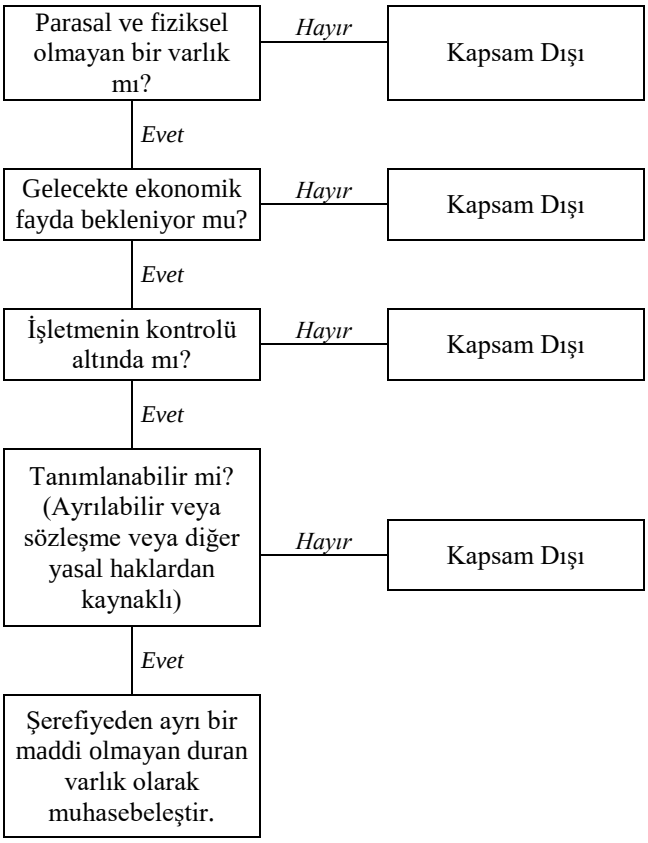
İşletme birleşmelerinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında edinilen işletme bünyesindeki maddi olmayan duran varlıkların belirlenmesi ve gerçeğe uygun değerlerinin ölçümü şerefiye (oluşması halinde) hesaplamasını direkt etkilemesinden dolayı büyük önem arz etmektedir. İşletme birleşmeleri kapsamında maddi olmayan duran varlıkların şerefiyeden ayrı olarak muhasebeleştirilebilmesi için temelde iki koşulu sağlaması gerekmektedir:

1) İlgili kalemin maddi olmayan duran varlık tanımına uyması, ve
2) Tanımlanabilir (işletmeden ayrılabilir, bölünebilir, satılabilir, transfer edilebilir, takas edilebilir veya sözleşmeye dayalı veya diğer yasal haklardan kaynaklı) olması gerekmektedir.

Bu bağlamda bir işletme birleşmesinde edinen işletmenin öncelikli olarak, hangi kalemlerin bir varlık olarak kabul edilebileceğini değerlendirmesi gerekmektedir. Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve'nin 4.4 paragrafında varlıkların geçmişte olan işlemlerin sonucunda ortaya çıkan ve halihazırda işletmenin kontrolünde olan ve gelecekte işletmeye ekonomik fayda sağlaması beklenen değerler olduğu ifade edilmektedir. UFRS 3 Ek A'da ise şerefiye dışındaki maddi olmayan duran varlıkların fiziki olmayan, tanımlanabilir, parasal olmayan varlıklar olduğu belirtilmektedir. Buna göre edinen işletmenin işletme birleşmesi sayesinde gelecekte fayda sağlayacak değerleri belirlemesi, maddi olmayan duran varlıkların tespit edilmesinin ilk adımı olarak değerlendirilebilir. Bu adım gerçekleştirilirken tespit edilmesi muhtemel maddi olmayan duran varlıkların gelecekte yaratacakları katma değer ile doğrudan ve dolaylı olarak işletmenin nakit akımlarını etkilemesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Yukarıdaki ifadelerden yola çıkarak işletme birleşmeleri kapsamında şerefiyeden ayrı olarak muhasebeleştirilecek maddi olmayan duran varlıklar ile ilgili olarak aşağıdaki akış diyagramı kullanılabilir:

Şekil 50: Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Akış Diyagramı

Örneğin, A işletmesinin B işletmesini satın aldığı varsayılsın. Ayrıca edinilen B işletmesinin ilişkili olmayan C işletmesi ile ürün satışı için uzun süreli bir sözleşmesi olduğu ve sözleşme süresinin tamamlanmasının ardından sözleşmenin yenileneceği varsayılsın. Söz konusu sözleşme edinen A işletmesi açısından bir maddi olmayan duran varlık olarak değerlendirilebilmesi açısından yukarıdaki akış diyagramına göre şu şekilde değerlendirilir:

1) Sözleşme bir varlık olarak değerlendirilirse parasallık[323] kriterine uymamaktadır. Ayrıca fiziki de değildir (Parasal ve fiziksel olmama koşulu),
2) Sözleşme sayesinde edinilen işletme (ve dolayısıyla edinen işletme) gelecekte nakit girdisi sahibi olacaktır (Gelecekte ekonomik fayda sağlaması koşulu),
3) Sözleşme B işletmesinin kontrolü altındadır (Kontrol koşulu),
4) Sözleşme kanunlarla korunmaktadır Başka bir deyişle B işletmesinin hakları yasaların güvencesi altındadır (Tanımlanabilirlik koşulu).

Bu değerlendirmeye göre söz konusu sözleşme şerefiyeden ayrı bir maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilebilecektir.

[323] Parasal olmayan kalemler paranın değerindeki değişmeler karşısında nominal değerleri değişen ancak satınalma güçlerinde değişiklik olmayan kalemlerdir

Bir işletme birleşmesi işlemi kapsamında maddi olmayan duran varlıkların tespiti, işlemin hacmi nispetinde karmaşık ve zorlu bir süreç olarak uygulayıcıların karşısına çıkabilmektedir. Tanımlanabilir maddi olmayan duran varlıkların tespit edilmesi açısından işlemin bir bütün olarak detaylıca gözden geçirilmesi gerekmektedir. Edinilen işletmenin faaliyet gösterdiği sektör, işletmenin ne tür kaynaklara sahip olduğu ve bu kaynakların bir maddi olmayan duran varlığa dönüşebilme olasılığını analiz etmek, söz konusu gözden geçirme işlemi sırasında atlanılmaması gereken hususların başında gelmektedir. Bu işlemler neticesinde edinen işletmenin neleri edinmek için bir bedele katlandığını belirlemesi gerekir. Bir işletme birleşmesinde tanımlanabilir maddi olmayan duran varlıkların tespiti açısından aşağıdakiler dikkate alınabilir:

Tablo 126: Maddi Olmayan Duran Varlık Göstergeleri

Kaynak	Konu
Edinilen işletmenin finansal tabloları, faaliyet raporları ve yönetim raporları	- Ar-ge harcamaları (Patent ve benzeri maddi olmayan duran varlıklar tespit edilebilir). - Satış pazarlama harcamaları (Marka ve benzeri maddi olmayan duran varlıklar tespit edilebilir). - Müşteri sadakatine yönelik harcamalar (Müşteri listeleri ve benzeri maddi olmayan duran varlıklar tespit edilebilir).
Birleşme sözleşmesi ve diğer ilişkili dokümanlar	Sözleşmeye dayalı veya diğer yasal haklardan kaynaklı ticari markaları, patentleri veya benzer diğer maddi olmayan varlıkları içerebilir.
Due diligence raporları	Due diligence raporlarında edinilen işletmenin nakit akışlarının hangi yollarla sağlandığına ilişkin bilgiler bulunabilir.
Sektördeki benzer birleşmeler	Sektördeki benzer işletme birleşmelerinin sonuçlarının incelenmesi sayesinde sektöre özgü maddi olmayan varlık türleri belirlenebilir.

UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardının "Açıklayıcı Örnekler (illustrative examples)" kısmında bir işletme birleşmesinde uygulayıcıların ne tür maddi olmayan duran varlıklar ile karşılaşabileceklerine ilişkin örnekler verilmiştir. Bir önceki tabloda belirtilmiş olan göstergeler incelenerek standardın belirtmiş olduğu ve aşağıdaki tabloda verilmiş olan maddi olmayan duran varlık kalemleri tespit edilebilir:

Tablo 127: İşletme Birleşmelerinde Karşılaşılabilecek Maddi Olmayan Duran Varlıklar

İlişkili Alan	Varlık Kalemi
Pazarlama ile ilgili	• Ticari markalar, ticari isimler ve sertifikasyon amblemleri • Ticari sunuş (benzeri olmayan renk, şekil veya ambalaj tasarımı) • Gazete, dergi mottoları • Rekabet etmeme sözleşmeleri • İnternet alan adları
Müşteri ile ilgili	• Müşteri listeleri • Sipariş veya üretim rezervleri (backlog) • Müşteri sözleşmeleri ve ilgili müşteri ilişkileri • Sözleşmeye dayalı olmayan müşteri ilişkileri
Sanat ile ilgili	• Oyunlar, opera ve baleler • Kitaplar, dergiler, gazeteler ve diğer edebi eserler • Beste, şarkı sözü ve reklam jingle'ları gibi müzik eserleri • Resimler ve fotoğraflar • Hareketli görüntüler veya filmler, müzik videoları ve televizyon programları dahil olmak üzere video ve görsel-işitsel materyal
Sözleşme bazlı	• Telif ve lisanslama anlaşmaları • Reklam, inşaat, yönetim, hizmet veya tedarik sözleşmeleri • İnşaat izinleri • Bayilik sözleşmeleri • Yayın ve işletim hakları • Sondaj, su, hava, mineral madenciliği, kereste kesme gibi işler için izinler
Teknoloji bazlı	• Patentli teknoloji • Bilgisayar yazılımları • Patentsiz teknoloji • Veritabanları • Gizli formüller, süreçler gibi ticari sırlar

Kaynak: UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Açıklayıcı Örnekler

İşletme birleşmesi işlemi öncesinde edinilen işletmenin kendi finansal tablolarında çeşitli maddi olmayan duran varlıkları raporlamış olması muhtemeldir. Edinen işletme bu durumu başka maddi olmayan duran varlıkların mevcudiyetinin bir göstergesi olarak nitelendirerek ileri analizler yapabilir. Bu analizler sırasında edinen işletmenin edinilen işletmenin tabi olduğu raporlama mevzuatını da dikkate alması gerekmektedir. Zira edinilen işletmenin tabi olduğu raporlama mevzuatınca aktifleştirilmesine izin verilmeyen veya tümüyle amortize olmuş bir maddi olmayan duran varlık UFRS 3 uyarınca edinen işletme tarafından aktifleştirilebilmektedir. Benzer şekilde edinilen işletmenin daha önce gerçekleştirdiği bir işletme birleşmesine ilişkin olarak finansal tablolarında şerefiye kalemi bulunması halinde de söz konusu şerefiye ve şerefiyeden ayrı olarak muhasebeleştirilmiş olan maddi olmayan duran varlıkların tekrar gözden geçirilmesi yararlı olacaktır.

3.3.2.2. Koşullu Varlık ve Yükümlülüklerin Tanımlanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

İşletme birleşmelerinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında edinilen işletme bünyesindeki koşullu varlık ve yükümlülüklerin belirlenmesi ve gerçeğe uygun değerlerinin ölçümü maddi olmayan duran varlıklara benzer şekilde şerefiye hesaplamasını direkt etkilemesinden dolayı büyük önem arz etmektedir. Koşullu varlık ve yükümlülükler esas itibarıyla edinilen işletmenin finansal tablolarında bulunmayan kalemler olmalarından ötürü tespit edilmesi özel çalışmalara bağlı olan kalemlerdir. Uygulamada sıkça karşılaşılan koşullu varlık ve yükümlülüklerin tanımlanmasına ilişkin olarak aşağıdakiler söylenebilir:

- Aleyhte/Lehte davalar: Edinen işletme varsa edilen işletmenin avukatlarından, yoksa kendi avukatları veya görevlendirilecek bağımsız avukatlar yardımıyla edinilen işletmenin lehine/aleyhine açılmış davaları tespit edebilir.
- Verilen/Alınan finansal garantiler, teminat mektupları, kefaletler ve ipotekler: Edinen işletme due diligence veya özel amaçlı bağımsız denetim (birleşme işlemine ilişkin denetim çalışması) raporları yardımıyla edinen işletmenin başka işletmeler için (örneğin kendi iştirakleri, bayileri, vb.) vermiş olduğu veya ilişkili/ilişkili olmayan taraflardan kendisi için almış olduğu finansal garantileri, teminat mektuplarını, kefaletleri ve ipotekleri tespit edebilir.
- Mal/hizmet alış/satış taahhütleri: İşletmeler özellikle ciro primleri açısından mal/hizmet alış/satış sözleşmeleri imzalamaktadır. Alış sözleşmeleri işletmeleri örtülü bir yükümlülük altına sokmaktayken satış sözleşmeleri bir bakıma gelir garantisi sağlamaktadır. Birleşme sözleşmelerinde edinilen işletme bünyesinde mevcut olan bu gibi sözleşmelerinin belirtilmesi gerekmektedir.
- İade edilecek / Alınacak devlet teşvikleri: Devlet teşvikleri kimi zaman karşılıksız kimi zaman da karşılıklı olabilmektedir. Örneğin vergi indirimi şeklinde bir devlet teşviğine konu malın üretimi ve satışı kurallara uygun şekilde gerçekleştirildiğinde karşılıksız bir devlet teşviği olarak değerlendirilebilir. Ancak belirli süreli kullanım hakkı veren (örneğin bir hazine arazisinin kiralanması hakkı gibi) teşvikler süre sonunda hükmünü yitireceğinden karşılıklı olarak değerlendirilebilir. Edinen işletmenin bu gibi durumları göz önünde bulundurması gerekmektedir.

3.3.3. Araştırma Sorusu 3

Araştırma Sorusu 3 kapsamında yapılan analizler neticesinde işletme birleşmeleri kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümünde sorunlar yaşandığı ve araştırma katılımcılarının büyük çoğunluğunun söz konusu sorunların spesifik kaynağı olarak maddi olmayan duran varlıklar ile koşullu varlık ve yükümlülükleri işaret ettiği görülmektedir. Ayrıca yapılan çapraz tablo analizlerinde bahsi geçen sorunların uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına ve meslek unvanına göre değişmediği anlaşılmaktadır. Çalışmanın sonraki bölümünde bir işletme birleşmesinde edinilen işletme bünyesindeki maddi olmayan duran varlıklar ile koşullu varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümünde yaşanan sorunlara çözüm önerileri sunulacaktır.

3.3.3.1. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Gerçeğe Uygun Değerlerinin Ölçümünde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

UFRS 3'ün bir işletme birleşmesinde edinen işletmenin edinilen işletme bünyesindeki varlık ve yükümlülükleri gerçeğe uygun değerden ölçmesini hükme bağladığı çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Ancak diğer UFRS'lerde olduğu gibi UFRS 3'te de gerçeğe uygun değerin nasıl belirleneceğine ilişkin olarak sınırlı bilgi sunulmaktadır. Bu nedenle uygulayıcılar pratikte çok çeşitli tekniklerle gerçeğe uygun değer ölçümleri (bir başka deyişle tahminleri) gerçekleştirmektedir.

UFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü standardının Ek A bölümünde gerçeğe uygun değer "Piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır" şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda gerçeğe uygun değerin ölçümü kavramı söz konusu varlık/yükümlülüğe ilişkin olarak ölçümün gerçekleştirildiği tarihte varsayımsal bir "Çıkış" işlemi gerçekleştirilmesi temeline dayanmaktadır. Gerçeğe uygun değer, belirtilen varsayımsal çıkış işlemi neticesinde ödenecek/alınacak tutardır. İşlemin bir varsayıma dayanmasından ötürü gerçeğe uygun değer ölçümü bir tahmin olarak nitelendirilmektedir. Başka bir deyişle gerçeğe uygun değer ölçümünün mutlak ve kesin bir sonuç verdiğinin iddia edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle gerçeğe uygun değerin ölçümü için çeşitli değerleme yaklaşım ve teknikleri geliştirilmiştir. Yaygın olarak uygulamada bu yaklaşımların üç ana grupta toplandığı söylenebilmektedir. Uygulamada kullanılan değerleme yaklaşımları aşağıdaki gibidir:

Şekil 51: Değerleme Yaklaşımları[324]

İlgili varlık/yükümlülüğün gerçeğe uygun değerinin ölçümünde gerçeğe en uygun sonucu vermesi açısından hangi teknik veya tekniklerin kullanılacağı söz konusu varlık/yükümlülüğün niteliğine, ilgili teknik veya tekniklerin uygulanabilmesi adına gerekli bilgilerin mevcudiyetine ve bu bilgilerin güvenilirliğine bağlıdır. Yukarıdaki paragrafta gerçeğe uygun değer ölçümünün bir varsayım ile başladığı belirtilmiştir. Bu nedenle maddi olmayan varlıkların gerçeğe uygun değerinin ölçümü kapsamında "Mutlak Doğru" olarak kabul edilen bir yaklaşımdan söz edilememektedir. Gerçeğe uygun değer ölçümü mesleki yargı barındıran bir işlemdir. İşlem için gerekli tahmin ve varsayımlar mesleki yargı neticesinde belirlenmekte ve ayrıca söz konusu tahmin ve varsayımlar birleşme işleminin detaylarına bağlı olarak değişmektedir. Başka bir deyişle ilişkili olmayan iki farlı bireyin aynı maddi olmayan duran varlığın gerçeğe uygun değerinin ölçümünde farklı sonuçlara ulaşması olasıdır. Ancak gerçeğe uygun değer ölçümlerinin farklı sonuçlar vermesinin de finansal raporlama açısından kavramsal çerçeve temelinde "Makul" olarak değerlendirilebilme olanağı bulunmaktadır. Bu bağlamda gerçeğe uygun değer ölçümü UFRS içerisinde "Gri Alan" olarak nitelendirilen bölümler arasında yer almaktadır. Uygulayıcıların maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin ölçümü işlemlerinde, mesleki yargıları doğrultusunda ve finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçeve temelinde en uygun kabul ettikleri yöntem, tahmin ve varsayımlara karar verip bu kararları alışlarına ilişkin süreçler ile ilgili dokümantasyon işlemlerini (bağımsız denetim açısından) muntazam şekilde yapmaları gerekecektir.

[324] Bu çalışmada değerleme yaklaşımlarına ilişkin olarak teknik detay verilmemiştir. Zira bu konu ayrı bir tez çalışması kapsamında incelenebilecek derinliktedir.

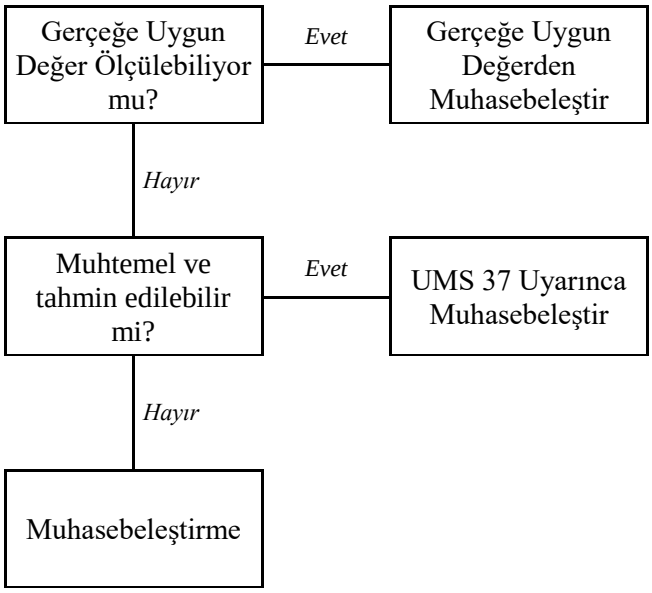
3.3.3.2. Koşullu Varlık ve Yükümlülüklerin Gerçeğe Uygun Değerlerinin Ölçümünde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Edinilen işletme bünyesinde koşullu varlık ve yükümlülükler, koşullara bağlı olarak kimi zaman gerçeğe uygun değerden muhasebeleştirilebilmekte, kimi zaman muhasebeleştirilememektedir. Bir işletme birleşmesinde edinilen işletme bünyesindeki diğer varlık ve yükümlülüklerde olduğu gibi koşullu varlık ve yükümlülükler de gerçeğe uygun değerleri ile edinen işletmenin finansal tablolarına alınmaktadır. Ancak bunun sağlanabilmesi için öncelikli olarak ölçüm dönemi içerisinde söz konusu koşullu varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçülebiliyor olması gerekir. Örneğin edinilen işletmenin vermiş olduğu garantilere ilişkin olarak elinde geçmiş tecrübelerden kaynaklı bir bilgi olacağından edinen işletme garanti yükümlülüklerinin ölçümü için bu bilgileri kullanabilecektir. Benzer bir uygulama, edinilen işletmenin sözleşmelerden kaynaklı cezai yükümlülükleri için de gerçekleştirilebilir. Ancak bunların aksine, bir işletme birleşmesinde edinilen işletmenin davalar ile ilgili yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değerinin ölçülmesi mümkün olamayabilmektedir.

Yukarıda bahsedilen durumlara bakıldığında uygulamada koşullu varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin belirlenemediği durumlarda ne yapılması gerektiği sorusu uygulayıcılar tarafından çokça dile getirilmektedir. Bir işletme birleşmesinde gerçeğe uygun değeri belirlenemeyen koşullu varlık ve yükümlülükler muhasebeleştirilmemelidir. Bu durumda UMS 37 devreye girecektir. Ekonomik fayda içeren varlık/kaynakların işletmeye/den girme/çıkma ihtimalinin bulunmadığı ve tutarların güvenilir şekilde ölçülemediği durumlarda söz konusu giriş/çıkış dönemin finansal tablolarına yansıtılmayacaktır. Başka bir deyişle koşullu varlık ve yükümlülüklerin gerçekleşmesi muhtemel ve etkilerinin tahmin edilebilir olmadığı durumlarda edinen işletme tarafından muhasebeleştirilmemesi gerekmektedir.

Aşağıdaki akış diyagramı bir işletme birleşmesi işleminde koşullu varlık ve yükümlülüklerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak bu noktaya kadar aktarılanların bir özetidir:

Şekil 52: Koşullu Varlık / Yükümlülüklere İlişkin Akış Diyagramı

Özet olarak bir işletme birleşmesinde edinilen işletme bünyesindeki koşullu varlık ve yükümlülüklerin muhasebeleştirilebileceği gibi muhasebeleştirilemeyeceği durumlar da söz konusu olabilmektedir. Ayrıca muhasebeleştirilen koşullu varlık ve yükümlülükler çeşitli şekillerde değelemeye tabi tutulabilmektedir. Uygulamada sıkça karşılaşılan koşullu yükümlülüklerden olan garantiler ve davalar ile ilgili olarak aşağıdakiler söylenebilir:

- Bir garanti yükümlülüğü ele alındığında uygulayıcının elinde geleceğe yönelik tutarlı tahminler yapabilmesi adına geçmişten gelen düzenli veriler bulunabilecektir. Bu veriler uygulayıcının gerçeğe uygun değer ölçümü için bir temel teşkil edebilecektir.
- Benzer şekilde işletme aleyhine açılmış veya açılması muhtemel bir dava ele alınsın. Gerek edinen işletme ve gerekse de edinilen işletme davanın konusu ve sonuçları hakkında geçmişten gelen düzenli verilere sahip olmayacaktır. Muhtemel olarak şirket avukatları da davanın sonuçları ile ilgili olarak davanın konusu ve seyrine göre değişik durumlar oluşabileceğini belirtecektir. Avukatlar dava neticesinde işletmenin suçlu bulunarak tazminat ödemek zorunda kalacağını veya davacı ile anlaşma yoluna gidebileceğini söyleyebilmekte iken neticede işletmeden ne kadarlık bir kaynak çıkışı olacağını hesaplayamayabilmektedir. Böyle bir durumda gerçeğe uygun değerin güvenilir

şekilde ölçümü mümkün olmadığından koşullu yükümlülüğün muhasebeleştirilmemesi gerekmektedir.

Koşullu varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümü de maddi olmayan duran varlıklara benzer şekilde UFRS içerisinde "Gri Alan" olarak nitelendirilen bölümler arasında yer almaktadır. Uygulayıcıların koşullu varlık ve yükümlülükleri gerçeğe uygun değerlerinin ölçümü işlemlerinde mesleki yargıları doğrultusunda ve finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçeve temelinde en uygun kabul ettikleri yöntem, tahmin ve varsayımlara karar verip bu kararları alışlarına ilişkin süreçler ile ilgili dokümantasyon işlemlerini düzenli şekilde yapmaları gerekecektir.

3.3.4. Araştırma Sorusu 4

Araştırma Sorusu 4 kapsamında yapılan analizler neticesinde işletme birleşmeleri kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplamalarında sorunlar yaşandığı ve araştırma katılımcılarının büyük çoğunluğunun söz konusu sorunların spesifik kaynağı olarak maddi olmayan duran varlıklar ile bilanço dışı (koşullu) yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümünde yaşanan zorlukları işaret ettiği görülmektedir. Ayrıca yapılan çapraz tablo analizlerinde bahsi geçen sorunların uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına ve meslek unvanına göre değişmediği anlaşılmaktadır. Gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlara ilişkin olarak çalışmanın önceki bölümünde detaylı açıklamalar yapılmıştır. Bu nedenle bu bölümde ek açıklama yapılmayacaktır.

3.3.5. Araştırma Sorusu 5

Araştırma Sorusu 5 kapsamında yapılan analizler neticesinde işletme birleşmeleri kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde sorunlar yaşandığı ve araştırma katılımcılarının büyük çoğunluğunun söz konusu sorunların spesifik kaynağı olarak maddi olmayan duran varlıklar ile birleşme neticesinde oluşacak sinerjinin tayinini işaret ettiği görülmektedir. Ayrıca yapılan çapraz tablo analizlerinde bahsi geçen sorunların uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna, dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına ve meslek unvanına göre değişmediği anlaşılmaktadır.

Bir işletme birleşmesinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında edinen işletmenin edinilen işletme bünyesindeki tanımlanabilir varlık ve yükümlülükleri gerçeğe uygun değerden ölçtüğü bilinmektedir. Gerçeğe uygun değer tespit işlemi esasen edinen işletmenin edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirmek için katlandığı

bedelin söz konusu net varlıklara bölüştürülmesidir. Bu işleme "Satın Alma Fiyatının Dağıtımı (Purchase Price Allocation)" ismi verilmektedir. Dağıtım sonrası kalan tutar şerefiye olarak kayıtlara alınmaktadır. Bu ifadeden anlaşılacağı üzere önceki araştırma sorularına ilişkin sonuçlar ile bu araştırma sorusu direkt bağlantılıdır.

Satın alma fiyatının dağıtımı işleminin zorluk derecesi işletme birleşmesinin hacmine bağlı olarak değişmektedir. Uygulamada edinen işletmeler öncelikli olarak edinen işletmenin UFRS'ye uygun olarak hazırlanmış finansal tablolarını ele alıp bu tablolar üzerinden geçici bir şerefiye hesaplamaktadır. Standardın izin verdiği ölçme dönemi içerisinde[325], mevcut finansal tablo bileşenleri ve varsa finansal tablo dışı bileşenleri yetkin uzmanlarca tek tek değerlendirilmekte ve gerçeğe uygun değerleri tespit edilmektedir. Başka bir deyişle edinen işletme elde ettiği finansal tablo içi/dışı bileşenler için katlandığı bedelleri hesaplamış olur. Transfer edilen bedelin tüm bu bileşenlere atfedilen gerçeğe uygun değerlerin toplamını aşan kısmı ise nihai şerefiye tutarı olarak edinen işletmenin konsolide bilançosunda yer alır. Buradan anlaşılacağı üzere birleşme tarihinde hazırlanan konsolide finansal tablolar ile ölçme dönemi sonunda hazırlanan konsolide finansal tablolar arasında farklılıklar söz konusu olabilmektedir.

3.3.6. Araştırma Sorusu 6

Araştırma Sorusu 6 kapsamında yapılan analizler neticesinde işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçümü işlemlerinde sorunlar yaşandığı ve araştırma katılımcılarının büyük çoğunluğunun söz konusu sorunların spesifik kaynağı edinilen işletmenin aktif bir kotasyona tabi olmamasını (borsada işlem görmemesini) işaret ettiği görülmektedir. Ayrıca yapılan çapraz tablo analizlerinde bahsi geçen sorunların uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna ve dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değiştiği anlaşılmaktadır.

Bir işletme birleşmesinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında edinilen işletme bünyesindeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değer üzerinden ve edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki ortanılı payı üzerinden ölçülmesi yöntemlerine ilişkin aşağıda bir örnek uygulama verilmiştir:

[325] UFRS 3 İşletme Birleşmeleri, md. 45.

A işletmesinin B işletmesinin %60 oranındaki hissesini 350.000 TL bedel ile satın aldığı varsayılsın. B işletmesinin kayıtlı sermayesi 10 TL bedelli 20.000 adet hisseden oluşmaktadır. B işletmesinin beher hissesinin birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri ise 17 TL'dir. Birleşme tarihinde B işletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri 300.000 TL'dir. Buna göre B işletmesinde oluşacak kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değer yöntemi ve orantılı pay yöntemi ile hesaplanışı aşağıdaki gibi olacaktır:

Gerçeğe Uygun Değerden Ölçüm Yöntemi

Şerefiye = Transfer Edilen Bedel + Kontrol Gücü Olmayan Paylar – Net Varlıklar
= 350.000 + 17 * 20.000 * %40 [326] – 300.000
= 350.000 + 136.000 – 300.000
= 186.000 TL

Orantılı Pay Yöntemi

Şerefiye = Transfer Edilen Bedel + Kontrol Gücü Olmayan Paylar – Net Varlıklar
= 350.000 + 300.000 * %40 [327] – 300.000
= 350.000 + 120.000 – 300.000
= 170.000 TL

Yukarıdaki örnekte görüleceği üzere gerçeğe uygun değerden ölçüm yönteminde edinilen işletmenin beher hissesinin gerçeğe uygun değerinin bilinmesi gerekmektedir. Eğer edinilen işletme aktif bir piyasada işlem görmüyorsa hisselerinin gerçeğe uygun değerinin hesaplanması için firma değerleme yöntemlerinin kullanılması gerekmektedir. Çalışmanın önceki bölümünde bahsedilmiş olan değerleme yaklaşımları bu ölçüm esnasında da geçerli olacaktır.

3.3.7. Araştırma Sorusu 7

Araştırma Sorusu 7 kapsamında yapılan analizler neticesinde UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin finansal tablo kullanıcılarına yapmakla yükümlü olduğu açıklamaların hazırlanmasında sorun yaşanmadığı anlaşılmaktadır.

[326] %40 oranındaki kontrol gücü olmayan payın gerçeğe uygun değeri.
[327] Orantılı pay yönteminde net varlıkların kontrol gücü olmayan paylara düşen kısmı hesaplanır.

SONUÇ

1800'lü yılların ikinci yarısında ABD'de demiryolu işletmeleri arasında yaşanmış olan ilk işlemlerden bu yana işletme birleşmeleri çeşitli dönemlerde dalgalanmalar şeklinde artarak günümüze ulaşmış ve günümüzün önemli ticari hamleleri arasında kendine yer bulmuştur. Güney Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş. (Ernst and Young Türkiye) tarafından yıllık olarak gerçekleştirilen "Birleşme ve Satın Alma Raporu" çalışması uyarınca 2017 yılında Türkiye'de 251 adet işletme birleşmesi işlemi gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda işletme birleşmelerinin Türkiye'de de önemli bir stratejik hamle aracı olarak değerlendirildiği söylenebilecektir. Ticari hayatta önemli etkiler yaratabilen işletme birleşmelerinin kamuya gerçeğe uygun ve şeffaf bir şekilde açıklanması makro ekonomik hayatın istikrarlı bir şekilde ilerlemesinin sağlanması adına önem arz etmektedir. UMSK tarafından yayımlanan UMS ve UFRS'lerin amacı küresel düzeyde muhasebe ve finansal raporlama süreçlerinin yeknesak olarak yürütülmesi ve dünyanın herhangi bir noktasında üretilen finansal bilginin dünyanın herhangi bir noktasındaki finansal bilgi kullanıcısı tarafından kaliteli, anlaşılır ve güvenilir olarak okunabilmesinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda işletme birleşmelerine ilişkin üretilen finansal bilginin kaliteli, anlaşılır ve güvenilir olarak sunumu için UFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı yayınlanmıştır. UMS ve UFRS'ler muhasebe işlemlerinin raporlanmasına ilişkin birçok noktada keskin sınırlar çizmesine karşın, kimi noktalarda uygulayıcıların mesleki yargılarını kullanmasına olanak sağlayan, yoruma açık ifadelerde bulunmaktadır. Bu tip ifadeler uygulamada kimi zaman sorunlarla karşılaşılmasına neden olabilmektedir. Bu çalışmada işletme birleşmelerinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında uygulayıcıların karşılaştıkları sorunlar araştırılmış olup tespit edilen sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur.

Çalışmanın araştırma kısmında Türkiye'de KGK tarafından yetkilendirilmiş bağımsız denetçiler araştırmanın ideal anakütlesi olarak kabul edilmiştir. Bu anakütle içerisinden tesadüfi olarak belirlenen 115 denetçi ve sorumlu denetçi unvanlı meslek mensubuna bu çalışmanın Ek'inde verilmiş olan anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programı yardımıyla analiz edilmiş ve ilgili hipotez testleri gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda araştırma sorularına ilişkin hipotez testlerinin bir özeti verilmiştir:

Tablo 128: Hipotez Testleri Dökümü 1

Hipotez No.	İçerik	Sonuç
H_1	Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret
H_2	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret
H_3	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret
H_4	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret
$H_{4.1}$	Şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde zorluklar yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret
H_5	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret
$H_{6.1}$	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret
$H_{6.2}$	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret
H_7	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında sorun yaşayanların oranı %50'den anlamlı derecede farklı değildir	Ret

Yukarıdaki hipotezler binomial test kullanılarak sınanmıştır. Kategorik verilere ilişkin olarak gerçekleştirilen binomial testlerde kategorilere ilişkin gözlenen değerlerin beklenen bir bir değerden anlamlı farklılık gösterip göstermediği sınanmaktadır. Yukarıdaki hipotez testlerinde belirlenen %50 oranı anket sorularına alınan cevapların belirli bir anlamlılığa sahip olup olmadığının anlaşılması adına atanmış bir değerdir. Anket soruları iki kategoriye (Evet, Hayır) sahip cevaplar içerdiğinden %50 oranından uzaklaşması cevapların tesadüfi olarak elde edilmediğini, başka bir deyişle anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda kurulan negatif yönlü hipotezlerin tamamı reddedilmiş, başka bir deyişle anket sorularına alınmış olan kategorik cevapların anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sorularına alınan cevaplar ile anket katılımcılarının mesleki tecrübesi, dahil oldukları işletme birleşmesi sayısı ile meslek unvanları arasında bir bağlantı olup olmadığına ilişkin çapraz tablo analizleri gerçekleştirilmiştir. Çapraz tablo analizleri ile gerçekleştirilen hipotez testlerinin sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 129: Hipotez Testleri Dökümü 2

Hip. No.	İçerik	Sonuç
H_8	Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir	Ret
H_9	Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir	Ret
H_{10}	Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmemektedir	Kabul
H_{11}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir	Kabul
H_{12}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir	Kabul
H_{13}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması işlemlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmemektedir	Kabul
H_{14}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir	Ret
H_{15}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir	Kabul
H_{16}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmemektedir	Kabul
H_{17}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir	Ret
H_{18}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir	Kabul
H_{19}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemlerinde yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmemektedir	Kabul
H_{20}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir	Kabul
H_{21}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının dahil olduğu işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir	Kabul
H_{22}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunlar meslek unvanına göre değişmemektedir	Kabul
H_{23}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir	Ret
H_{24}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar dahil olunan işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir	Ret
H_{25}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmemektedir	Kabul
H_{26}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar uygulayıcının mesleki tecrübe durumuna göre değişmemektedir	Ret
H_{27}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar dahil olunan işletme birleşmesi sayısına göre değişmemektedir	Kabul
H_{28}	UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi kapsamında edinen işletmenin yapacağı açıklamaların hazırlanmasında yaşanan sorunlar mesleki unvana göre değişmemektedir	Ret

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin ilk basamağı işletme birleşmesinin tanımlanmasıdır. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı?" sorusu yöneltilmiş olup anket katılımcılarının %76,5'i bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Ayrıca anket katılımcılarına "Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları var mı?" ve "Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları aşağıdakilerden hangisi(leri)dir?" soruları yöneltilmiş olup katılımcıların %93'ünün işletme birleşmeleri ile varlık edinimlerinin farklı muhasebeleştirme hükümlerine tabi olmalarının faydalı olduğunu düşündüğü ve bu katılımcıların %94,4'ünün birleşmelerde pazarlıklı satın alma karı veya şerefiye oluşmasının varlık edinimlerine göre daha faydalı bir uygulama olduğunu düşündüğü gözlemlenmiştir.

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin diğer bir basamağı edinilen varlık ve yükümlülüklerin tanımlanmasıdır. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık/yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiş olup anket katılımcılarının %95,7'sinin işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletme bünyesindeki varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluk yaşandığını belirttiği gözlemlenmiştir. Ayrıca anket katılımcılarına hangi varlık ve yükümlülüklerin tanımlanması esnasında zorluk yaşandığı sorusu yöneltilmiş olup anket katılımcılarının büyük çoğunluğunun maddi olmayan duran varlıklar (%95,5) ile koşullu varlık ve yükümlülüklerin (%92,7) tanımlanması sırasında sorun yaşandığını belirttiği görülmüştür.

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin diğer bir basamağı tanımlanabilir varlık ve yükümlülüklerin ölçülmesidir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiş olup anket katılımcılarının %94,8'inin işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletme bünyesindeki varlık ve yükümlülüklerin

gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluk yaşandığını belirttiği gözlemlenmiştir. Ayrıca anket katılımcılarına hangi varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümü esnasında zorluk yaşandığı sorusu yöneltilmiş olup ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının büyük çoğunluğunun maddi olmayan duran varlıklar (%97,2) ile koşullu varlık ve yükümlülüklerin (%89,9) gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında sorun yaşandığını belirttiği görülmüştür.

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin diğer bir basamağı şerefiye veya pazarlıklı satın alma karının hesaplanmasıdır. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiş olup anket katılımcılarının %96,5'inin işletme birleşmeleri kapsamında gerçekleştirilen şerefiye hesaplaması işlemleri sırasında zorluk yaşandığını belirttiği gözlemlenmiştir. Ayrıca anket katılımcılarına "Şerefiye hesaplanması işlemlerinde yaşanan zorlukların nedeni aşağıdakilerden hangisi(leri)dir?" şeklinde bir soru yöneltilmiş olup ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının %98,2'sinin belirsiz veya belirli ömürlü maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değer ölçümlerinin zorluğu, %96,4'ünün bilanço dışı maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğu ve %91,9'unun bilanço dışı yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğunu şerefiye hesaplamalarında yaşanan zorlukların kaynağı olarak gördüğü anlaşılmıştır.

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin uygulanması sırasında satın alma fiyatının dağıtımı işlemi yapılmaktadır. Gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara "Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiş olup anket katılımcılarının %93'ünün işletme birleşmeleri kapsamında gerçekleştirilen satın alma fiyatının dağıtımı işlemleri sırasında zorluk yaşandığını belirttiği gözlemlenmiştir. Ayrıca anket katılımcılarına "Satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında yaşanan zorluklar aşağıdakilerin hangisi(leri) ile ilgilidir?" şeklinde bir soru yöneltilmiş olup satın alma fiyatının dağıtımı işlemlerinde yaşanan sorunların kaynağı olarak ilgili soruyu yanıtlayan anket katılımcılarının %98,1'erlik kısımlarının belirsiz ömürlü marka kullanım hakları ile sektöre özgü maddi olmayan duran varlıkları gördüğü gözlemlenmiştir.

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan satın alma yönteminin diğer bir basamağı kontrol gücü olmayan payların belirlenmesidir. Bir işletme birleşmesinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerlerinden veya edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmektedir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında kontrol gücü olmayan payların ölçümüne ilişkin olarak katılımcılara "Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?" ve "Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır?" şeklinde iki soru yöneltilmiştir. Bu sorulara anket katılımcılarının %87'sinin işletme birleşmeleri kapsamında gerçekleştirilen kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemleri sırasında zorluk yaşandığını belirttiği ve zorluk yaşandığını belirten anket katılımcılarının %98'inin de edinilen işletmenin aktif bir kotasyona tabi olmamasını sorunun kaynağı olarak gördüğü gözlemlenmiştir. Anket katılımcılarının %95,7'lik kısmının ise kontrol gücü olmayan payların orantılı pay yöntemi ile ölçülmesi işlemleri sırasında zorluk yaşanmadığını belirttiği gözlemlenmiştir.

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinin akabinde edinen işletme finansal tablo dipnotlarında bir takım açıklamalar yapmakla yükümlüdür. Gerçekleştirilen anket çalışmasında edinen işletmenin yapacağı açıklamalara ilişkin olarak katılımcılara "Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?" sorusu yöneltilmiş olup anket katılımcılarının %94,8'inin işletme birleşmelerine ilişkin olarak yapılması gereken açıklamaların hazırlanmasında sorun yaşanmadığını belirttiği gözlemlenmiştir.

Yukarıdaki analiz sonuçları değerlendirildiğinde işletme birleşmelerinin UFRS 3 uyarınca muhasebeleştirilmesi sırasında maddi olmayan duran varlıklar ile koşullu varlık ve yükümlülüklerin yaşanan sorunların temel kaynağı olduğu söylenebilmektedir. Çalışmanın ilgili bölümlerinde sunulan çözüm önerilerinin uygulayıcılar için yararlı bir kaynak olması temenni edilmektedir.

EKLER

EK 1: Araştırma Anketi

Sayın ilgili,

"İşletme Birleşmeleri" önceki yüzyılın başından itibaren şirketlerin stratejik hedeflerini gerçekleştirmesinde kullandığı önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşmeye konu işletmelerin hacim ve sektörel değişkenliği arttıkça birleşme işlemlerine ilişkin süreçlerin hukuki, operasyonel ve finansal boyutlarında güçlükler ile karşılaşılmaktadır. Özellikle küreselleşme ile birlikte etkinliği artan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), işletme birleşmeleri ile ilgili hükümler ortaya koymaktadır. Ancak literatürde işletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesinde uygulayıcıların karşılaştığı sorunlar ile ilgili yeterli çalışma mevcut değildir. Bu kapsamda işletme birleşmelerinin UFRS uyarınca muhasebeleştirilmesinde uygulayıcıların karşılaştığı sorunların tespit edilmesine yönelik olarak hazırlanmış bu çalışmaya katılmanızı rica ediyoruz. İlginiz, emeğiniz ve ülkemizdeki bilimsel gelişime vermiş olduğunuz destek için şükranlarımızı sunarız.

1) Sektörel tecrübeniz ne kadardır? (Yıl)

1 - 5	
6 - 10	
10'dan fazla	

2) Daha önce UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin tecrübeniz bulunmakta mıdır?

Evet	
Hayır	

3) Bugüne kadar kaç adet işletme birleşmesi işlemine dahil oldunuz?

1	
2 - 5	
5'ten fazla	

4) Aşağıdakilerden hangisi(leri) dahil olduğunuz işletme birleşmelerindeki rolünüzü belirtmektedir? (Çoklu seçim yapılabilir)

Edinen işletmenin çalışanı	
Edinilen işletmenin çalışanı	
Denetçi	
Danışman	
Due diligence uygulayıcısı	
Değerleme uzmanı	
Diğer (lütfen belirtin)	

5) İşletme birleşmelerindeki tecrübeniz hangi sektör(ler)de gerçekleşti? (Çoklu seçim yapılabilir)

Üretim (makine, tekstil, gıda, vd.)		Havacılık	
Bankacılık, finans ve sigortacılık		Telekomünikasyon	
Hızlı tüketim ve perakendecilik		Elektrik, elektronik ve bilişim	
Enerji, madencilik ve doğal kaynaklar		Eğitim	
Lojistik		İnşaat ve mühendislik	
Medya, iletişim ve yayıncılık		Sağlık ve ilaç	
Otomotiv		Turizm	
Tarım ve hayvancılık		Diğer (lütfen belirtiniz)	

6) Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları var mı? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

7) Sizce işletme birleşmeleri ile varlık edinimleri için farklı muhasebeleştirme işlemleri yapılmasının faydaları aşağıdakilerden hangisi(leri)dir? (Çoklu seçim yapılabilir)

Birleşmelerde pazarlıklı satın alma kârı veya şerefiye oluşur, varlık ediniminde oluşmaz	
Birleşmelerde edinilen varlık ve yükümlülükler gerçeğe uygun değerden ölçülür, varlık ediniminde defter değerinden ölçülür	
Birleşmelerde işlem giderleri dönem gideri olarak değerlendirilir, varlık ediniminde aktifleştirilir	
Birleşmelerde kontrol gücü olmayan paylar oluşur, varlık ediniminde oluşmaz	
Birleşmelerde koşullu varlık/yükümlülükler muhasebeleştirilebilir, varlık ediniminde muhasebeleştirilmez	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

UFRS 3 uyarınca bir işletme, girdilerden ve bu girdilere uygulanan ve çıktı yaratma kabiliyeti olan süreçlerden oluşur.

8) Siz bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında zorluk yaşadınız mı? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

9) Bir işlemin UFRS 3 uyarınca bir işletme birleşmesi mi yoksa bir varlık edinimi mi olduğuna karar verme aşamasında yaşadığınız zorluk(lar) aşağıdakilerden hangisi(leri)dir? (Çoklu seçim yapılabilir)

Girdiler (Bir veya daha fazla süreç kendisine uygulandığında çıktı yaratan veya çıktı yaratma kabiliyeti olan her tür ekonomik kaynak) konusunda problem bulunuyordu	
Süreçler (Girdilere uygulandığında çıktı yaratan veya yaratma kabiliyeti olan her tür sistem, standart, protokol, geleneksel uygulama veya kural) konusunda problem bulunuyordu	
Çıktılar (Girdilerin ve bu girdilere uygulanan süreçlerin ekonomik faydalar sağlayan veya sağlama kabiliyeti olan sonucu) konusunda problem bulunuyordu	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

UFRS uyarınca bir varlığın veya yükümlülüğün tanımlanabilir olması için ayrılabilir olması (işletmeden ayrılabilir, bölünebilir, satılabilir, transfer edilebilir veya takas edilebilir) veya sözleşmeye dayalı veya diğer yasal haklardan kaynaklı olması gerekmektedir.

10) Sizce işletme birleşmeleri kapsamında edinilen işletmenin bünyesindeki varlık/yükümlülüklerin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

11) Sizce işletme birleşmeleri kapsamında aşağıdakilerin hangisi(leri)nin tanımlanması sırasında zorluklar yaşanmaktadır? (Çoklu seçim yapılabilir)

Ticari ve Diğer Alacak ve Borçlar		Ertelenmiş gelirler	
Stoklar		Karşılıklar	
Finansal Yatırımlar		Koşullu Varlık ve Yükümlülükler	
Maddi Duran Varlıklar		Özkaynak Kalemleri	
Maddi Olmayan Duran Varlıklar		Transfer edilen bedel	
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller		Finansal Borçlanmalar	
Peşin ödenmiş giderler		Diğer (lütfen belirtiniz)	

12) Sizce UFRS 3 finansal tablo dışı varlık ve yükümlülüklerin (Şarta bağlı/koşullu varlık ve yükümlülükler, örneğin verilen/alınan teminat mektupları, verilen/alınan garantiler, teşvikler, ipotekler, devam etmekte olan lehte davalar ve karşılık ayrılmamış aleyhte davalar, vb.) tanımlanması ile ilgili olarak kullanıcılar için yeterli düzeyde hükümler içermekte midir? (Cevabınız "Evet" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

13) Lütfen varsa UFRS 3'ün finansal tablo dışı varlık ve yükümlülüklerin tanımlanmasına ilişkin hükümlerinin geliştirilmesine yönelik önerilerinizi belirtiniz.

14) Sizce finansal tablo dışı varlık ve yükümlülüklerin UFRS 3 uyarınca tanımlanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

15) Aşağıdaki finansal tablo dışı varlık ve yükümlülüklerin hangisi(leri)nin UFRS 3 uyarınca tanımlanması işlemlerinde zorluklar yaşanmaktadır? (Çoklu seçim yapılabilir)

Edinilen işletmenin içsel olarak geliştirdiği markalar, patentler, müşteri listeleri, vb.	
Edinilen işletmenin şarta bağlı (koşullu) varlıkları	
Edinilen işletmenin şarta bağlı (koşullu) yükümlülükleri	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

UFRS 3 uyarınca edinen işletme birleşme tarihi itibarıyla edinilen tanımlanabilir varlıkları ve üstlendiği tanımlanabilir borçları birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçer.

16) Sizce işletme birleşmeleri kapsamında uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmakta mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

17) İşletme birleşmeleri kapsamında aşağıdakilerin hangisi(leri)ne uygulanan gerçeğe uygun değer ölçümleri sırasında zorluklar yaşanmaktadır? (Çoklu seçim yapılabilir)

Ticari ve Diğer Alacak ve Borçlar		Peşin ödenmiş giderler	
Stoklar		Ertelenmiş gelirler	
Finansal Yatırımlar		Karşılıklar	
Maddi Duran Varlıklar		Özkaynak Kalemleri	
Maddi Olmayan Duran Varlıklar		Transfer edilen bedel	
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller		Finansal Tablo Dışı Varlık/Yükümlülükler	
Finansal Borçlanmalar		Diğer (lütfen belirtiniz)	

18) Sizce gerçeğe uygun değer ölçümü spesifik kalemler için (Örneğin bazı maddi olmayan duran varlıklar, yükümlülükler, transfer edilen bedel vb.) diğerlerine göre daha zor mudur? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

19) Önceki soruya cevabınız "Evet" ise aşağıdakileri zorluk derecesine göre nitelendiriniz.

	Zor değil	**Ne zor ne değil**	**Zor**
Ticari ve Diğer Alacak ve Borçlar			
Stoklar			
Finansal Yatırımlar			
Maddi Duran Varlıklar			
Maddi Olmayan Duran Varlıklar			
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller			
Finansal Borçlanmalar			
Peşin ödenmiş giderler			
Ertelenmiş gelirler			
Karşılıklar			
Özkaynak Kalemleri			
Transfer edilen bedel			
Finansal Tablo Dışı Varlık/Yükümlülükler			
Diğer (lütfen belirtiniz)			

UFRS 3 uyarınca transfer edilen bedelin (satın alma bedeli) edinilen işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerlerini aşan kısmı "Şerefiye"; altında kalan kısmı "Pazarlıklı Satın Alma Kârı" olarak tanımlanmaktadır.

20) Sizce şerefiye hesaplanması işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

21) Şerefiye hesaplanması işlemlerinde yaşanan zorlukların nedeni aşağıdakilerden hangisi(leri)dir? (Çoklu seçim yapılabilir)

Belirsiz veya belirli ömürlü maddi olmayan duran varlıkların (ticari markalar vb.) gerçeğe uygun değer ölçümlerinin zorluğu	
Bilanço dışı maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğu	
Bilanço dışı yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğu	
Özkaynak kalemlerinin gerçeğe uygun değerlerinin ölçümlerinin zorluğu	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

UFRS 3 uyarınca edinen işletme şerefiyeyi sonraki dönemlerde birleşme tarihinde muhasebeleştirilen tutardan birikmiş değer düşüklüğü zararını düşerek ölçer.

22) Sizce şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

23) Şerefiye ile ilgili gerçekleştirilen değer düşüklüğü testlerinde yaşanan zorluklar aşağıdakilerin hangisi(leri) ile ilgilidir? (Çoklu seçim yapılabilir)

Nakit yaratan birimlerin tespit edilmesinin zorluğu	
Nakit yaratan birimlere ilişkin kullanılan değerleme modellerinin yetersizliği / tutarsızlığı	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

UFRS 3 uyarınca işletme birleşmelerinde edinen işletme edinilen işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değerlerini tespit eder. Gerçeğe uygun değer tespit işlemi esasen edinen işletmenin edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirmek için katlandığı bedelin söz konusu net varlıklara bölüştürülmesidir. Bu işleme "Satın Alma Fiyatının Dağıtımı (Purchase Price Allocation)" ismi verilmektedir. Dağıtım sonrası kalan tutar şerefiye olarak kayıtlara alınır.

24) Sizce UFRS 3 satın alma fiyatının dağıtımı ile ilgili olarak yeterli düzeyde hükümler içermekte midir? (Cevabınız "Evet" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

25) Önceki soruya cevabınız "Hayır" ise iyileştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz noktaları belirtiniz.

26) Sizce UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

27) UFRS 3 uyarınca satın alma fiyatının dağıtımı işlemi sırasında yaşanan zorluklar aşağıdakilerin hangisi(leri) ile ilgilidir? (Çoklu seçim yapılabilir)

Belirsiz ömürlü marka kullanım hakları	
Sektöre özgü maddi olmayan duran varlıklar (müşteri listeleri, lojistik ağları, çalışanlara ilişkin entelektüel sermaye, vb.)	
Sabit kıymetlere ilişkin değerleme ve değer düşüklüğü taktirleri	
Stoklara ilişkin değerleme ve değer düşüklüğü taktirleri	
Birleşme neticesinde oluşacak sinerjinin tayini	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

UFRS 3 uyarınca edinen işletme edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payları gerçeğe uygun değerlerinden veya edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçme seçiminde bulunabilmektedir.

28) Sizce edinen işletme edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların ölçümünde hangi yöntemi seçmelidir?

Gerçeğe uygun değerden ölçüm yöntemi	
Edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçüm yöntemi	

29) Dahil olduğunuz işletme birleşmelerinde edinen işletme edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların ölçümünde hangi yöntemi seçmiştir?

Gerçeğe uygun değerden ölçüm yöntemi	
Edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçüm yöntemi	
Kontrol gücü olmayan pay oluşmamıştır	

30) Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

31) Edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değerden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan zorluklar aşağıdakilerin hangisi(leri) ile ilgilidir? (Çoklu seçim yapılabilir)

Edinilen işletmenin hisselerinin aktif bir kotasyona tabi olmaması	
Sonraki ölçümlerde değerleme farklarının tam olarak belirlenememesi	
Pay değişimlerinin etkilerinin tam olarak belirlenememesi	
Şerefiyeye olan etkinin tam olarak belirlenememesi	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

32) Sizce edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde zorluklar yaşanmakta mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

33) Edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarındaki orantılı payı üzerinden ölçülmesi işlemlerinde yaşanan zorluklar aşağıdakilerin hangisi(leri) ile ilgilidir? (Çoklu seçim yapılabilir)

Pay değişimlerinin etkilerinin tam olarak belirlenememesi	
Sonraki ölçümlerde değerleme farklarının tam olarak belirlenememesi	
Şerefiyeye olan etkinin tam olarak belirlenememesi	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

34) Sizce bir işletme birleşmesinin edinen işletmeye olan etkilerinin finansal tablo kullanıcıları tarafından daha açık bir şekilde anlaşılması için UFRS 3'ün açıklama hükümlerinde iyileştirmeye ihtiyaç var mı? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

35) Önceki soruya cevabınız "Evet" ise iyileştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz noktaları belirtiniz.

36) İşletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamalardan finansal tablo kullanıcıları açısından yararsız olduğunu düşündükleriniz var mıdır? (Cevabınız "Hayır" ise sonraki soruyu cevaplamadan devam ediniz)

Evet	
Hayır	

37) Önceki soruya cevabınız "Evet" ise belirtiniz.

38) Sizce işletme birleşmelerine ilişkin UFRS 3'ün gerektirdiği açıklamaların hazırlanmasında zorluklarla karşılaşılmakta mıdır?

Evet	
Hayır	

39) Adınız / Soyadınız

40) Eğitim Düzeyiniz (En son mezun olduğunuz düzey)

Lisans	
Yüksek Lisans	
Doktora	

41) Kurumunuz

42) Mevcut Göreviniz

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKAT, Ömer. **Uygulamaya Yönelik İşletme Politikası ve Stratejik Pazarlama**. Bursa: Ekin Kitabevi. 2000.

AKAY, Hüseyin. **İşletme Birleşmeleri ve Muhasebes**i. İstanbul: Yaylım Matbaası. 1997.

AKDOĞAN, Nalan ve Nejat TENKER. **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**. Ankara: Gazi Kitabevi. 2001.

AKGÜÇ, Öztin. **Finansal Yönetim**. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayını. 1998.

AKGÜÇ, Öztin. **Mali Tablolar Analizi**. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayınları. Y. 63. 1995.

ALTUNIŞIK, Remzi, Recai COŞKUN, Serkan BAYRAKTAROĞLU ve Engin YILDIRIM. **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Sakarya: Sakarya Kitabevi. 2015.

ARICIGİL ÇİLAN, Çiğdem. **Sosyal Bilimlerde Kategorik Verilerle İlişki Analizi**. Ankara: Pegem Yayınevi. 2009.

ASWATHAPPA, K., Sudarsana KEDDY. **Strategic Management : Concepts and Cases**. Bombay: Global Media. 2010.

ATAMAN, Ümit. **Şirketler Muhasebesi**. İstanbul: Türkmen Kitabevi. 2000. s. 309.

ATAMAN AKGÜL, Başak ve Hüseyin AKAY. **Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye'de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**. İstanbul: Türkmen Kitabevi. 2004.

AYDIN, Nurhan, Mehmet BAŞAR ve Mehmet COŞKUN. **Finansal Yönetim**. Eskişehir: Genç Copy Center. 2007.

AYDIN, Nurhan. **İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği**. Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birligi Yayını. 1990.

BABACAN, Muazzez. **İlkeler ve İşlevlerle İşletme**. Ankara: Detay Yayıncılık. 2012.

BADUR, Emel. **Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar**. Ankara: Rekabet Kurumu. 2001.

BAKER, Richard, Theodore CHRISTENSEN ve David COTTRELL. **Advanced Financial Accounting**. New York: McGraw-Hill. 2011.

BERK, Niyazi. F**inansal Yönetim**, 2.Baskı. İstanbul: Türkmen Kitabevi. 1990.

BOEH, Kevin K. ve Paul W. BEAMISH. **Mergers and Acquisitions: Text and Cases**. New York: Sage Publications. 2007.

BREALEY, Richard A.. Stewart C. MYERS ve Alan J. MARCUS. **Fundamentals of Corporate Finance**. New York: McGraw Hill Irwin. 2004.

BRIGHAM, Eugene. **Finansal Yönetimin Temelleri. Cilt 2**. Çeviren: Özdemir Akmut ve Halil Sarıhasan. Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları. 2006.

BRUNER, Robert F.. **Applied Merger and Acquisitions**. New Jersey: John Wiley & Sons. Inc.. 2004.

CAN. Halil, Doğan TUNCER ve Doğan AYHAN. **Genel İşletmecilik Bilgileri**. Ankara: Siyasal Kitabevi. 2000.

CEYLAN, Ali ve Turhan KORKMAZ. **İşletmelerde Finansal Yönetim**. Bursa: Ekin Kitabevi. 2008.

CHAMBERS, Nurgül. **Türev Piyasalar**. İstanbul: Avcıol Basım Yayın. 1998.

CHANDLER, Alfred. **Scale and Scope: The Dynamics of Industrial Capitalism**. ABD: Harvard University Press. 1990.

COPELAND, Ronald, Larry CRUMBLEY ve Joseph WOJDAK. **Advanced Accounting**. New York: Holt. Rinehart and Winston. 1971.

ÇELİK, Orhan. **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi**. Ankara: Turhan Kitabevi. 1999.

Deloitte Touche Tohmatsu Limited, **IGAAP 2016 in Depth, Volume A, Part 2, A Guide to IFRS Reporting**. Londra: Wolters Kluwer. 2016.

DEPAMPHILIS, Donald M.. **Mergers. Acquisitions and Other Restructuring Activities**. San Diego: Elsevier. 2010.

DİNAR, Cem. **Niyet Mektubunun Hukuki Niteliği ve Bağlayıcılığı**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2008.

DOĞANAY, Ahmet, Murat ATAİZİ, Ali ŞİMŞEK, Jale BALABAN SALI ve Yavuz AKBULUT. **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 2012.

DOĞRUSÖZ, Bumin, Öznur ONAT ve Funda TUNÇEL TÖRALP. **Gerekçe. Karşılaştırmalı Maddeler. Komisyon Raporları. Önergeler Ve Karşılaştırmalı Tabloları İle Türk Ticaret Kanunu (Ticari İşletme. Ticaret Şirketleri Kıymetli Evrak Hükümleri) Cilt: I**. Ankara: Afşaroğlu Matbaası. 2011.

DOĞRUSÖZ, Bumin, Öznur ONAT ve Funda TUNÇEL TÖRALP. **Türk Ticaret Kanunu**. İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları. 2012.

EREN, Erol. **Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası**. İstanbul: Beta Yayınları. 2000.

ERKUT, Haluk, Öztin AKGÜÇ, Gündüz PAMUK, Burç ÜLENGİN, Füsun ÜLENGİN, Yurdakul ALPAY ve Hamza KOŞMA. **Stratejik Yönetim ve Senaryo Tekniği**. İstanbul: İrfan Yayıncılık. 1997.

GAUGHAN, Patrick. **Mergers. Acquisitions. and Corporate Restructurings**. New Jersey: John Wiley & Sons. Inc.. 2010.

GENTRY, James A. ve Glenn L. JOHNSON. **Principles of Accounting**. New Jersey: Prentice-Hall. 1971.

GILPIN, Alan. **Dictionary of Economic Terms.** İngiltere: Butterworth & Co Publishers Ltd. 1978.

GÖKÇEN, Gürbüz, Başak ATAMAN ve Cemal ÇAKICI, **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**. İstanbul: Türkmen Kitabevi. 2011.

GÖKTUNA, Hamdi D.. **Vergi Hukukunda Birleşme. Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemleri**. İstanbul: Legal Yayıncılık. 2012.

GRIFFIN, Charles, Thomas WILLIAMS ve Kermit LARSON. **Advanced Accounting**. Illinois: Irwin Publications. 1980.

GRINBLATT, Mark ve Sheridan TITMAN. **Financial Markets and Corporate Strategy**. Boston: McGraw Hill Companies. 2002.

GÜNEŞ, İsmail Hakkı ve Ali Arslan AKBIYIK. **İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları**. İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları. 2002.

GÜNGÖR, Seda. **Türk Hukukunda Bankaların Birleşmesi**. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık. 2011.

GÜVEN, Pelin. **Ortaklıkların Merkez Değişikliğinde Birleşme. Bölünme Malvarlığının veya İşletmenin Devrinde Uygulanacak Hukuk ve Uyuşmazlıkların Çözümü**. Ankara: Yetkin Yayınları. 2007.

GÜVEMLİ, Oktay, **Kurumlar Topluluğunun Muhasebe, Finansman, Vergi ve Ticaret Hukuku Açısından Yönetimi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayınları. 1993.

HALIBOZEK, Edwars ve Gerald KOVACİCh. **Mergers and Acquisitions Security: Corporate Restructuring and Security Management**. Burlington: Butterworth-Heinemann. 2005.

HATİPOĞLU, Zeyyat. **İşletme Finansı**. Temel Araştırma Yayınları. 1986.

HATİBOĞLU, Zeyyat. **Ayrıntılı İşletme Finansı**. İstanbul: Lebib Yayınları. 1995.

HAWAWINI, Gabriel A. ve Swary ITZHAK. **Mergers and Acquisitions in the U.S. Banking Industry: Evidence from the Capital Markets**. Amsterdam: Elsevier Science Publishers. 1990.

HITT, Michael A., Jeffrey S, HARRİSON ve Duane IRELAND. **Mergers and Acquisitions: A Guide to Creating Value for Stakeholders**. New York: Oxford University Press. 2001.

İÇKE TURAN, Başak. **İşletme Birleşmeleri Hisse Senedi Değeri ve Finans Sektörü**. İstanbul: Derin Yayınları. 2007.

İSLAMOĞLU, Hamdi. **Pazarlama Yönetimi**. İstanbul: Beta Basım. 2000.

JHONSON, Robert ve Ronald MELICHER. **Financial Management**. Boston: Allyn and Bacon. 1982.

KARAPINAR, Aydın. **Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS Taslak 3) Göre İşletme Birleşmeleri**. Ankara: Gazi Kitabevi. 2006.

KARTAL Mahmut. **Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri, Parametrik ve Nonparametrik Teknikler**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. 2014.

KAVAK, Ahmet. **Sermaye İşletmelerinin Tasfiye. Birleşme. Devir ve Bölünme İşlemleri**. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları. 2009.

KAYA,İdil. **Konsolide Finansal Tablolar**. İstanbul: Türkmen Kitabevi. 2011.

KESKİNOĞLU, Suat. **Genel İşletme Ekonomisi Dersleri**. Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları. Y. 6. 1961.

KIYMETLİ ŞEN, İlker, Derya ÜÇOĞLU ve Serkan TERZİ. **Konsolide Finansal Raporlama**. Bursa: Ekin Basın Yayın. 2015.

KURILOFF, Arthur. John HEMPHILL ve Douglas CLOUD. **Starting and Managing the Small Business**. New York: McGraw Hill. 1993.

KUTLAN, Serhat. **Birleşme ve Satın Almalarda Due Diligence**. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık. 2004.

MACKENZIE, Bruce. Allan LOMBARD, Danie COETSEE, Tapiwa NJIKIZANA ve Raymond CHAMBOKO. **Applying IFRS for SMEs**. New Jersey: John Wiley & Sons. 2011.

MUCUK, İsmet. **Modern İşletmecilik**. İstanbul: Türkmen Kitabevi. 2003.

MÜFTÜOĞLU, Tamer. **İşletme İktisadı**. Ankara: Turhan Kitabevi. 1989.

NAZALI, Ersin. **Vergisel ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Yönüyle Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye. Devir. Birleşme. Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri**. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık. 2012.

OKKA, Osman. **Analitik Finansal Yönetim**. İstanbul: Nobel Yayıncılık. 2011.

ÖZDAMAR Kazım. **Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Eskişehir: Kaan Kitabevi. 2003.

ÖZDEMİR, Muharrem. **Finansal Yönetim**. İstanbul: Türkmen Kitabevi. 1999.

ÖZERHAN, Yıldız ve Serap YANIK. **IFRS/IAS ile Uyumlu Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları**. Ankara: TÜRMOB Yayınları. 2012.

PIKE, Richard ve Bill NEALE. **Corporate Finance and Investment**. İngiltere: Prentice Hall. 1996.

REED, Stanley F., Alexandra REED LAJOUX ve Peter NESVOLD. **The Art of M&A. Fourth Edition: A Merger Acquisition Buyout Guide.** New York: McGraw Hill Companies. 2007.

REUVID, Jonathan. **Mergers and Acquisitions. Practical Guide for Shareholders & Senior Managers**. Londra: Kogan Page . 2007.

SAĞLAM, Necdet. **Bölümsel Raporlama ve Uygulaması**. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Yayın No. 182. 2001.

SARIKAMIŞ, Cevat. **Satın Alma ve Yeniden Yapılandırma: Şirket Birleşmeleri**. İstanbul: Avcıol Basın Yayın. 2003.

SHERMAN, Andrew J. ve Milledge A. HART. **Mergers And Acquisitions From A To Z**. New York: American Management Association. 2006.

SUDARSANAM, Sudi. **Creating Value from Mergers and Acquisitions: The Challenges**. ABD: FT Prentice Hall. 2003.

SUMER, Haluk. **Şirket Birleşmeleri**. İstanbul: Alfa Yayınları. 2003.

ŞAHİN, Hüseyin. **İktisada Giriş**. Bursa: Ezgi Kitabevi. 1994.

ŞAHİN, Mehmet. **İş İdaresine Giriş**. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Y. 170. 1989.

ŞENYÜZ, Doğan. **Açıklama ve Yorumlu 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu**. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık. 2007.

ŞİMŞEK, Şerif. **İşletme Bilimine Giriş**. Konya: Damla Ofset. 1995.

TAYLOR, Peter ve Brian UNDERDOWN. **Advanced Financial Accounting CIMA Stage 3**". Oxford: Butterworth Heinemann. 1993.

TEKİN, Cem ve Emre SERDALOĞLU. **Kurumlar Vergisi Yorum ve Açıklamaları**. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları. 2007.

TENKER, Nejat. **Finansal Muhasebe**. Ankara: Gazi Kitabevi. 1999.

TIFFIN, Ralph Tiffin. **The Complete Guide to International Financial Reporting Standards: Including IAS and Interpretation**. Londra: Thorogood Publishing. 2010. (Çevrimiçi), https://onedrive.live.com/?authkey=%21AJF6BtiETQGbmzY&cid=EBFAFD82D6649339&id=EBFAFD82D6649339%21865&parId=EBFAFD82D6649339%21116&o=OneUp.(Erişim: 29.12.2016).

TÜKENMEZ, Mine, Süleyman YÜKÇÜ, Erdal ÖZKOL, Serdar ÖZKAN ve Türker SUSMUŞ. **Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliğine Göre Finansal Yönetim**. İzmir: Vizyon Yayınları. 1999.

TÜRK, Hikmet Sami. **Ticaret Ortaklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları. Yayın No: 186. 1986.

TÜRKO, Metin R.. **Finansal Yönetim**. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım. 1999.

UNAY, Cafer. **Genel İktisat**. Bursa: Ekin Yayınları. 1997.

ÜLGEN, Hayri ve Kadri MİRZE. **İşletmelerde Stratejik Yönetim**. İstanbul: Literatür Yayıncılık. 2004.

ÜRETEN, Aykan ve Kamil M. Ercan. **Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi**. Ankara: Gazi Kitabevi. 2000.

VANHORNE, James. **Financial Management and Policy**. New Jersey: Prentice-Hall Inc.. 1977.

WESTON, Fred ve Eugene BRIGHAM. **Essentials of Managerial Finance. Tenth Edition**. ABD: Harcourt Brace College Publishers. 1993.

WESTON, Fred ve Samuel WEAVER. **Merger and Acquisitions**. New York: McGraw Hill Companies. 2001.

WESTON, Fred, Juan SİU ve Brian JHONSON. **Takeovers. Restructuring and Corporate Governance**. ABD: Prentice Hall. 2001.

WILLIAMS, Jan R., Susan F. HAKA, Mark S. BETTNER ve Robert F. MEIGS. **Financial Accounting, Eleventh Edition.** Boston: McGraw-Hill. 2003.

YAZICIOĞLU Yahşi ve Samiye ERDOĞAN. **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Detay Yayıncılık. 2004.

YILDIRIM, Haydar A. ve Olcay KOLOTOĞLU. **Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu. Tasfiyesi. Birleşmesi. Devri. Nevi Değişikliği. Bölünme ve Hisse Değişimi**. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık. 2003.

Makaleler

AKÇİN, Olcay ve İlker KIYMETLİ ŞEN. UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı Kapsamında Ters İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi. **Business and Economics Research Journal**. C. IX. S. 1. (Ocak 2018).

AKDOĞAN, Nalan. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 80. (Mart – Nisan 2007).

AKDOĞAN, Nalan. Muhasebe Standartlarına Toplu Bakış. **Muhasebe Uygulaması Vergi İlişkisi, Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu IV Bildirileri**. ASMMMO. Ankara. (01-05 Mart 2004).

AKDOĞAN, Nalan. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Muhasebe Uygulamalarına Getireceği Değişiklikler ve Vergi İlişkisi. **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**. S. 6. (2004).

AKDOĞAN, Nalan. TMS-5 Konsolide Finansal Tablolar Standardının İncelenmesi ve Bir Örnek Uygulama. **Muhasebe ve Denetime Bakış**. S.5. (Ekim 2001).

AKKUM, Tülin. Firmalarda Yeniden Yapılanma (I): Firmaların Büyümesi - Satınalma ve Birleşmeler. **İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi**. Y. 11. S. 36 (Mayıs 2000).

AKSOY, Tamer. Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/UFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yöneliş Eğilimi. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 71. (Nisan – Mayıs – Haziran 2005). (Çevrimiçi). http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/71MaliCozum/17%20tamer%20aksoy.pdf. (Erişim: 02.01.2017).

AKTAŞ, Rabia. İlke Temelli Finansal Raporlama Standartları Nasıl Öğretilmeli? TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı Örneği. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 115. (Ocak – Şubat 2013). (Çevrimiçi). http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/115malicozum/7_rabiaaktas.pdf (Erişim: 14.01.2017).

AKTAŞ, Rafet ve Ali DERAN. Konsolide Mali Tablolarla İlgili IFRS Çerçevesinde Hazırlanan Ulusal Düzenlemelerin İncelenmesi. **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü E-Dergisi**. S. 2. (2004).

ALAGÖZ, Ali. IFRS-3 : İşletme Birleşmeleri Standardı Çerçevesinde Ters İktisap Uygulamaları. **V. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi**. Kırgızistan. (Haziran 2007). (Çevrimiçi). http://www.alialagoz.com.tr/doc-dr-alialagoz-makaleleri/isletme_birlesmeleri_standardi_cercevesinde_ters_iktisap_uygulamalari.pdf. (Erişim: 09.01.2017).

ARSLAN, Halil. İşletme Birleşmeleri ve Satın Almalarında İnsan Kaynakları Ayrıntılı İnceleme Süreci. **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**. (Mart-Nisan 2003).

ASLANOĞLU, Suphi. Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerin Muhasebeleştirilmesi. **Yaklaşım Dergisi** . S. 176 (Ağustos 2007).

AŞIKOĞLU, Rıza. Globalleşme Sürecinde Uluslararası Finansal Yönelimler. **Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Yayınları**. Y. 2. 1993.

AYBOĞA, Hanifi. Uluslararası Muhasebe Standartları, Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulaması ve Meslek Mensuplarının Sorumlulukları. **Vergi Sorunları**. S. 180. (Eylül 2003).

BARINIR, İsmail. İşletme Birleşmelerinin Kurumlar Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu ve Özellik Arz Eden Konular. **Yaklaşım Dergisi**. S. 233 (Nisan 2012).

BAŞ, Melih İ.. İşletme Birleşmelerine Finansal Bir Bakış: Özellikle Birleşmeler. **Milli Prodüktivite Merkezi Verimlilik Dergisi**. Ankara. S. 1 (1990).

BEKÇİOĞLU, Selim ve Çağrı KÖROĞLU. UMS 21 , TMS 21 Kur Değişim Etkileri Standardına Göre Finansal Tabloların Çevrimi ve Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 66. (Mart – Nisan 2008). (Çevrimiçi). http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/86malicozum/2%20selim%20bekcioglu.pdf . (Erişim: 03.03.2017).

BOSTANCI, Serpil. Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma Ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 59. (Nisan – Mayıs - Haziran 2002). (Çevrimiçi). http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/59MaliCozum/16-%2059%20SERPIL%20BOSTANCI.doc . (Erişim: 29.12.2016).

BRUSCO, Sandro. Giuseppe LOPOMO ve S. "Vish" VISWANATHAN. Merger Mechanisms. **Econometric Society 2004 North American Winter Meetings 317**. 2004.(Çevrimiçi).http://www.stonybrook.edu/commcms/economics/research/papers/2004/04-02.pdf . (Erişim: 30.10.2016).

ÇANKAYA, Fikret. Uluslararası Muhasebe Uyumunun Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması. **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. C. III. S. 6. (2007). (Çevrimiçi). http://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php . (Erişim: 02.01.2017).

ÇELİKER, Mehmet O.. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Şirket Birleşmeleri. **Vergide Gündem Dergisi**. S. 12 (Haziran 2012). (Çevrimiçi). http://www.vergidegundem.com/tr_TR/publicationPaper?categoryName=Vergide&publicationNumber=6&publicationYear=2012&publicationId=679618.(Erişim: 13.11.2016).

ÇETİN, Ayten ve Ayça AKARÇAY ÖĞÜZ. Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların İncelenmesi. **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. C. XXIX. S. 2. (2010). (Çevrimiçi). http://dergipark.gov.tr/muiibd/issue/487/4526.(Erişim: 12.01.2017).

ÇETİN, Nusret. Sermaye Piyasası Hukukunda Yatırımcının Korunması İlkesinin Teorik Analizi. **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. C. XV. S. 1 (Ocak 2011). (Çevrimiçi) http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/15_1_1.pdf. (Erişim: 14.11.2016).

DEMİR, Abdullah. İlk Usul Kanunu Usul-Ü Muhakeme-i Ticaret Nizamnamesinin Transkripsiyonu. **Hukuk. Ekonomi. Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi**. S. 72. 2008. (Çevrimiçi). http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=%DDLK%20USUL%20KANUNU%20USUL-%DC%20MUHAKEME-%DD%20T%DDCARET%20N%DDZAMNAMES%DDN%DDN%20TRANSKR%DDPS%DDYONU&kimlik=1203352906&url=makaleler/ademir-3.htm. (Erişim: 13.11.2016).

DEMİR, Şeref. **UFRS (TMS) Değerleme Hükümleri**. Ankara: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Yayınları. Yayın No: 303. 2007.

DERAN, Ali ve Rafet AKTAŞ. Fair Value Karşılığı Olarak Gerçeğe Uygun Değer Kavramı ve Tespit Hiyerarşisi. **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. C VIII. S. 2. (2006). (Çevrimiçi). http://www.iibfdergisi.gazi.edu.tr/index.php/iibfdergisi/article/download/189/179 .(Erişim: 11.01.2017).

DU BOFF, Richard B. ve Edward S. HERMAN. The Promotional-Financial Dynamic of Merger Movements: A Historical Perspective. **Journal of Economic Issues**. S. 23 (1989).

DURSUN, Nergis ve Ganite KURT. Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı ve İMKB'de İşlem Gören Şirketlerde Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar. **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**. C. I. S. 1 (2008). (Çevrimiçi). http://istanbul.dergipark.gov.tr/uploads/issuefiles/be6d/a0aa/7928/57fe37526d0c0.pdf. (Erişim: 16.01.2017).

EKİNCİ, Hadi. Bankacılıkta Mali Tabloların Konsolidasyonu. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 59. (Nisan – Mayıs - Haziran 2002). (Çevrimiçi). http://www.istanbulsmmmodasi.org.tr/yayinlar.asp?Gid=1&Yid=59 . (Erişim: 18.01.2017).

ERCAN, Yücel. Uluslararası Muhasebe Standardı 22 İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi. **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi**. Y. 12. S. 45-46 (Ağustos – Kasım 1986). (Çevrimiçi). http://muhasebe.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/UMS-22.pdf . (Erişim: 16.01.2017).

ERDEM, Tahir. İşletme Birleşmelerinin Vergisel Boyutu. **Vergi Sorunları Dergisi**. Y. 35. S. 285 (Haziran 2012).

EREN, Erol. Selim AREN ve Lütfihak ALPKAN. İşletmelerde Stratejik Yönetim Faaliyetlerini Değerlendirme Araştırması. **Doğuş Üniversitesi Dergisi**. Cilt I. S. 1 (Ocak 2000). (Çevrimiçi) http://journal.dogus.edu.tr/index.php/duj/article/viewFile/257/pdf_90 . (Erişim: 29.10.2016).

ERSOY, Ayten. Uluslararası Muhasebeye Göre Ticari Birleşmeler ve Konsolidasyon Uygulamaları 1. **Yaklaşım Dergisi**. S. 136. (Mayıs 2004).

ERTAŞ, Fatih Coşkun. Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Şirket Birleşmeleri. **İktisat. İşletme ve Finans Dergisi**. 1998.

FINDIK, Hakkı ve Fatih ŞENTÜRK. Ortaklık Yatırımlarının IAS/ IFRS'e Göre Finansal Tablolarda Sunulması. **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**. C. LI. S. 597. (2014). (Çevrimiçi). http://docplayer.biz.tr/1660234-Ortaklik-yatirimlarinin-ias-ifrs-e-gore-finansal-tablolarda-sunulmasi.html . (Erişim: 04.02.2017).

GOEDHART, Marc, Tim Koller ve David Wessels. The Five Types of Successful Acquisitions. McKinsey & Company. http://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/the-five-types-of-successful-acquisitions, (Erişim: 01.11.2016)

GÖKTÜRK, Kürşat. Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar. **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. C. XVII. S. 1-2 (Ocak-Nisan 2013).

GÜNEŞ, Şibli. Birleşme İşlemlerinde Vergilendirme. **Yaklaşım Dergisi**. S. 188 (Ağustos 2008).

HARDEN, Stuart, Kevin CHIU ve Frances Franco VALDEZ. Business Combinations Requiring the Acquisition Method. **California Society of Certified Public Accountants, California CPA**. Ekim 2005. (Çevrimiçi). https://www.thefreelibrary.com/Business+combinations%3A+requiring+the+acquisition+method-a0138144219 . (Erişim: 09.01.2017).

HİKMET, Nazım. Uluslararası Muhasebe Standartları ve Karşı Görüşler. **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği (MUFAD). S. 10. (Nisan 2001).

HOLZMANN, Oscar J. ve Tom ROBINSON. Business Combinations Revisited. **The Journal of Corporate Accounting & Finance**. C XVII. S. 2. (Ocak – Şubat 2006)., (Çevrimiçi). http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jcaf.20187/full. (Erişim: 09.01.2017).

İBİŞ, Cemal ve Serdar ÖZKAN. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)'na Genel Bakış. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 74. (Ocak – Şubat – Mart 2006). (Çevrimiçi).http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/74MaliCozum/03%20cemal%20ibis.pdf .(Erişim: 29.12.2016).

JENSEN, Michael C.. Agency Costs of Free Cash Flow. Corporate Finance. and Takeovers. **The American Economic Review. Papers and Proceedings of the Ninety-Eighth Annual Meeting of the American Economic Association**. C. LXXVI. S. 2. . 1986. (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=99580. (Erişim: 30.10.2016).

KAĞITÇI, Aziz. Anonim Ortaklıklarda Birleşme Süreci ve Muhasebeleştirme Yöntemlerinde Meydana Gelen Gelişmeler. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. C. XII. S. 1-2. (2009). (Çevrimiçi). http://sbmyod.selcuk.edu.tr/sumbtd/article/view/210/201 . (Erişim: 24.01.2017).

KIYMETLİ ŞEN, İlker ve Serkan TERZİ. Şerefiyede Değer Düşüklük Testi İçin Değerleme Modelleri. **III. Uluslararası Türk Coğrafyasında UFRS Sempozyumu Kabul Edilen Bildiri**. Balıkesir (7-8 Eylül 2013).

KORKMAZ, Turhan, Halime TEMEL ve Elif BİRKAN. Uluslararası Muhasebe Standartları ve Kobi'lere Etkileri. **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. S. 36. (Ekim 2007).

KURT, Ganite ve Bayram AKYÜZ. Banka Denetim Komitelerinin Görev ve Sorumluluklarını Yerine Getirmedeki Etkinliklerine Yönelik Bir Araştırma. **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**. C. XI. S. 4. (Aralık 2009).

LAZOL, İbrahim. SPK Uygulamaları, Vergi Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları Üçgeninde Muhasebe, **Muhasebe ve Finansman Dergisi.** S. 7. (2000).

MARTYNOVA, Marina ve Luc RENNEBOOG. A century of corporate takeovers: What Have We Learned and Where Do We Stand?. **Journal of Banking and Finance**. S. 32 (2008).

MARTYNOVA, Marina ve Luc RENNEBOOG. Takeover Waves: Triggers.Performance and Motives. **European Corporate Governance Institute Finance Working Paper**. S. 97 (2005).

MAVRAL, Ülker. Kurumlar Vergisi. KDV. Türk Ticaret Kanunu Açısından Birleşme. **Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi**. S. 442 (Haziran 2005).

NACAR, Erdal. Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirket Birleşmelerinde Ortakların Hak ve Yükümlülükleri. **Yaklaşım Dergisi**. S. 230 (Şubat 2012).

ÖZDEMİRCİ, Fahrettin. Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Tabloların Konsolidasyonu. **Vergi Dünyası Dergisi**. S. 307. (Mart 2007).

PAMUKÇU, Fatma. Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 103. (Ocak – Şubat 2011).

PARLAKKAYA, Raif. Yabancı Para Üzerinden Düzenlenmiş Finansal Tabloların Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**. S. 2. (1999).

POROY, Aylin. Avrupa Birliği Uluslararası Muhasebe Standartlarını, Uluslararası Denetleme Standartlarını Benimsiyor, Tek Avrupa Sermayesini Oluşturmaya Çalışıyor. **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. S. 15.

RUDOLPH, Richard G.. A Short History of Mergers and Acquisitions. **CPCU Journal**. C. LIV. S. 1 (Mart 2001). 2001.

SABAN, Metin ve Murat GENÇ. Finansal Tabloların Farklı Para Birimine Dönüştürülmesi. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 76. (Haziran – Temmuz 2006).

SARIOĞLU, Kerem ve Özgür Muhittin ESEN. İşletme Birleşmelerinde Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması. **İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi**. Y. 18. S. 57 (Haziran 2007). (Çevrimiçi). http://isletmeiktisadi.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/04/Y%C3%B6netim-57-2007-4.pdf. (Erişim: 15.01.2007).

SÜRMELİ, Fevzi. Ana Şirket İle Bağlı Şirketler Arasındaki Bilanço: Konsolide Bilanço. **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**. C. IX. S. 2. (Haziran 1973). (Çevrimiçi). http://libra.anadolu.edu.tr/makaleler/eitia1973_9_2/14324.pdf .(Erişim: 22.01.2017).

SÜMER, Handan. Birleşme Sürecinin Aşamaları. **Öneri Dergisi**. C. II. S. 12 (1999).

TERZİ, Serkan. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS 10) Açısından Konsolidasyon İlkeleri ve Kontrol Modeli. **Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. C. XV. S. 1. (2013). (Çevrimiçi). http://www.iibfdergi.aku.edu.tr/pdf/15_1/13.pdf . (Erişim: 18.01.2017).

TOKAY, Hüseyin, Ali DERAN ve Rafet AKTAŞ, Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi. **XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu** Bildirisi. Muğla **(**27-30 Nisan 2005).

UÇMA, Tuğba. Türk Muhasebe Hukuku'nu Oluşturan Düzenlemeler ve Türkiye'de Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyum Çalışmaları. **Mevzuat Dergisi**. Y. 8. S. 89 (Mayıs 2005).
(Çevrimiçi). https://www.mevzuatdergisi.com/2005/05a/05.htm . (Erişim: 02.09.2017).

ÜSTÜNEL, Bülent. 2006 Yılı Türkiye Muhasebe Standartlarının Yılı Olacak. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 72. (Temmuz – Ağustos – Eylül 2005).

YALKIN, Yüksel Koç. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) ve Uluslararası Standartların Geliştirilmesi. **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**. C. L. S. 1-2 (1995). (Çevrimiçi). http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/468/5399.pdf , (Erişim: 02.09.2017).

YARDIMCIOĞLU, Mahmut. Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve UMS Yönünden Değerlemesi. Mali Çözüm Dergisi. (Kasım – Aralık 2008). (Çevrimiçi). http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/90malicozum/07%20mahmut%20yardimcioglu.pdf . (Erişim: 18.01.2017).

YARDIMCIOĞLU, Mahmut. Gayri Maddi Duran Varlıkların Mevzuatımız ve Uluslararası Standartlar Yönünden Durumu: Şerefiye Örneği. **Mali Çözüm Dergisi**. S. 81. (Mayıs-Haziran 2007).

YAZICI, Alper Hakkı. Yeni Türk Ticaret Kanununda Şirket Birleşmeleri. **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**. Y. 4. S. 14 (Temmuz 2013).

YAZICI, Mehmet. Muhasebe Standardının Tanımı. **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği (MUFAD). S. 18. (Nisan 2003).

YILDIRIM, Erhan. Ekonomik Yapı ve Ölçek Ekonomileri. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. C. III. S. 3 (1995).

YILGÖR, Ayşe Gül. Şirket Birleşme, Ele Geçirme ve Devralma İşlemlerinin Makroekonomik Etkileri. **Öneri Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.** C. V. S. 18. (2002).

YÜCEL, Ercan. **Uluslararası Muhasebe Standardı 22 İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi**. İstanbul : Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği. 1992.

YÜKSEL, Volkan. Şirket Birleşmeleri ve Kobi Birleşmelerine Vergi Teşviki. **Yaklaşım Dergisi**. S. 202 (2009).

WONG, Peter. Challenges and Successes in Implementing International Standards: Achieving Convergence to IFRSs and ISAs. IFAC. 2009. (Çevrimiçi). https://www.iasplus.com/en/binary/resource/0409ifacwongstudy.pdf .
(Erişim: 02.01.2017).

Diğer Kaynaklar

1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Bölüm V – Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları

660 Sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

6103 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun

6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2)

Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve

UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar

UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar

UFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü

UMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu

UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri

UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar

UMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü

UMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar

UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar

http://www.economicsonline.co.uk/Business_economics/Economies_of_scale.html. (Erişim: 05.11.2016).

AKIN GÜRDAL. Seda. **Girişimcilik**. Anadolu Üniversitesi Ders Notu. (Çevrimiçi) http://slideplayer.biz.tr/slide/10270644/ . (Erişim:30.10.2016).

AKSOY, Muhibbi Suat. "Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaların (Şirket Evliliklerinin) Yönetsel Açıdan İncelenmesi: Nedenler. Sorunlar ve Sonuçlar". (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul. 2004.

ANSLINGER, Patricia ve Thomas COPELAND. Growth Trough Acquistious: A Fresh Look. **Harvard Business Review**. 1996. (Çevrimiçi) https://hbr.org/1996/01/growth-through-acquisitions-a-fresh-look . (Erişim: 02.11.2016).

BDO International. IFRS 11 Joint Arrangements. 2013. (Çevrimiçi). https://www.bdo.global/getattachment/Services/Audit-Assurance/IFRS/Need-to-Know/Need-to-Know-IFRS-11-Joint-Arrangements-(print)-(1).pdf.aspx?lang=en-GB . (Erişim: 26.01.2017).

BDO Global. IFRS in Practise: Distinguishing Between a Business Combination and an Asset Purchase In The Extractives Industry. 2014. (Çevrimiçi). https://www.bdo.global/getattachment/Services/Audit-Assurance/IFRS/IFRS-in-Practice/IFRS-in-Practice-Distinguishing-between-a-business-combination-and-an-asset-purchase-in-the-extractives-industry-(print).pdf.aspx?lang=en-GB . (Erişim: 08.01.2017).

ÇELEN, Aydın. "Yatay Yoğunlaşmaların Tek Taraflı Etkilerinin Belirlenmesinde Talep Tahmini ve Simülasyon Tekniklerinin Uygulanması". Ankara: Rekabet Kurumu. 2010. (Çevrimiçi). http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FAkademik%2B%25c3%2587al%25c4%25b1%25c5%259fmalar%2Ftez133.pdf . (Erişim: 30.10.2016).

Deloitte Touche Tohmatsu Limited. IAS Plus. https://www.iasplus.com

Deloitte Touche Tohmatsu Limited. **Business Combinations, a Guide to IFRS 3**. 2004.

Deloitte Touche Tohmatsu Limited. **A practical Guide to Implementing IFRS 10 – Consolidated Financial Statements**. 2012. (Çevrimiçi). https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ca/Documents/audit/ca-en-audit-clearly-ifrs-consolidated-financial-statements-ifrs-10.pdf . (Erişim: 18.01.2017).

Ernst and Young Global. Challenges in Adopting and Applying IFRS 10. 2013. (Çevrimiçi). http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Applying_ConsJA_Dec-2013/%24FILE/EY-Applying_ConsJA_Dec_2013.pdf . (Erişim: 19.01.2017).

European Commision. http://ec.europa.eu

GAAP Dynamics. Issues Related To Accounting for Business Combinations Under ASC 805. (Çevrimiçi). http://www.gaapdynamics.com/insights/blog/2016/06/14/5-issues-related-to-accounting-for-business-combinations-under-asc-805/ .(Erişim: 08.01.2017).

Grant Thornton LLP. A Practical Guide to Applying IFRS 10 Consolidated Financial Statements. 2012. (Çevrimiçi). https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/18919-gti-ifrs-10-report-upd-2.pdf. (Erişim: 23.01.2017).

GUGLER, Klaus, Dennis C. MUELLER ve Burçin B. YURTOĞLU. The Determinants Of Merger Waves. **Utrecht School of Economics Tjalling C. Koopmans Research Institute Discussion Paper Series.** S. 05-15 (Mart 2005).

IFRS Foundation. http://www.ifrs.org .

İŞCAN, Faruk. İşletme Bilimlerine Giriş. Atatürk Üniversitesi Ders Notu. (Çevrimiçi) http://www.ataaof.edu.tr/wp-content/uploads/IsletmeBilimlerineGiris.pdf. (Erişim: 30.10.2016).

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. http://www.kgk.gov.tr

KAYNAK, Murat ve Hasan KATIRCI. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre Şirket Birleşmeleri ve Vergi Kanunları Yönünden Özellik Arz Eden Durumlar. **Vergi Mükellefinin Haklarını Koruma Derneği**. (Ekim 2015). (Çevrimiçi) http://www.vmhk.org.tr/6102-sayili-turk-ticaret-kanunu-ve-5520-sayili-kurumlar-vergisi-kanunu-hukumlerine-gore-sirket-birlesmeleri-ve-vergi-kanunlari-yonunden-ozellik-arz-eden-hususlar/ . (Erişim: 15.11.2016).

KPMG, UFRS 10 Bülteni, Temmuz 2012

KUMMER, Christopher ve Ulrich STEGER. Why Merger and Acquisition (M&A) Waves Reoccur: The Vicious Circle From Pressure to Failure. (Çevrimiçi) http://193.5.22.213/research/publications/upload/Steger_Kummer_WP_2007_11.pdf. (Erişim: 29.10.2016).

PACTER, Paul. **Pocket Guide to IFRS Standards: The Global Financial Reporting Language**. IFRS Foundation. 2016. (Çevrimiçi). http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/2016-pocket-guide.pdf . (Erişim: 02.01.2017).

PKF International. IFRS 11 – Joint Arrangements, IFRS Update 2. 2012. (Çevrimiçi). http://www.pkf.com/media/856492/update2.pdf . (Erişim: 24.01.2017).

Pricewaterhousecoopers. **Business Combinations and Noncontrolling Interests: Application of US GAAP and IFRS Standards**. 2014. (Çevrimiçi). http://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/accounting-guides/pwc-guide-business-combinations-noncontrolling-interests-global-second-edition.pdf .(Erişim: 14.01.2017).

SPK,http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=0. (Erişim: 14.11.2016).

Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu. **Geniş Kapsamlı Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Meslek Kuralları**. 2014. (Çevrimiçi) http://www.spl.com.tr/Upload/files/1002.pdf . (Erişim: 14.11.2016).

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği. Yeni Türk Ticaret Kanunu'yla Dünya Ligine. Ankara. 2012.